

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

На правах рукопису

НАЗАРЕНКО МАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 351 : 327.39 (4+477)] (043.3)

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ
РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

25.00.02 – механізми державного управління

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Науковий керівник

Овчар Олег Михайлович

кандидат психологічних наук, доцент

Одеса – 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	11
1.1 Євроінтеграційна політика як об'єкт наукового аналізу.....	12
1.2 Реалізація євроінтеграційної політики України: нормативно- правове та організаційне забезпечення.....	31
1.3 Механізми реалізації євроінтеграційної політики: проблеми та протиріччя функціонування в сучасних умовах	57
Висновки до розділу 1.....	73
РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	76
2.1 Етапи реалізації євроінтеграційної політики України.....	77
2.2 Особливості функціонування на кожному етапі механізмів реалізації євроінтеграційної політики України	99
Висновки до розділу 2.....	115
РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	119
3.1 Реалізація євроінтеграційної політики: зарубіжний досвід	120
3.2 Основні напрями удосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної політики України. Обґрунтування комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики України.....	148
Висновки до розділу 3.....	183
ВИСНОВКИ.....	188
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	193
ДОДАТКИ	219

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ВРУ	-	Верховна Рада України
ЄПС	-	Європейська політика сусідства
ЄС	-	Європейський Союз
ЗВТ	-	Зона вільної торгівлі
ЗМІ	-	Засоби масової інформації
КМУ	-	Кабінет Міністрів України
ЛАД	-	Ліга арабських держав
МЗС	-	Міністерство закордонних справ
Мін'юст	-	Міністерство юстиції України
ОБСЄ	-	Організація безпеки та співробітництва Європи
ПДА	-	Порядок денний асоціації Україна – ЄС
СЄСС	-	Угода про європейсько-середземноморське співробітництво між ЄС та середземноморськими країнами
СОТ	-	Світова організація торгівлі
УА	-	Угода про асоціацію між Україною та ЄС
УПС	-	Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами
УСА	-	Угода про стабілізацію та асоціацію
ЦОВВ	-	Центральні органи виконавчої влади
ЦСЄ	-	Країни Центрально-Східної Європи

ВСТУП

Актуальність теми. Глобалізаційні явища охоплюють найважливіші процеси суспільного життя всього людства. Україна, як безпосередній учасник глобалізаційних процесів, для свого успішного розвитку має зайняти своє місце в новітній системі міжнародних відносин з врахуванням тих змін, що відбуваються в системах державного управління інших високорозвинутих країнах.

Значимість євроінтеграційного вибору українською державою визначається, по-перше, тим, що Європейський Союз (далі – ЄС) є одним із найбільших зовнішньоторговельних партнерів України, по-друге, Україна та Європейська Спільнота мають тісні політичні, історичні та культурні зв'язки, по-третє, саме з країнами-членами ЄС наша держава має спільні ментальні цінності тощо.

Європейський вибір України задекларовано в нормативно-правових актах, де однією із засад зовнішньої політики визначається забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір. Однак, існує ряд факторів, що перешкоджають успішному проведенню євроінтеграційної політики в державі, а саме: відсутність ефективної координації між органами влади, базових документів та довгострокового планування в євроінтеграційній сфері; наявність деякого дублювання прийнятих нормативно-правових актів; недостатність кадрового, фінансового забезпечення процесу європейської інтеграції та інформування населення з даного питання і, як наслідок, недовіра громадян до правильності даного вибору тощо.

Значний внесок у розвиток теорії та методології державного управління, що сприяє розробці даної теми, зробили такі дослідники: В. Авер'янов, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, Т. Безверхнюк, М. Іжа, О. Коротич, П. Надолішній, А. Попок, Л. Приходченко та ін. Проблемам інтеграції України до ЄС, як окремому аспекту глобалізації, присвячені наукові праці: Ф. Барановського, І. Грицяка, В. Копійки, М. Кордона, Я. Малика, І. Нагорної, В. Стрельцова, Е. Топалової та ін. Теоретико-методологічну базу сучасних процесів європейської інтеграції розкрили в своїх наукових дослідженнях: Г. Асланян (проблеми удосконалення інституційних

механізмів європейської інтеграції України), М. Гнатюк (відносини України з ЄС та процес європейської інтеграції української держави), Н. Гнидюк (механізми координації політики європейської інтеграції в Україні), М. Калина (нормативно-правове регулювання державної євроінтеграційної політики України), І. Кравчук (удосконалення стратегічного планування європейської інтеграції України), О. Овчар (інституційні перетворення в системі реалізації євроінтеграційної політики України) та ін.

Разом із тим, незважаючи на значний науковий інтерес до окресленої проблеми, питання, пов'язані з дослідженням механізмів реалізації євроінтеграційної політики недостатньо повно відображені в наукових працях. А з урахуванням того, що в українській державі механізми реалізації євроінтеграційної політики, що існують, не є ефективними та результативними, виникає потреба в їх вивченні та виробленні нового підходу щодо впровадження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в рамках науково-дослідних робіт ОРІДУ НАДУ при Президентіві України протягом 2010-2012 рр. за темами: "Розвиток транскордонного співробітництва в умовах Європейської політики сусідства" (ДР № 0109U002690), 2010 р., де автором як виконавцем було досліджено особливості розробки проектів транскордонного співробітництва відповідно до вимог Інструменту європейського сусідства і партнерства з урахуванням специфіки регіону; "Дослідження актуальних науково-практичних аспектів адміністративної реформи: проблеми та шляхи їх розв'язання" (ДР № 0111U004682), 2011 р., де особистий внесок автора як виконавця полягав в аналізі досвіду асоційованих з ЄС країн із питань інституційного забезпечення реалізації євроінтеграційної політики; "Стратегічне планування зовнішньоекономічної інтеграції регіону як складова сталого розвитку" (ДР № 0111U000252), 2012 р., в якій автором як виконавцем було проаналізовано теоретичні засади інституційно-правових механізмів державного управління у сфері реалізації євроінтеграційної політики України.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в

теоретико-методологічному обґрунтуванні комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики та розробці практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Досягнення цієї мети зумовило необхідність постановки та розв'язання комплексу завдань дисертаційного дослідження:

- узагальнити основні теоретико-методологічні засади євроінтеграційної політики України та уточнити зміст понять "європейська інтеграція", "євроінтеграційна політика України", "механізм реалізації євроінтеграційної політики";

- проаналізувати нормативно-правові та організаційні засади реалізації євроінтеграційної політики України;

- дослідити механізми, що застосовуються при реалізації євроінтеграційної політики та з'ясувати основні проблеми і протиріччя функціонування механізмів реалізації євроінтеграційної політики України в сучасних умовах;

- визначити основні етапи реалізації євроінтеграційної політики України та механізми, що застосовуються на кожному з них;

- вивчити зарубіжний досвід функціонування механізмів реалізації євроінтеграційної політики;

- обґрунтувати основні напрями вдосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної політики України та на основі вітчизняного і зарубіжного досвіду розробити комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики.

Об'єкт дослідження – євроінтеграційна політика України.

Предмет дослідження – комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження широко використовується сукупність взаємодоповнюючих загальних і спеціальних методів: метод системного аналізу – при дослідженні сутності, основних принципів та категорій євроінтеграційної політики, при опрацюванні нормативно-правового та організаційного забезпечення, при формуванні теоретико-

методологічної бази дослідження; метод порівняльного аналізу – для узагальнення відповідних зарубіжних практик; метод категоріального аналізу – для визначення базових понять дисертаційного дослідження, таких як "комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України", "євроінтеграційна політика України" тощо; структурно-функціональний метод – для визначення основних структурних ознак євроінтеграційної політики, завдань, функцій та напрямів діяльності органів державної влади, що здійснюють формування та реалізацію євроінтеграційної політики; метод комплексного аналізу та узагальнення – для формулювання наукових визначень, висновків, що виносяться на захист.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і концептуальних підходів, сукупність яких сприятиме успішному проведенню євроінтеграційної політики, шляхом удосконалення механізмів її реалізації.

вперше:

- обґрунтовано, що комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України базується на поєднанні політичного, інституційно-організаційного, економічного, правового, інформаційного механізмів, що представлені сукупністю засобів, методів, принципів, застосування яких органами влади забезпечує координацію, реалізацію, моніторинг та оцінку політики країни щодо інтеграції з ЄС, сприяє створенню відповідних умов для успішної реалізації євроінтеграційної політики;

удосконалено:

- понятійний апарат теорії державного управління шляхом розкриття змісту базових понять дослідження: європейська інтеграція України розглядається як процес наближення різних сфер суспільного життя, зокрема політичної, правової, економічної, соціальної до європейських принципів, стандартів та цінностей, з метою підвищення якості життя та добробуту населення України; євроінтеграційна політика України як комплексна діяльність держави щодо визначення шляхів інтеграції України до ЄС, розв'язання проблем, що виникають

під час реалізації цього курсу та сприяння послідовному розвитку української держави в напрямку європейської інтеграції; механізми реалізації євроінтеграційної політики України як сукупність методів, принципів, засобів, що використовуються органами державної влади для успішного проведення політики у сфері європейської інтеграції;

- систематизацію етапів реалізації євроінтеграційної політики України, шляхом їх групування таким чином: підготовка до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; підготовка України до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір; на кожному етапі, використовується конкретний механізм реалізації даної політики (політичний, інституційно-організаційний, економічний, правовий, інформаційний) з точки зору його відповідності потребам та критеріям своєї дієвості (доцільність, економічність, ефективність);

дістало подальший розвиток:

- обґрунтування політичного, інституційно-організаційного, правового, інформаційного, економічного механізмів реалізації євроінтеграційної політики України як складових комплексного механізму;

- шляхи вдосконалення інституційно-організаційного та нормативно-правового забезпечення реалізації євроінтеграційної політики України, що передбачає створення Національного агентства з питань європейської інтеграції, матиме досить широкі повноваження у сфері формування, реалізації та координації євроінтеграційної політики України та прийняття базових документів із питань європейської інтеграції, а саме: Національної програми виконання Угоди про асоціацію з метою інтеграції України до європейського політичного, економічного, правового простору, Стратегії інтеграції України до ЄС, Концепції реалізації євроінтеграційної політики України.

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають практичне спрямування і можуть бути враховані при формуванні основних засад та

визначення змісту євроінтеграційної політики, при впровадженні дієвого комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики. Наукові розробки також можуть бути використані при підготовці нормативно-правових документів із питань європейської інтеграції України.

Положення та пропозиції, викладені в дисертації, були використані при розробці навчально-методичного забезпечення семінарів у Херсонському обласному центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій (договір № 25/03-11 від 25 березня 2011 р.) та під час розробки щорічної Програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим (довідка про впровадження № 03/540 від 28 травня 2013 р.)

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науковою роботою, в якій за результатами проведених досліджень отримано нові обґрунтовані теоретичні та методологічні результати, що закладають належне підґрунтя для розв'язання важливої наукової проблеми – вдосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної політики України. Наукові результати, висновки та положення, винесені на захист, одержані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та наукові результати дослідження обговорювалися на теоретико-методологічних семінарах та розширеному засіданні кафедри європейської інтеграції ОРІДУ НАДУ при Президентові України (від 21 листопада 2013 р. протокол № 7), а також апробовані на науково-комунікативних заходах протягом 2011-2013 рр., а саме: "Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика" (м. Львів, 2011 р.); "Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України" (м. Дніпропетровськ, 2011 р. та 2013 р.); "Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи" (м. Одеса, 2011-2013 р.); "Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика" (м. Одеса, 2011 р.); "Актуальні проблеми та перспективи

адміністративної реформи" (Одеса, 2011), "Сучасні тенденції розвитку публічного управління: теорія та практика" (м. Одеса, 2012 р.); "Современные тенденции публичного управления России и Украины" (м. Одеса, 2011 р.); "Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України" (м. Дніпропетровськ, 2012 р.); "Шляхи реалізації сучасних соціально-економічних реформ в Україні" (м. Одеса, 2012 р.); "Проблемы и перспективы развития менеджмента и предпринимательства в России" (м. Ростов-на-Дону, 2012); "Європейський проект та Україна" (м. Одеса, 2012 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 23 праці, у тому числі 7 фахових статей, 6 з них – без співавторів та 15 публікацій у збірниках матеріалів науково-комунікативних заходів, 1 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного змісту дисертації становить 192 сторінки, на яких містяться 18 рисунків та 6 таблиць. При написанні дисертації використано 193 джерела, з яких 27 – іноземними мовами, перелік – на 24 сторінках, 12 додатків подані на 20 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

"...при выборе направлений и путей движения в будущее, новых форм и механизмов жизнедеятельности крайне важно не ошибиться в том "фундаменте", том исходном начале, той опорной точке, из которых и на которых предполагается вести дальнейшее созидание..."

Г. Атаманчук

У розділі:

Здійснено огляд наукових праць за темою дисертації та основних підходів до дослідження проблеми щодо реалізації євроінтеграційної політики України.

Проаналізовано зміст базових категорій дослідження – "інтеграція", "європейська інтеграція", "європейська інтеграція України", "євроінтеграційна політика України" та "механізми реалізації євроінтеграційної політики України". Визначено теоретико-методологічні засади і основні складові євроінтеграційної політики України.

Показано основні причини та передумови європейської інтеграції. Доведено, що євроінтеграційна політика України, як і будь-яка інша діяльність держави, вимагає належного наукового, нормативно-правового та інституціонального забезпечення. Визначено основні фактори, що гальмують рух України до європейського політичного, економічного та правового простору.

Проаналізовано основні етапи розвитку взаємовідносин між Україною та ЄС. Показано динаміку даних відносин. Визначено основні нормативно-правові та організаційні основи реалізації євроінтеграційної політики України.

Визначено основні механізми реалізації євроінтеграційної політики, застосування яких сприятиме її успішній реалізації. З'ясовано основні проблеми та протиріччя функціонування механізмів реалізації євроінтеграційної політики України в сучасних умовах.

1.1 Євроінтеграційна політика як об'єкт наукового аналізу

Як зазначено в Законі України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" від 01.07.2010 року № 2411-VI, одна із засад зовнішньої політики - забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір [68]. Таке прагнення є цілком зрозумілим, так як українська держава в географічному, геополітичному та історично-культурному аспектах є європейською країною й, відповідно, має розглядати рух до ЄС як один з важливих національних пріоритетів.

Сучасна наука активно використовує у своєму понятійному апараті термін "інтеграція" та похідні від нього поняття: "європейська інтеграція", "європейська інтеграція України", "економічна інтеграція", "політична інтеграція" "правова інтеграція", "політика європейської інтеграції", "євроінтеграційна політика України" тощо.

Загальновідомо, що саме в поняттях як своєрідних способах відображення об'єктивної дійсності наука концентрує та узагальнює накопичені знання. Такі поняття мають бути конкретними, чітко сформульованими, лаконічно визначеними, істинно науковими та адекватно відображати суттєві ознаки об'єктивних явищ. Недостатня розробка понятійного апарату не лише гальмує розвиток теорії, робить неможливим ведення плідної дискусії [69, с. 14]. Відсутність правового та науково усталеного визначення євроінтеграційної політики України та її статусу, а також термінологічна неточність у політико-правових документах даного терміну призводить до виникнення багатьох непорозумінь. Тому, на нашу думку, це питання було б доцільно віднести до числа проблемних аспектів як теорії державного управління, так і практики державно-управлінської діяльності.

Основоположною категорією євроінтеграційної політики є "інтеграція". Термін "інтеграція" є часто вживаним в європейському лексиконі, який інколи вживають як синонім словосполучень: "міжнародне співробітництво",

"європейське співробітництво". Однак, дані терміни не відображають всієї суті нових євроінтеграційних явищ. Інтеграція, на відміну від співробітництва, виявляється як щось набагато більше, тобто перш за все – це вихід за межі співробітництва аж до утворення єдиної системи [65, с. 37].

Термін "інтеграція" походить від латинського кореня "integrum" - ціле та "integratio" - відновлення, що у перекладі означає поєднання, взаємопроникнення, процес взаємозближення, утворення взаємозв'язків, заповнення, возз'єднання, згуртування, об'єднання політичних, економічних, державних і громадських структур в рамках регіону, країни, світу. У словнику термінів і понять з державного управління "інтеграція" визначається як процес досягнення єдності зусиль усіх підсистем (підрозділів) організації для ефективного здійснення її функцій та цілей [137, с. 73]. Такої ж думки дотримуються і автори Великого тлумачного словника сучасної української мови, де інтеграція розглядається як доцільне об'єднування та координація дій різних частин цілісної системи [16, с. 401].

Р. Азінг інтеграцію розглядає як мірило щільності, інтенсивності чи як характеристику зв'язків між різними елементами [2, с. 257]. Схожі трактування ми можемо знайти в Енциклопедичному словнику державного управління [160, с. 326- 327]. На нашу думку це дещо вузьке визначення "інтеграції", так як не розкриває всієї сутності даного поняття.

Найбільш ширше поняття "інтеграція" представлено в енциклопедичному словнику з державного управління, де інтеграція розглядається як об'єднання частин, щоб вони могли працювати разом або представляти цілісну систему, що у державно-управлінському сенсі та означає:

- процес взаємного пристосування;
- розширення економічного і виробничого співробітництва;
- об'єднання національних господарств двох або більше держав;
- форма інтернаціоналізації господарського життя [61, с. 285].

М. Кордон розглядає інтеграцію як:

- об'єднання в єдине ціле яких-небудь частин або елементів;

- об'єднання держав з метою вирішення завдань, які не під силу одній країні, для досягнення спільних цілей;
- економічна форма інтернаціоналізації господарського життя, яка виникла після Другої світової війни;
- об'єктивний процес переплетіння національних господарств і проведення узгодженої економічної політики [88, с. 162].

П. Буряк та О. Лівіновська розглядають інтеграцію у розрізі трьох аспектів: інтегроване ціле, інтеграція-процес, інтеграція-результат [14] (див. рис. 1.1.).

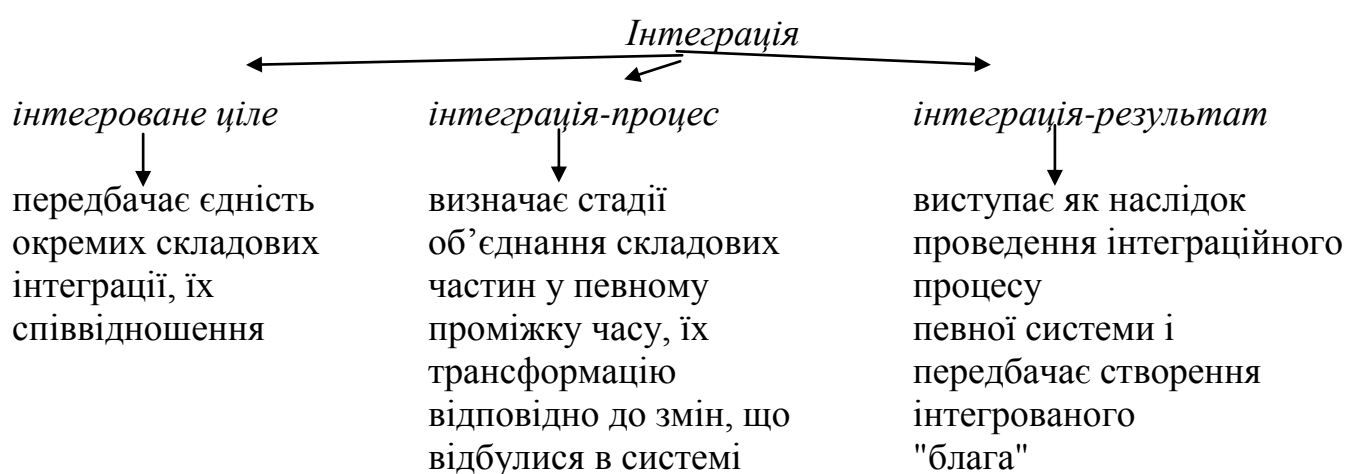

Рис. 1.1. Визначення терміну "інтеграція" в розрізі трьох аспектів за П. Буряком та О. Лівіновською

Щодо сучасного підходу до дослідження і аналізу поняття "інтеграція" то ми можемо сказати, що це процес за допомогою якого окремі держави передають частину своїх суверенних прав на користь створюваної і єдиної для них усіх інституційної структури для реалізації як національних, так і спільних інтересів.

Необхідно відмітити те, що до цих пір не має єдиного, нормативно закріпленого визначення терміну "інтеграція".

Враховуючи вищесказане, ми можемо дійти висновку, що інтеграція – це єднання різних систем (в контексті нашого дослідження мова йдеться про країни), для проведення спільної міжнародної політики, з метою досягнення поставлених цілей.

Ідея єдиної Європи займала думки європейських політиків тривалий час і лише у другій половині ХХ ст. вона найшла своє практичне втілення. Теперішній Європейський Союз – це результат багаторічної інтеграційної діяльності в Європі, зокрема об'єднання європейських країн, які через цілу низку євроінтеграційних дій, зокрема таких, як створення зони вільної торгівлі, спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільних галузевих політик мають забезпечити безперервне економічне зростання, соціальний розвиток і згуртованість держав-членів [50, с. 265]. Біля його витоків лежать Європейські Спільноти, які були створені ще в 50-ті роки минулого століття, на їх створення вплинуло багато різних факторів як економічних, так і політичних, перш за все пов'язаних з Другою світовою війною та ситуацією, що виникли після її завершення [161, с. 14].

Нижче, на рис. 1.2. (стор. 15-16), зображено основні передумови європейської інтеграції [166, с. 31-39].

<p>"Я вважаю, що між народами, які так близькі географічно, як народи Європи, повинний існувати певний різновид федеративного зв'язку... Вочевидь, дане об'єднання буде діяти передусім в економічній сфері: це найбільш життєве питання. Вважаю, тут і можна досягти успіху".</p> <p style="text-align: right;"><i>Арістид Бріан</i></p>	<p><i>Економічні передумови:</i> Численні кордони, мита, візи та інші бар'єри як економічного, так і політичного характеру суттєво заважали розвитку економічних зв'язків між європейськими народами.</p>	<p><i>Що було зроблено:</i> Створення на основі трьох Європейських співтовариств загальноєвропейської організації влади наднаціонального характеру, в межах якої можна було б створити спільний ринок з вільним рухом капіталу, товарів та робочої сили.</p>
<p><i>Результати:</i> створення спільного ринку, валютного та митного союзів дозволило ЄС на рівних вести так звані "торгівельні війни" зі США та Японією. А також запровадження спільної валюти – євро.</p>		

I

<p>"...перетворити європейську сім'ю.... і забезпечити її структурою, яка дасть можливість жити і розвиватися в мирних умовах, в умовах безпеки і свободи. Ми повинні створити Сполучені Штати Європи".</p> <p style="text-align: right;"><i>Уїнстон Черчіль</i></p>	<p><i>Політичні передумови:</i> Нескінчені війни, як наслідок – значна роздробленість Європи. Численні двох та багатосторонні договори про мир, пакти про ненапад неодноразово порушувалися і, відповідно, не могли гарантувати мир і безпеку.</p>	<p><i>Що було зроблено:</i> Об'єднано раніше ворогуючі держави в рамках цілісної і життєздатної політичної організації, пов'язавши їх спільними, значущими для кожної держави інтересами.</p>
<p><i>Результати:</i> створено в організацію наднаціонального характеру, яка має реальні важелі впливу на своїх членів і треті країни, з власними органами влади, рішення яких у відповідних сферах життя є обов'язковими для національних держав, які її утворили. Розбудова об'єднаної Європи.</p>		

II

<p>"... життя народів, які вони представляють, повинне бути засноване на повазі особистості, безпеці, соціальній справедливості, спільному використанні економічних ресурсів в інтересах всього людства і квітучого життя кожної нації. Ця мета може бути досягнута лише тоді, коли різні країни світу будуть згодні піднятися над догмою абсолютного державного суверенітету шляхом об'єднання в єдину федеративну організацію..."</p> <p><i>витяг з Декларації європейських рухів Опору</i></p>	<p><i>Ідеологічні передумови:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.теологічні концепції об'єднання європейських народів в лоні Католицької церкви (спільне для європейських країн християнське віросповідання на протязі століть використовувалося римськими папами для обґрунтування їх претензії на верховну політичну владу в межах всієї Європи); 2.різноманітні проекти відтворення Священної римської імперії; 3.численні спроби за допомогою військової сили створити на європейському континенті єдину централізовану державу; 4.різноманітні демократичні проекти створення європейського об'єднання, що розроблялися переважно у XX ст. 	<p><i>Що було зроблено:</i></p> <p>Поєднання ідеї європейської єдності із завданням щодо встановлення світового порядку в економічній та політичній сферах. Численні демократичні проекти заснування європейського об'єднання, які вперше з'являються у XIX ст.</p>
<p><i>Результати:</i> матеріалізація "європейської ідеї". Впровадження у свідомість європейців думки про створену на добровільних засадах єдину Європу.</p>		

Рис. 1.2. Основні передумови європейської інтеграції

Як бачимо, європейська інтеграція не може бути породженням однієї політичної волі, для її розвитку необхідні певні характерні умови:

- економічні - можливість взаємодоповнюючого економічного і науково-технічного розвитку, зрощування національних економік з метою подолання суперечностей між інтернаціоналізацією господарського життя та обмеженими можливостями внутрішніх ринків тощо;

- політичні - спільність інтересів з головних питань міжнародного життя, співробітництво у воєнно-політичних союзах, врегулювання територіальних суперечок [110] та інше;

- ідеологічні - наявність спільних духовних цінностей, сумісність соціальних і політичних ідеалів; традиційна взаємодія, взаємоповага, традиційне прагнення до єдності (насиллям або добровільне) тощо.

Серед найважливіших історичних причин європейської інтеграції можна виділити наступні:

- потреба взаємного порозуміння між країнами (зокрема Францією та Німеччиною (ФРН, так звана Західна Німеччина)) (європейська політика після Другої світової війни стала ґрунтуватися на спільному економічному функціонуванні та мирному співіснуванні всіх народів);

- сподівання на економічний розвиток та добробут (передбачалося, що співпраця в межах об'єднаної Європи принесе їй жителям економічний успіх та стабільність);

- потреба миру та безпеки (прагнення продемонструвати всьому світу категоричну відмову від застосування сили в міжнародних відносинах та реальні гарантії від повторення жорстокості двох світових воєн; тісна політична та економічна співпраця мала стати ефективним протиставленням поширюваному в деяких європейських країнах комунізму та економічній експансії Сполучених Штатів Америки в Європі);

- утримання економічного та політичного статусу на міжнародній арені (європейські політики і урядовці, усвідомлюючи значне послаблення позицій їхніх країн у світі, розуміли, що лише плідна співпраця може повернути їм вплив, який вони втратили) [51, с. 329- 330].

В. Копійка, зазначає, що європейська інтеграція – це процес, завдяки якому європейські держави і суспільства об'єднують політичні, економічні та соціальні структури в загальний комплекс; кінцевий продукт цього об'єднання може вилитися у формальний політичний та економічний союз або неформальну конфедерацію держав [86, с. 673]. Таку думку підтримують І. Артёмов та В. Стрельцов розглядаючи європейську інтеграцію як об'єктивний процес політичного, правового та соціально-економічного об'єднання європейських держав, зумовлений їх глибокою господарською взаємозалежністю і взаємодоповненням національних економік [4, с. 286].

Дещо інший погляд з цього питання має В. Новицький, зазначаючи, що європейська інтеграція не тільки виступає фактором прискорення економічного розвитку країн ЄС, зростання їх значення в міжнародній торгівлі валютно-фінансових відносинах, але й центром тяжіння геополітичних інтересів багатьох

країн (до числа таких країн відноситься й Україна) [64, с. 8].

І. Грицьак визначає європейську інтеграцію як процес усупільнення державами-членами ЄС власних суверенітетів, створення ними спільних інституцій, яким вони делегували частину своїх національних повноважень для того, щоб рішення в певних сферах загальних інтересів могли ухвалюватися демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні [51, с. 329].

Процес європейської інтеграції посідає особливе місце серед вітчизняних пріоритетів у системі міжнародних відносин. Європейська інтеграція - це складний, довготривалий процес, що забезпечує можливість переходу до більш високого рівня міжнародного об'єднання, коли передача окремих національних повноважень відбувається в обмін на можливість здійснювати повноправний вплив на процес прийняття рішень.

Європейська інтеграція України – це складова частина інтеграції України у світовий політичний, економічний та правовий простір, яка передбачає її чітко визначену проєвропейську позицію. Цей напрям інтеграції забезпечує демократизацію суспільства через:

- розбудову громадянського суспільства;
- швидке проведення ринкових економічних реформ;
- адаптацію населення до західних ментальних цінностей;
- запровадження форм цивілізованої поведінки в міжнародних відносинах;
- адаптацію українського законодавства до законодавства ЄС;
- забезпечення прав людини;
- економічну інтеграцію та розвиток торговельних відносин між Україною і ЄС;
- політичну консолідацію та зміцнення демократії;
- адаптацію соціальної політики України до стандартів ЄС;
- культурно-освітню, науково-технічну і регіональну інтеграцію;
- галузеву співпрацю і співробітництво в галузі охорони довкілля тощо [135, с. 287].

Розглядаючи європейську інтеграцію України, ми не раз говорили саме про інтеграцію в європейський економічний і політико-правовий простори, однак

відсутність єдності у визначенні терміну "європейська інтеграція" та її різновидів: "економічна інтеграція", "політична інтеграція", "правова інтеграція", не дає повною мірою розкрити поняття "євроінтеграційна політика України". Тому вважаємо за потрібне узагальнити визначення вищезазначених дефініцій, що проаналізовані в *додатку В*.

Отже:

- економічна інтеграція – це лібералізація і синхронізоване відкриття ринків ЄС, взаємне збалансування торгівлі, сприяння інвестиціям з ЄС, запровадження спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників, що базується на координації, співставленні та відповідності прийняття рішень у сфері економіки;

- політична інтеграція – це систематичне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери стосунків з ЄС, що сприятиме політичній стабільності в країні, забезпечення мирного розвитку та плідної співпраці всіх європейських держав, сприяння зміцненню демократичних засад;

- правова інтеграція – це об'єднання національних правових систем (у межах міждержавних) у єдиний геоправовий простір, що забезпечує розвиток політичної, соціальної, підприємницької, культурної тощо активності населення та сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, піднесенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС.

Для України європейська інтеграція в економічній сфері забезпечить:

- модернізацію економіки;
- подолання відсталості у технологічній сфері;
- залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій;
- створення нових робочих місць;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника;
- вихід на ринок ЄС та, звичайно, світові ринки тощо.

У політичній сфері послідовна європейська інтеграція стане запорукою:

- стабільності демократичної політичної системи;
- поглиблення культури демократії, поваги до прав людини;

- зміцнення національної безпеки і безпеки громадян та ін.

У правовій сфері європейська інтеграція означатиме:

- поступове приведення у відповідність із європейськими стандартами правової системи України;
- поглиблення взаємодії та узгодження засад формування міждержавної правової системи;
- входження національних правових систем до міждержавної та остаточна правова адаптація у межах єдиного правового простору;
- визнання прав людини найвищою цінністю, формування основ соціальної, правової державності й громадянського суспільства;
- усвідомлення гуманістичної ролі права через втілення основоположних принципів правової політики: сталості та передбачуваності, легітимності і демократичності, справедливості і моральності, гласності, поєднання інтересів особи й держави, відповідності міжнародним стандартам;
- підвищення ефективності державного управління, раціоналізація системи бюрократії;
- удосконалення правової системи через конституційні та інші правові норми;
- правове забезпечення демократизації суспільного життя, здійснюваних реформ, стабільності і правопорядку в країні;
- адекватне усвідомлення основних параметрів, призначення і можливостей права відповідно до необхідності проведення правової політики перехідного періоду, що характеризується нестабільністю, мінливістю і суперечливістю;
- пошук мирних, правових шляхів розв'язання різноманітних проблем і конфліктів суспільного розвитку тощо [149, с. 11].

Згідно *додатку Д* видно, що інтеграція до загальноєвропейського простору має цілу низку переваг. Нині ЄС є найбільшим та найпотужнішим інтеграційним об'єднанням у світі, метою створення якого є сприяння економічному добробуту, підвищення життєвого рівня народів Європи, зміцнення миру та створення стійкого союзу Європейських держав.

Отже, європейська інтеграція України – це процес спрямований на наближення різних сферах суспільного життя, зокрема, політичної, правової, економічної, соціальної до європейських принципів, стандартів та цінностей, з метою підвищення якості життя та добробуту населення України.

Європейський Союз розробив критерії, виконання яких сприятиме підписанню Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а саме:

1. Виконання рекомендацій, визначених в остаточному звіті спостережної місії ОБСЄ/БДПЛ щодо парламентських виборів в Україні;
2. Подолання зафіксованих недоліків у проведенні парламентських виборів в Україні 28 жовтня 2012 року;
3. Схвалення Виборчого кодексу України;
4. Забезпечення збалансованого доступу учасників виборів до засобів масової інформації;
5. Проведення повторних виборів в одномандатних виборчих округах, в яких не визначено переможця;
6. Virішення питання політично вмотивованих вироків без зволікань;
7. Швидке виконання рішень Європейського суду з прав людини;
8. Виконання рекомендацій Ради Європи стосовно умов утримання та медичної допомоги особам, що перебувають під вартою;
9. Забезпечення належного впровадження нового Кримінального процесуального кодексу, нового законодавства з питань адвокатури та створення Національного превентивного механізму проти тортур;
10. Перегляд у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією закону про прокуратуру;
11. Перегляд у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією Кримінального Кодексу України;
12. Перегляд у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією закону про "Вищу раду юстиції";
13. Перегляд у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією закону про судоустрій та статус суддів;

14. Вжиття кроків у реформуванні міліції;
15. Реалізація конституційної реформи у відповідності до міжнародних стандартів;
16. Здійснення реформ, необхідних для підготовки до започаткування поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі;
17. Забезпечення ефективної боротьби з корупцією;
18. Здійснення реформи системи управління державними фінансами, включаючи розширення повноважень Рахункової палати;
19. Вжиття рішучих дій для покращення ділового та інвестиційного клімату [6].

Станом на жовтень 2013 року депутати Верховної Ради України ухвалили п'ятнадцять необхідних законопроектів, серед них - про митний тариф, виконання судових рішень та спрощення умов відбування покарання. На черзі розгляд ще трьох: про прокуратуру, міліцію та створення незалежного бюро розслідувань [17].

Також існують п'ять критеріїв конвергенції (зближення), виконання яких дає країнам право вступу до економічного та валютного союзу, і стосуються:

- цінової стабільності;
- дефіциту бюджету;
- державного боргу;
- стабільності національної валюти та відсоткових ставок.

Виконуючи відповідні вимоги необхідно пам'ятати, що інтеграція в ЄС для України не є самоціллю, а являється досягненням європейського рівня життя, а саме:

- гарантованість основних прав і свобод людини і громадянина;
- верховенство конституції і принципу законності;
- демократична форма правління;
- поділ влади з незалежністю судової влади;
- взаємна відповідальність людини і громадянина [6, с. 29].

Тому реформи повинні мати не тільки зовнішні, але й внутрішні стимули, тобто, для України європейський вибір є насамперед питанням внутрішньої, а не зовнішньої політики, оскільки саме у сфері внутрішньої політики зосереджуються головні її цілі та завдання, а всі критерії, які необхідно виконати на шляху до ЄС

являються певною установкою для внутрішніх трансформацій. Однак, зазначимо, що навіть при виконанні всіх вимог вступ до ЄС не відбудеться автоматично. Для цього необхідна згода всіх країн-членів. Таким чином, першим кроком являється підписання Угоди про асоціацію, налагодження конструктивних взаємовідносин з країнами-членами – важливе завдання в рамках євроінтеграційної політики, і виконання його належить вже до сфери зовнішньої політики. Звідси випливає особливий, комплексний характер євроінтеграційної політики, коли вона охоплює переважно сферу внутрішньої політики, а також є важливою складовою зовнішньої політики.

Згадка про державну політику України щодо ЄС була зазначена у Стратегії інтеграції України до ЄС (указ Президента України від 11.06.1998 року № 615/98) [149]. Запроваджено поняття "державна політика з питань інтеграції України до Європейського Союзу" в Положенні про Міністерство закордонних справ 1999 року (зміни Указом Президента від 14.09.2000 року № 1069/2000) [156].

Політика європейської інтеграції є найбільш складним і комплексним завданням у сфері забезпечення функціонування державного управління. Відсутність законодавчих засад для терміну "політика європейської інтеграції", термінологічна непослідовність, неузгодженість термінології у статутах різних ЦОВВ тощо призводять до невизначеності дій владних структур, дублювання функцій та завдань, що призводить до неефективності проведення євроінтеграційної політики України.

Євроінтеграційна політика України – це комплексна діяльність держави в різних сферах суспільного життя, що має на меті створення законодавчих, економічних, політичних, соціальних та міжнародних передумов для проведення інтеграції України до ЄС шляхом приведення її у відповідність із стандартами Європейського Союзу [78, с. 127].

Головна мета євроінтеграційної політики – усунення перешкод на шляху України до ЄС.

Так, під євроінтеграційною політикою Рафальський І. розуміє

цілеспрямовану діяльність державних і громадських інституцій України, покликану домогтися якомога повнішого включення нашої держави та її громадян у європейські політичні, культурні та економічно-господарські процеси і зв'язки, що найбільш оптимальним чином досягається шляхом вступу до ЄС. Політика євроінтеграції, у цьому сенсі, є практичною реалізацією "європейського вибору" як світоглядної і стратегічної складової національного самовизначення, що здійснюється в умовах здобуття і утвердження незалежності та державного суверенітету України [126].

Змістом євроінтеграційної політики України має бути всебічне розв'язання проблем і визначення конкретних шляхів та засобів інтеграції України до ЄС, до чого належить і наближення практики внутрішнього життя, зокрема державного управління до стандартів, принципів та цінностей Європейського Союзу [76, с. 445].

Євроінтеграційна політика – це чітко визначені дії системи органів державної влади згідно з поставленими цілями, напрямками, принципами для розв'язування сукупності взаємопов'язаних проблем у сфері європейської інтеграції.

Ми можемо стверджувати, що євроінтеграційна політика України – це комплексна діяльність держави щодо визначення шляхів інтеграції України до ЄС, розв'язання проблем, які виникають під час реалізації цього курсу та сприяння послідовному розвитку української держави у напрямку європейської інтеграції. Така політика має бути систематично здійснюваною та забезпечувати функціонування та розвитку суспільства як єдиного європейського цілого, а також проводити необхідні соціально-економічні, політичні та інші ключові реформи, що сприятимуть вступу України до ЄС.

Євроінтеграційна політика України складається з таких елементів:

- нормативно-правова база;
- інституційно-організаційне забезпечення;

- спосіб проведення владних повноважень державних органів влади в процесі реалізації євроінтеграційної політики, який є виключно демократичним, законним, гуманним [78, с. 128];

- фінансове забезпечення;

- довіра громадян щодо обраного державою євроінтеграційного напрямку тощо.

Суб'єктами реалізації євроінтеграційної політики являються органи державної влади, які формулюють, координують, контролюють, забезпечують реалізацію євроінтеграційної політики, а об'єктом – інші органи державної влади, діяльність яких спрямована на реалізацію даної політики, до об'єктів ми також можемо віднести державних службовців, інститути громадянського суспільства тощо.

Формувати та реалізовувати євроінтеграційну політику необхідно за наступним політичним циклом:

1. визначення суспільних проблем і цілей політики (ініціювання політики).

2. розроблення й легітимація євроінтеграційної політики (формування політики).

3. здійснення та моніторинг євроінтеграційної політики (здійснення політики).

4. оцінювання і регулювання євроінтеграційної політики (оцінка політики).

Якщо розглядати даний процес з точки зору взаємозв'язку між суспільними проблемами і державою, то на першому етапі реалізації євроінтеграційної політики держава повинна визначити ці проблеми (проблеми для держави), на другому етапі - розробити стратегію і план їх розв'язання, а також законодавчо закріпити (легітимувати) політику, на третьому етапі - вжити заходів щодо розв'язання цих проблем (держава для проблем), а на прикінцевому етапі - оцінити результати і накреслити план своїх майбутніх дій (програма для держави) [12].

Так як в Україні система державного управління у сфері європейської інтеграції на національному рівні сформовано з урахуванням прагнень України щодо інтеграції в європейський політичний, економічний, правовий простір, то функції із внутрішнього забезпечення процесу інтеграції України до ЄС покладаються на вищий, центральні та місцеві органи виконавчої влади України у співпраці з органом законодавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Верховна Рада України:

- визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики,
- приймає закони (ключова роль в адаптації законодавства України до законодавства ЄС),
- затверджує Державний бюджет,
- ратифікує міжнародні договори,
- здійснює демократичний контроль,
- надає політичну підтримку (заяви, парламентські слухання).

Президент України здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави:

- визначає пріоритети внутрішньої і зовнішньої політики,
- здійснює реалізацію зовнішньої політики,
- укладає міжнародні договори та забезпечує їх реалізацію.

Кабінет Міністрів України:

- забезпечує здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави,
- організовує та забезпечує провадження зовнішньоекономічної діяльності,
- забезпечує виконання міжнародних договорів.

Визначені центральні органи виконавчої влади, які відповідно до своєї компетенції здійснюють міжвідомчу координацію процесу інтеграції України до ЄС, зокрема:

- Міністерство закордонних справ бере участь у формуванні та реалізації державної політики, спрямованої на інтеграцію України в європейський політичний, економічний і правовий простір, з метою набуття членства в ЄС;

- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України відповідає за формування та забезпечення реалізації державної політики з питань економічного та соціального співробітництва України з ЄС, а також залучення міжнародної технічної допомоги. У Мінекономрозвитку введено посаду Урядового уповноваженого з питань європейської інтеграції, діє інститут Національного координатора з питань технічної допомоги ЄС;

- Міністерство юстиції України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

- Міністерство фінансів України здійснює заходи щодо виконання програм, що впроваджуються в Україні із застосуванням секторальної бюджетної підтримки ЄС, залучення кредитних коштів ЄС та коштів на безповоротній основі.

- Національне агентство України з питань державної служби координує роботу з використання інструментів Twinning, TAIEХ та SIGMA, впровадження Програми інституційної розбудови, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції.

- Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України готує пропозиції щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу з питань функціонування сфер телекомунікацій користування радіочастотними ресурсами, здійснює заходи щодо інтеграції України в європейські структури.

- Державний комітет телебачення і радіомовлення України узагальнює інформацію органів виконавчої влади про інформування громадськості з питань європейської інтеграції України.

Важливим у цьому контексті є те, що всі гілки влади та Президент України під час проведення євроінтеграційної політики повинні постійно взаємодіяти (див. рис. 1.3.), що сприятиме її успішній реалізації.

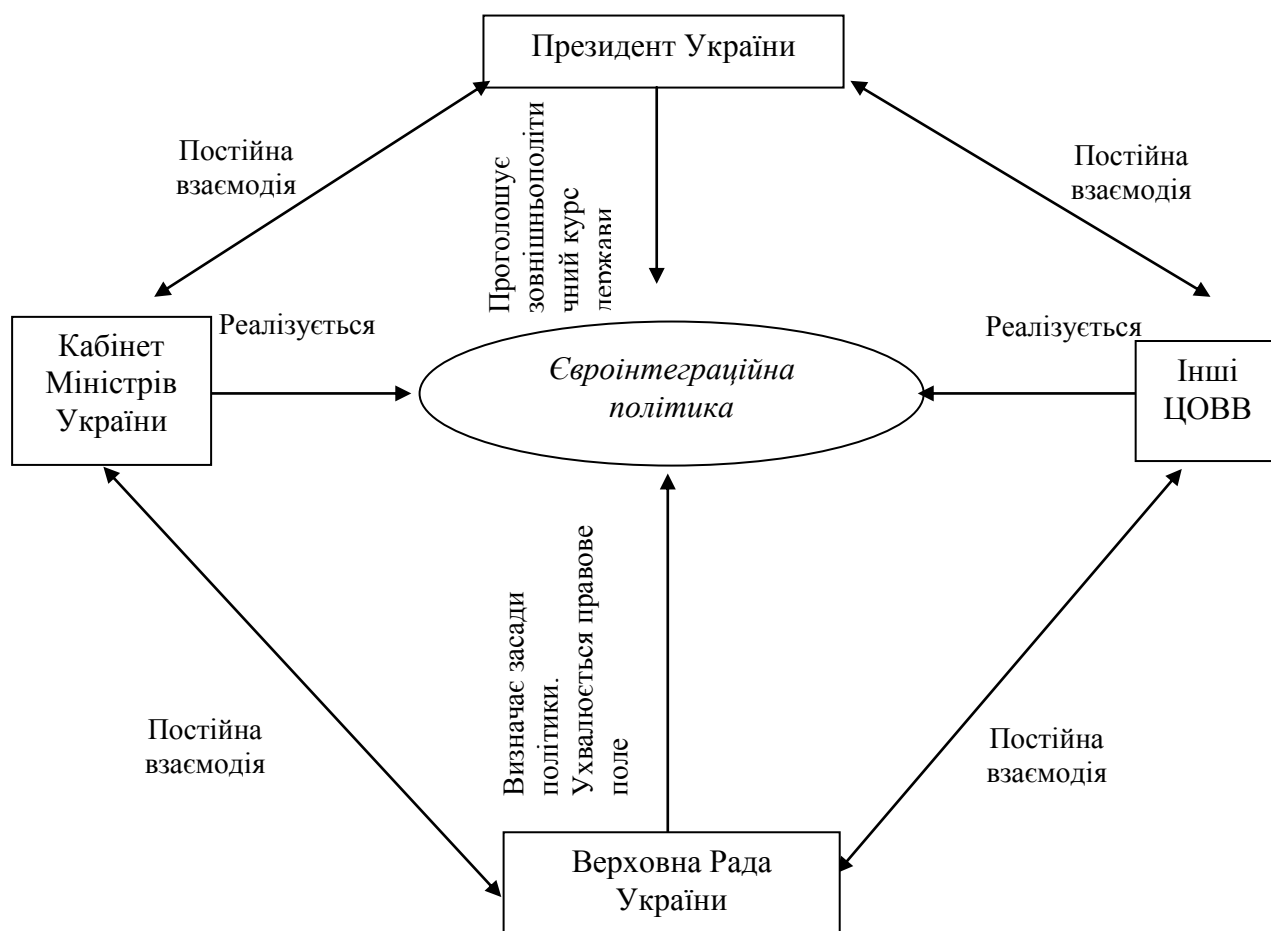

Рис. 1.3. Реалізація євроінтеграційної політики України

Вищезазначений перелік органів, що займаються реалізацією євроінтеграційною політикою в межах своїх повноважень є далеко не повним.

Крім того, створено координаційні органи з окремих питань європейської інтеграції, зокрема:

- Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства ЄС;
- Координаційний центр з виконання плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України;
- Координаційний центр із провадження діяльності, пов'язаної з участю України в реалізації Стратегії ЄС для Дунайського регіону тощо [133].

До головних функцій євроінтеграційної політики України слід віднести:

- забезпечення втілення перетворень і реформ, необхідних для досягнення відповідності критеріям ЄС;
- розробка окремих конкретних завдань у рамках реалізації стратегічної мети – інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір;
- мобілізація ресурсів для виконання цих завдань і досягнення мети;
- консолідація суспільства навколо проголошеної мети європейської інтеграції [78, с. 128-129].

М. Сабан визначає основні фактори, що стають суттєвою перешкодою під час реалізації євроінтеграційної політики України:

- повільність у проведенні основоположних реформ, відсутність помітних результатів внутрішніх соціально-економічних трансформацій (без цього вступ до ЄС буде залишатися недосяжною мрією);
- високий рівень корупції та економічної злочинності;
- відсутність консенсусу стосовно європейського вибору як серед населення, так і на рівні державних інституцій;
- явний дефіцит досвідчених фахівців з євроінтеграції, насамперед, серед політичної еліти і державних службовців України [136].

Не можна не додати до вищезгаданого переліку наступне:

- постійні організаційні перебудови управлінських структур;
- відсутність централізованого механізму координації політики європейської інтеграції України;
- невизначені чіткі та конкретні завдання ЦОВВ;
- відсутність чітко організованих та ефективно функціонуючих механізмів державного управління;
- відсутність довіри населення країни до діяльності суб'єктів, що реалізують дану політику тощо.

Звичайно, Україна досягла певного прогресу в наближенні вітчизняного законодавства до європейських стандартів, формуванні інституційної спроможності, макроекономічній стабілізації і розвитку ринкової економіки тощо,

однак необхідно багато ще зробити для відповідності всім критеріям членства в ЄС, насамперед це стосується проведення ключових реформ в державі.

Отже, комплекс факторів, що гальмують процес європейської інтеграції України протягом усіх років незалежності призвели до різкого зниження ефективності та результативності державного управління у сфері реалізації євроінтеграційної політики і його неспроможності забезпечити перехід суспільства до якісно нового, вищого рівня.

Однак, існують і інші причини, що суттєво впливають на проведення євроінтеграційної політики в українській державі:

- Національна інтеграційна стратегія України: політична воля, інституційно-організаційне, правове та фінансове забезпечення, інформування та взаємодія з суспільством тощо;

- готовність української держави до рівноправної взаємодії з країнами-членами ЄС: відповідність Копенгагенським та Мадридським критеріям, критеріям конвергенції та критеріям "із списку Фюле";

- внутрішня готовність ЄС до розширення: внутрішня стабільність об'єднання, адаптованість нових членів, готовність поглинути нового члена;

- відношення країн-членів ЄС: думка щодо подальшого розширення об'єднання взагалі, відношення до розширення за рахунок України; погляд на строк приєднання.

Н. Костенко та В. Ходикіна на основі проведеного дослідження факторів, що вирішують долю України як потенційного члена ЄС, акцентують увагу на тому, що:

- європейські прагнення України досі залишаються в основному стратегічними лозунгами. Реальні перетворення, здатні створити Україні передумови для вступу в ЄС, ще не набули необхідної інтенсивності;

- на сучасному етапі Україна не відповідає більшості критеріїв членства в Євросоюзі і не має справжніх перспектив досягти їх у найближчий час;

- процес розширення самого об'єднання сьогодні досяг своєї межі і потребує певного часу на адаптацію нових членів;

– в Європейському Союзі не існує єдиного погляду, як на процес подальшого розширення взагалі, так і на можливість інтеграції України зокрема [83].

На даний час для нашої держави особливо актуальними являються перших два вищезазначених пункти.

Перспектива нашої держави – повноправне входження до кола європейських цивілізованих країн, з якими нас об'єднують спільні цінності, європейська ідентичність, історія, географія та політика. Європейський вибір, насамперед, має бути вибором способу життя, політичних реформ, ринкових економічних відносин, розвитку громадянського суспільства.

Тому, щоб європейська інтеграція України не залишалася на рівні декларативних гасел і формальних заходів та перетворилася на цілком практичний процес, який охоплює усі складові нашого внутрішнього суспільного та політичного життя і зовнішньої політики, необхідно проводити якісну, ефективну євроінтеграційну політику в нашій державі, застосовуючи відповідний інструментарій.

1.2 Реалізація євроінтеграційної політики України: нормативно-правове та організаційне забезпечення

Глобальна трансформація міжнародної системи на початку дев'яностих років ХХ століття створила передумови для реалізації вікового прагнення українського народу до незалежності, що знайшло відображення в Акті про незалежність України від 24 серпня 1991 року [117], а також у результатах національного референдуму 01 грудня того ж року. Проголошення незалежності України стало своєрідною точкою відліку нового етапу історії України, що поклало початок переходу суспільства на якісно вищий ступінь розвитку.

Як і всі постсоціалістичні країни, Україна змушена була приступити до масштабних як економічних, так і політичних перетворень. Разом з тим, порівняно з більшою частиною інших країн Східної Європи, вона зіткнулася з

додатковими труднощами державного будівництва як нова держава і незалежний економічний суб'єкт.

Україна від початку незалежності лише певною мірою успадкувала зовнішню політику, яку проводив Радянський Союз, тому швидко актуалізувалася потреба розробки нової європейської політики [124]. Підтвердженням цього стала постанова Верховної Ради УРСР від 25 грудня 1990 року № 581-ХІІ "Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин" [118], де уряду було доручено спрямувати зусилля на забезпечення безпосередньої участі Української РСР у загальноєвропейському процесі та європейських структурах.

Розпочинаючи з 1991 року Україна та Європейський Союз започаткували відносини, що динамічно розвивалися (*див. додаток Е*). Протягом усієї незалежності в державі створена досить вагома нормативно-правова база щодо реалізації євроінтеграційної політики в Україні та проведена значна кількість інституційно-організаційних змін в системі органів, діяльність яких спрямована на забезпечення координації та реалізації євроінтеграційної політики в Україні (*див. додаток Ж*).

На нашу думку, для більш повного аналізу організаційного та нормативно-правового забезпечення процесів європейської інтеграції в Україні, їх необхідно розглянути в розрізі основних періодів становлення взаємовідносин між Україною та ЄС, які ми умовно розділили наступним чином:

I період – до підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами – 1991–1994 роки;

II період – від підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами до прийняття Порядку денного асоціації – 1994–2009 роки;

III період – підготовка до парафування, підписання, ратифікації та імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом – з 2009 року по теперішній час.

I період - до підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами – 1991–1994 роки. Європейський Союз у своїй Декларації щодо України 02 грудня 1991 року відзначив демократичний характер Всеукраїнського референдуму і закликав Україну підтримувати з ЄС конструктивний і відкритий діалог [9, с. 682].

Позиція України щодо європейської інтеграції вперше на законодавчому рівні була закріплена в 1993 році постановою Верховної Ради України "Про основні напрями зовнішньої політики України". Як зазначає Топалова Е. саме це стало одним із перших та важливих перших кроків у напрямку розвитку нової демократичної та правової держави. Науковець стверджує, що в результаті змін, які почали відбуватися у внутрішній та зовнішній політиці України в той період, уся раніше створена система державного управління виявилась неефективною, зокрема організаційна побудова органів державної влади. У результаті цього постало нагальним питання реформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування з огляду на європейські стандарти та сучасний соціально-економічний та політичний стан в країні [147, с. 134-136].

У жовтні 1993 року у Києві було відкрито Представництво Європейської Комісії в Україні. З 01 грудня 2009 року, після того, як Лісабонський договір набув чинності, Представництво Європейської Комісії перетворилося на Представництво Європейського Союзу в Україні. Представництво тісно співпрацює з посольствами та консульствами країн-членів з питань, які стосуються ЄС та його відносин з Україною.

В контексті організаційного забезпечення реалізації європейського курсу України у 1993 році було створено Міжвідомчий комітет у справах Європейських Співтовариств як державний орган погодження і координації політики України стосовно Європейських Співтовариств, підзвітний Кабінету Міністрів України [89].

Основними завданнями Комітету були [155]:

- міжвідомча координація робіт з питань підготовки рекомендацій щодо діяльності України стосовно Європейського Союзу;

- аналіз реалізації політики України стосовно Європейського Союзу, тенденцій розвитку процесів, які відбуваються в Україні за допомогою і при сприянні органів Європейського Союзу;

- розробка заходів щодо забезпечення диверсифікації економічних та науково-технічних зв'язків України з Європейським Союзом;

- контроль за реалізацією договорів між Україною та ЄС.

Міжвідомчий комітет України у справах Європейського Союзу було ліквідовано на підставі Указу Президента України "Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)" [154].

Цей період характеризується тим, що в Україні членство в ЄС розглядалося не як пріоритетною, а як перспективною метою зовнішньої політики країни. Тому державна євроінтеграційна політика проводилась не системно, без злагоджених послідовних дій. В цей період не було розроблено комплексної стратегії європейської інтеграції України, а тим більше програми щодо набуття української держави членства в ЄС. На той момент головним пріоритетом розвитку двосторонніх відносин було визначено укладення та виконання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами як передумови набуття асоційованого статусу.

II період – від підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами до прийняття Порядку денного асоціації – 1994–2009 роки. Україна ж ще до розпаду Радянського Союзу de jure виступила однією із засновниць Союзу Незалежних Держав (СНД). Саме цей факт, можливо, відштовхнув чи, певною мірою, насторожив європейців. Адже йшлося, хоч і про ліберальне, але все ж таки євразійське об'єднання, яке потенційно могло стати певним правонаступником (у політичному сенсі) Радянського Союзу¹. Відповідно до цього Європейські

---

¹ У такій ситуації європейці вперше застосували формулу системності та диференціації підходів до своїх зовнішніх партнерів. Вона зводилася до наступного: ті, хто хоче і потенційно може бути членом європейської сім'ї народів, мають бути заохочені до цього через механізм підготовки до членства; інші ж, які через низку причин не могли визначитися однозначно, мали бути пристосовані у вузькі рамки співробітництва, що не передбачали жодних зобов'язань з боку європейців щодо їхніх потенційних інтеграційних перспектив.

Спільноти уклали з державами, які заявили про намір інтегруватися до ЄС уклали наступні угоди: Європейські Угоди про асоціацію (європейські угоди для країн Центрально-Східної Європи та Балтії) та Угоди про партнерство та співробітництво (угоди для країн СНД, які встановлювали межі взаємовідносин з Європою на найближчі 10 років з можливістю подальшого пролонгування) [45, с. 14].

Муравйов В. підкреслює, що угоди про асоціацію та угоди про партнерство і співробітництво відрізняються тим, що вони:

- по-перше, включають до своїх статей дещо більшу кількість положень первинного або вторинного права ЄС;

- по-друге, - створені на їх основі органи асоціації на відміну від органів, діючих в рамках угод про партнерство та співробітництво, можуть приймати обов'язкові постанови, що включають положення первинного права ЄС та відсилки до актів вторинного права Європейського Союзу [99, с. 307].

Для більшості країн СНД Угоди про партнерство і співробітництво були доброю основою для розвитку відносин з Європейським Союзом. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами для нашої держави стала, так би мовити, проміжним інструментом становлення взаємовідносин з ЄС. В УПС встановлювалися загальні засади співробітництва між Україною та ЄС, такі як:

- повага до демократичних принципів;
- прав людини;
- принципів ринкової економіки;
- визначався широкий спектр конкретних сфер взаємодії (торгівля товарами, підприємницька діяльність, інвестиції, конкуренція і захист інтелектуальної власності, культура, освіта, правоохоронні питання тощо) [143, с. 87].

Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами заклала правові підвалини відносин між Україною та ЄС і саме у відповідності з УПС був створений механізм

співпраці між Україною та ЄС [47, с. 54]. Коли розглядаємо документ, то бачимо, що не дивлячись на загальну економічну спрямованість угоди, наголос також робиться на політичне співробітництво між Україною та ЄС.

Після оформлення Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами визнання законності й конструктивності українських інтересів було зафіксовано в Спеціальному рішенні від 31 жовтня 1994 року, а також у прийнятій 28 листопада 1994 року Радою ЄС Спільній стратегії стосовно України. В Спільній стратегії Ради ЄС, що набрала сили негайно, країни-члени зобов'язалися встановити міцний політичний зв'язок з Україною, підтримати її незалежність, розвиток демократії, економічні реформи та її включення у світову економіку. Зобов'язання ці були підтверджені Римською політичною декларацією в травні 1996 року [124].

Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами вимагалось створення спільних органів між українською державою та ЄС:

А) Рада з питань співробітництва між Україною та ЄС – найвищий орган, який здійснює нагляд за виконанням УПС та уповноважений вживати будь-яких заходів, які вважає за необхідне для досягнення мети Угоди. Раду було створено у відповідності зі ст. 85 УПС з метою забезпечення імплементації угоди згідно Указу Президента від 24 лютого 1998 року № 148/98 "Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво з ЄС і вдосконалення механізму співробітництва з ЄС" та вдосконалення механізму співробітництва з ЄС. Головні функції Ради: контролювати виконання Угоди; здійснювати стратегічний курс європейської інтеграції України; удосконалювати механізм співробітництва між Україною та ЄС. На засіданнях Ради з української сторони беруть участь: прем'єр-міністр України; міністр економіки; міністр юстиції; інші посадові особи. А з боку ЄС: міністр закордонних справ країни що головує в ЄС; член Єврокомісії який відповідальний за відносини з Україною [141, с. 55].

Б) Комітет з питань співробітництва - утворено з метою допомоги Раді з питань співробітництва у виконанні нею її обов'язків. Після набуття чинності

Угоди про партнерство та співробітництво відносини між Україною та ЄС були визначені як "стратегічне партнерство". В контексті цього, Комітетом з питань співробітництва між Україною та ЄС в рамках УПС було засновано галузеві підкомітети [161]. До складу комітету входять: представники членів Ради ЄС та Комісії ЄС; представники Уряду України [141, с. 57-58].

На засіданнях Комітету по черзі головує представник ЄС та представник України. Рада з питань співробітництва визначає обов'язки Комітету і може делегувати йому свої повноваження для забезпечення проведення безперервності проведення зустрічей Ради. Основні завдання української частини Комітету:

- сприяння координації діяльності міністрів та інших ЦОВВ України з питань соціального та економічного співробітництва між Україною та ЄС, а також з питань гармонізації законодавства України з законодавством ЄС;
- моніторинг виконання рішень та домовленостей з питань реалізації положень Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, досягнутих під час роботи Комітету та Ради;
- проведення консультацій щодо виконання УПС та розроблення необхідних заходів;
- допомога українській частині Ради у виконанні нею своїх обов'язків;
- здійснення повноважень переданих українською частиною Ради;
- підготовка засідань Української частини Ради забезпечення додержання та виконання положень Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС.

Українська частина Комітету відповідно до покладених на нього завдань:

- розробляє за участю центральних органів виконавчої влади пропозиції щодо визначення, погодження, та коригування напрямків діяльності України стосовно інтеграції з ЄС;
- бере участь у розробленні проектів нормативних актів з питань діяльності міністрів, інших Центральних органів виконавчої влади та державних органів України щодо реалізації політики України стосовно ЄС та подає пропозиції Українській частині Ради;

- розробляє пропозиції щодо відміни фактів центральних органів виконавчої влади та інших державних органів України що суперечать договорам між Україною та ЄС;

- щорічно готує план Першочергових заходів для забезпечення виконання УПС та вносить його на затвердження Української частини Ради;

- готує пропозиції щодо гармонізації законодавства України відповідно до законодавства ЄС;

- бере участь у реалізації стратегії інтеграції України до ЄС [141, с. 58].

В) Комітет з парламентського співробітництва, який утворено як форум для проведення діалогу в політичній та інших сферах між членами Верховної Ради України та Європейського парламенту.

Цей інститут може запитувати інформацію про виконання положень УПС від Ради з питань співробітництва, яка в такому випадку надає Комітету з Парламентського Співробітництва запитувану інформацію. Комітету надається інформація стосовно рекомендацій Ради. Комітет з парламентського співробітництва може виносити та надавати рекомендації Раді з питань співробітництва [141, с. 58-59]. Українська частина Комітету з парламентського співробітництва складається: з народних депутатів України; з депутатських фракцій; з груп Верховної Ради.

УПС заклала основи для розвитку політичного діалогу між Україною та ЄС шляхом встановлення інституційних рамок для регулярних контактів:

- на найвищому політичному рівні проводяться консультації в межах самітів Україна - ЄС або засідань "трійки";

- на міністерському рівні політичний діалог здійснюється в межах Ради з питань співробітництва та її допоміжного органу – Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС;

- на парламентському рівні – в межах комітету парламентського співробітництва (форум членів Верховної Ради України та Європейського парламенту).

Однак, внаслідок того, що УПС не була спрямована на підготовку України

до членства в ЄС, інститути, засновані в її рамках, не наділялися правом вносити рішення юридично обов'язкового для Сторін характеру, а могли ухвалювати тільки програмні та рекомендаційні акти [143, с. 88].

Не можна обійти увагою деякі події, які мали особливе місце в цей період: у лютому 1995 року Президентом України було затверджено Указ "Про заходи щодо вдосконалення співробітництва України з Європейським Союзом"; у березні 1995 року відбулося перше засідання Спільного комітету Україна – ЄС; в липні 1995 року в Брюсселі відкрито Представництво України при ЄС. Ці події мали особливу роль у відносинах між Україною та ЄС і вони встановлювали нову стратегію ЄС стосовно Києва.

У 1998 році на забезпечення виконання УПС було створено Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції як окремий центральний орган виконавчої влади, що мало статус міністерства. Функції Національного агентства зосереджувалися переважно в економічній площині. До його завдань було віднесено:

- забезпечення проведення єдиної державної політики у сфері фінансово-економічного співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, міждержавними і регіональними організаціями, організаціями, у тому числі кредитно-фінансовими установами, іноземних держав, їх угруповань щодо залучення кредитів, грантів, міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, іноземних інвестицій;

- участь у розробленні основних напрямів державної валютно-фінансової та інвестиційної політики;

- участь у забезпеченні проведення єдиної державної політики з питань інтеграції з Європейським Союзом, розробленні та впровадженні механізмів координації співробітництва центральних органів виконавчої влади з ЄС тощо [84].

На *рис. 1.4. (с. 40)* зображено основні інституційно-організаційні та правові засади, що створювалися для реалізації положень Угоди про партнерство і

співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами.

Рис. 1.4. Інституційно-організаційні та правові засади реалізації положень УПС

Одразу після набуття чинності УПС було створено Міжвідомчу координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, яку

очолив міністр юстиції. Головною функцією, яка покладалася на Мін'юст: координація діяльності міністерств, інших ЦОВВ щодо забезпечення адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Наступним кроком стало затвердження Урядом Концепції адаптації законодавства України до законодавства ЄС та "з метою сприяння державним органам у здійсненні системних заходів щодо вдосконалення нормотворчої діяльності... з урахуванням основних положень законодавства ЄС" при Мін'юсті створено Центр перекладів актів європейського права. У зв'язку з тим, що компетенція двох центрів виявилась дотичною, у 2003 році Урядом на їхній базі було утворено Центр європейського та порівняльного права. Дана інституція також проіснувала не довго і на її базі у складі Мін'юсту було утворено Державний департамент з питань адаптації законодавства. Однак ця інституція також була реорганізовано внаслідок оптимізації і у даний момент питаннями адаптації законодавства займається рядовий підрозділ Мін'юсту, який має обмежені фінансові та кадрові ресурси для забезпечення ефективного та результативного здійснення цієї діяльності [148, с. 234].

Аналогічна динаміка простежується і у функціонуванні колегіальних органів. Так, у 2000 році було утворено Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу на чолі з Президентом України, діяльність якої почала дублюватися створеною в 2002 році Державною радою з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, що також очолював Президент України, а також Координаційною радою з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу на чолі з Прем'єр-міністром, утвореною в жовтні 2004 року. На даний час функціонує вищезазначена Координаційна рада [148, с. 235].

Про важливість "європейського вектору" зовнішньої політики України саме в цей період, свідчать і ряд ухвалених нормативних актів. Зокрема, підписаний 11 червня 1998 року Президентом України Указ про Стратегію інтеграції України до ЄС. Стратегія інтеграції України до ЄС мала забезпечити входження нашої держави до Європейського політичного (в тому числі у сфері зовнішньої політики

і політики безпеки), інформаційного, економічного і правового простору. Отримання на цій основі статусу асоційованого члена ЄС проголошувалося головним зовнішньо-політичним пріоритетом України у середньостроковому вимірі та державами-кандидатами, які мають спільний кордон з Україною. На основі Стратегії інтеграції України до ЄС були розроблені галузеві та національна програми інтеграції України до ЄС [124].

У 1999 році було виокремлено 17 органів центральної виконавчої влади, кожен з яких відповідав за свою ділянку роботи, визначену Стратегією інтеграції України до ЄС. А сама Стратегія визначила основні положення зовнішньополітичної стратегії щодо інтеграції України в європейський правовий простір, мету та етапи адаптації законодавства. Зокрема, вона дала поштовх до перевизначення завдань і напрямів в економічному розвитку держави. В основу визначення базового державного інституту, на який було покладено місію просування євроінтеграції, лягла певна абсолютизація економічної складової євроінтеграції.

Розширення ЄС, яке відбулося 01 травня 2004 року, призвело до історичних змін політичних, географічних та економічних умов для України та ЄС. Розширення дало можливість Україні та ЄС розвивати якомога тісніші взаємовідносини, що виходять поза рамки співробітництва та ведуть до поступової економічної інтеграції, з поглибленням політичного співробітництва. ЄС та Україна у ці роки були сповнені рішучості посилити свої відносини та сприяти утвердженню стабільності, безпеки і добробуту. Такий підхід був заснований на спільних цінностях, спільній власності та диференціації. Це сприяло подальшому зміцненню стратегічного партнерства: ЄС та Україна розпочали працювати разом шляхом виконання Плану дій "Україна – Європейський Союз" в рамках Європейської політики сусідства. Україна та ЄС погодилися інтенсифікувати політичні, безпекові, економічні та культурні відносини, включаючи транскордонне співробітництво та спільну відповідальність у запобіганні та врегулюванні конфліктів. План дій став важливим новим кроком у цьому процесі. Він охоплює часові рамки у три роки.

Імплементація Плану дій значно наблизила українське законодавство, норми та стандарти до законодавства Європейського Союзу. План дій заклав міцну основу для подальшої економічної інтеграції, включаючи через спільні зусилля у напрямку Зони вільної торгівлі ЄС - Україна після вступу України до СОТ (Україна стала 152-м членом в 2008 році), на основі ухвалення та реалізації економічних та торговельних норм та правил, які сприяли посиленню торгівлі, інвестування та зростання. План дій сприяв розробці та реалізації стратегій та заходів, спрямованих на забезпечення економічного зростання та соціального зближення, зростання життєвого рівня та захисту навколишнього середовища, забезпечуючи тим самим досягнення довгострокової цілі сталого розвитку [111].

Головним завданням України в цей період залишалося забезпечення переходу від партнерства та співробітництва до формату інтеграції та асоціації, але політичною лінією Європейського Співтовариства залишалася розбудова відносин з Україною виключно в рамках Європейської політики сусідства.

Заслуговує на увагу те, що після ухвалення Плану дій у України з'явилася можливість перегляду договірно-правових рамок відносин між Україною та ЄС в залежності від результатів виконання положень цього документу.

Як бачимо, прийняття Плану дій Україна – ЄС на 2005-2007 роки, було зумовлене необхідністю поступової трансформації відносин між Україною та ЄС з "партнерства та співробітництва" на вищий рівень інтеграції. До того ж у самому Плані дій зазначається, що "розширення ЄС дає можливість для України та Європейського Союзу розвивати якомога тісніші відносини, що виходитимуть за рамки співробітництва до поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва [111]". Саме План дій визначив майбутню перспективу укладання між нашою державою і ЄС нової посиленої базової угоди. З цією метою документ передбачав необхідність проведення певних заходів у пріоритетних сферах: забезпечення свободи ЗМІ; вступ до Світової організації торгівлі; поступову ліквідацію обмежень і бар'єрів, які перешкоджають двосторонній торгівлі; покращення інвестиційного клімату; податкову реформу тощо.

У Плані дій окремо визначалося, що подальше наближення законодавства

України до законодавства, норм і стандартів ЄС створить міцне підґрунтя для економічної інтеграції, включно з утворенням ЗВТ між ЄС та Україною [143, с. 90]. На сьогодні План дій втратив чинність.

У 2005 році, коли на вищому політичному рівні держави євроінтеграцію було осмислено як стратегію руху і спосіб розвитку, нове керівництво держави зробило спроби впорядкувати систему органів, які відповідають за координацію заходів щодо набуття Україною членства в ЄС. Воно також спробувало усунути дублювання в системі державного управління. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України знову змінило назву на Міністерство економіки України; крім того, з нього були зняті функції забезпечення євроінтеграції. Було ліквідовано Державну раду з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України і посаду Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції. В уряді вперше було створено окрему посаду віце-прем'єр-міністра з питань євроінтеграції [84].

Ще одна важлива подія відбулася в цьому періоді: 07 травня 2009 року на Празькому саміті ЄС і шести східноєвропейських країн-сусідів була проголошена Спільна заява у якій йшлося про нову ініціативу – Східне партнерство. Хоча східні партнери мають неідентичні цілі стосовно ЄС, усі вони намагаються зміцнити свої відносини з ЄС. Таким чином, Східне партнерство стало відповіддю ЄС на виклики і прагнення країн-партнерів. ЄС запропонував своїм партнерам нові угоди асоціації, що можуть включати договори щодо: зони вільної торгівлі для тих країн, які здатні й прагнуть до цього; поступову інтеграцію в економіку ЄС; полегшення подорожування до ЄС шляхом послідовної лібералізації візового режиму, що супроводжуватиметься заходами по боротьбі з нелегальною імміграцією.

Партнерство сприяло підтримці демократії та належного врядування, посиленню енергетичної безпеки, стимулюванню економічного і соціального розвитку, проведенню секторальних реформ, захисту навколишнього середовища і заохоченню міжкультурного діалогу. Крім цього, Східне партнерство запропонувало додаткове фінансування для проектів, спрямованих на усунення

соціально-економічних дисбалансів і підвищення стабільності в країнах-партнерах [144]. На відміну від Європейської політики сусідства, Східне партнерство прямо передбачає можливість політичної асоціації та економічної інтеграції між ЄС та зацікавленими країнами-партнерами (включно з укладанням угоди про створення зони вільної торгівлі) [143, с. 90].

Разом з тим ще у березні 2007 року розпочалися переговори з укладання нової базової угоди. 09 вересня 2008 року відбувся Паризький саміт ЄС – Україна, результатом якого стало досягнення домовленості щодо формування назви нової посиленої угоди як Угода про асоціацію [143, с. 90].

Таким чином, характерною ознакою даного періоду стало те, що Україна почала надавати більш значної ваги відносинам з ЄС, проголосивши повноправне членство в Європейському Союзі стратегічною метою держави. Діалог України з ЄС поглибився в усіх напрямках. Стало очевидним, що Україна буде докладати всіх зусиль на шляху до європейського простору. Хоча УПС не передбачала можливості набуття Україною повного членства в ЄС, за роки після підписання Угоди діалог між Україною і ЄС набув практичного і різноманітного змісту. Було нагромаджено значний досвід практичного співробітництва між Україною і ЄС, що дозволив реалістично оцінити можливості реалізації положень УПС, уточнити найбільш перспективні галузі та найбільш ефективні методи співробітництва².

Всі фундаментальні події даного періоду логічно підвели до того, що у відносинах між Україною та Європейським Союзом розпочався перехід від відносин партнерства до асоціації.

III період – підготовка до парафування, підписання, ратифікації та імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом – з 2009 року по теперішній час. З метою підготовки до укладання та сприяння імплементації майбутньої Угоди про асоціацію 16 червня 2009 року Радою з питань співробітництва ЄС - Україна в Люксембурзі, було схвалено Порядок денний асоціації ЄС-Україна (ПДА). ПДА визначає ключові пріоритети реформ, яким Україна має приділити увагу протягом наступних років задля можливості

---

² УПС було укладено строком на 10 років, який сплинув у 2008 році, після чого почав діяти механізм щорічного автоматичного подовження строку (відповідно до ст. 101 УПС), якщо жодна зі Сторін не заявить про її денонсацію.

повною мірою скористатися можливостями інтенсифікованої співпраці та поліпшеного доступу до ринків, передбачених новою Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. ПДА став новим практичним, політико-правовим інструментом підготовки до реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС до моменту набуття нею чинності. Його було розроблено на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції, спільної участі, спільної відповідальності та спільної оцінки. Документ має гнучкий характер, що передбачає щорічний перегляд та запровадження механізму моніторингу його реалізації.

ПДА передбачав створення Спільного комітету на рівні старших посадових осіб для здійснення огляду поступу в реалізації пріоритетів у процесі реформ, визначених у документі, та періодично подавати нову інформацію щодо нього. Спільний комітет регулярно представляє свої доповіді Раді з питань співробітництва Україна-ЄС [114].

На відміну від Плану дій у ПДА чіткіше простежується намагання посилити саме двосторонній характер зобов'язань через наголошення на спільній власності та відповідальності за виконання його положень. Формулювання та зміст багатьох положень документа обумовлюють його дещо меншу схожість на перелік односторонніх зобов'язань України перед ЄС, як це виглядало у випадку з Планом дій [115]. ПДА окреслює основні пріоритети взаємовідносин Сторін: політичний діалог; права людини; юстиція, свобода та безпека, у тому числі візова лібералізація; економіка; торгівля; енергетика тощо. Його розроблено на принципах, проголошених у Східному партнерстві: політичної асоціації та економічної інтеграції; прозорості й всеохоплюваності; спільної участі, спільної відповідальності та спільної оцінки; досягнення конкретних результатів через імплементацію практичних заходів; надання достатніх політичних, технічних і фінансових інструментів для його реалізації тощо [143, с. 94].

Правовою базою реалізації ПДА та підготовки до УА стали:

- Комплексна програма економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава";
- План заходів щодо реалізації Матриці Фюле;

- План заходів з виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

- Плани міністерств щодо реалізації 78 пріоритетів ПДА на основі розділів компетенцій [92, с. 101].

Головною принципами ПДА являються:

- дотримання загальної мети досягнення політичної асоціації та більшої економічної інтеграції України з ЄС;

- дотримання особливої мети - сприяння та підготовка до імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;

- дотримання принципів прозорості, відповідальності та всеохоплюваності;

- досягнення суттєвих результатів шляхом прогресивної імплементації практичних заходів;

- стійкість та достатність інструментів: визнання важливості підтримки погоджених пріоритетів через належні та достатні політичні, технічні і фінансові інструменти;

- поетапна реалізація: визнання того, що пріоритети та заходи, погоджені в рамках ПДА, будуть імplementовані з різною швидкістю виконання з року в рік у поетапному порядку;

- спільне оцінювання: визнання того, що імплементація ПДА буде предметом щорічного звітування, моніторингу та оцінювання, а також, що у цьому процесі Сторони ставитимуть за мету здійснення, наскільки це можливо, загального спільного оцінювання щорічного прогресу;

- переговори: зміст ПДА жодним чином не впливатиме на переговорний процес щодо укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;

- факт, що ПДА визначає обмежену кількість пріоритетів, не повинен впливати на мету чи мандат існуючого діалогу в рамках Угоди про партнерство та співробітництво чи інші відповідні Угоди [109, с. 4-6].

Успішність реалізації майбутньої Угоди про асоціацію та, відповідно, задекларованих євроінтеграційних прагнень нашої держави цілком залежить від прийняття положень УА українською владою як пріоритетної програми дій. З

метою підготовки до укладення УА протягом 2010-2013 років Кабінетом Міністрів затверджуються "Плани першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на поточні роки", головними завданнями яких є:

2010 рік [129]: залучення макрофінансової допомоги ЄС; покращення доступу товарів на ринок ЄС; покращення інвестиційного клімату; активізація безвізового діалогу між Україною та ЄС; остаточне приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства; забезпечення модернізації газотранспортної системи України тощо.

2011 рік [130]: продовжити переговори щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом з урахуванням національних інтересів; забезпечити супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України "Про ратифікацію Протоколу до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами про Рамкову угоду між Україною та Європейським Співтовариством про загальні принципи участі України в програмах Співтовариства"; розробити проект розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2011 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" тощо.

2012 рік [131]: активізувати проведення роботи з інституціями та державами - членами ЄС стосовно підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом.

2013 рік [132]: активізувати роботу з інституціями та державами - членами ЄС стосовно підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; продовжити проведення консультацій з ЄС щодо тимчасового застосування положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; завершити роботу з підготовки до підписання тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; забезпечити у взаємодії з ЄС виконання Порядку денного асоціації Україна-ЄС з метою підготовки до реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; завершити розроблення та забезпечити реалізацію плану заходів, спрямованих на удосконалення виборчого

законодавства з урахуванням рекомендацій Місії ОБСЄ/Бюро з демократичних інститутів і прав людини із спостереження за парламентськими виборами в Україні із залученням експертного та технічного потенціалу Ради Європи, ОБСЄ та ЄС; розробити проекти нормативно-правових актів, необхідних для визначення національного механізму імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС тощо.

Реалізація Плану сприятиме просуванню української продукції на європейський ринок відповідно до європейських стандартів і сприятиме інтеграції України в єдиний європейський енергетичний і транспортний простір.

30 березня 2012 р. відбулося парафування³ тексту Угоди, а 19 липня 2012 року у Брюсселі було остаточно завершено технічне парафування частини УА, що стосується поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі.

В період з 2007 по 2011 роки відбувся 21 раунд переговорів щодо узгодження тексту угоди, які проходили на пленарних засіданнях та в межах чотирьох робочих груп [143, с. 94]:

- 1) з питань політичного діалогу, зовнішньої політики та політики безпеки;
- 2) з питань юстиції, свободи і безпеки;
- 3) з економічного і секторального співробітництва;
- 4) з питань зони вільної торгівлі.

24 червня 2013 року у місті Люксембург відбулося 16 засідання Ради з питань співробітництва Україна-ЄС під співголовуванням Прем'єр-міністра України і Віце-прем'єр-міністра, Міністра закордонних справ і торгівлі головуючої в ЄС Ірландії за участі Міністрів України і Комісара ЄС з питань розширення та Європейської політики сусідства. Рада з питань співробітництва підтвердила готовність сторін підписати Угоду про асоціацію на Саміті "Східного партнерства" в листопаді 2013 року у Вільнюсі за умови вжиття Україною рішучих дій і досягнення відчутного прогресу в рамках погоджених критеріїв [17].

---

³ Технічне затвердження тексту угоди, в ході якого глави переговорних делегацій ставлять свої підписи на всіх сторінках угоди, закріплюючи таким чином суть досягнутих домовленостей, після чого в документ не повинні вносити поправки, а саму угоду передають на розгляд усім 27 країнам-членам ЄС. Звичайно, це буде не швидкий, трудомісткий процес, Угода про асоціацію складається з близько 1500 сторінок, це 486 статей, сотні протоколів і додатків.

Парафування УА в певному сенсі відкрило "нову сторінку" в історії двосторонніх відносин України з ЄС.

Істотним елементом асоціації є вільна торгівля. Сторони домовились, що УА включатиме глибоку та всеохоплюючу зону вільної торгівлі такого змісту:

- вільний рух товарів: торгівля товарами; правила походження; адміністративна співпраця та боротьба із шахрайством; митна співпраця та спрощення торгівлі; технічне регулювання промислових товарів, стандарти та процедури оцінки відповідності; санітарія та фітосанітарія;

- послуги та інвестиції: послуги, свобода підприємництва та інвестиції; рух осіб та визнання кваліфікацій; рух капіталів та платежів; співпраця щодо торгівлі послугами;

- правила та горизонтальні питання: інструменти торгівельного захисту; конкуренція; інтелектуальна власність; державні закупівлі; сталий розвиток; прозорість регулювання;

- інституційні положення: механізм врегулювання спорів, інституційні органи та імплементація.

На переговори цієї частини Угоди про асоціацію істотно вплинув досвід вступу України до СОТ, нові тренди регіональних торгівельних угод (наприклад глибока та всеохоплююча угода про вільну торгівлю між Кореєю та ЄС) та новим підходом до надання доступу на ринок на підставі адаптації законодавства. Відтак головними завданнями переговорів, що тривали, було віднайти прийнятний для обох сторін баланс торгівельних концесій на товари та послуги та створити механізм подальшої інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС забезпечуючи доступ на ринок на підстав адаптації законодавства [81, с. 32].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, а також Порядок денний асоціації сприятимуть подальшій політичній асоціації та економічній інтеграції України до ЄС шляхом започаткування всебічного і практичного співробітництва, завдяки якому ці основні завдання можуть бути реалізовані. Здебільшого вони слугуватиме: консолідації демократичних реформ, реформуванню судової системи, повазі до верховенства права та прав людини, прозорості та

демократичній відповідальності, боротьбі з корупцією, а також збільшенню участі громадян у публічному прийнятті рішень в Україні [110, с. 4].

Для Європейського Союзу УА – це, насамперед, ефективний інструмент поширення власних правових цінностей і стандартів на правові системи третіх країн. За допомогою таких угод ЄС прагне забезпечити політичну стабільність у відносинах із країнами-партнерами (передусім сусідніми) та створити сприятливе зовнішньоекономічне середовище через взаємне відкриття ринків на засадах дотримання правових стандартів цього міждержавного об'єднання. Для України ж УА великою мірою має символічний характер. З її підписанням наша держава пов'язує подальшу долю євроінтеграційного курсу або його альтернатив. Внаслідок чого технічні та правові аспекти переговорів часто набувають ідеологічного або політичного забарвлення, що уповільнює досягнення домовленостей в інших (неполітичних) сферах взаємодії. У будь-якому разі слід враховувати, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС є системою взаємозалежних зобов'язань, загальний зміст яких зводиться до значного поглиблення співробітництва України і ЄС як в економічній, так і у політичній сферах. У цьому контексті правові і політичні аспекти угоди невід'ємні від економічних чинників, а тому мають розглядатися цілісно як обов'язкові елементи еволюції взаємовідносин Україна–ЄС [143, с. 94-95].

Як бачимо, даний період характеризується прискоренням та якісною зміною рівня взаємовідносин Україна–ЄС. Однак, особливості нинішнього внутрішньополітичного та економічного розвитку ЄС, зокрема політична напруженість у відносинах між "старими" та "новими" членами ЄС, зниження рівня суспільної підтримки подальшого розширення ЄС, повільне відновлення європейської економіки та збереження високого рівня безробіття в окремих країнах-членах ЄС, а також непросто ситуація, що склалася в Україні – стають несприятливим контекстом для переговорного процесу між Україною та ЄС щодо Угоди про асоціацію, створення Зони вільної торгівлі і запровадження безвізового режиму.

Так як протягом усіх періодів відносини між Україною та Європейським

Союзом мали як суто декларативні, так і успішні практичні прояви, а з набуттям УА перед Україною постане складне завдання з імплементації її положень, незважаючи на те, що підготовка до цього вже почалась із підписанням ПДА, то існує ризик того, що амбітні завдання можуть залишитися тільки на папері, тому українській стороні необхідно проводити якісно нову євроінтеграційну політику з урахуванням сучасних реалій, забезпечити процес проведення даної політики нормативно-правовим та організаційним забезпеченням, використовуючи ефективні механізми її реалізації.

Інституційно-організаційне забезпечення реалізації євроінтеграційної політики на різних етапах євроінтеграційного вибору Україною мало різне забарвлення: так на етапі, що тривав від моменту прийняття Декларації про державний суверенітет до набуття чинності УПС, державні інституції створювалися лише з метою забезпечення відносин України з ЄС на рівні двостороннього співробітництва і партнерства. Аналіз завдань тогочасної системи органів у справах ЄС свідчать про відсутність у ній компонентів, як адаптація законодавства України до законодавства ЄС та інформування громадськості щодо питань євроінтеграції, що в цілому свідчить про відсутність як такої євроінтеграційної складової у двосторонніх відносинах. Політику щодо ЄС не було належним чином сегментовано, невизначеними залишалися повноваження органів виконавчої влади щодо реалізації європейської політики в окремих галузях (іноді відбувалося дублювання), структура окремих органів виконавчої влади не передбачала спеціальних підрозділів, відповідальних за її вироблення та впровадження. Відтак, прийняття рішень щодо відносин з ЄС відбувалося здебільшого на рівні вищого політичного керівництва і мало безсистемний характер. Крім того, можна відзначити повну відсутність у системі органів, відповідальних за вироблення та реалізацію європейської політики, законодавчого органу – Верховної Ради України [5, с. 19-20].

Поряд із позитивними тенденціями щодо структуризації системи органів, відповідальних за впровадження європейської політики, які намітилися протягом 1998-1999 років, слід звернути увагу на низку недоліків, які призвели в

подальшому до її дестабілізації та низької ефективності. В цілому, після прийняття Стратегії та переліку органів, відповідальних за її імплементацію, інституційна політика главою держави провадилася здебільшого за принципом "створення інституцій заради самих інституцій". Останні створювалися без оцінки ефективності роботи попередніх структур та часто шляхом механічного копіювання систем, які діяли в нових країнах-кандидатах на вступ до Європейського Союзу, без врахування особливостей діючої в Україні адміністративної моделі бо елементарної доцільності. Протягом 2000-2002 років робота органів значною мірою дублювала діяльність ЦОВВ у сфері зовнішньої політики. Зокрема, жодним актом глави держави не було визначено засад їхньої взаємодії між собою, не розмежованою була їх компетентність.

В цілому, попри створення розгалуженого механізму європейської інтеграції, до якого були залучені практично всі міністерства і відомства, процес інтеграції протягом 1998-2004 років переживав стагнацію. Оскільки за умов низької, а подекуди нульової ефективності координації процесу європейської інтеграції фактично нівелювалася можливість ефективного здійснення окремих завдань галузевими міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади [5, с. 21- 23].

На початку 2008 року Віце-прем'єр-міністр у справах європейської та міжнародної інтеграції зніціював створення якісно нового механізму координації політики європейської інтеграції України. Реалізація цього задуму стала можливою через прийняття компромісного рішення, у результаті якого, окрім інших кроків, було створено Координаційне бюро європейської та євроатлантичної інтеграції, як структурний підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів України.

31 березня 2010 року Координаційне бюро європейської та євроатлантичної інтеграції було реорганізовано в Бюро європейської інтеграції Секретаріату Кабінету міністрів.

Основними завданнями Бюро є організаційне, експертно-аналітичне, інформаційне та інше забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України,

урядових комітетів, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра і віце-прем'єр-міністрів, Міністра Кабінету Міністрів України та його заступників з питань координації, наступності та послідовності реалізації державної політики щодо [95, с. 104].

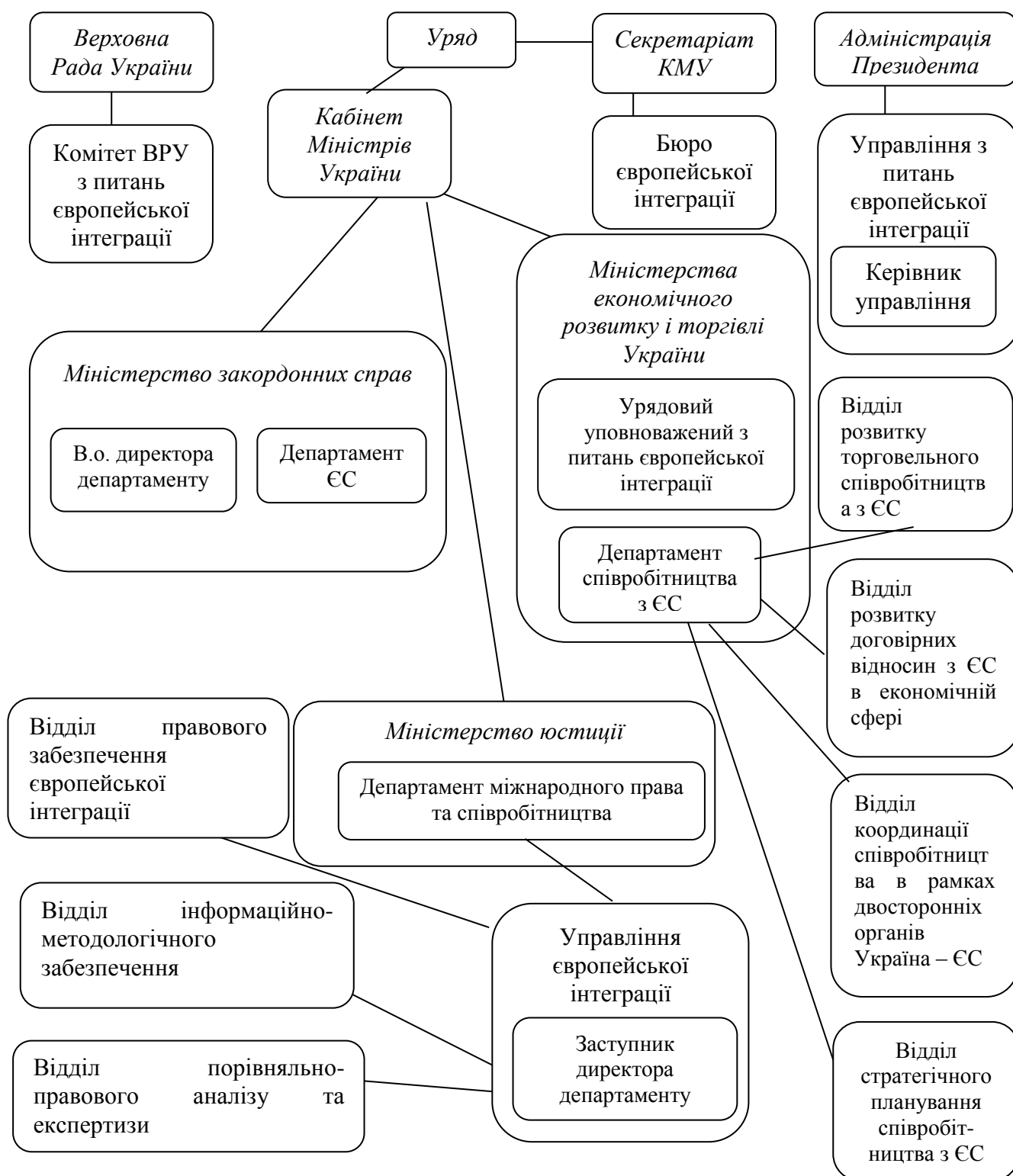

Рис. 1.5. Інституційне забезпечення реалізації євроінтеграційної політики України

Сьогодні головною проблемою системи інституційно-організаційного забезпечення європейської інтеграції України залишається відсутність ефективної координації в цій сфері, фрагментарне залучення інститутів громадянського суспільства до реалізації євроінтеграційної політики, недостатнє кадрове забезпечення процесу європейської інтеграції тощо. До того ж окремі координаційні функції нормативно закріплені й фактично виконуються більш ніж одним органом. У результаті такого дублювання вся система координації являється неефективною (*див. рис. 1.5., стор. 54*).

Як бачимо, з вищенаведеного на *рис. 1.5. (стор. 54)*, в Україні до теперішнього часу не створено координуючого органу, який би займався вирішенням основних стратегічних євроінтеграційних завдань. Останнім часом ведеться багато розмов навколо створення такої структури, однак, істотних зрушень в даному напрямку не відбувається.

Звичайно, вищеописана ситуація не є прийнятною для держави, адже може призвести до зриву виконання домовленостей між Україною та Європейським Союзом. Прикладом цього ми можемо побачити затягнутий процес парафування Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, який мав бути завершений наприкінці 2011 року, але фактично розпочався в кінці березня 2012 року.

Що стосується нормативно-правового забезпечення, то в Україні створена досить вагома база нормативно-правових актів, що направлені на формування та реалізацію євроінтеграційної політики.

Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, План дій Україна-ЄС, Порядок денний асоціації тощо заклали основу адаптаційних процесів нормативно-правового забезпечення України до Європейського Союзу.

Окрім, вищезазначених документів існує велика кількість законів, указів, розпоряджень, постанов тощо, що стосуються питань формування та реалізації євроінтеграційної політики України (*див. табл. 1.1, стор. 56*).

Нормативно-правове забезпечення
реалізації євроінтеграційної політики України

<i>Нормативно-правові акти України</i> (станом на 2012 рік, за офіційними даними Урядового порталу органів виконавчої влади України: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=224176868)		
<i>Назва нормативно-правових актів</i>	<i>Вид нормативно-правових актів</i>	<i>Кількість</i>
Акти Верховної Ради України	Закони України	26
	Постанови Верховної Ради України	14
Акти Президента України	Укази Президента України	38
	Розпорядження Президента України	19
Акти Кабінету Міністрів України	Постанови Кабінету Міністрів України	41
	Розпорядження Кабінету міністрів України	60
Відомчі акти:	Накази Мінюсту, Мінекономіки, Міністерства освіти і науки, Голодержслужби, Держкомтелерадіо	12
Всього:		210

Однак, як виявилось, прийняття такої великої кількості нормативно-правових документів є недостатньою умовою успішної реалізації євроінтеграційної політики, так як відсутній дійовий механізм процесу втілення в життя прийнятих законодавчих актів. На жаль, навіть гарно сформульовані закони на практиці не реалізуються. Ми погоджуємося з думкою Топалової Е., що однією

з головних причин цього є відсутність належної координації між органами влади [147, с. 137].

1.3 Механізми реалізації євроінтеграційної політики: проблеми та протиріччя функціонування в сучасних умовах

Реалізація політики – це неперервний, динамічний процес досягнення поставлених цілей, в якому беруть участь різні органи державної влади, а також інститути громадянського суспільства.

Завданням державної політики є своєчасне виявлення проблем розвитку суспільства, аналіз причин їх виникнення та шляхів розв'язання. У сфері державної політики приймаються рішення, спрямовані на розв'язання проблеми, створюється механізм реалізації цих рішень, розробляється інструментарій.

Реалізація будь-якої державної політики починається відразу після її схвалення, легітимації і є основним видом діяльності державного апарату [170].

Складником реалізації євроінтеграційної політики є визначення механізмів її реалізації, які включають сукупність засобів, методів, ресурсів, що забезпечують виконання заходів, запланованих відповідно до поставлених завдань. Такими заходами являються:

- організаційно-управлінські;
- нормативно-правові;
- фінансово-економічні;
- інформаційно-аналітичні тощо [170].

Впливи суб'єктів державного управління системно і комплексно здійснюються в межах певної державної стратегії та політик і реалізуються шляхом здійснення організуючих, регулюючих та контролюючих впливів органів державної влади, із застосуванням різноманітних методів державного управління та всього спектра його механізмів.

Базовим елементом терміну "механізм реалізації євроінтеграційної політики" є поняття самого механізму, адже саме він забезпечує цілеспрямоване, скоординоване, ефективне, дієве керівництво усіма суспільними процесами держави.

Термін "механізм" досить часто використовується у різних сферах життєдіяльності. Це і "механізми державного управління", "механізми державного регулювання", "організаційно-економічні механізми", "соціальні механізми", "правові механізми", "політичні механізми", "мотиваційні механізми", "ринкові механізми", "антикризові механізми", а також механізми, які стосуються конкретних сфер життєдіяльності.

Як бачимо, існує велика кількість механізмів дослідженню яких присвячена велика кількість наукових праць.

Так як наука "державне управління" досить молода, то кількість наукових здобутків з дослідження питань, що стосуються різних механізмів, являється нерівноважною. Так визначення понять "механізм реалізації політики" та "механізм державного управління" залежить від визначення дефініцій "державне управління" та "державна політика" (див. рис. 1.6.).

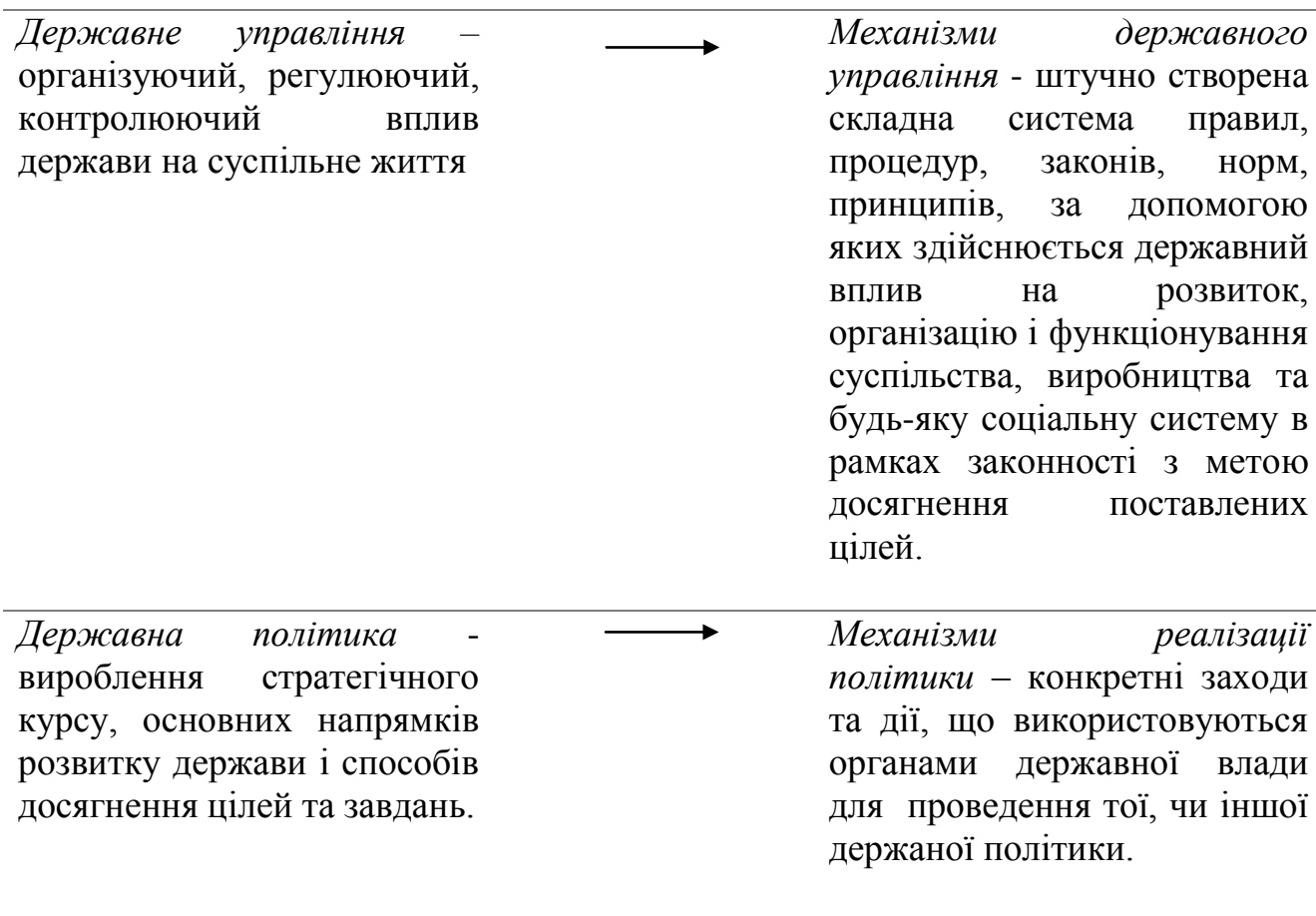

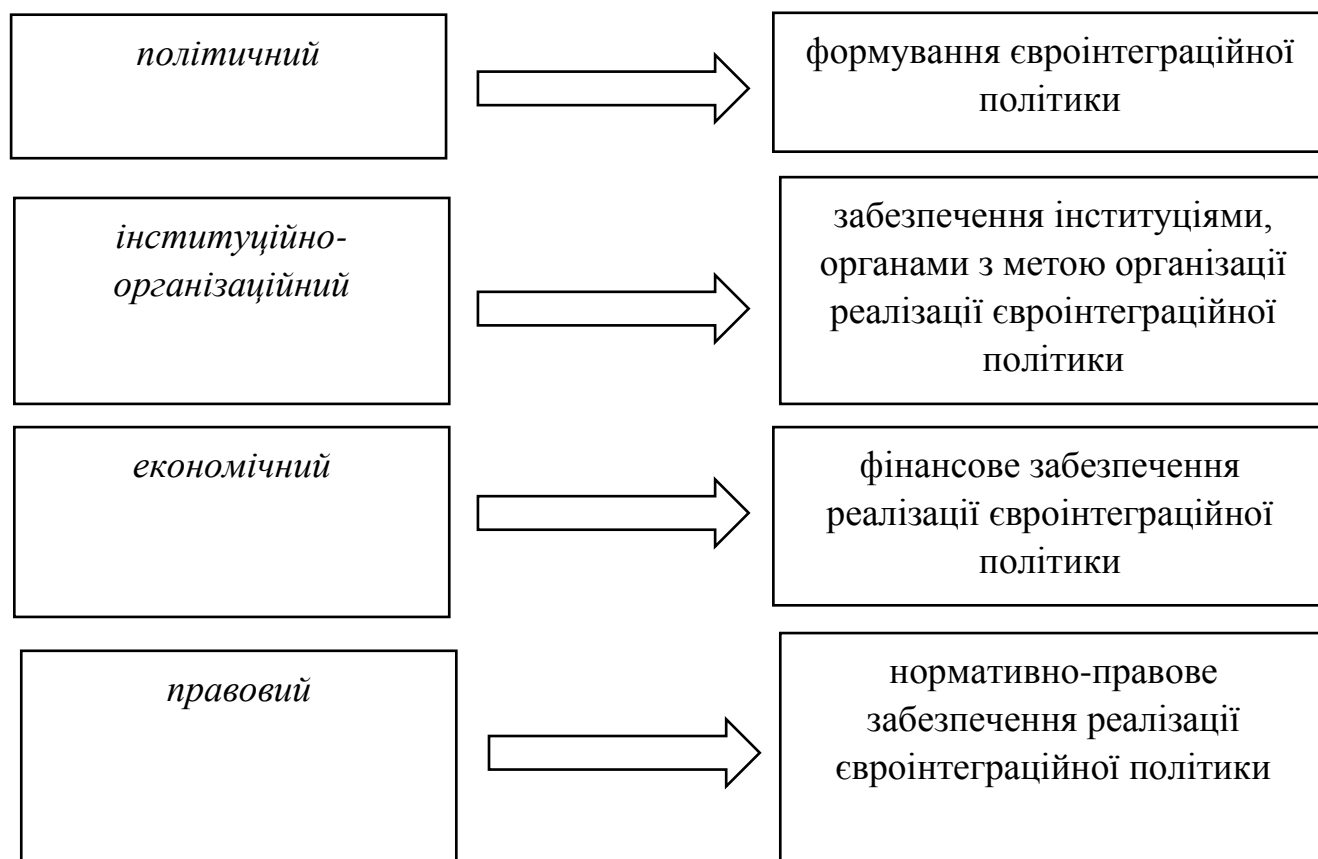
Рис. 1.6. Етимологія понять "механізм державного управління" та "механізм реалізації політики"

Питання, які пов'язані з різними аспектами механізмів державного управління, є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як В. Авер'янов [55], Г. Атаманчук [7, с. 90], В. Бакуменко [8, с. 33; 87-88], М. Гаман [42, с. 307-310], О. Коротич [90, с. 79-84], П. Надолішній [8, с. 33; 87-88] та багато ін., а питання, що стосуються дослідження механізмів реалізації державної політики майже відсутнє в працях сучасних науковців.

Незважаючи на відсутність усталеного визначення поняття "механізм реалізації" ми проходжуємося з думкою науковців щодо важливості правильного вибору застосування механізмів реалізації тієї, чи іншої політики.

Так і в контексті нашого дослідження, євроінтеграційна політика України реалізується через механізми, які собою представляють конкретні заходи, що використовуються органами державної влади та суспільством для її успішного проведення. Такі механізми є різними за формою та ефективністю.

У переважній більшості науковці вважають постійними, фундаментальними такі механізми реалізації євроінтеграційної політики як: політичний, правовий, інституційно-організаційний, економічний, інформаційний (див. рис. 1.7., стор. 59-60).

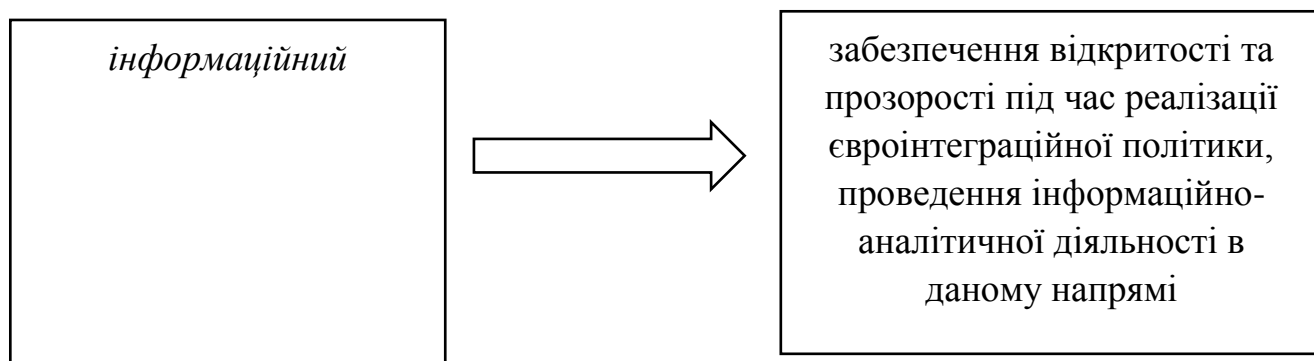

Рис. 1.7. Механізми реалізації євроінтеграційної політики України

Тому розглянемо та надамо відповідь щодо важливості вищезазначених механізмів в умовах євроінтеграційних прагнень України.

Дослідженнями вищезазначених механізмів реалізації євроінтеграційної політики України, присвячено невелика кількість наукових надбань, серед яких ми можемо виділити праці: М. Гнатюка [45], І. Грицяка [49], Л. Приходченко [121], Л. Прокопенка [124] тощо.

Розглянемо кожен механізм реалізації євроінтеграційної політики України більш детальніше.

Політичний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Л. Приходченко підкреслює, що роль політичних механізмів постійно зростає, оскільки вони є засобом реалізації державної політики, конкретних завдань державного управління, становлення та розвитку структур громадянського суспільства, поділяючи їх на чотири групи:

- органи публічної влади;
- нормативно-правові акти;
- інститут громадських зв'язків;
- громадсько-політичні об'єднання [121].

Метою функціонування політичного механізму, а саме органів публічної влади, що координують, регулюють та контролюють відносини у сфері реалізації

євроінтеграційної політики, є перш за все вирішення концептуальних засад формування політики в сфері європейської інтеграції, забезпечення розробки та послідовної реалізації даної політики, а також за допомогою відповідних прийомів і технологій успішно взаємодіяти з інститутами громадянського суспільства задля налагодження стабільних відносин, узгодження інтересів щодо реалізації політики європейської інтеграції.

У цьому контексті важливу роль відіграє процес надання суб'єктам, що відповідають за прийняття політичних рішень, відповідних (політичних) консультацій. Такими спеціалістами-експертами, на нашу думку, повинні бути люди з академічного середовища, науковці, які мають спеціальні знання та віданні своїй справі. Сучасні євроінтеграційні процеси створюють умови до появи зовсім іншого типу державного службовця, тим більш того, що приймає політичні рішення.

Інституційно-організаційний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Аналіз теоретико-методологічних засад показує, що під інституційно-організаційним механізмом зазвичай розуміється сукупність взаємозв'язків між інститутами, а також організаціями, які сприяють реалізації принципів демократичного врядування, забезпечують узгодження та коригування інтересів різних суспільних груп, координацію сумісної діяльності на шляху досягнення задекларованих цілей розвитку регіону/держави, що виконують управлінські, координуючі, мобілізуючі, контролюючі та інші функції [120].

Успішна організація управління євроінтеграційними процесами залежить від побудови певної системи управління та вироблення ефективних механізмів функціонування цієї системи.

Інституційно-організаційний механізм є способом впливу на формування відповідного інституційного середовища з метою створення сприятливих умов для реалізації євроінтеграційної політики та включає в себе наступні фази (див. рис. 1.8., стор. 62) [82].

Рис. 1.8. Фази інституційно-організаційного механізму

Інституції, що реалізують євроінтеграційну політику України, формуються у процесі суспільної еволюції. Влив інституційно-організаційного механізму реалізації євроінтеграційної політики розкриває інституційне середовище.

Особливість інституційно-організаційного механізму полягає в тому, що його учасники володіють повноваженнями самостійно, на засадах взаємної згоди, приймати важливі рішення щодо цілої низки питань у сфері євроінтеграційної політики. Органи державного управління, які можуть відігравати різні ролі в такому інтеграційному діалозі, зобов'язані виконувати офіційні домовленості партнерів і рішення органу з питань європейської інтеграції, впроваджуючи заходи з метою їх виконання, в тому числі законодавчого й регуляторного характеру [121].

Інституційно-організаційна основа європейської інтеграції потребує більш високого (порівняно з наявним нині) рівня стійкості. Це дозволить українській державі діяти більш цілеспрямовано і системно у формуванні, реалізації та імплементації політики.

Ще однією особливістю функціонування інституційно-організаційного механізму являється:

- модернізація інституційно-організаційної структури управління у сфері реалізації політики європейської інтеграції з чітким розмежуванням повноважень учасників даного процесу;

- залучення інститутів громадянського суспільства та удосконалення їх взаємодії з органами державної влади під час формування та реалізації євроінтеграційної політики;

- створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації компетентних державних органів та відповідних посадових осіб тощо.

Зміст інституційно-організаційного механізму полягає в забезпеченні наявності управлінської структури, її ефективного функціонування та належними управлінськими кадрами.

Економічний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Ефективне планування, своєчасність та повнота фінансування у сфері реалізації політики європейської інтеграції, організація фінансового контролю за даним процесом – за все це має відповідати економічний механізм.

Економічний механізм у сфері реалізації євроінтеграційної політики являє собою систему заходів, методів, форм, прийомів, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості, збалансованості інтересів суспільства і держави.

Однією з головних передумов успішної реалізації євроінтеграційної політики України є належне фінансове забезпечення, що повинно передбачати розробку програми фінансування заходів з інтеграції України до ЄС, які б включали прямі витрати на інтеграційні заходи виключно інституційного характеру:

- підвищення кваліфікації та мовна підготовка працівників;

- створення нових або перепрофілювання існуючих підрозділів;
- переклад та порівняльний аналіз нормативно-правових документів України та ЄС;
- реалізація планів законопроектних робіт;
- організаційне, інформаційне та наукове забезпечення інтеграційного процесу тощо.

Фінансування таких заходів повинно здійснюватися за рахунок бюджетних коштів, коштів приватних осіб і програм допомоги Європейського Союзу українській державі.

Використовуючи економічний механізм реалізації євроінтеграційної політики України особливу увагу необхідно звернути саме на фінансове планування: складання відповідних фінансових планів на середньостроковий та довгостроковий термін, що дозволить пов'язувати пріоритети за терміновістю досягнення поставлених цілей з економічними можливостями.

Правовий механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Правовий механізм повинен забезпечувати нормативне регулювання відносин у сфері формування і реалізації євроінтеграційної політики, узгодженість нормативно-правових актів всіх рівнів влади, встановити єдині критерії у сфері організації та проведення контролю за дотриманням законодавства [162, с. 136].

Під правовим механізмом ми розуміємо нормативно-правове забезпечення: закони і постанови ВРУ, укази Президента, постанови і розпорядження КМУ, а також методичні рекомендації та інструкції тощо.

Прокопенко Л. зазначає, що важливу роль у державному управлінні взагалі та в державному управлінні процесами європейської інтеграції зокрема належить правовому механізму, який для реалізації політики європейської інтеграції використовується поки що несистемно. Науковець наголошує, що сьогодні переважно йдеться про користування правовими інструментами для затвердження програмно-цільових рішень (концепції, стратегії, програми, плани заходів [124, с. 14-15].

Роль і сутність правових механізмів у динаміці практично-правових відносин зростає, оскільки вони являються одним із способів ефективної реалізації державної політики, чітко-визначених завдань державного управління, розвитком громадянського суспільства.

Система правових механізмів, є гнучким інструментом регулювання загальнодержавних, регіональних, приватних та особистих інтересів через певні нормативно-правові акти [119], що сприяють забезпеченню правової бази для поступової інтеграції України до ЄС.

Правовий механізм забезпечує пристосування правових систем з метою зближення, досягнення узгодженої взаємодії [65, с. 39-40]. За допомогою правових механізмів відбувається прийняття нормативно-правових актів для визначення концептуальних засад та шляхів реалізації євроінтеграційної політики, проводиться відповідна експертиза законодавства та проектів нормативно-правового забезпечення до європейських норм і стандартів.

Горбатенко В. визначає правовий механізм як систему правових засобів (зокрема, процедур), що сприяють узгодженому, гармонійному функціонуванню міждержавних та національних правових систем у межах єдиного правового простору, який повинен включати такі процедури:

- 1) визначення основних принципів взаємодії;
- 2) визначення автономних і спільних сфер правового регулювання, меж і напрямків міжнародної і національної правотворчості;
- 3) визначення правових засобів взаємодії та суб'єктів їх реалізації;
- 4) узгодження норм міжнародного та національного права в процесі правотворення та застосування [65, с. 51].

Правовий механізм реалізації політики відповідає за надійність і можливість прогнозування - правова обґрунтованість.

Успішне проведення євроінтеграційної політики можливе лише за умов, коли цей процес підкріплюється сукупністю правових норм, що ефективно виконуються.

Інформаційний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Інформаційний механізм забезпечує прозорість під час проведення євроінтеграційної політики, та сприяє функціонуванню спеціалізованого інформаційного простору у даній сфері з метою забезпечення доступності до відповідних інформаційних ресурсів всіх зацікавлених осіб, організація навчання у сфері європейської інтеграції України, формування позитивного іміджу держави тощо.

Інформаційний механізм покликаний забезпечувати інформацією органам державної влади щодо євроінтеграційних питань для більш глибокого аналізу і структурування проблем, що виникають на цьому шляху, з метою розробки відповідних методів і засобів їх врегулювання.

Тобто інформаційний механізм реалізації євроінтеграційної політики відповідає за збирання, зберігання та надання вичерпної, правдивої, актуальної інформації, яка стосується євроінтеграційних процесів, що відбуваються в країні.

Так як інтеграція до ЄС несе не лише нові можливості, але й нові виклики для України, у цьому контексті повинен бути налагоджений публічний діалог між державними інституціями та суспільством щодо цілей, завдань та переваг для України у разі підписання Угоди про асоціацію Україна – ЄС, саме тому дедалі особливого значення набуває інформаційний механізм.

Стосовно застосування механізмів реалізації євроінтеграційної політики важливим постає адекватність механізму розв'язуваній проблемі і його ефективність. Кожен механізм реалізації політики має свої можливості, переваги і недоліки. Тому першочергове завдання для суб'єкта реалізації політики полягає в тому, щоб бути компетентним і вміло використати той чи інший механізм, з урахуванням суспільних змін, для досягнення поставлених цілей управління;

Однак, застосовуючи будь-які механізми реалізації євроінтеграційної політики, потрібно чітко розуміти, що вони є лише однією із умов, а не умовами успішної реалізації євроінтеграційної політики України.

Функціонування механізмів реалізації євроінтеграційної політики України, можуть впливати як позитивно, так і негативно на ефективність проведення даної політики. Тому виникає необхідність виявлення основних факторів, які впливають

на функціонування механізм реалізації євроінтеграційної політики з метою мінімізації їх негативного впливу.

Тому вважаємо за доцільне розглянути чинники, що негативно впливають на функціонування відповідних механізмів і стають суттєвою перешкодою на шляху України до ЄС.

Політичний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Так як політичний механізм являє собою розробку стратегічного курсу в напрямку європейської інтеграції, то ми можемо сказати, що основною проблемою залишається неспроможність державних органів влади просувати державу шляхом європейської інтеграції, здійснювати необхідні для цього реформи.

До сьогодні всі заходи у напрямку європейської інтеграції залишаються на рівні "голосних" лозунгів. Також великою перешкодою реалізації євроінтеграційної політики залишається політична нестабільність, повільність впровадження ключових реформ тощо. Все це і породжує низький рівень довіри населення до влади.

І хоча, політичний курс в напрямку європейської інтеграції, протягом багатьох років, залишається незмінним, однак часта змінна уряду, політична нестабільність призвело до непослідовності в ухваленні відповідних рішень, що мало негативні наслідки, серед них і неприйняття важливих законів у сфері реалізації євроінтеграційної політики України.

В Україні складність ситуації щодо функціонування політичного механізму зумовлюється низкою чинників, які перешкоджають утвердженню демократичних цінностей, знижують довіру громадян до влади, що стає суттєвою перепоною на шляху до європейського простору:

- відсутність механізмів політичної відповідальності суб'єктів державної влади, їх підзвітності громадянам. Тобто, відсутнє глибоке усвідомлення суб'єктами державного управління життєво важливих інтересів суспільства і держави загалом, свого покликання професійно працювати над задоволенням їх потреб. Тому особливого значення, що стосується завдання підвищення

відповідальності, і як результат, забезпечення становлення демократичної системи державного управління в Україні, першочерговим виступає вирішення проблем впровадження принципів об'єктивності, прозорості та гласності в діяльність всіх органів державної влади;

- низька владна і політична культура (звідси – застосування будь-яких засобів для досягнення мети, які не завжди є коректними та моральними);

- непрозорість владно-управлінських відносин. В країні спостерігається певна відсутність діалогу між суб'єктами, що реалізують політику та громадянами, що призвело до свого роду "замикання" та відчуження суспільства від держави;

- низький рівень дотримання законності суб'єктами державної влади. Дуже часто буває так, що органи державної влади у своїй діяльності не дотримуються усіх законів, мають місце численні правопорушення різного роду, що посягають на законність;

- політична корупція на всіх рівнях державної влади. Проблема корупції стала чи не найголовнішою серед тих, що непокоять суспільство, перешкоджають розвитку та поступу країни, а головне – підтримці населенням проведення тої, чи іншої політики;

- зростання конфліктів серед політико-управлінської еліти у зв'язку з різновекторністю ціннісних орієнтирів тощо. На нашу думку основною причиною цього являється психологічна нерівність представників еліти, їх неоднакові здібності, ідеологічна відмінність, можливості та бажання щодо проведення політики.

Інституційно-організаційний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Успішна організація управління євроінтеграційними процесами залежить від побудови певної системи управління та вироблення ефективних механізмів функціонування цієї системи.

Неефективність інституційно-організаційного механізму під час реалізації євроінтеграційної політики України полягає у тому, що постійно відбуваються

інституційні перебудови управлінських структур у сфері координації та реалізації євроінтеграційної політики в Україні, а ті перетворення, які відбулися в органах державної влади, на жаль, не мали системного характеру і майже не торкнулися механізмів побудови ефективно-адекватної системи координації політики в напрямку європейської інтеграції [47].

Інституційна основа євроінтеграції потребує більш високого (порівняно з наявним нині) рівня стійкості. Це дозволить державі Україна діяти більш цілеспрямовано і системно у формуванні, реалізації та імплементації політики, а також у здійсненні пріоритетів в сфері євроінтеграції.

Зміст інституційно-організаційного механізму полягає не лише у забезпеченні ефективності функціонування управлінської структури, а й у забезпеченні їх функціонування належними управлінськими кадрами, так як центральним елементом інституційно-організаційного механізму є структура управління, за допомогою якої поєднуються різні сторони євроінтеграційної політики, регламентуються внутрішні зв'язки і досягається стійка система службових взаємовідносин.

В Україні система органів, відповідальних за координацію процесів європейської інтеграції та за безпосереднє виконання відповідних завдань, є неефективною.

На даний час інституційна структура у сфері європейської інтеграції має значний ступінь децентралізації внаслідок відсутності єдиного органу з питань формування та координації державної політики у сфері європейської інтеграції [133].

Згідно експертних оцінок, останні зміни, здійснені в інституційно-організаційному забезпеченні європейської інтеграції України є негативними, оскільки вони зупинили процес побудови централізованої моделі горизонтальної координації політики європейської інтеграції та повернули вкрай неефективну децентралізовану модель координації європейської інтеграції, яка існувала до 2008 року.

Це потребує негайних змін, інакше Україна буде неспроможною

забезпечувати виконання Угоди про асоціацію, що в свою чергу може призвести до уповільнення її наближення до ЄС та завдати шкоди її репутації на міжнародній арені [108, с. 54].

Аналіз ситуації демонструє, що схеми організаційно-інституційного забезпечення євроінтеграції змінювалися щоразу зі зміною політичного керівництва країни і, відповідно, зі зміною активності зусиль на цьому напрямку, коригування пріоритетів та своєрідних темпів політики [40] - зі зміною уряду змінюється і кадровий склад управлінських структур, в тому числі, і тих, що відповідають за реалізацію євроінтеграційної політики. І як часто буває такі фахівці являються малообізнаними і некомпетентними в євроінтеграційних питаннях.

Економічний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Нині фінансово-економічна ситуація в Україні є складною, неоднозначною й суперечливою, отже відсутнє і належне фінансове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики.

З одного боку, це було обумовлено тим, що у попередні роки у державному бюджеті передбачалося недостатньо коштів на відповідні цілі.

З іншого - не використовувалася практика реалізації проектів у форматі державно-приватного партнерства та із залученням спонсорських коштів.

Правовий механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

Правовий механізм повинен забезпечувати нормативне регулювання відносин у сфері формування і реалізації євроінтеграційної політики, узгодженість нормативно-правових актів всіх рівнів влади, встановити єдині критерії у сфері організації та проведення контролю за дотриманням законодавства [162, с. 136].

Успішне проведення євроінтеграційної політики можливе лише за умов, коли цей процес підкріплюється сукупністю правових норм, що ефективно виконуються.

Однак, нормативно-правове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики в сучасних умовах є різноспрямованим, а також наявна нормативно-

правова база не відповідає викликам сьогодення.

А відсутність нормативно встановленого порядку підготовки та прийняття підзаконних нормативних актів призвела до накопичення чималої кількості проблем, більшість із яких проявляється під час підготовки проекту того або іншого нормативного акту, тобто на першій стадії нормотворчої процедури [112].

Ще однією причиною неефективного функціонування правового механізму державного управління являється брак відповідальності за невиконання нормативно-правових актів у сфері реалізації євроінтеграційної політики в Україні. Україна має слабку систему правозастосування (необов'язковість або селективність виконання законодавства) [104, с. 57].

Також в Україні відсутня система моніторингу виконання нормативно-правових документів в сфері реалізації євроінтеграційної політики України.

Слід також зауважити, що в Україні бракує внутрішньопарламентського механізму, що дозволив би позиції парламентського Комітету з питань європейської інтеграції впливати на Верховну Раду в цілому. Висновок Комітету, який готується на виконання розділу IX Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, фактично розміщується на офіційному сайті парламенту у розділі "законопроекти" та поширюється серед депутатів разом з висновком Головного науково-експертного управління (перед першим читанням) чи Головного юридичного управління (перед другим та третім читаннями). Жодних юридичних наслідків цей висновок не має, процедура його врахування у законотворчій діяльності на сьогодні відсутня. Новий Регламент Верховної Ради України, затверджений Постановою Верховної Ради України від 16 березня 2006 року за № 3547-IV, не передбачає жодних інструментів врахування *acquis communautaire* у законодавчому процесі. Отож, сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС, що врегульована найповніше проти інших складових євроінтеграційної політики, також бракує повноти та логічного завершення [59].

Інформаційний механізм реалізації євроінтеграційної політики України.

В сучасних умовах (європейський вибір країною) дедалі важливішого значення набуває систематична діяльність із популяризації проведення

євроінтеграційної політики, привернення уваги населення до перспектив такого вибору, проблем, що виникають на даному шляху та можливості їх розв'язання. Успішне проведення євроінтеграційної політики потребує широкого залучення громадян, передусім на етапі визначення мети, цілей і завдань державної політики тощо.

Таким чином інформаційний механізм покликаний змінити ставлення населення до євроінтеграційного вибору держави, та сприяти формуванню нового позитивного світогляду, що стосується даного питання.

Це важливо, так як в Україні спостерігається слабка тенденція до створення системи зв'язків з громадськістю, тобто система комунікацій, яка на основі правдивої інформації, що формує позитивне ставлення до проведення євроінтеграційної політики України.

Відсутність ефективної стратегії інформування і комунікації, з метою проведення комплексного аналізу громадської думки з питань європейської інтеграції, який би допоміг визначити інформаційні потреби українського суспільства. Використовуються застарілі методи інформування, а інформація, яка з'являлася в ЗМІ, носить здебільшого репортажний характер, не враховуючи потреб пересічного громадянина [134].

Важливою складовою інформаційного забезпечення має бути інформаційно-аналітичне забезпечення, яке повинно сприяти підготовці, прийняттю та реалізації ефективних управлінських рішень у сфері європейської інтеграції. Інформаційно-аналітичне забезпечення передбачає створення необхідної інформаційної інфраструктури, яка поєднує в собі організаційні структури, що забезпечують творення, поширення та споживання інформації, інформаційно-телекомунікаційні структури, інформаційні технології.

На жаль, сьогодні інформаційна інфраструктура у сфері європейської інтеграції не відповідає цим критеріям. Найбільшою мірою на якості інформаційної та аналітичної роботи позначаються три чинники:

- нерозвинена мережа інформаційних та аналітичних служб в органах державної влади;
- незначна кількість працівників, залучених до аналітичної роботи на

постійній основі;

- недостатній фаховий рівень спеціалістів, які займаються інформаційно-аналітичною роботою [66, с. 595].

Вичерпна, достовірна, своєчасна і зрозуміла інформація є запорукою прийняття підтримки євроінтеграційної політики населення української держави.

Висновки до розділу 1

1. В результаті аналіз наукових праць з питань розгляду “інтеграції”, як основоположної категорії євроінтеграційної політики, встановлено, що в науковій літературі немає єдиного підходу та єдиного визначення даного поняття. Не дивлячись на розрізненість поглядів із даного питання, всі науковці дотримуються спільної думки, що інтеграція сприяє взаємодії між різними етнічними спільнотами в поліетнічній (багатонаціональній) державі. На цій основі вони зближуються, об’єднуються і створюють політичну націю, формуючи почуття спільного громадянства, державного патріотизму та, зберігаючи свої етнічні властивості й власну етнічну властивість; ліквідує відокремленості країн, які склалися історично; уніфікує, приводить до одноманітності, до єдиної форми або системи господарства різних країн.

Більшість дослідників змісту європейської інтеграції погоджуються з тим, що це складний, довготривалий процес, що передбачає істотні внутрішні перетворення в країні, згідно з прийнятими інтеграційною спільнотою принципами, стандартами та цінностями, завдяки чому прискорюється розвиток європейських країн в економічній, політичній, соціальній, культурній сферах, досягаються поставлені як зовнішні, так і внутрішні цілі держави та зростає її значення на міжнародній арені.

В політико-правових документах, в нормативно-правових актах та деяких наукових дослідженнях також відсутнє правове та науково усталене визначення поняття "євроінтеграційної політики України" і залишається не до кінця визначеним та декларованим її статус, що суттєво впливає на розуміння самого

терміну й призводить до виникнення багатьох непорозумінь під час реалізації даної політики.

Уточнено сутність понять "європейська інтеграція України", яку визначено як процес спрямований на наближення різних сферах суспільного життя, зокрема, політичної, правової, економічної, соціальної до європейських принципів, стандартів та цінностей, з метою підвищення якості життя та добробуту населення України; "євроінтеграційна політика України", що розглядається як комплексна діяльність держави щодо визначення шляхів інтеграції України до ЄС, розв'язання проблем, які виникають під час реалізації цього курсу та сприяння послідовному розвитку української держави у напрямку європейської інтеграції. Така політика має бути систематично здійснюваною та забезпечувати функціонування та розвитку суспільства як єдиного європейського цілого, а також проводити необхідні соціально-економічні, політичні та інші ключові реформи, що сприятимуть вступу України до ЄС.

2. На підставі вагомої нормативно-правової бази щодо реалізації євроінтеграційної політики та проведенню значної кількості інституційно-організаційних змін у системі органів визначено основні періоди протягом яких реалізовувалась євроінтеграційна політика в Україні: перший період – до підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами – 1991-1994 рр.; другий період – від підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами до прийняття Порядку денного асоціації – 1994-2009 рр.; третій період – підготовка до парафування, підписання, ратифікації та імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом – з 2009 р. по теперішній час. Нормативно-правове та інституційно-організаційне забезпечення реалізації євроінтеграційної політики створювалося відповідно до потреб, що виникали під час кожного вищезазначеного періоду. Внаслідок цього, в Україні функціонує досить розгалужена система органів влади, що реалізують дану політику. Однак, досі не створено відповідного координуючого органу, який займався б

вирішенням основних стратегічних євроінтеграційних завдань, відсутній дієвий механізм процесу втілення в життя прийнятих законодавчих актів.

3. З'ясовано, що успішна реалізація євроінтеграційної політики можлива лише за умов системного використання механізмів реалізації політики органами державної влади, що представляють собою сукупність методів, принципів, засобів, спрямованих реалізовувати управлінські рішення, сприяти вирішенню проблем під час проведення політики у сфері європейської інтеграції, а саме: політичного (формування політики), інституційно-організаційного (забезпечення відповідними інституціями та організація їх ефективного функціонування), економічного (фінансове забезпечення), правового (нормативно-правове забезпечення), інформаційного (інформаційно-аналітичне забезпечення реалізації євроінтеграційної політики).

4. Визначено зміст дефініції "механізми реалізації євроінтеграційної політики", як конкретні заходи, що використовуються органами державної влади та суспільством для її успішного проведення також з'ясовано основні фактори, що негативно впливають на функціонування механізмів реалізації євроінтеграційної політики і стають суттєвою перешкодою на шляху інтеграції України до ЄС:

- політична нестабільність;
- повільність упровадження ключових реформ;
- відсутність централізованої моделі горизонтальної координації політики європейської інтеграції;
- фінансова нестабільність забезпечення реалізації євроінтеграційної політики;
- неналежне кадрове забезпечення;
- українське законодавство у сфері реалізації євроінтеграційної політики не відповідає викликам сьогодення;
- недостатня поінформованість громадян України щодо євроінтеграційних процесів, що проходять в державі тощо.

Основні положення і результати першого розділу опубліковані автором у 3 [19, с. 243-248], [38, с. 109-113], [39, с. 7-10] наукових фахових виданнях та у 3 [20, с. 181-185], [21, с. 26-29], [31, с. 24-31] публікаціях у матеріалах науково-практичних конференціях.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Рух до Європи – це наполеглива праця.
На євроінтеграційні процеси спрямовані
масштабні й комплексні реформи,
в основі яких демократичні цінності
та соціальна справедливість*

В сучасних умовах, що проходять в нашій країні, перш за все необхідно створити чітко організовані та ефективно функціонуючі механізми, без яких ефективна реалізація євроінтеграційної політики не можлива, оскільки здійснення будь-якої політики повинно відбуватися через систему ефективних, дієвих механізмів.

Отже у другому розділі:

Визначено основні етапи реалізації євроінтеграційної політики України:

- I етап – підготовка до підписання та підписання УА;
- II етап – імплементація положень УА;
- III етап – підготовка до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір.

З'ясовано необхідні заходи, які потрібно виконувати на кожному етапі для успішної реалізації євроінтеграційної політики України.

Доведено принципове значення застосування механізмів (політичного, інституційно-організаційного, правового, економічного, інформаційного) під час реалізації євроінтеграційної політики на кожному з вищезазначених етапів.

Обґрунтовано основні критерії дієвості механізмів реалізації євроінтеграційної політики України.

2.1 Етапи реалізації євроінтеграційної політики України

В Україні наступив новий важливий історичний етап відносини з Європейським Співтовариством – підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Угода про асоціацію - це великий економічний та політичний проект, який повинен був стати одним з інструментів модернізації української держави: поглиблення відносин між Україною та ЄС, подальшої трансформації України в державу з плюралістичною демократією та вільною ринковою економікою, що забезпечить входження її в економічний, політичний та правовий простір ЄС.

Успішна реалізація євроінтеграційної політики, зокрема підготовка до підписання, підписання та виконання основних положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, вимагає поетапне створення такої системи державного управління, що забезпечить становлення України як високорозвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності та справедливості, культури та демократії, дозволить їй стати впливовим чинником у світі, що відкриє шлях до повноправного членства в Європейському Союзі.

Протягом останніх років відбувалося усвідомлення ролі механізмів, що забезпечують ефективну реалізацію євроінтеграційної політики України, а саме:

- визначення європейської інтеграції як невід’ємної складової як зовнішньої, так і внутрішньої політики держави;
- забезпечення ефективною нормативно-правовою базою, що регламентуватиме реалізацію євроінтеграційної політики;
- формування організаційно-координаційних структур та інструментів для здійснення державного управління в сфері європейської інтеграції України;
- високоякісне кадрове забезпечення;
- зміцнення та формування фінансово-економічних основ функціонування євроінтеграційної політики;
- інформаційно-аналітичне забезпечення реалізації євроінтеграційної політики України тощо.

Особлива увага у цьому контексті приділяється доцільності та необхідності утворенню координаційного органу як суб'єкта реалізації євроінтеграційної політики України.

Дотримуючись позиції, що євроінтеграційні процеси є, насамперед, питанням внутрішньої політики держави, реалізація якої дозволить досягти рівня європейських стандартів у всіх сферах суспільного життя, ми пропонуємо розглядати європейську інтеграцію як технічний процес, який складається з трьох етапів (див. табл. 2.1, стор. 78-79).

Таблиця 2.1

Основні етапи реалізації євроінтеграційної політики України

Етапи	Необхідні дії
<p>I етап: підготовка до підписання та підписання УА</p>	1) довиконати основні положення та пріоритети Порядку денного асоціації Україна – ЄС
	2) узгодити інституційні, політичні, соціально-економічні та інші реформи із положеннями Порядку денного асоціації Україна – ЄС
	3) розробити стратегічний програмний документ та Технічний календар виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС
	4) провести публічне обговорення всіх документів у сфері європейської інтеграції та змісту реформ
	5) створити механізми залучення всіх органів виконавчої влади (центральної та місцевих) до реалізації євроінтеграційної політики України
	6) виконати критерії, що розробив ЄС для підписання УА
<p>II етап: імплементація положень УА</p>	1) вдосконалити інституційно-організаційну структуру управління та координації євроінтеграційної політики України
	2) посилити кадровий склад підрозділів центральної і місцевих органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання європейської інтеграції, та підпорядкування їх відповідному центральному органу виконавчої влади
	3) забезпечити у державному бюджеті пріоритетного фінансування заходів у сфері європейської інтеграції
	4) створити відповідну нормативно-правову базу, що забезпечить виконання положень УА:

II етап: імплементація положень УА	а) підготувати Національну програму виконання Угоди про асоціацію з метою інтеграції України в європейський політичний, економічний та правовий простір; б) сформувати та реалізувати Стратегію інтеграції України до ЄС; в) створити базовий документ в євроінтеграційній сфері – Концепцію реалізації євроінтеграційної політики України; г) розглянути доцільність внесення до Регламенту Верховної Ради питання проведення експертизи законодавства на відповідність європейським стандартам на парламентському рівні
	5) проводити постійний моніторинг прогресу виконання положень УА та проведенню євроінтеграційної політики загалом
	б) залучати інститути громадянського суспільства до оцінки та моніторингу стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС та проведення євроінтеграційної політики
III етап: підготовка України до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір	1) запровадити концептуальні засади реформування ключових елементів системи державного управління
	2) залучити інститути громадянського суспільства до процесу інформування населення щодо засад євроінтеграційної політики, з метою отримання його підтримки
	3) сформувати нові інститути, організаційні структури та інструменти державного управління

I етап: підготовка до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (підписання є актом політичної дії, оскільки вчинюється на найвищому рівні та має дуже важливий наслідок - згідно з міжнародним правом з моменту підписання сторони зобов'язані утримуватись від дій, які можуть зашкодити меті і об'єкту УА).

Підписання УА зі сторони ЄС відбуватиметься на двох рівнях: рівень ЄС та рівень держав-членів ЄС. На рівні Євросоюзу Рада ЄС повинна одногосно ухвалити рішення про підписання. Це означає, що кожна держава-член ЄС на цьому етапі має право вето. Після підписання УА на рівні ЄС має відбутися її ратифікація на національному рівні кожної держави-члена ЄС. Тобто держави-

члени ЄС мають двічі прийняти позитивне рішення щодо підписання УА. Тому, з метою отримання статусу асоційованого члена, в Україні на першому етапі необхідно виконати наступні дії:

1. *Довиконати основні положення та пріоритети Порядку денного асоціації Україна – ЄС.* Як зазначалося нами у попередньому розділі у підготовці УА та набуттю нею чинності покликаний сприяти документ практичної дії – Порядок денний асоціації. У лютому 2010 року співголовами Ради з питань співробітництва підписано Рекомендацію Ради щодо імплементації Порядку денного асоціації. В рамках ПДА сторони на щорічній основі затверджують пріоритети співробітництва та здійснюють моніторинг його реалізації, а також готують Спільні звіти про виконання зазначеного документу Раді з питань співробітництва між Україною та ЄС для схвалення.

Для проведення оцінки прогресу імплементації Порядку денного асоціації утворено Спільний Комітет на рівні старших посадових осіб. Так, 26 січня 2010 року на другому засіданні Спільного Комітету було визначено Пріоритети ПДА на 2010 рік. Упродовж грудня 2010 року – лютого 2011 року було проведено громадський моніторинг та аналіз дій української влади на предмет виконання пріоритетів ПДА між Україною і ЄС у 2010 року. Було проаналізовано 70 пріоритетів ПДА Україна – ЄС, включно з 3 додатковими пріоритетами. У цілому експертами оцінено як виконані 8 пріоритетів, у стадії виконання – 57 пріоритетів, не виконано 5 пріоритетів [116, с. 27]. Моніторинг ПДА продемонстрував брак відкритості та прозорості влади, відсутність комплексного та системного інформування громадськості про діяльність інститутів влади стосовно імплементації пріоритетів ПДА, шляхів реалізації відповідної політики та її наслідків. Причому, протягом року ситуація у цій сфері не покращилася, інформація, що оприлюднюється ЦОВВ з приводу реалізації ПДА в цілому має фрагментарний характер [97, с.8].

У січні-вересні 2011 року за результатами Громадського моніторингу виконання пріоритетів ПДА було проаналізовано 78 пріоритетів ПДА на основі аналізу нормативно-правових актів, пов'язані з виконанням пріоритетів ПДА,

концепцій, законопроектів, інформаційно-аналітичних даних тощо стосовно діяльності органів влади відносно імплементації пріоритетів ПДА. Аналіз реалізації пріоритетів ПДА за 2011 рік (січень-вересень) продемонстрував регрес у реалізації пріоритетів в сфері політичного діалогу, забезпеченням дотримання прав людини і основних свобод, забезпечення незалежного судочинства та ефективності судів і прокуратури, а також правоохоронних органів, сповільнення темпів реалізації заходів стосовно здійснення пріоритетів щодо забезпечення свободи вираження поглядів, зібрання та об'єднання, співробітництва з питань громадянського суспільства. Фіксуються неоднозначні, контрверсійні тенденції в імплементації політики, зокрема в судовій сфері, які не сприяють наближенню до стандартів ЄС та беззаперечній реалізації принципів Верховенства права. Експерти визначають позитивні тенденції у виконанні пріоритетів у безпековій сфері, міграційній політиці, пов'язаних з питаннями реалізації плану стосовно заходів з лібералізації візового режиму. Експерти оцінили як виконані 2 пріоритети ПДА (2011-2012 роки), які зосереджено в економічній сфері. Не виконані, за оцінками експертів, в 2011 році 6 пріоритетів, переважним чином в площині політичного діалогу. Моніторинг виконання ПДА демонструє, що діяльність держави в реалізації політики в євроінтеграційній сфері потребує більшого рівня системної координації, прозорості, планування, законодавчого та інформаційного забезпечення євроінтеграційної політики та внутрішніх реформ в політичній, соціальній, економічній, енергетичній сферах [128, с. 3-6].

Аналіз економічної частини пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС протягом листопада 2011 року – травня 2012 року вказує на помірний прогрес у секторальній інтеграції України до ЄС. Більшість пріоритетів (42 із 48) експерти оцінюють як такі, що знаходяться в стадії виконання. Натомість як повністю виконані оцінено 3 пріоритети, а також 3 пріоритети – як не виконані. Водночас необхідно наголосити, що не всі з тих пріоритетів, які знаходяться у стадії виконання можуть бути "виконані" за визначенням, оскільки частина з них передбачають тривання певного процесу співпраці з ЄС (наприклад, постійний обмін досвідом тощо). У випадку таких пріоритетів експертна оцінка стосувалася

не стільки їх завершеності, скільки ефективності кроків із реалізації зазначеної мети. Експерти відмічають помірний прогрес у реалізації переважної більшості пріоритетів. Насамперед деякий прогрес в імплементації економічної частини пріоритетів ПДА на 2011-2012 роки відзначено у таких сферах, як: стратегічне управління державними фінансами; впровадження технічних регламентів щодо промислової продукції, стандартів та процедури оцінки відповідності; правила походження товарів; санітарні та фітосанітарні заходи; державні закупівлі; спрощення торгівлі та митні справи; транспортній галузі; державної статистики; соціального співробітництва.

При цьому низка системних обмежень (політичного, законодавчого та інституційного характеру) гальмують прогрес у виконанні пріоритетів ПДА на 2011- 2012 роки у таких сферах, як: антимонопольна політика; співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерні питання; державний внутрішній контроль та зовнішній аудит і контроль; законодавство про товариства, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит. Також експерти відмічають нерівномірний прогрес у таких сферах реалізації економічних пріоритетів ПДА, як: оподаткування; фінансові послуги.

Зокрема, по окремих питаннях, що належать до цих сфер відбувся помірний прогрес, натомість рівень виконання інших пріоритетів із цих сфер (зокрема, в оподаткуванні - протидія та боротьба з шахрайством і контрабандою підакцизних товарів, а у фінансових послугах - покращення адміністративних спроможностей органів нагляду відповідно до міжнародних стандартів) був оцінений як незадовільний [17, с. 18-19]. Бачення сторони ЄС щодо результатів імплементації ПДА подається у щорічних звітах про імплементацію Європейської політики сусідства.

Якщо співставити українські реалії зі звітами експертів громадського експертного моніторингу, то можна побачити, що більшість пріоритетів протягом 2010-2012 років або не виконувалися, або перебувають у стадії виконання. Для успішного підписання УА необхідна реалізація всіх пріоритетів та втілення їх в життя, що стане одним з каталізаторів внутрішніх реформ та позитивних

перетворень для українського суспільства. Основні положення та пріоритети ПДА повинні виконуватися не для того, щоб реально змінити ситуацію в країні на краще та наблизитися до європейських стандартів.

2. *Узгодити інституційні, політичні, соціально-економічні реформи із положеннями Порядку денного асоціації Україна – ЄС.* Порядок денний асоціації визначає ключові пріоритети реформ, яким Україна має приділити увагу задля того, щоб повною мірою скористатися можливостями поглибленої співпраці, що передбачені Угодою про асоціацію. Загальна мета ПДА відповідає позиції Угоди та полягає у поступовому досягненні політичної асоціації та більшої економічної інтеграції з ЄС [116, с. 5].

Основне завдання проведення інституційної реформи в Україні полягає в розбудові інституційної спроможності органів виконавчої влади щодо реалізації взятих відповідно до ПДА зобов'язань.

У політичній та правовій сферах необхідно забезпечити стабільність установ, що гарантують демократію, верховенство закону, права людини, повагу та захист прав меншин шляхом адаптації чинного законодавства України до вимог ЄС.

Громадянська мережа "Опора" презентувала проміжний звіт за результатами громадянського моніторингу виконання ПДА (політичні реформи) у 2012 році. Тож якщо в імплементації секторальних реформ у цілому було визначено помірний прогрес, то в частині політичних реформ висновки експертного середовища невтішні: за період з грудня 2011 року по травень 2012 року. Україна не виконала повною мірою та не досягла значного прогресу у жодному із пріоритетів у сфері демократії та верховенства права [71, с. 4-5].

Реформування правової системи України має забезпечити поширення діяльності демократичних інституцій та незалежних засобів масової інформації, незалежність судової влади, надійний захист особистих свобод, прав людини та національних меншин, активну боротьбу з організованою злочинністю, корупцією та відмиванням коштів.

Проведення економічної реформи, в даному напрямку, полягає в створенні

конкурентоспроможної, у світовому масштабі, економіки, створення системи управління державними фінансами, спрямованої на забезпечення сталого економічного зростання й гарантованого виконання державою своїх соціальних зобов'язань, і зрештою – на підвищення добробуту українських громадян [123].

У 2012 році Інститут економічних досліджень та політичних консультацій представив результати прогресу України в секторальних реформах (економічна частина Порядку денного асоціації Україна. Як відмічають експерти, в імплементації секторальних реформ у цілому було визначено помірний прогрес [71, с. 4].

Метою реформування соціальної сфери є досягнення європейських норм у системі охорони здоров'я, пенсійного забезпечення та інших соціальних гарантій.

3. Розробити стратегічний програмний документ та Технічний календар виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Документ повинен виконувати роль механізму планування, визначення пріоритетів, імплементації та моніторингу УА. Документ повинен періодично оновлюватися (щорічно), щоб узяти до уваги прогрес країни та зміни у зовнішньому середовищі, що мають місце протягом процесу імплементації [98, с. 17-18].

Також важливим завданням на цьому етапі являється розробка Технічного календаря виконання УА з визначенням пріоритетних завдань, термінів виконання, відповідальних інституцій, коштів, необхідних для реалізації завдань тощо. Країни ЦСЄ, які були асоційованими членами ЄС та готувалися до вступу, мали подібний документ як основу для реалізації державної політики. Він складався з 31 розділу, які відповідають 31 розділам, на які поділено законодавство ЄС. Кожен з цих розділів поділено на пріоритети з визначенням завдань, термінів, відповідальних інституцій та коштів, необхідних для реалізації змін [73].

4. Провести публічне обговорення всіх документів у сфері європейської інтеграції та змісту реформ. З метою успішної реалізації євроінтеграційної політики України необхідно:

- враховувати громадську думку, що стосується даного питання;
- постійно на систематичній, відпрацьованій основі підвищувати рівень обізнаності громадян щодо документального забезпечення реалізації

євроінтеграційної політики;

- інформувати громадян про зміст, засади, завдання основних реформ, що проводяться в країні;

- центральним органам влади згідно з компетенцією забезпечити участь громадян у круглих столах, громадських слуханнях, конференціях тощо;

- органам влади систематично надавати в ЗМІ, на веб-сайтах органів виконавчої влади відповідних роз'яснень щодо проведення євроінтеграційної політики;

- забезпечити вільний доступ громадян до будь-якої публічної інформації;

- надати можливість громадянам в будь-який час в он-лайн режимі отримати необхідну інформацію (відео інтернет-зв'язок) та активізувати інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо змісту, цілей та завдань політики євроатлантичної інтеграції України.

5. *Створити механізми залучення всіх органів виконавчої влади (центральних та місцевих) до реалізації євроінтеграційної політики України.* Оскільки євроінтеграційні процеси є справою, перш за все, внутрішньої політики України, необхідним являється створення відповідних механізмів залучення органів виконавчої влади до проведення євроінтеграційної політики.

Функції із внутрішнього забезпечення процесу інтеграції України до ЄС покладаються на вищий, центральні та місцеві органи виконавчої влади України у співпраці з органом законодавчої влади, відповідними органами місцевого самоврядування.

На даний час інституційна структура у сфері європейської інтеграції має значний ступінь децентралізації внаслідок відсутності єдиного органу з питань формування та координації державної політики у сфері європейської інтеграції.

У рамках підготовки України до підписання Угоди про асоціацію необхідно удосконалити зазначену структуру шляхом:

- узгодження процесів стратегічного планування внутрішніх реформ та політики європейської інтеграції;

- забезпечення ефективної координації процесу реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції, насамперед щодо проведення внутрішніх реформ з метою виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію;

- підвищення ефективності використання ресурсів зовнішньої допомоги, у тому числі допомоги ЄС, під час проведення внутрішніх реформ з метою виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію;

- визначення в усіх центральних органах виконавчої влади окремих структурних підрозділів з питань європейської інтеграції;

- підвищення рівня кадрового забезпечення відповідних підрозділів центральних органів виконавчої влади з питань європейської інтеграції;

- оновлення наявної структури та визначення повноважень українських частин двосторонніх органів формату Україна - ЄС з урахуванням нових функцій, які вони виконуватимуть відповідно до Угоди про асоціацію;

- поглиблення секторального співробітництва між Україною та ЄС;

- підвищення рівня залучення місцевих органів виконавчої влади до процесів європейської інтеграції;

- удосконалення інформаційного забезпечення процесу реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції та інформування громадськості із зазначених питань [85].

б. *Виконати критерії, що розробив ЄС для підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.* Рішенням Ради Європейського Союзу було розроблено у грудні 2012 року критерії, так звані "19 індикаторів", виконання яких дозволить підписати УА. Комісар ЄС з питань розширення та європейської політики сусідства Штефану Фюле доручено здійснювати моніторинг виконання цих критеріїв. Станом на 07 жовтня 2013 року Верховна Рада України ухвалила 12 "євроінтеграційних" законів [6]:

- 1) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (Закон № 221-VII від 18.04.2013, Проект № 2802);

2) Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України (стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України) (Закон № 222-VII від 18.04.2013, Проект № 2803);

3) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики (Закон № 224-VII від 14.05.2013, Проект № 2837);

4) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб) (Закон № 314-VII від 23.05.2013, Проект № 2990);

5) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України (Закон № 245-VII від 16.05.2013, Проект № 0894);

6) Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прозорості відносин власності стосовно засобів масової інформації (Закон № 409-VII від 04.07.2013, Проект № 2731);

7) Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення (Закон № 408-VII від 04.07.2013, Проект № 2515);

8) Про повторні вибори народних депутатів України в одномандатних виборчих округах №№ 94, 132, 194, 197, 223 (Закон № 457-VII від 05.09.2013, Проект № 2971 - Д);

9) Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо порядку та умов відбування покарання (Закон № 435-VII від 05.09.2013, Проект № 1131);

10) Про внесення змін до статті 98 Конституції України (щодо повноважень Рахункової палати) (Закон № 586-VII від 19.09.2013, Проект № 2049);

11) Про внесення змін до деяких законів України щодо виконання судових рішень (прийнято 19.09.2013, Проект № 2399);

12) Про внесення змін до Митного тарифу України, затвердженого Законом України "Про Митний тариф України" (прийнято 18.09.2013, Проект № 2105а).

А станом на кінець жовтня 2013 року було ухвалено 15 з необхідних

19 законопроектів. Не всі ці закони є рівноцінними з точки зору виконання критеріїв підписання Угоди про асоціацію. Разом з тим, слід розуміти, що у списку вимог ЄС не зазначена кількість законів, які слід прийняти. Там зазначені якісні зміни, яких потрібно досягнути. У багатьох сферах йдеться не тільки і навіть не стільки про прийняття нових законів, а про якісне виконання уже наявних, утримування від маніпуляцій та політичного тиску на правові інститути тощо [6].

Для підписання УА необхідно виконати усі критерії, що поставила перед Україною Рада Європейського Союзу, а саме [101]:

1. Вирішити питання політично вмотивованих вироків без зволікань (п. 6).
2. Переглянути у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією закону про прокуратуру (п. 10).
3. Переглянути у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією закону про судоустрій та статус суддів (п. 13).
4. Вжити кроків у реформуванні міліції (п. 14).

II етап: імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Послідовна й ефективна імплементація положень УА має створити міцний базис для подальшого стійкого політичного й економічного розвитку нашої держави, закласти основу стратегії реформування всіх основних сфер і впровадження європейських стандартів, з метою підвищення якості життя в країні. Тому, для послідовної та ефективної імплементації положень УА необхідно:

1. Вдосконалити інституційно-організаційну структуру управління та координації євроінтеграційної політики України. Важливим питанням теорії та практики державного управління України є питання адміністративної спроможності створених координаційних органів.

На особливу увагу заслуговує розв'язання питання щодо розміщення керівного органу в системі органів влади, який керуватиме процесом реалізації політики європейської інтеграції. Питання "центру" управління процесом євроінтеграції має, окрім політичного аспекту, також організаційний, який зводиться до відповідного забезпечення технічними, фінансовими, людськими

засобами для реалізації євроінтеграційної політики України. Досвід країн, що успішно інтегруються до Європейської Спільноти доводить, що розміщення центрального координаційного органу якомога ближче до рівня прийняття політичних рішень є найбільш ефективним способом забезпечення їх реалізації [119, с. 34-35].

Успішна реалізація державної євроінтеграційної політики України залежить від ефективного здійснення відповідної координації.

У висновках засідання Європейської Ради в Мадриді важливим елементом процесу підготовки країни до вступу названо "приспособлення їхніх адміністративних структур", хоча це і не є обов'язковою умовою. Передвступна підготовка вимагає проведення реформи або ліквідації певних існуючих установ, а в деяких випадках створення нових інституцій. Реформа існуючих установ може виявитися досить складним і довготривалим процесом [49, с. 462-463].

На вибір моделі координації впливає надзвичайно багато чинників, з яких, звичайно, головну роль відіграють економічні та політичні. До перших ми можемо віднести усі економічні інтереси держави, які вони прагне реалізувати шляхом приєднання до Європейського Союзу, а до других – рівень демократії, верховенство права, розвитку інститутів громадянського суспільства тощо.

Зважаючи на підписання УА найближчим часом, має відбутися значне поглиблення двосторонніх відносин між Україною та ЄС, однак, враховуючи відсутність ефективно діючої системи координації реалізації євроінтеграційної політики, виникла нагальна потреба реформування інституційно-організаційної системи координації реалізації політики європейської інтеграції та створення ефективного механізму моніторингу реалізації політики європейської інтеграції в Україні, зокрема імплементації основних положень УА. При цьому надзвичайно актуальним є визначення місця в системі органів державної влади, основних завдань, функцій і повноважень центрального координаційного органу реалізації політики європейської інтеграції України.

До повноважень органу належатиме координація підготовки до виконання положень УА, координація політики європейської інтеграції на державному щодо

імплементатії зобов'язань на виконавчому рівні після набуття чинності даної Угоди, адаптація законодавства, управління технічною допомогою ЄС, підготовка фахівців у сфері європейської інтеграції та інформування громадськості.

Система координації має бути збалансована, а обов'язки в межах системи чітко розподілені. Складовими елементами механізму координації політики європейської інтеграції мають бути:

- політичне планування та координація (розробка стратегії, вироблення засад політики, планування і моніторинг (до планування, відноситься не лише розробка прогнозів, програм, оперативних, середньострокових та довгострокових планів, а й конкретні дії, які спрямовані на досягнення певних результатів, що проробляються заздалегідь);

- гармонізація законодавства та оцінювання впливу;
- консультації з третіми сторонами;
- інформування громадськості;
- фінансове забезпечення та розподіл ресурсів державного бюджету;
- управління зовнішніми відносинами з ЄС;
- підготовка кваліфікованих фахівців у сфері європейської інтеграції;
- координація донорської допомоги [46].

2. Посилити кадровий склад підрозділів центральних і місцевих органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання європейської інтеграції, та підпорядкування їх відповідному центральному органу виконавчої влади. Переходячи на новий рівень міжнародних відносин і запроваджуючи при цьому інституціональні зміни в державному управлінні постало нагальним вирішення питання – адміністративної спроможності⁴ людського ресурсу – державних службовців, які будуть здатні швидко адаптуватися до нових правил і процедур, втілювати нові стандарти надання послуг, вести діалог як з громадянами так і з Європейською Спільнотою [67, с. 28].

Для проведення будь-якої державної політики, а тим паче євроінтеграційної,

---

⁴ це високий рівень знань, вмінь, навичок, узгоджених залежно від рівня, посади, функціональних обов'язків та сфери діяльності службовця, які в сукупності гарантують ефективне вироблення та впровадження політики європейської інтеграції, забезпечують дієздатність системи державного управління, підвищують конкурентоспроможність держави, допомагають перетворити її на рівноправного партнера ЄС.

державний службовець передусім повинен володіти сукупністю знань і вмінь, що давали б йому можливість:

1. адаптувати діяльність державних органів чи структурного підрозділу до сучасних умов;
2. поєднувати знання концептуальних питань у сфері європейської інтеграції теорії з практикою, володіти сучасною методологією обґрунтування управлінських рішень з урахуванням загальнолюдських цінностей, інтересів особи, суспільства та держави;
3. вільно орієнтуватися в питаннях законодавства, що стосуються сфери європейської інтеграції України;
4. критично оцінювати і прогнозувати різні події, що пов'язані з євроінтеграційною політикою;
5. вміти оперативно приймати рішення та вирішувати поставлені перед ним завдання;
6. гнучко адаптуватися до мінливих ситуацій;
7. бути креативним та творчим, здатним до інновацій [113, с. 15];
8. володіти іноземними мовами (не менше двох);
9. бути високоморальною особистістю тощо.

Важливим в цьому контексті являється підвищення відповідальності державних службовців.

3. *Забезпечити у державному бюджеті пріоритетного фінансування заходів у сфері європейської інтеграції.* Для більш успішного проведення євроінтеграційної політики необхідно вдосконалити механізм фінансового забезпечення цієї діяльності, визначити ті основні напрями, що потребують додаткового фінансування, та передбачити в установленому порядку відповідні видатки у проекті Державного бюджету України на поточний рік, у тому числі:

- видатки на виконання державних програм навчання та перепідготовки фахівців у сфері європейської інтеграції України;
- інформування громадськості з питань європейської інтеграції;
- оцінювання та моніторинг стану виконання договірно-правових

зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС та проведення євроінтеграційної політики тощо.

7. Створити необхідну нормативно-правову базу, що забезпечить виконання положень УА. Принциповість цього напрямку діяльності полягає в тому, що через видання нормативно-правових актів вирішується подвійне завдання:

- 1) здійснюється адаптація законодавства України до законодавства ЄС;
- 2) створюються необхідні правові умови для євроінтеграційної діяльності органів виконавчої влади у тих сферах та з тих питань, які не отримали взагалі або отримали неповне законодавче регулювання [112].

Як зазначається в першочергових завданнях на 2013 рік на шляху інтеграції України до Європейського Союзу до жовтня Мінекономрозвитку, МЗС, Мін'юсту доручено розробити проекти нормативно-правових актів, необхідних для визначення національного механізму імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зокрема, це проект Указу Президента України про національну систему координації діяльності з імплементації УА між Україною та Європейським Союзом та проект акту КМУ про затвердження програми з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [132].

Для повноцінного забезпечення реалізації основних положень Угоди про асоціацію нормативно-правове забезпечення повинно:

- носити європейський характер;
- належати до сфери, правовідносини в якій регулюються правом ЄС (здійснюватися з урахуванням *acquis communautaire*);
- перекладатися на іноземну (англійську) мову;
- розроблятися на основі єдиних методичних рекомендацій щодо розробки нормативно-правових актів у системі органів виконавчої влади з питань європейської інтеграції.

Враховуючи практику зарубіжних країн задля визначення чіткої ієрархії та подолання фрагментарності нормативно-правового регулювання в сфері реалізації євроінтеграційної політики необхідно створити базовий документ у даній сфері – "Концепція реалізації євроінтеграційної політики України", затвердженою,

відповідно, Законом України.

В даному документі необхідно запровадити відповідні індикатори оцінки кроків, необхідних для повного виконання зобов'язань УА. Так як Національна програма виконання Угоди про асоціацію є національним документом, то він повинен переглядатися (як мінімум) щорічно з метою внесення коректив для відображення прогресу, а також урахування динаміки двосторонніх відносин з ЄС [116, с. 9].

Уклавши УА, Україна дедалі більше відчуватиме потребу у формуванні Стратегії інтеграції до ЄС, яка б урахувала практику взаємин без перспективи членства в середньостроковій перспективі. Така стратегія повинна враховувати ризики, які постануть в результаті поглиблення рівня співробітництва з ЄС, а також окреслити подальші кроки, що мають стати результатом узгодження інтересів України на всіх рівнях.

Стратегія інтеграції України була прийнята більше 10 років тому (у 1998 році) і вже давно застаріла: по-перше, визначала основні завдання органів виконавчої влади у сфері європейської інтеграції на період до 2007 року, а, по-друге, мала інші пріоритети.

Досвід третіх країн, які укладали з ЄС європейські угоди про асоціацію та угоди про асоціацію та стабілізацію свідчить, що всі вони на тому чи іншому етапі готували власні стратегії. У цьому контексті важливо забезпечити відповідний аналітичний супровід. Першим кроком має стати застосування методик стратегічного аналізу, які мають окреслити ключові питання та закласти основу для формування плану дій євроінтеграційної політики України [57, с. 120].

З метою реалізації комплексу завдань європейської інтеграції нашої держави необхідно мати чітку і послідовну Стратегію розвитку відносин між Україною та ЄС на близько- і середньострокову перспективу, яка має вивести країну на рівень, коли отримання членства у ЄС стає майже автоматичним [108, с. 55].

Отже, головною метою Стратегії має стати створення реальних передумов вирішення основного геополітичного завдання України – вступу до ЄС. Довгострокова Стратегія розвитку відносин України з ЄС має бути націлена на максимальну мобілізацію зусиль українських владних інституцій та усього

суспільства на реалізацію цілей європейської інтеграції. Механізм розробки стратегії потребує координації урядових, парламентських та громадських структур, що працюють у сфері відносин з ЄС.

Звичайно, розробка Стратегії можлива тільки після підписання УА. Отже, країна, що виконує Угоду про асоціацію, має забезпечити сумісність і синергію цього процесу з реалізацією стратегії національного розвитку. В цьому контексті важливим завданням є створення/забезпечення ефективного функціонування механізму узгодження стратегічних програмних документів суто національного характеру з документами, що використовуються в процесі виконання Угоди про асоціацію та у ширшому контексті європейської інтеграції [98, с. 16].

5. Проводити постійний моніторинг прогресу виконання положень УА та реалізації євроінтеграційної політики загалом. Головним завданням виконання положень Угоди про асоціацію є досягнення стратегічної мети Україною – інтеграція в європейський політичний, економічний та правовий простір. Для успішного проведення євроінтеграційної політики необхідно постійно проводити моніторинг, що являє собою постійне спостереження за проведенням євроінтеграційної політики, з метою виявлення прогресу чи регресу під час даного процесу. Для цього відповідні органи влади, що відповідають за даний процес повинні:

- здійснювати порівняльний аналіз поточного ходу виконання основних положень УА з планом;
- постійно здійснювати контроль та оцінку ходу виконання УА з метою виявлення негативних тенденцій, що гальмують процес імплементації Угоди;
- аналізувати причини виникнення відповідних ризиків з метою запобігання їх виникненню в майбутньому;
- раз в три місяці звітувати перед суспільством про поточний стан проведення євроінтеграційної політики;
- постійно надавати прогнози та рекомендації для подальшого проведення даної політики;
- здійснювати моніторинг реалізації погоджених змін під час їх реалізації;

- залучати інститути громадянського суспільства тощо.

Головним в цьому контексті являється те, що моніторинг повинен проводитися постійно, а не бути разовим явищем.

б. Залучити інститути громадянського суспільства до моніторингу та оцінювання стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС та проведення євроінтеграційної політики. Впровадження Угоди про асоціацію вимагатиме створення дієвої системи моніторингу та оцінювання⁵ її виконання, що полегшить відстеження процесу проведення реформ в Україні, збільшить прозорість та довіру у відносинах між ЄС та Україною, поліпшить планування, координацію та реалізацію політики у сфері європейської інтеграції [116, с. 19].

Спроба комплексного громадського моніторингу та оцінки щодо проведення євроінтеграційної політики у державах, що є новими членами ЄС громадськість брала участь в обговоренні питань вступу до ЄС через дорадчо-консультаційні комітети при урядових координаційних органах з європейської інтеграції, національні конвенти та форуми. Громадські організації здійснювали моніторинг та аналіз певних секторальних пріоритетів [116, с. 14].

Пропонуємо такі рекомендації щодо створення системи моніторингу та оцінювання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС:

1. На першому етапі необхідно сконцентрувати зусилля на підготовці програми виконання Угоди про асоціацію, координації роботи міністерств, встановити систему моніторингу та оцінювання. Належить розвивати загальну спроможність уряду проводити моніторинг та оцінювання в рамках адміністративної реформи. На більш пізньому етапі зобов'язання щодо Угоди про асоціацію мають бути поступово інтегровані до реформованої системи стратегічного управління в країні. Вимога проводити моніторинг та оцінювання і механізм мають бути передбачені в програмі виконання УА. Для моніторингу виконання програми повинна бути створена електронна система моніторингу.

2. Необхідно розвивати спроможність проводити моніторинг та оцінювання,

---

⁵ постійний процес збирання та аналізу даних з метою порівняння того, наскільки добре виконуються договірно-правові зобов'язання, програма або політика стосовно очікуваних результатів.

що складається з таких елементів:

- здатність і зобов'язання уряду ініціювати оцінювання та використовувати результати оцінювання (іншими словами – "запит на оцінювання");
- достатні людські ресурси з необхідними навичками, технічний потенціал (електронні комп'ютерні системи, системи комунікації, фінансові ресурси – "забезпечення оцінювання");
- організація і координація системи моніторингу та оцінювання, яка передбачає правила і процедури системи моніторингу та оцінювання Угоди про асоціацію Україна–ЄС, інституційні рамки (архітектура (структура) оцінювання);
- практичне розроблення і впровадження системи моніторингу та оцінювання Україна–ЄС, яка надає важливу інформацію для ключових зацікавлених сторін (інституціоналізація).

3. План інституційних реформ у сфері підтримки виконання Угоди про асоціацію має бути основним інструментом інституційної розбудови у сфері моніторингу та оцінювання. План має охоплювати механізми планування, координації, впровадження, моніторингу та оцінювання Угоди про асоціацію.

4. Громадськість має бути "watchdog" у сфері європейської інтеграції та виконання Угоди про асоціацію. Вся інформація та звіти про виконання ПДА та Угоди про асоціацію повинна бути доступна громадськості. З іншого боку, громадянське суспільство має бути важливим чинником розвитку оцінювання шляхом формування запиту на такого роду інформацію. Неурядові організації мають бути зацікавлені у повній і вичерпній інформації про результати державної політики, щоб впливати на неї [116, с. 20-21].

III етап: підготовка України до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір. Повна інтеграція України до ЄС відбудеться тільки тоді, коли Україна, як асоційований член, буде здатна виконати обов'язкові економічні і політичні умови:

- існування стабільних інституцій;
- верховенство права,
- повага до прав людини, громадянина і меншин та їх захист;

- існування діючої ринкової економіки;
- здатність взяти на себе обов'язки, що випливають із членства.

Першочерговими завданнями в цьому контексті є:

1. Запровадити концептуальні засади реформування ключових елементів системи державного управління. Аналізуючи в попередньому розділі систему державного управління щодо реалізації євроінтеграційної політики України ми говорили про те, що вона, в цілому, залишається неефективною. Нині за центральними органами виконавчої влади чітко не закріплені завдання, які вони повинні виконувати для успішної реалізації програм і планів щодо інтеграції до ЄС, і не визначено, які продукти вони повинні готувати. Наявна система є внутрішньо суперечливою, незавершеною, громіздкою і відірваною від людей, що призвело до гальмування реалізації відповідних реформ, а також така ситуація перешкоджає виконанню поставлених завдань і виробленню "продуктів".

Ще одним не вирішеним питанням залишається - хто саме нести відповідальність за окремі "продукти", що будуть необхідними під час підготовки і втілення національної програми виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Часто однакові функції виконують різні структурні підрозділи, жоден з яких не відповідає за кінцевий результат ("продукт") [102, с. 50-52].

Для ефективною реалізації євроінтеграційної політики необхідно поетапно створити таку систему державного управління, що забезпечить несуперечливе становлення України як гідної, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, що дозволить їй стати на рівні з високорозвинутими європейськими країнами впливовим чинником як у Європі, так і у всьому світі.

2. Залучити інститути громадянського суспільства (ІГС) до процесу інформування населення щодо засад євроінтеграційної політики, з метою отримання його підтримки. Для вдосконалення процедур та усталення практики участі громадськості у формуванні та реалізації євроінтеграційної політики, здійснення громадського контролю за діяльністю органів публічної влади пропонується:

- забезпечити систематичне проведення консультацій з інститутами

громадянського суспільства щодо головних євроінтеграційних питань;

- забезпечувати ІГС якісною громадською освітою щодо євроінтеграційних питань;

- здійснювати постійну фінансову підтримку ініціатив громадського суспільства для вирішення завдань євроінтеграційної політики;

- забезпечити інформаційну прозорість діяльності органів державної влади;

- забезпечити методичну підтримку та підвищення спроможності органів державної влади щодо реалізації процедур залучення громадськості до формування та реалізації євроінтеграційної політики;

- оприлюднювати проектів нормативно-правових актів на веб-сайтах органів державної влади та офіційних виданнях;

- забезпечити створення та сприяти роботі громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів при органах державної влади;

- визначити на рівні закону процедури проведення референдумів, круглих столів, конференцій, громадських слухань та інших щодо євроінтеграційних питань;

- забезпечити фінансовою, методичною, технічно підтримкою створення та функціонування відповідних громадських рад при органах державної влади тощо.

Отже, на формування та реалізацію євроінтеграційної політики України активно повинно впливати громадянське суспільство при цьому постійно взаємодіяти з органами державної влади (*див. додаток 3*).

3. Сформувані нові інститути, організаційні структури та інструменти державного управління. Так як в Україні досі не створено єдиного органу з координації політики європейської інтеграції, про що йшлося в попередньому розділі. Наразі існує набір розрізнених функцій в окремих органах влади, які часто здійснюються паралельно. Більшість аспектів політики європейської інтеграції координують Мінекономіки, Мін'юст і Секретаріат КМУ. Окремі координаційні функції нормативно закріплено й фактично виконуються більш ніж одним органом. У результаті такого дублювання вся система координації неефективна, а відповідальність за конкретні проблеми та провали відсутня [120, с. 50].

За умови збереження такої ситуації уряд не зможе забезпечити ефективну комунікацію і координацію органів влади і під час розробки нормативно-правового забезпечення виконання УА, і під час імплементації її положень.

Важливим на шляху успішної реалізації євроінтеграційної політики являється інституціоналізація процесу європейської інтеграції. Що означає процес створення та функціонування мережі спеціальних інституцій, функціями яких є розробка, реалізація, моніторинг та оцінка політики країни щодо інтеграції з ЄС [125].

Таке інституційне забезпечення може виглядати наступним чином:

- створення нових інституцій;
- реорганізацію існуючих інституцій через зміну переліку функцій, що здійснюються ними;
- підсилення існуючих інституцій для більш ефективного виконання функцій (поліпшення приміщень та устаткування, розвиток операційних процедур, тренінг персоналу тощо) [132, с. 27-28].

2.2 Особливості функціонування на кожному етапі механізмів реалізації євроінтеграційної політики України

Проаналізувавши етапи реалізації євроінтеграційної політики від підготовки до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом до інтеграції в європейський правовий, економічний, правовий простір, стає зрозумілим, що пошук та застосування механізмів (політичного, інституційно-організаційного, правового, економічного, інформаційного) є надзвичайно важливою умовою успішного проведення євроінтеграційної політики України.

Однак, не можна безсистемно застосовувати механізми на кожному етапі реалізації євроінтеграційної політики, що призведе до її неефективного проведення.

Вважаємо, що в кожний конкретний період реалізації євроінтеграційної

політики стає більш актуальним та необхідним той чи інший механізм, відповідно до критерій дієвості, а саме:

- *доцільність*.

Критерієм оцінки доцільності механізмів є своєчасність виконання поставлених завдань для формування та реалізації євроінтеграційної політики України;

- *економічність*.

Критерії оцінки економічності механізмів – коли очікуваний результат перевищує витрати на його реалізацію під час проведення євроінтеграційної політики України; мінімізація усіх видів витрат (матеріальних, часових, людських, грошових тощо);

- *ефективність*.

Критерієм оцінки ефективності механізмів є співвідношення кількості витрачених ресурсів (матеріальних, часових, людських, грошових тощо) з досягнутим результатом під час формування та реалізації євроінтеграційної політики України.

Для успішної реалізації євроінтеграційної політики України необхідно враховувати критерії дієвості механізмів як важливих інструментів її проведення.

Враховуючи критерії оцінки дієвості механізмів реалізації тої чи іншої політики, ми розглянули значимість механізмів (політичного, правового, інституційно-організаційного, економічного, інформаційного) в умовах євроінтеграційних прагнень України та визначили ступінь їх важливості та актуальності на кожному з етапів реалізації євроінтеграційної політики (*див. табл. 2.2, стор. 101*):

- "+" - більш актуальний;
- "-" - менш актуальний, неактуальний.

Як бачимо з нижченаведеного у *табл. 2.2 (стор. 101)*, пріоритети щодо застосування механізмів під час реалізації євроінтеграційної політики України змінюються.

Застосування механізмів на конкретному етапі під час реалізації
євроінтеграційної політики України

<i>Механізми реалізації євроінтеграційної політики України</i>	<i>Етапи</i>		
	<i>I етап</i>	<i>II етап</i>	<i>III етап</i>
<i>Політичний</i>	+++++	+++	+
<i>Правовий</i>	++++	+++++	+
<i>Інституційно-організаційний</i>	+++	+++++	+++++
<i>Економічний</i>	-	++++	++
<i>Інформаційний</i>	++++	+++	+++++

На *I етапі* – підготовка до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС - *політичний механізм* реалізації євроінтеграційної політики виступає основоположним. Важливим, саме на цьому етапі реалізації євроінтеграційної політики (підписання УА), стає усвідомлення всієї значущості проведення даної політики, наявність стійкої політичної волі, тобто здатності та бажання політичного суб'єкта реалізовувати поставлені цілі, проводити відповідні реформи в даному напрямку.

Негативний досвід дотримання Україною попередніх домовленостей з Європейським Союзом свідчить про великий ризик невиконання нових зобов'язань, що постануть перед українською державою. Європейська сторона ще більше контролюватиме виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, тому навіть вдала імітація бурхливої діяльності не замінить реальних досягнень.

Важливим *політичний механізм* реалізації євроінтеграційної політики виступає під час виконання критеріїв (так звана матриця Фюле або "19 індикаторів"), що розробив Європейський Союз для підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (залишилося чотири пункти):

1. Вирішити питання політично вмотивованих вироків без зволікань (п. 6). Звільнення колишнього в.о. міністра оборони В. Іващенка та помилування президентом экс-міністрів - внутрішніх справ Ю. Луценка і охорони навколишнього середовища Г. Філіпчука - стали важливим кроком в усуненні наслідків селективного правосуддя і були оцінені європейськими партнерами.

2. Переглянути у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією закону про прокуратуру (п. 10). Цей пункт "списку Фюле" - на особливому контролі Євросоюзу. Без його виконання шанси на укладення асоціації істотно знижуються: для низки держав ЄС питання про прокуратуру надзвичайно принципове.

3. Переглянути у тісних консультаціях з Радою Європи/Венеціанською Комісією закону про судоустрій та статус суддів (п. 13).

05 вересня 2013 року Верховна Рада України прийняла "євроінтеграційний" закон, підтримавши направлення до Конституційного суду запропонованих президентом змін до Конституції щодо посилення гарантій незалежності судів. Ці пропозиції містять низку прогресивних моментів, у тому числі й у частині вдосконалення порядку призначення та звільнення суддів, змін повноважень і складу Вищої ради юстиції. Парламент цілком усувається від впливу на ці процеси й органи. Однак збереження за Президентом надмірних повноважень з формування суддівського корпусу та участь у Вищій раді юстиції генпрокурора

викликають серйозну стурбованість. Експерти впевнені, що вже зараз, не чекаючи набрання чинності змінами до Конституції, необхідно змінювати базовий закон про судоустрій і статус суддів.

Втім, як вважають експерти, ніяка зміна законодавства не може змінити нинішню практику без найвищої "політичної волі", і прогрес "на папері" навряд чи невдовзі буде перенесений у реальне життя.

4. Вжити кроків у реформуванні міліції (п. 14).

У квітні 2013 року Президент України створив Комітет з питань реформування правоохоронних органів. Відповідно до указу глави держави від 12 березня 2013 року "Про рішення Рада національної безпеки і оборони України "Про негайні заходи щодо європейської інтеграції України", зазначений комітет до 01 жовтня повинен завершити підготовку законопроектів щодо реформування правоохоронних органів з урахуванням європейських стандартів. Однак, дане завдання досі не виконано.

Прийняття відповідних законів (*правовий механізм*) можливе тільки за наявності стійкої політичної волі щодо їх необхідності (*політичний механізм*).

Необхідно зрозуміти, що остання інстанція, де відбудеться підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом – це Рада Європейського Союзу, і саме виконання даних критеріїв є головною умовою для її підписання. Як бачимо *політичний* та *правовий механізми* в цьому контексті тісно переплітаються, виникає необхідність їх комплексного застосування, а отже важливість даних механізмів на I етапі реалізації євроінтеграційної політики надзвичайно велика.

Для ефективності проведення євроінтеграційної політики під час підготовки до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС важливим являється розробка відповідного стратегічного програмного документу та, звичайно, Технічного календаря виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (*правовий механізм*), що надасть можливості чітко скоординувати дії щодо проведення євроінтеграційної політики, відслідковувати прогрес чи регрес під час її реалізації.

Під час I етапу функції із внутрішнього забезпечення процесу євроінтеграції України покладаються на вищі, центральні та місцеві органи виконавчої влади України у співпраці з органом законодавчої влади, відповідними органами місцевого самоврядування. Виходячи з цього, необхідним постає залучення *інституційно-організаційних механізмів* до проведення євроінтеграційної політики. Що сприятимуть удосконаленню взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування під час формування та реалізації євроінтеграційної політики України.

Актуальності на даному етапі набуває і *інформаційний механізм* реалізації євроінтеграційної політики. Так як, під час імплементації пріоритетів ПДА, що є концептуальною умовою для підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, повинно відбуватися системне інформування громадськості про діяльність інститутів влади, шляхів реалізації відповідної політики та її наслідків, що забезпечить підтримку населення проведення даної державної політики. Однак на даному етапі це не являється основоположним моментом.

Моніторинг виконання Порядку денного асоціації Україна–ЄС та враховуючи політичну ситуацію в нашій країні можна констатувати, що діяльність держави під час реалізації політики в євроінтеграційній сфері потребує більшого рівня системної координації та планування (*інституційно-організаційний механізм*), політичної волі, приділяючи більше уваги до процесів демократизації суспільного життя, взаємин влади та суспільства в реальній політичній практиці, зосередження не лише на економічних і технологічних складових євроінтеграційних пріоритетів, а й на інших (*політичний механізм*), законодавчого забезпечення (*правовий механізм*) євроінтеграційної політики. Тому саме комплексне застосування політичного, інституційно-організаційного та правового механізмів дозволить успішно провидити євроінтеграційну політику України на I етапі.

Для успішного здійснення будь-якої державної політики, а тим більш євроінтеграційної, повинна бути запроваджена ефективна, прозора і зрозуміла для

кожного громадянина політична система, що забезпечуватиме успіх проведення відповідних реформ (економічної, політичної, правової, соціально-культурної, адміністративної тощо), тому на I етапі під час проведення публічного обговорення всіх документів у сфері європейської інтеграції та змісту основних реформ є надзвичайно важливим застосування саме *інформаційного механізму* як однією з умов успішного проведення євроінтеграційної політики.

Як бачимо, кожен з механізмів є важливим під час I етапу реалізації євроінтеграційною політики України – підготовка до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, однак одним із самих важливих являється саме *політичний механізм*.

Під час проведення євроінтеграційної політики на *II етапу – імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС*, пріоритети щодо використання механізмів змінюються.

Нормативно-правове забезпечення євроінтеграційних процесів, зокрема щодо реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, органами виконавчої влади є надзвичайно важливим напрямком роботи, від успішності реалізації якого залежить набуття Україною членства в ЄС. Це пов'язано, зокрема, з тим, що нормативні акти органів виконавчої влади посідають принципове місце у правовій системі української держави, яка, як відомо, має бути адаптованою до правової системи ЄС. Так, найбільш актуальним в цей період виступає *правовий механізм*, який покликаний створити необхідну нормативно-правову базу, без якої успішне виконання Угоди не можливе. Саме в цей період, завдяки *правовому механізму*, здійснюється адаптація законодавства України до законодавства ЄС та створюються необхідні правові умови для євроінтеграційної діяльності органів виконавчої влади тощо.

Саме *правовий механізм* спрямований сприяти підготовці Національної програми виконання УА, Стратегії інтеграції України до ЄС, Концепції реалізації євроінтеграційної політики в Україні – основоположних документів, прийняття і реалізація положень яких, дозволить успішно реалізовувати дану політику.

На цьому етапі *політичний механізм* реалізації євроінтеграційної політики

також відіграє важливу роль, так як саме він відповідає за прийняття рішень щодо розробки та реалізації даних нормативно-правових документів.

Під час імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС актуальності набуває *економічний механізм*, так як ефективне планування, своєчасність та повнота фінансування, організація фінансового контролю, забезпечення фінансової стійкості сприятиме успішному проведенню євроінтеграційної політики.

Важливим на цьому етапі постає вдосконалення інституційної структури управління та координації політики європейської інтеграції, тобто використання *інституційно-організаційного механізму*. Так як успішна імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на пряму залежить від ефективно діючої системи координації реалізації політики європейської інтеграції. Фактично створення постійного координаційного органу дозволить пришвидшити процес підготовки урядових рішень в сфері євроінтеграції та покращити їхню якість, оскільки процес погодження проектів рішень відбуватиметься не з кожним зацікавленим міністерством окремо, а в процесі публічного обговорення та відкритої дискусії, в якій братимуть участь всі зацікавлені особи, включаючи представників третього сектора.

Тому, актуальним в цьому контексті постає визначення місця в системі органів державної влади, основних завдань, функцій і повноважень центрального координаційного органу реалізації євроінтеграційної політики України.

Взагалі, інституційно-організаційне реформування в контексті вироблення євроінтеграційної політики України полягає у посиленні дієздатності держави в даному напрямку, забезпеченості узгодженості та відповідальності діяльності причетних до даної політики інституцій, демократизації всіх сфер суспільного життя й утвердженні громадянського суспільства, а саме головне - створення відповідних умов для поступального входження нашої країни в європейський політичний, економічний та правовий простір.

Також *інституційно-організаційний механізм* покликаний посилити кадровий склад підрозділів центральних і місцевих органів виконавчої влади, до

компетенції яких належать питання європейської інтеграції, та підпорядкування їх відповідному центральному органу виконавчої влади, так як для ефективного проведення державної євроінтеграційної політики державний службовець передусім повинен володіти сукупністю відповідних знань, умінь і навичок, а також бути чесними, компетентними, високопрофесійними, законослухняними, ініціативними, патріотично налаштованими, здатним успішно вирішувати назрілі загальнодержавні й регіональні проблеми в євроінтеграційній сфері.

Ми повністю погоджуємося з Овчаром О., що реалізація європейського вибору України потребує не тільки політичної волі, але й відповідним чином підготовлених кадрів державних службовців, що вправно володіють орієнтованими на практику знаннями та навичками [157, с. 390].

Також, під час II етапу повинен проводитися постійний моніторинг прогресу виконання положень УА та реалізації євроінтеграційної політики загалом, залучатися інститути громадянського суспільства до оцінки та моніторингу стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС за все це повинен відповідати *інституційно-організаційний механізм*.

I, звичайно, протягом усього II етапу завдяки медіа-ресурсам та іншим джерелам публічної інформації, постійно повинно інформуватися українське населення щодо євроінтеграційних процесів, що проходять в державі, а також проводиться аналіз компетентними органами щодо стану виконання положень УА (*інформаційний механізм*).

Для успішного проведення інститутами громадянського суспільства оцінки та моніторингу стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС та проведення політики в євроінтеграційній сфері, що є важливим під час II етапу реалізації євроінтеграційної політики, необхідним є (*інформаційний механізм*):

- наявність чітковизначеної системи та ієрархія документів і програм, за допомогою яких формується та реалізується євроінтеграційна політика України із чіткими положеннями щодо оцінки та моніторингу;

- наявність на центральному рівні інституції, що забезпечує координацію, планування, моніторинг та оцінювання реалізації євроінтеграційної політики України;
- забезпечення нормативно-правовою базою для виконання, моніторингу та оцінювання Угоди про асоціацію;
- створення інституційного механізму для координації реалізації положень Угоди про асоціацію, який відповідатиме за процес моніторингу та оцінювання;
- формування загального розуміння і згоди між основними зацікавленими сторонами щодо процесу моніторингу та оцінювання;
- формування запиту на підзвітність з боку громадянського суспільства і парламенту;
- розвиток спроможності міністерств проводити моніторинг та оцінювання, що передбачає необхідні навички, бази даних і ресурси;
- забезпечення прозорості виконання Угоди про асоціацію [116, с. 20].

I, під час *III etapy* – підготовка України до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір - особливої актуальності набуває *інформаційний механізм*, що відповідає за високий рівень поінформованості громадськості з євроінтеграційних питань, забезпечує відкритість, прозорість і доступність обігу інформації на всі рівні органів державної влади, оприлюднює проекти нормативно-правових актів на веб-сайтах органів державної влади та офіційних виданнях, визначає на рівні закону процедури проведення референдумів, круглих столів, конференцій, громадських слухань та ін. щодо євроінтеграційних питань.

На III етапі застосування інформаційного механізму забезпечить:

- активну участь громадськості у виробленні державної політики щодо процесу європейської інтеграції;
- можливість громадян впливати на управлінські рішення, формування бюджетів;
- високий рівень поінформованості громадськості з питань ЄС відкритість, прозорість і доступність обігу інформації на рівні органів влади;

- постійну підтримку рівноправного діалогу між органами влади та громадським суспільством;
- узгодження інтересів держави та суспільства у процесі вирішення питань щодо євроінтеграційної інтеграції та ін.

Саме завдяки інформаційному механізму буде визначена та врахована думка населення України щодо вступу в європейський політичний, економічний та правовий простір.

У цьому контексті для ефективної реалізації євроінтеграційної політики України важливим постає проведення консультацій з громадськістю як обов'язкового складника процесу вироблення та впровадження політики органами державної влади України. Сьогодні консультації із громадськістю, попри досить прогресивне правове регулювання, не набули характеру системної практики діяльності органів влади.

Інституційно-організаційний механізм, покликаний сформувати ефективну інституційно-організаційну структуру, відповідальну за проведення євроінтеграційної політики в країні та підкріпити її відповідною нормативно-правовою базою; створити сучасну систему підготовки та перепідготовки управлінських кадрів, що мають відношення до реалізації євроінтеграційної політики, забезпечити активну участь громадськості у виробленні державної політики щодо процесу європейської інтеграції.

Повноваження державних інституцій у напрямку реалізації євроінтеграційної політики і суб'єктів політичного процесу повинні бути чітко визначеними, забезпечувати реалізацію прав і свобод громадян, враховувати думку населення країни щодо євроінтеграційної політики, за що і відповідає *інституційно-організаційний механізм*.

Успішне проведення євроінтеграційної політики України є можливим лише завдяки побудові чіткої вертикалі і горизонталі інститутів влади, відповідальних за опрацювання євроінтеграційних питань. Повноваження таких державних інституцій у напрямку реалізації євроінтеграційної політики і суб'єктів політичного процесу повинні бути чітко визначеними за що і відповідає

інституційно-організаційний механізм.

Важливим на шляху успішної реалізації євроінтеграційної політики являється інституціоналізація процесу європейської інтеграції. Що означає процес створення та функціонування мережі спеціальних інституцій, функціями яких є розробка, реалізація, моніторинг та оцінка політики країни щодо інтеграції з Європейським Союзом.

Економічний механізм, на даному етапі, надає не лише фінансову підтримку, що стосується суто реалізації євроінтеграційної політики, а й здійснює постійну фінансову підтримку ініціатив, що стосуються вирішення завдань, пов'язаних з євроінтеграційною політикою держави тощо.

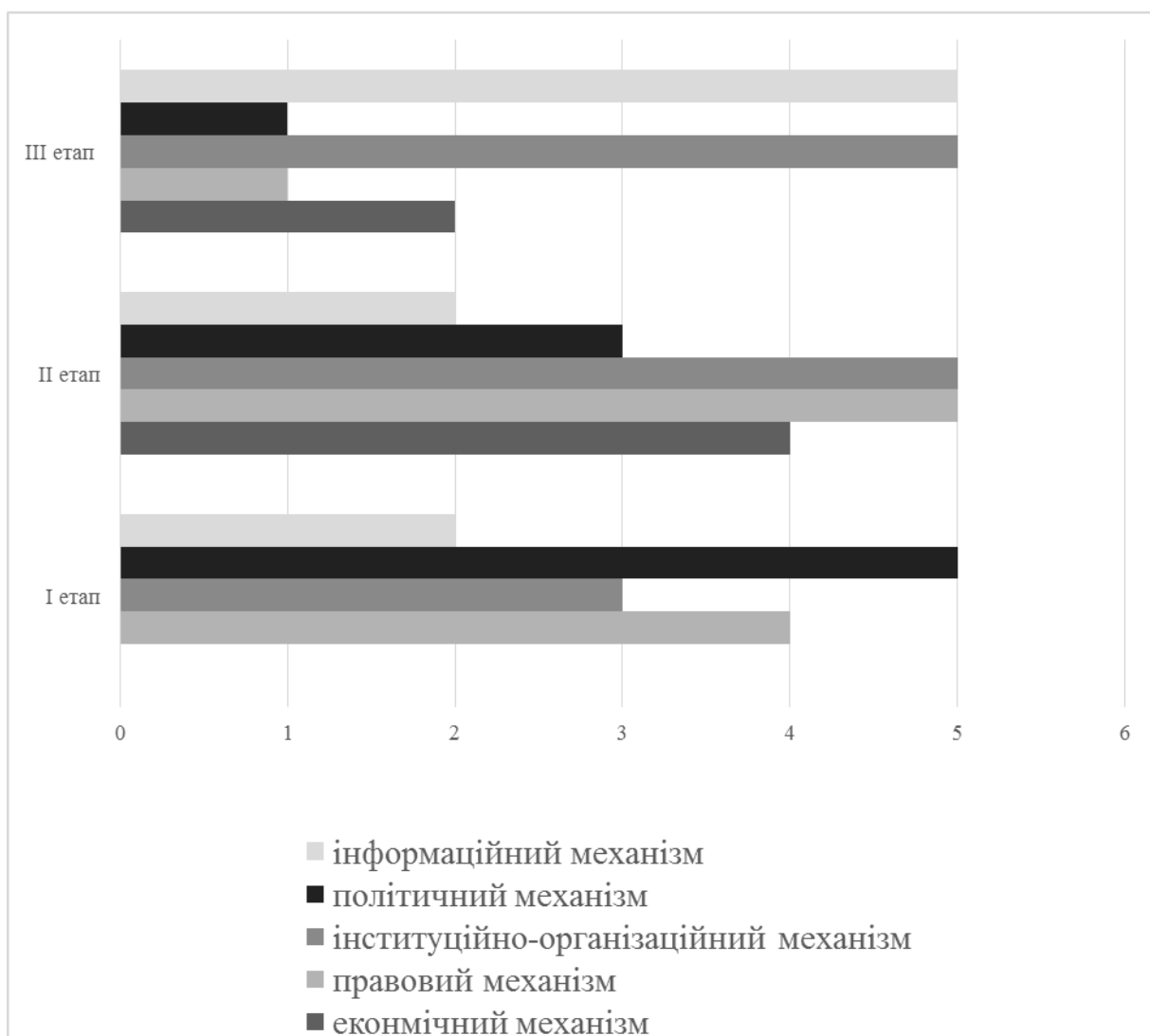

Рис. 2.1. Актуальність застосування механізмів реалізації євроінтеграційної політики України

Враховуючи все вищесказане пріоритети щодо застосування механізмів під час реалізації євроінтеграційної політики України змінюються (див. рис. 2.1., стор. 110).

Отже, під час реалізації євроінтеграційної політики на *I етапі* основним механізмом виступає політичний, так як закладаються основи для подальшого здійснення євроінтеграційного напрямку Україною.

Правовий та інституційно-організаційний механізми теж мають неабияке значення, завдяки ним чітко розподіляються повноваження між суб'єктами даної державної політики для її ефективного проведення та створюється нормативно-правове підґрунтя для послідовної, системної реалізації євроінтеграційної політики.

Економічний механізм державного управління на даному етапі активно не залучається.

Головне завдання інформаційного механізму реалізації євроінтеграційної політики на *I етапі* полягає в формуванні громадської думки щодо даної політики та підтримки населенням її проведення.

На *II етапі* важливого значення набувають правовий та інституційно-організаційний механізми, які являються концептуальними основами проведення євроінтеграційної політики України, зокрема імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та, відповідно, створюють для цього сприятливі умови.

Звичайно, важливим під час імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стає економічний механізм, так як завдяки йому забезпечується стале фінансування євроінтеграційної політики, без якого її реалізація неможлива.

Меншого значення в цей період набуває політичний механізм. На цьому етапі політичний механізм вже втратив свою фундаментальність, а покликаний лише обґрунтовувати вибір пріоритетних напрямків подальшого розвитку і реалізації євроінтеграційної політики та скоординувати відповідні дії на зміцнення суспільних відносин у сфері політики європейської інтеграції.

На *II етапі* інформаційний механізм запроваджує новітні ІТ-технології щодо моніторингу основних напрямків євроінтеграційної політики та забезпечує доступ до інформації щодо євроінтеграційної ситуації в країні, що є надзвичайно важливим під час імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. А також сприяти громадському моніторингу щодо реалізації євроінтеграційної політики України. Основними методами громадського моніторингу є наступні:

- аналіз нормативно-правових документів, що регламентують євроінтеграційну політику;
- подання інформаційних запитів і звернень до органів державної влади з метою отримання тієї чи іншої інформації щодо реалізації євроінтеграційної політики;
- зовнішнє спостереження за роботою посадових осіб органів державної влади, а також колегіальних органів під час розробки та прийняття управлінських рішень щодо євроінтеграційної політики. Це дозволяє з'ясувати реальні процедури прийняття рішень для подальшого їх аналізу на предмет відповідності чинному законодавству.

Під час реалізації євроінтеграційної політики України на *III етапі* – підготовка України до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір, особливо актуальним є інформаційний механізм.

Протягом всіх трьох етапів реалізації євроінтеграційної політики інформаційний механізм повинен бути активно задіяним та відповідати за:

- оновлення інформації про сучасний стан і перспективи розвитку відносин України та Європейського Союзу;
- оволодіння інформацією про хід переговорного процесу, передбачувані цілі та структуру Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС;
- інформування населення про зміни, які відбулися у порядку формування та реалізації державної політики України у сфері європейської інтеграції;

- надання інформації щодо прийняття в ЄС управлінських рішень у сфері міжнародних відносин, зокрема щодо України, а також їх реалізації;
- проводити постійну інформаційно-аналітичну роботу щодо прогресу чи регресу реалізації євроінтеграційної політики тощо.

Актуальність інформаційного механізму зумовлюється тим, що інформаційна освіченість про концептуальні засади державної євроінтеграційної політики, про зміст національних інтересів, мету європейської інтеграції України, історію ЄС та функціонування його інституцій, стандарти життя в європейських державах, співпрацю України з ЄС, а також його державами-членами тощо, сформує відповідну громадську думку, що сприятиме підтримці громадянами курсу України в європейський політичний, економічний та правовий простір (див. рис. 2.2.).

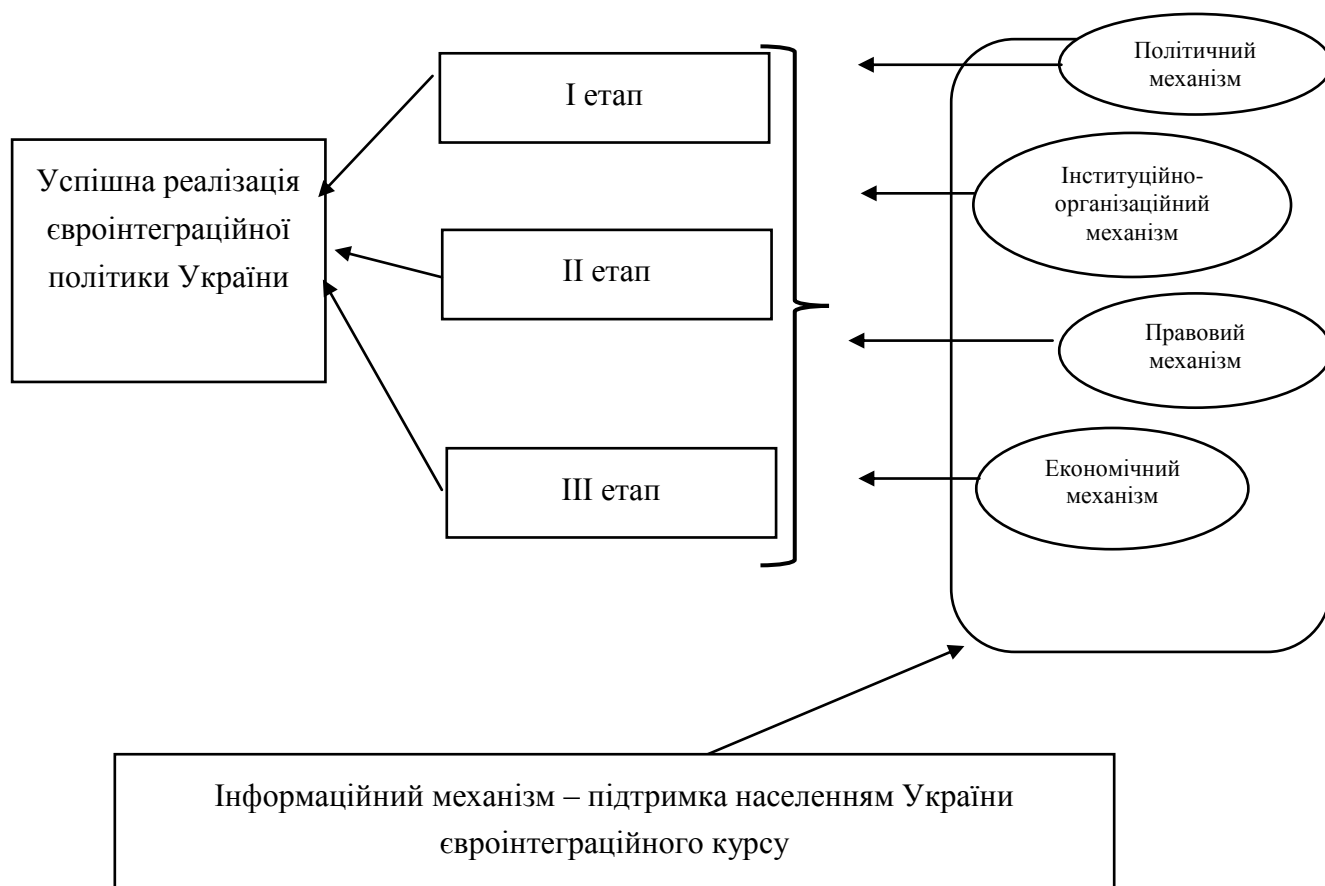

Рис. 2.2. Особливість функціонування інформаційного механізму реалізації євроінтеграційної політики України

Сьогодні інтеграцію України до Європейського Союзу підтримує не все

українське суспільство. Головною причиною цього є недостатня громадська освіта, що не являє собою лише набутті знання з євроінтеграційних питань, а й передбачає створення певного світогляду, сприяє становленню активної позиції громадян щодо реалізації євроінтеграційної політики, а також ідеалів і цінностей демократії в Україні. Тому в цьому контексті важливим постає правильне, систематичне інформування громадськості щодо євроінтеграційних питань. За що і має відповідати інформаційний механізм.

Тому, важливим на шляху успішної реалізації євроінтеграційної політики є підвищення рівня поінформованості громадян з даного питання шляхом:

- проведення широкомасштабних інформаційних кампаній;
- впровадження інформаційно-просвітницької діяльності з метою формування громадської підтримки інтеграції України до ЄС;
- наповнення веб-сайтів необхідною інформацією, що чітко та конкретно висвітлює дане питання;
- можливість усіх без винятку громадян в онлайн режимі отримувати відповідну інформацію, впливати на ухвалення рішень щодо проведення євроінтеграційної політики, здійснювати процес взаємної комунікації з метою підтримки населенням проведення даної політики тощо.

Не втрачає своєї актуальності і інституційно-організаційний механізм, так як на кожному етапі для ефективної реалізації євроінтеграційної політики потрібна чітка, професійна організація здійснення даної політики.

Відмітимо, що успішне проведення політики європейської інтеграції в Україні можливе лише завдяки чіткій координаційній основі, за що відповідає інституційно-організаційний механізм, та, відповідно, фінансової підтримки, за що відповідає економічний механізм.

Правовий та політичний механізми на цьому етапі не є визначальними для реалізації євроінтеграційної політики України.

У зв'язку з тим, що на даний момент часу в Україні зросли вимоги до

ефективності роботи державного службовця, то особливого значення набуває інформаційна підтримка прийняття управлінських рішень.

Тому необхідно наголосити на тому, що протягом усіх етапів реалізації євроінтеграційної політики України важливим являється саме інформаційний механізм (див. рис. 2.2., стор. 113). Саме завдяки ефективному його використанню будуть успішно функціонувати і всі інші механізми, забезпечуючи успішне входження української держави в європейський політичний, економічний та правовий простір.

Для того, щоб механізми реалізації євроінтеграційної політики України (політичний, правовий, інституційно-організаційний, економічний, інформаційний) дійсно працювали та приносили очікуваний результат, їх необхідно застосовувати вчасно, відповідно потребам, що виникають під час проведення даної політики в українській державі.

Висновки до розділу 2

1. Європейська інтеграція України – це технічний процес, тому її ефективна реалізація забезпечується шляхом системного та послідовного проведення за такими етапами:

- I етап – підготовка до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, на якому відбувається виконання основних положень та пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС (далі - ПДА), узгодження інституційних, політичних, соціально-економічних реформ із положеннями ПДА, розробка стратегічного програмного документа та Технічного календаря виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, проведення публічних обговорень усіх документів у сфері європейської інтеграції та змісту реформ, створюються механізми залучення всіх органів виконавчої влади до реалізації політики у сфері європейської інтеграції України.

- На II етапі - імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС удосконалюється інституційна структура управління та координація

політики європейської інтеграції України, що потребує посилення кадрового складу підрозділів центральних і місцевих органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання європейської інтеграції та підпорядкування їх відповідному центральному органу виконавчої влади. Для цього в державному бюджеті необхідно передбачити пріоритетне фінансування заходів у сфері європейської інтеграції. Необхідним є створення відповідної нормативно-правової бази, що забезпечить виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Важливим при цьому є проведення постійного моніторингу прогресу виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і реалізації євроінтеграційної політики загалом, залучаючи інститути громадянського суспільства до моніторингу та оцінювання стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС та проведення євроінтеграційної політики.

- III етап – підготовка України до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір, на якому відбувається запровадження концептуальних засад реформування ключових елементів системи державного управління, при цьому активно залучаються інститути громадянського суспільства до реалізації євроінтеграційної політики. Необхідною складовою постає формування нових інститутів, організаційних структур та інструментів державного управління.

2. На кожному з етапів успішна реалізація євроінтеграційної політики України потребує функціонування таких механізмів:

- політичний, що забезпечує координування, регулювання та контролювання відносини у сфері реалізації євроінтеграційної політики, розробку та послідовну реалізацію даної політики;

- інституційно-організаційний, наявність якого передбачає створення ефективного інституційного середовища, модернізацію організаційної структури управління у сфері реалізації політики європейської інтеграції з чітким розмежуванням повноважень учасників даного процесу;

- економічний, покликаний сприяти вдосконаленню засобів фінансового

забезпечення реалізації політики у сфері європейської інтеграції, гарантування фінансової стійкості;

- правовий, відповідає за нормативно-правове регулювання відносин під час формування і реалізації євроінтеграційної політики України, узгодженість нормативно-правових актів усіх рівнів влади, встановлення єдиних критеріїв у сфері організації та проведення контролю за дотриманням законодавства;

- інформаційний, забезпечує створення інформаційного простору у сфері реалізації політики європейської інтеграції для доступності до інформаційних ресурсів усіх зацікавлених осіб, формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені, інформування громадськості щодо наслідків європейської інтеграції, передбачає участь громадян у прийнятті політичних рішень, що стосуються проведення євроінтеграційної політики та здійснення інформаційно-аналітичної роботи тощо.

3. На кожному з етапів реалізації євроінтеграційної політики стає більш актуальним та необхідним той чи інший механізм відповідно до критеріїв своєї дієвості: доцільності (критерієм оцінки доцільності механізмів є їх реальна позитивна, тобто корисна, значимість для формування та реалізації євроінтеграційної політики України), економічності (критерієм оцінки економічності механізмів є сукупність витрат, що необхідні для досягнення поставленої мети (матеріальних, людських, грошових, часових та інших ресурсів), ефективності (критерієм оцінки ефективності механізмів є співвідношення мети та реальних результатів під час формування та реалізації євроінтеграційної політики України).

На I етапі основоположним виступає політичний механізм – бажання політичного суб'єкта реалізувати поставлені цілі в даному напрямку, проводити необхідні реформи. Розробка відповідного стратегічного програмного документа та Технічного календаря виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС надає можливість чітко скоординувати дії щодо проведення євроінтеграційної політики, відслідковувати прогрес чи регрес під час її реалізації (правовий механізм). При цьому функції з внутрішнього забезпечення процесу

євроінтеграції України покладаються на вищі, центральні та місцеві органи виконавчої влади України у співпраці з органом законодавчої влади, відповідними органами місцевого самоврядування (інституційно-організаційний механізм). Необхідною складовою даного етапу є постійне, системне інформування громадськості про діяльність інститутів влади щодо євроінтеграційних питань (інформаційний механізм).

Під час II етапу пріоритети змінюються: без створення необхідної нормативно-правової бази успішне виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС не можливе (правовий механізм). Ефективне планування, своєчасність та повнота фінансування, організація фінансового контролю, забезпечення фінансової стабільності сприятиме успішному проведенню євроінтеграційної політики (економічний механізм). Першочерговим також постає і вдосконалення інституційно-організаційної структури управління з питань координації політики європейської інтеграції, оскільки імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС перебуває в прямій залежності від ефективно діючої системи координації реалізації політики європейської інтеграції, посилення кадрового складу (інституційно-організаційний механізм). Необхідною складовою постає залучення інститутів громадянського суспільства до оцінки та моніторингу стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС та проведення євроінтеграційної політики загалом (інформаційний механізм).

На III етапі функціонування інформаційного механізму сприяє забезпеченню високого рівня поінформованості громадськості з євроінтеграційних питань, відкритості, прозорості і доступності обміну інформацією на всіх рівнях органів державної влади, оприлюдненню проектів нормативно-правових актів на веб-сайтах та офіційних виданнях щодо євроінтеграційних питань. Також важливим постає координація даної політики органами влади, а отже, важливим залишається застосування саме інституційно-організаційного механізму.

Основні положення і результати другого розділу опубліковані автором у 2 [28, с. 45-48], [34, с. 44-47] наукових фахових виданнях та у 3 [27, с. 65-69], [30, с. 16-18], [33, с. 118-120] публікаціях у матеріалах науково-практичних конференцій.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

"...ніхто не сумнівається в тому, що Україна – це європейська держава, яка зробила великий прогрес, парафувавши Угоду про асоціацію з ЄС, і наразі потрібні останні зусилля на шляху до євроінтеграції..."

П. Вайтекунас, посол Литви в Україні

Європейський вибір України – це рух в напрямку демократії, розвиненого громадянського суспільства, соціально орієнтованої ринкової економіки, що базується на засадах верховенства права, забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

У розділі проаналізовано зарубіжний досвід щодо реалізації євроінтеграційної політики та застосуванні на цьому шляху механізмів за наступною типологією: країна-член ЄС, країна-кандидат на вступ до ЄС, країна, яка не має на меті стати членом ЄС, однак прагне до співпраці Європейською Спільнотою в різних сферах суспільного життя.

Визначено основні напрями удосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної політики України, а саме: політичного, правового, інституційно-організаційного, економічного, інформаційного.

Обґрунтовано комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України. Доведено його важливість та актуальність застосування на шляху України до Європейського Союзу.

3.1 Реалізація євроінтеграційної політики: зарубіжний досвід

За останні десятиліття у світі активізувались інтеграційні процеси, які відбуваються в різних регіонах і охоплюють різні сфери відносин між державами. Важливе значення для розвитку таких процесів належить міжнародним організаціям, які в свою чергу спонукають держави до співробітництва у сфері виконання ними суверенних прав. Однією з таких міжнародних та регіональних організацій є Європейський Союз [9].

На сьогодні процес розширення ЄС ще далекий до завершення. Існування на карті Старого Світу більше двадцяти країн, що не входять до Європейського Союзу, - сприятливе підґрунтя для розмов щодо нових хвиль розширення Союзу [145, с. 28].

В цьому контексті Україні доцільно скористатися досвідом реформування державного управління в зарубіжних країнах, що дасть змогу дослідити кращі світові практики в євроінтеграційній сфері та визначити перспективи їх адаптації до вітчизняних умов. На нашу думку, для нас цікавим буде досвід наступних країн:

- країни, що є членами Європейського Союзу (на прикладі Словацької Республіки).

Досвід даної країни робить її цікавою з погляду дослідження євроінтеграційних процесів, так як ця держава показала високий ступінь готовності до членства в ЄС шляхом проведення відповідних реформ.

- країна-кандидат на вступ до Європейського Союзу (на прикладі Республіки Хорватії).

Хоча Хорватія вже стала 28 країною-членом ЄС (липень 2013 р.), однак ми розпочали розглядати її досвід, коли вона була країною-кандидатом. Саме ця країна, будучи кандидатом на вступ до Європейського Союзу показала наполегливість, послідовність дій у сфері європейської інтеграції, проведенні

ключових реформ в країні. Тому в нашому дослідженні ми будемо розглядати її саме статусі кандидата.

- країна, яка не є членом Європейського Союзу, однак бере на себе зобов'язання модернізувати та модифікувати реформи в політичній, торгівельно-економічній, соціальній, культурній сферах та в сфері безпеки, а в обмін, така країна, отримує фінансову, технічну та інші види допомог для проведення цих реформ від Європейської Спільноти, а також безмитний доступ до частини або всіх ринків ЄС (на прикладі Ізраїлю).

Для нас буде цікавим досвід даної країни, тому що:

- по-перше, Ізраїль, як і Україна, є учасниками Європейської політики сусідства. Країни середземноморського регіону реалізують асоційовані відносини з ЄС багато років, і накопичили досвід, який може бути корисний для України;

- по-друге, метою Ізраїлю є політична асоціація та глибока економічна інтеграція, але не членство країни в Європейському Союзі. Саме таку мету, швидше за все, буде переслідувати і майбутня Угода про асоціацію між ЄС і Україною.

Кожна з вищезазначених країн мала власні шляхи розвитку, але спільною метою для них була інтеграція з Європейським Союзом.

Досвід даних країн насичений прикладами функціонування моделей координації євроінтеграції та ефективністю методів роботи, які були налагоджені в цих країнах під час реалізації євроінтеграційної політики. Україна повинна використати їхній позитивний досвід під час проведення власної євроінтеграційної політики, особливо стосовно застосування механізмів її реалізації. Тим більш, після закінчення переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, її підписання та ратифікації, Україна почне працювати з Європейським Союзом на новому, більш вищому рівні двосторонніх відносин.

Як зазначалося в попередньому розділі, всі положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сьогодні не є доступні для широкого загалу, існуючі напрацювання Європейського Союзу у відносинах асоціації з третіми країнами, а

також аналіз досвіду окремих країн в рамках імплементації подібних угод і європейської інтеграції загалом, дають змогу досить чітко визначити усталені елементи та інструменти організації процесу виконання подібних угод.

В даному розділі ми ставимо за мету надати детальний опис організації процесу виконання зобов'язань в рамках угод про асоціацію, через відповідні механізми, що застосовувалися асоційованими країнами у процесі імплементації угод з ЄС та під час проведення євроінтеграційної політики загалом. Такий опис має стати корисним під час розбудови системи виконання зобов'язань в Україні, проведення оцінки ступеня готовності (системи) органів державної влади до виконання нових завдань, а також має сприяти оцінці потреб та плануванню відповідних змін.

Словацька Республіка (Словаччина).

Зміни, що відбулися на початку 90-х років ХХ ст. в регіоні Центрально-Східної Європи, і розпад біполярного поділу політичної карти світу, призвели до падіння комуністичного режиму і виходу на міжнародну арену нових демократичних держав.

Правильним буде зазначити, що відбулися зміни міжнародно-політичного характеру як на Європейському континенті, так і в усьому світі. Представники правлячих політичних кіл Чехословацької республіки, під впливом інтеграційних процесів, вирішили пройти спочатку шлях внутрішньої дезінтеграції, тобто, розподіл єдиної держави на окремі: Словацьку Республіку і Чеську Республіку, віддаючи перевагу національним інтересам, а не державним. Ці дві країни декларували однакові пріоритети своєї зовнішньої політики, однак вирішили приймати участь в інтеграційному процесі окремо одна від одної. Це був крок до усвідомлення своєї ідентичності, адже в процесі подальшого формування єдиної Європи, кожна з країн відстоювала інтереси своєї держави [49].

Євроінтеграційний шлях Словаччини був не завжди легким, адже для того щоб стати членом Європейського Союзу, країна мала прийняти політичне

рішення стосовно цього питання, пройти через справжню правову, економічну, соціальну, культурну і навіть, до певної міри, цивілізаційну революцію⁶.

Проаналізувавши всі переваги та недоліки вступу в Європейський Союз керівництво Словацької Республіки вирішило впевнено йти напрямком європейської інтеграції, так як членство в даній наднаціональній структурі було покликано:

- забезпечити гарантії демократичного розвитку країни;
- посилити її міжнародні позиції;
- стимулювати економічне зростання Словаччини;
- закріпити її позиції в міжнародній економіці загалом тощо.

Головними плюсами вступу Словаччини до ЄС стали:

- розширення зони стабільності на її територію;
- посилення міжнародних політичних та економічних позицій, в першу чергу в рамках регіону;

- будучи членом Європейського Союзу, країна отримає можливість приймати участь в процесі прийняття рішень в ЄС і, тим самим, матиме вплив на його розвиток зсередини;

- формується простір як для нових інвестицій, так і для сучасних технологій в окремі галузі промисловості, що в перспективі може призвести до підвищення конкурентоспроможності економіки країни, і як наслідок, позиції їх на світовому ринку посиляться;

- важливим було і те, що приєднавшись до ЄС, країна матиме можливість отримувати фінансові дотації із структурних фондів ЄС [49].

Необхідно відмітити, що рівень життя в країні на момент вступу був набагато нижчим, аніж у сусідів. На сьогоднішній день Словаччина входить до найрозвиненіших з колишніх соціалістичних країн, яка провела величезну трансформаційну роботу на шляху європейської інтеграції. Тому, досвід

---

⁶До того ж, всі центральні державні органи, всі відомства, які мали своїх спеціалістів і технічне оснащення залишилися в Празі, столиці Чехословаччини. Багато політиків, дипломатів, політологів – чехи і словаки, – які довгий час пропрацювали в Празі, звичайно ж прийняли рішення продовжити свою кар'єру в Чеській Республіці. І як наслідок, Словаччина, особливо в перші роки своєї незалежності, потерпала від нестачі кваліфікованих кадрів [47].

Словацької Республіки є надзвичайно важливим в процесі реалізації європейського вибору Україною.

На рис. 3.1. показано етапи, які пройшла Словацька Республіка на шляху до Європейського Союзу.

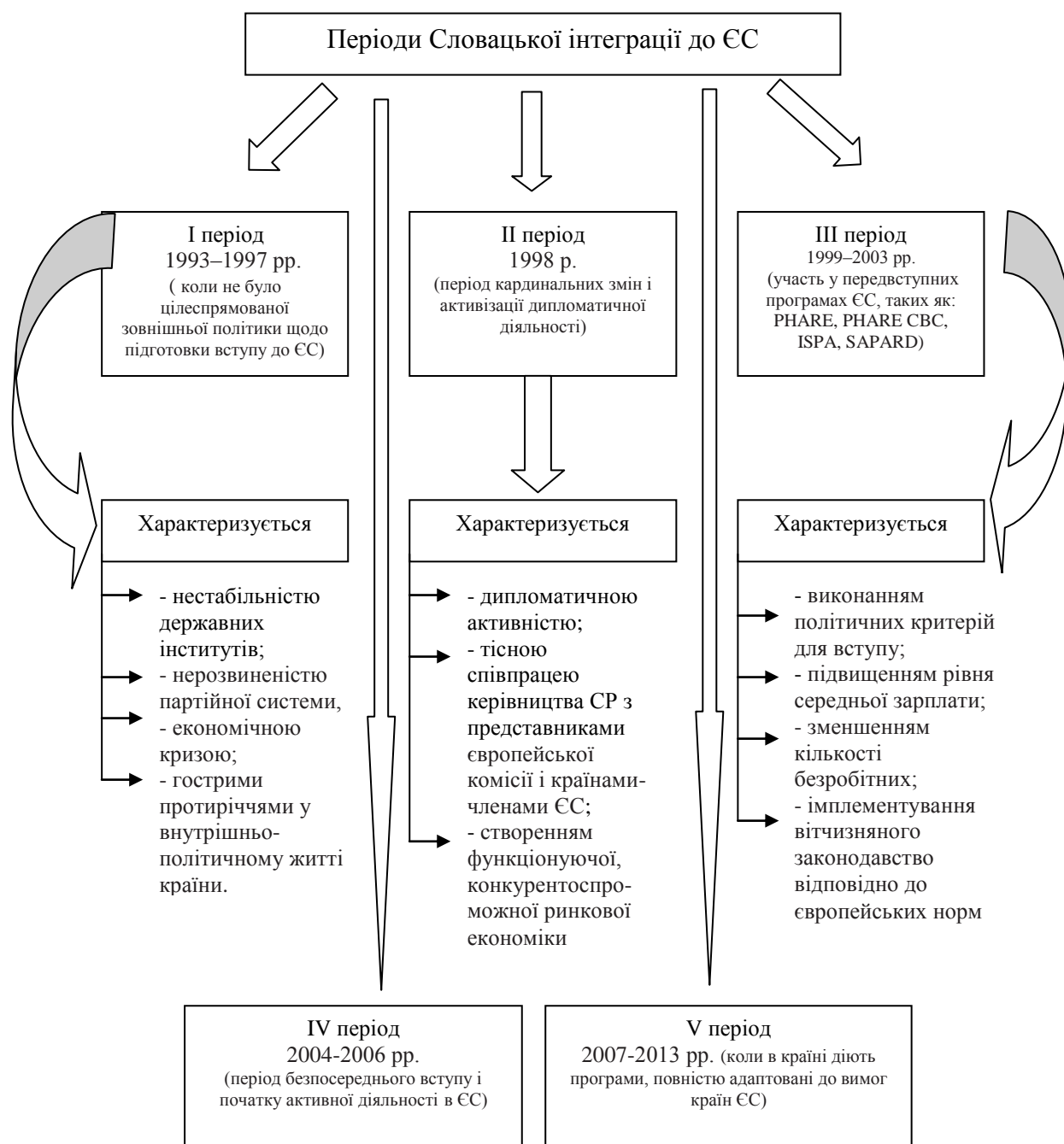

Рис. 3.1. Еволюція взаємовідносин Словацької Республіки з ЄС

Так як в нашій країні існує низка проблем щодо євроінтеграційного процесу

і ми стоїмо на порозі великих змін (підготовка до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС), то для нас є надзвичайно актуальним детальний розгляд та аналіз саме перших трьох періодів, які пройшла Словачька Республіка на шляху до Європейського Союзу (див. табл. 3.1, стор. 125-128).

Таблиця 3.1

Встановлення взаємовідносин між Словаччиною та ЄС
протягом 1993-2004 років

I період		
Дата	Подія	Примітки
4 жовтня 1993 р.	В Люксембурзі було підписано Угоду про асоціацію між ЄС та Словачькою Республікою	Дана Угода мала важливе значення для європейської інтеграції. Перші роки самостійного існування Словачької республіки показали, наскільки обмеженими є знання їх керівників стосовно євроінтеграції, і з якою ілюзорною легкістю вони уявляли вступити до ЄС. В першу чергу, словацькі лідери приділяли увагу в основному політичному аспекту інтеграції і недооцінили складні інституціональні реалії ЄС так само, як і важливість секторальної інтеграції, тобто, потрібно було виконувати умови ЄС відповідно до змісту переговорного процесу. Між тим кількість вимог до країн-кандидатів зростала.
У 1995 р.	Було підготовлено і затверджено програму підготовки країн ЦСЄ до вступу в ЄС – Біла книга "Підготовка асоційованих країн Центральної і Східної Європи до	Мета Програми полегшити всім країнам-кандидатам виконувати відповідні вимоги. Встановлення чітких критеріїв членства стало основою для подачі Словачькою Республікою офіційної заяви з проханням прийняти її в члени ЄС. У цей період уряд Словачької Республіки очолював В. Мечіар, який на словах декларував бажання країни стати повноправним членом ЄС, схвалював політику Європейського Союзу в

	інтеграції до внутрішнього ринку Європейського Союзу"	Центрально-Східній Європі, але реально разом із своєю правлячою коаліцією вживав такі заходи, які були гальмом в інтеграційному процесі Словаччини. В даний період країна знаходилася по відношенню до інтеграційного процесу в стані спокою: не проводилися реформи, які потрібні були для досягнення стабільності демократичних інститутів, для створення правової держави, дотримання прав людини і захисту національних меншин.
в грудні 1997 р.	на саміті в Люксембурзі було прийнято рішення про виключення Словаччини із списку країн – Центрально-Східної Європи – потенційних учасників першої хвилі розширення ЄС.	Така ситуація викликала незадоволення населення країни і її опозиційних партій, а це, в свою чергу, призвело до поступового послаблення позицій В.Мечіара.
<p><i>Підсумовуючи, можна зазначити, що за період 1993–1997 рр. у Словаччині була відсутня будь-яка цілеспрямована зовнішня політика щодо підготовки вступу країни до Європейського Союзу. Доклад, який опублікувала Комісія у вересні 1998 р. відносно Словаччини не можна назвати позитивним:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - процес реформування в словацькій економіці загальмувався; - в період правління В. Мечіара 1994–1998 рр. не виконувала принципи та вимоги загальноєвропейських інституцій з підготовки до вступу в ЄС; - не виконання Словацькою Республікою політичних критеріїв вступу. 		
II період		
Дата	Подія	Примітки
У 1998 р.	Пройшли парламентські вибори в Словацькій Республіці	Це був переломний рік, в якому відбулися кардинальні зміни в СР. Коаліційна влада прем'єр-міністра М. Дзурінди розгорнула надзвичайно бурхливу дипломатичну активність, поставила за мету як найшвидше вивести країну із стану міжнародної ізоляції і подолати негативне рішення ЄС на Люксембурзькому саміті в грудні 1997 р. (вона не потрапила до першої хвилі розширення ЄС).

1998 р.	Розробка "Плану інтенсифікації процесу інтеграції Словацької Республіки до Європейського Союзу"	В Плані словацька сторона зобов'язалася розвивати більш тісніші взаємовідносини зі всіма країнами-членами ЄС, а також з Чеською Республікою та Угорщиною.
<p><i>У цей період відбулися позитивні зміни в СР щодо євро інтеграційного процесу. Завдяки змінам, які відбулися в Словацькій Республіці в період з вересня 1998 р., покращилася ситуація практично в усіх областях. Після виборів в 1998 р., було проведено низку реформ конституційного характеру. Проблеми економічного росту Словаччини вирішувалися в основному за рахунок досить вдалого масового залучення іноземних інвестицій. Було реформовано з елементами переводу на платну основу систему охорони здоров'я, розгорнуто пенсійну реформу і введено додаткове пенсійне страхування. Оздоровлено за бюджетний рахунок банківську систему. Така економічна політика словацької влади повністю схвалювалася керівними органами ЄС і міжнародними фінансовими інституціями, які вважали Словаччину найбільш прореформованою країною серед нових членів ЄС.</i></p>		
III період		
в грудні 1999 р.	На сесії Європейської Ради в Гельсінкі в грудні 1999 р. було вирішено розпочати переговори про вступ до ЄС з Словацькою Республікою	Вважалося, що Словаччина уже виконала політичні критерії для вступу. Так, можна погодитися, що в області демократії, прав і свобод громадян в СР настало суттєве покращення.
16–17 травня 2003 р.	У Словаччині відбувся референдум щодо вступу до ЄС	92,46% словаків проголосували за вступ до ЄС.
01 травня 2004 р.	СР стала повноправним членом ЄС	Ця подія знаменувала перехід до нового етапу існування країни в рамках розширеної Європи і єдиного внутрішнього ринку та політико-безпекового простору ЄС.

Цей період загалом характеризується успішним проведенням реформ, необхідних для вступу Словаччини до Європейського Союзу. Словацька Республіка спромоглася виконати практично всі поставлені задачі перед країною і її керівництвом. Словакам вдалося підвищити рівень середньої зарплати, зменшити кількість безробітних та імплементувати своє законодавство відповідно до європейських норм.

Як бачимо з табл. 3.1 (стор. 125-128), починаючи з початку 90-х рр. ХХ ст. наближення і повноправне членство Словаччини в ЄС стало стратегічною метою країни [49].

В той час головними проблемами щодо функціонування виконавчої влади у Словаччині були наслідком неврегульованості відносин всіх гілок державної влади і політичної конфронтації у суспільстві. У Словаччині чітко вирізнялося порушення свободи ЗМІ і прав людини, що проявилось у спробі встановлення державного контролю над ЗМІ, а також перевищенні службою безпеки та поліцією законодавчих повноважень [83, с. 7-8].

До 1998 року цілеспрямованих, дієвих зусиль у напрямку євроінтеграції в Словацькій Республіці не здійснювалося, а після утворення Уряду М. Дзурінди, після парламентських виборів 1998 року європейська інтеграція стала пріоритетом державної політики. Словацька Республіка за кілька років провела комплексне реформування різних ділянок державно-правової та інституційної сфер, за що отримала високі оцінки в ході щорічних моніторингів Єврокомісії про стан готовності країни до вступу в ЄС. Вираженням цього стало включення Словаччини на міжурядовій конференції в Ніцці 07 грудня 2000 року до чергової хвилі розширення Європейського Союзу у 2004 році [87].

У зв'язку зі вступом до ЄС було схвалено ряд законів, спрямованих на реформування та зміцнення інститутів громадянського суспільства. Словацькому суспільству через схвалення "антидискримінаційного закону" з боку законодавця було запропоноване нове розуміння прав людини – відповідне до стандартів, існуючих у державах Європейського Союзу. Було змінено також законодавство

про політичні партії та вищу освіту [87].

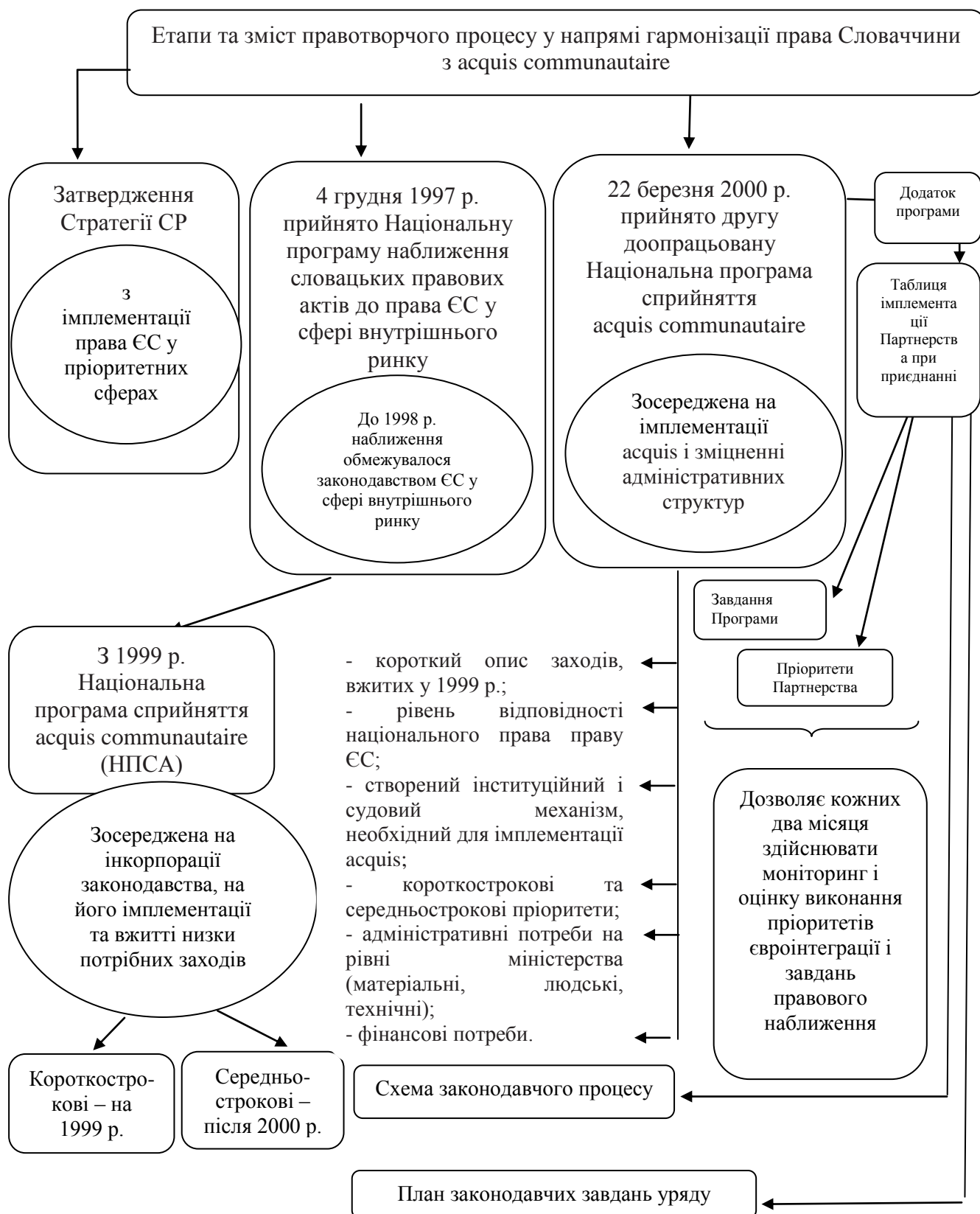

Рис. 3.2. Етапи правотворчого процесу у напрямі гармонізації права Словаччини з *acquis communautaire*

У 2003-2004 роках у Словаччині в основному було завершено реалізацію адміністративної реформи. Так, на початку березня 2003 року уряд Словацької Республіки схвалив рішення про зміну структур вищих органів виконавчої влади, насамперед міністерств і відомств та ліквідацію з 01 січня 2004 року районних управлінь (державних адміністрацій) [165, с. 198].

Після підписання Угоди про асоціацію між Словацькою Республікою та ЄС, що передувало Договору про приєднання, правове наближення передусім зосереджувалося на: правових актах ЄС саме у тих сферах, у яких вимагається наближення відповідно до УА [94, с. 353] (правові акти ЄС - найважливіша група джерел європейського права, що видаються інститутами Європейського Союзу. Перелік цих актів та їхня коротка характеристика дані в ст. 249 Договору про заснування Європейського Співтовариства. До їх числа належать регламенти, директиви і рішення [119]); на тих актах, що віднесені до "Списку А" під час screening"⁷. Для успішної розробки і прийняття законодавства, що повною мірою відповідає праву Європейського Союзу, з метою встановлення єдиних правил і процесів такого правового наближення у 1995 році у Словаччині було розроблено Методологію правового наближення, яка стала першим елементарно-теоретичним фундаментом з європейського права та правової гармонізації для органів державної влади Словацької Республіки. Згодом підходи до гармонізації змінювалися, розвивалися та модернізувалися [94, с. 353].

Хотілось би звернути особливу увагу на структуру в Словаччині, для якої координація, розробка і моніторинг програм із гармонізації, перевірки проектів на відповідність, імплементацію програм до права ЄС є основною функцією. У Словаччині такою структурою являється Інститут наближення права Офісу Уряду. У Словаччині всі проекти, включаючи і ті, що отримали висновок про відповідність у Інституті наближення права Офісу Уряду, перед другим читанням

---

⁷ Screening – це детальний аналіз *acquis* ЄС у 29 розділах переговорів представниками Комісії із представниками держав-кандидатів з метою роз'яснення *acquis* країнам-кандидатам, виявлення найважливіших актів ЄС, що вимагають найшвидшої імплементації, полегшення процесу гармонізації, передбачення можливих труднощів; на актах ЄС, що визначені під час переговорів [94, с. 353].

проходять перевірку на відповідність до права ЄС у Департаменті законодавства і наближення права Канцелярії Національної Ради [93].

Вище, на *рис. 3.2. (стор. 129)*, показано етапи та їх короткий зміст щодо правотворчого процесу у напрямі гармонізації права Словацької Республіки з *acquis communautaire* [94, с. 353-354].

На *рис. 3.3.* схематично показано координацію євроінтеграції в Словаччині, яку надала Кравчук І. [94, с. 354-355], а на *рис. 3.4. (стор. 132)* зображено інституції, що залучені до процесу європейської інтеграції Словацької Республіки в Секретаріаті Уряду.

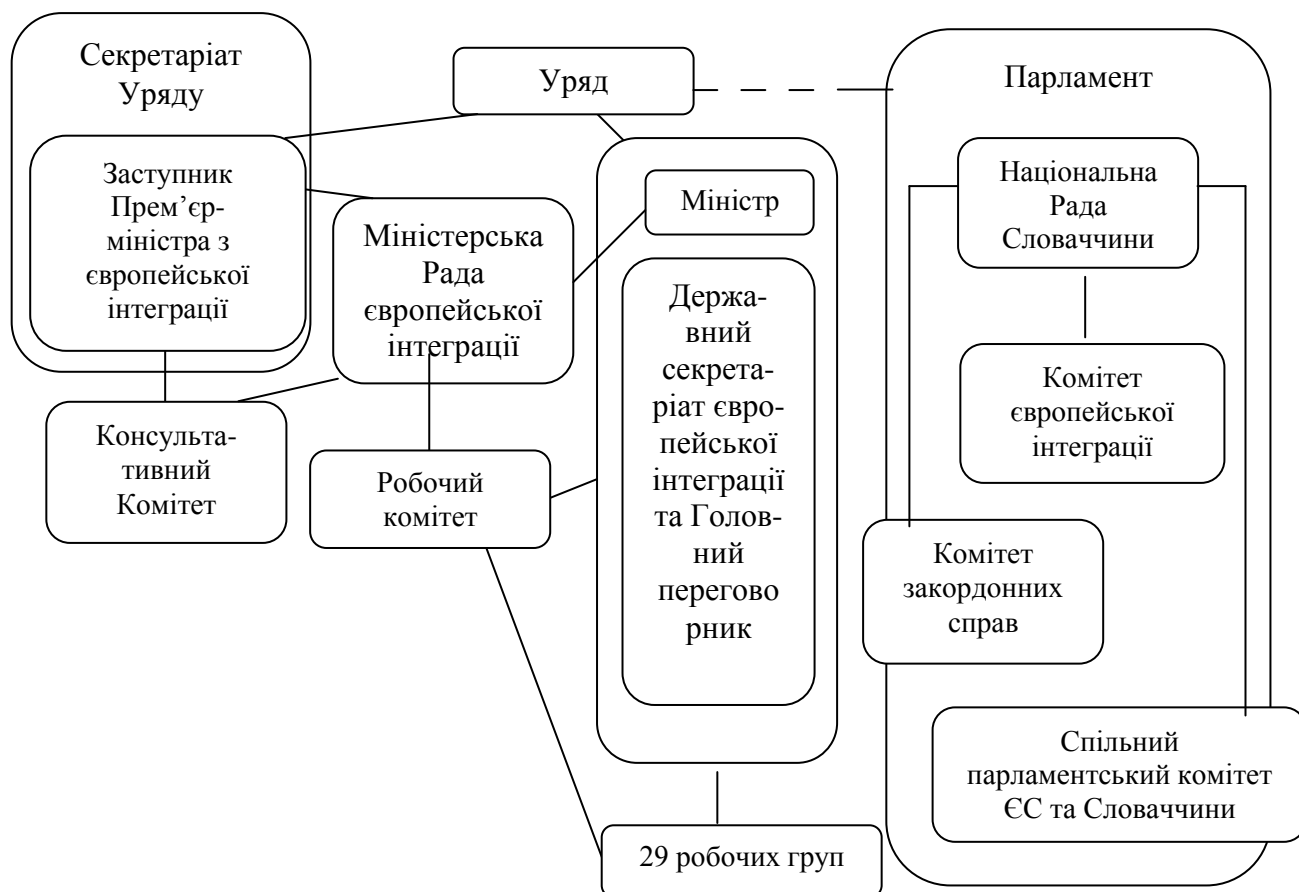

Рис. 3.3. Координація процесу євроінтеграції в Словаччині

Що стосується нинішньої ситуації, то ми можемо відмітити, що відносини Словаччини і ЄС мають в сучасності стабільну правову і інституціональну базу, динамічно розвиваються в політичній, економічній та інших сферах. І хоча

інституційна система координації європейської інтеграції в Словаччині досить розгалужена, однак функції, завдання чітко виконуються відповідними державними інституціями.

Заступник Прем'єр-міністра з європейської інтеграції здійснює координацію роботи, пов'язану з реалізацією НПСА через Департамент європейської інтеграції, Секції європейських справ Секретаріату уряду.

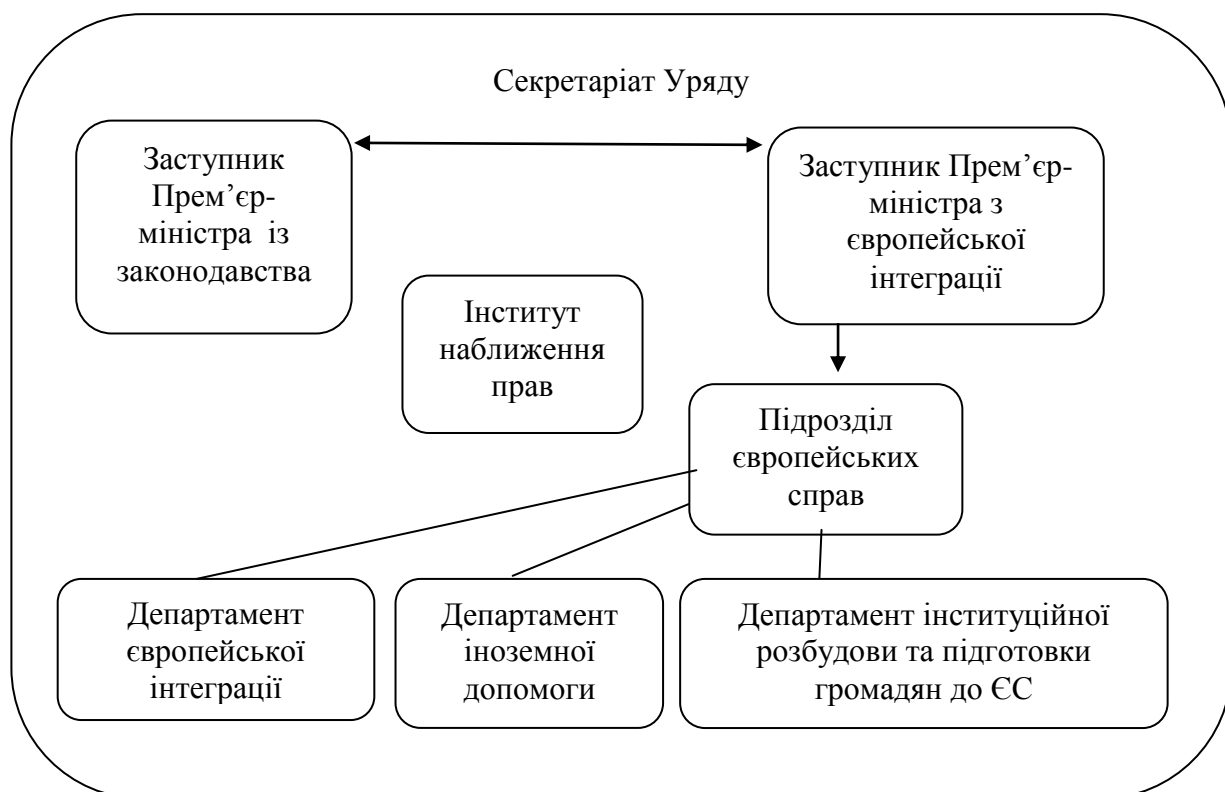

Рис. 3.4. Органи державної влади, залучені до процесу європейської інтеграції в Словаччині

Департамент європейської інтеграції Секції Європейських справ Секретаріату уряду:

- координує і спрямовує діяльність департаментів європейської інтеграції окремих державних органів з метою системної імплементації Угоди про асоціацію, Партнерства при приєднанні, виконання НПСА;

- забезпечує аналітичними матеріалами у сфері правового наближення

Прем'єр-міністра, заступника Прем'єр-міністра;

- організовує діяльність Міністерської ради європейської інтеграції.

Міністерська Рада є координаційним та дорадчим органом. До неї входять заступник Прем'єр-міністра з європейської інтеграції, міністри закордонних справ, економіки, фінансів, сільського господарства, внутрішніх справ, Державний Секретар МЗС з європейської інтеграції.

Робочий комітет є підзвітним Міністерській Раді, Комітет очолює Державний секретар МЗС з європейської інтеграції і складається з директорів Секретаріату уряду, міністерств, центральних органів державної влади, які відповідають за європейську інтеграцію та голів 29 робочих груп [94, с. 355-356].

Консультативний комітет є дорадчим органом Міністерської Ради. Його очолює Заступник Прем'єр-міністра з європейської інтеграції. В Комітеті представлені наукові установи, профспілки, асоціації працедавців, неурядові організації та ін.

Інститут наближення законодавства Секретаріату уряду забезпечує:

- міжвідомчу координацію у сфері гармонізації права;
- координацію й управління процесом наближення і законопроектною роботою міністерств;
- переклад джерел права ЄС;
- ведення документації та інформування;
- надання висновків щодо відповідності національного законодавства праву Європейського Союзу;
- імплементацію програм по наближенню права;
- координацію запитів про допомогу від окремих урядових органів;
- навчання правових експертів у сфері наближення;
- отримання допомоги PHARE від ЄС.

Крім того, кожне міністерство має департаменти наближення законодавства, які і відповідають за гармонізацію у своїй сфері. У парламенті Словаччини діє

Комітет європейської інтеграції [94, с. 356].

Відмітимо, що Словацька координаційна політика показала в повній мірі свою ефективність та результативність.

Цікавим та актуальним є практика Словацької Республіки в кадровому забезпеченні. У Словаччині було підготовлено документ, який визначав адміністративні потреби у фінансах і персоналі. У даному документі підраховано потреби в кадровому забезпеченні для вдосконалення існуючих і створення нових інститутів, які мають імплементувати *acquis*. Методологія даного документа розроблена Секретаріатом уряду у співробітництві з Міністерством фінансів для максимально реалістичної оцінки фінансових потреб. Державні органи потребували значної кількості персоналу для імплементації *acquis* - переважно юристів і економістів. Тому уряд прийняв "Концепцію професійної підготовки працівників державної адміністрації до інтеграційного процесу" (резолуція 320/1999 від 28.04.1999 року), яка мала на меті забезпечення:

- систематичного навчання у сфері європейської інтеграції працівників міністерств та інших центральних органів і місцевої державної адміністрації;
- координованого підходу до освітньої діяльності у сфері європейської інтеграції;
- зворотного зв'язку і з'ясування під час зустрічей Міністерської Ради з європейської інтеграції того, яким чином використовуються знання у сфері європейської інтеграції.

Навчання з європейської інтеграції охоплювало, передусім, департаменти європейської інтеграції в міністерствах, працівників міністерств і місцевих органів, які відповідають за планування і координацію діяльності департаментів європейської інтеграції, що мають поступово застосовувати норми ЄС. Навчання у сфері європейської інтеграції охоплювало також суддів. Міністерство юстиції Словацької Республіки відповідало за координацію навчання суддів у сфері права ЄС. Міністерство підготувало Програму навчання суддів Словацької Республіки у

сфері *acquis* "Застосування права ЄС у процесі прийняття рішень словацькими судами". Програма дає базові знання про правову систему ЄС. Вона розрахована на 2 роки (4 семестри) і складається з тижневих семінарів раз на півроку. У Програмі одночасно можуть брати участь 45 суддів районних та регіональних судів. Навчання проходить в Академії навчання суддів та прокурорів.

З метою наблизитися до системи, яка існує в країнах з розвинутою демократією у Словацькій Республіці були засновані нові інституції (наприклад, омбудсмен з прав людини або Судова Рада), зміцнені позиції Конституційного Суду та утворено другий рівень місцевого самоврядування (регіональні парламенти у вищих територіальних одиницях) [48, с. 315].

Підсумовуючи, слід зазначити, що особливо корисним для України був би досвід Словацької республіки у сфері:

- розробці методології адаптації, яка послугувала б першою елементарною теоретичною базою з європейського права та путівником у здійсненні адаптації для органів державної влади України (у Словаччині була розроблена Методологія правового наближення, яка може послугувати зразком для української методології адаптації);

- створенні електронної бази даних моніторингу виконання програм з адаптації, на зразок *Progress Editor* у Словаччині (така база даних мала б містити усі акти ЄС, які слід впровадити, національні заходи, стадію розробки проекту. Вона значно спростила б моніторинг за виконанням програми, оскільки кожне міністерство могло б вносити в базу даних інформацію про розробку певних проектів, відстежувати стадію правотворчого процесу);

- вдосконаленні процесу перевірки проектів нормативно-правових актів розробником та складання довідки про відповідність. Зокрема, доцільно доповнити довідку про відповідність графіком імплементації адаптованого акту. Графік імплементації акту є елементом словацького Положення про відповідність проекту праву ЄС, яке є аналогом української довідки;

- створенні відповідного управління у апараті ВРУ, подібного до Департаменту законодавства і наближення права Канцелярії парламенту Словаччини, яке має проводити експертизу неурядових проектів та змін до адаптованих проектів на відповідність праву ЄС, які суперечать праву ЄС. Тут слід уникати колізії урядової та парламентської процедур перевірки на відповідність праву ЄС, як це було в Словаччині, коли Департамент законодавства і наближення права Канцелярії парламенту Словаччини вважав свої висновки більш ґрунтовними і глибокими порівняно з висновками урядового Інституту наближення. Якщо в Україні буде запроваджена парламентська процедура перевірки проектів на відповідність праву ЄС, то вона має бути узгоджена з урядовою процедурою або слід продумати механізм вирішення таких колізій.

Належне фінансування гармонізації та організація бюджетного процесу таким чином, щоб забезпечувати реальними коштами виконання пріоритетів програм з гармонізації є переконливим свідченням намірів держави увійти в правовий простір Європейського Союзу. Тому Словацький досвід забезпечення фінансуванням законопроектної роботи і імплементації нового законодавства як важливий аспект управління процесом гармонізації національного права з правом ЄС є надзвичайно корисним для України і може бути предметом окремого дослідження [55, с. 357-359].

Республіка Хорватія (Хорватія).

Хорватія, як демократична та стабільна сучасна європейська держава, пропорційно до своєї величини та оточення займає важливе місце і роль у світі, який змінюється, у процесі глобалізації, регіональних політичних та економічних інтеграцій, демократизації міжнародних відносин. Основними напрямками зовнішньої політики Республіки Хорватії є збереження і забезпечення миру та взаєморозуміння між державами і народами, утвердження положення Хорватії на міжнародній арені, створення умов для реалізації основних стратегічних пріоритетів шляхом залучення до європейських політичних, економічних інтеграцій.

Зовнішньополітичні цілі Уряду Республіки Хорватії суттєво пов'язані з комплексною програмою внутрішніх реформ, які забезпечать економічний розвиток, реорганізацію державної влади та повне впровадження всіх європейських демократичних стандартів таких як верховенство права, гарантії безпеки громадянських та релігійних свобод, повна рівність і рівноправність усіх громадян та право кожної окремої людини на однакові життєві умови [93].

Хорватія, як держава-сусід ЄС, яка має багаторічні стабільні відносини з країнами-членами ЄС безпосередньо, після отримання незалежності визначила однією зі своїх стратегічних цілей європейську інтеграцію, а саме – повноправне членство в ЄС.

Ідею Європи Уряд Хорватії розумів як спільний простір всіх європейських народів та держав в їхньому будівництві майбутнього, заснованого на спільних цінностях і засадах, зберігаючи державну, національну, політичну, культурну та економічну самобутність за умов їхньої рівноправної співпраці та взаємопроникнення [107]. Нещодавно Хорватія стала 28 членом ЄС, а отже, механізми співпраці та внутрішньодержавного реформування виявилися успішними.

Проблема євроінтеграційної політики Хорватії є малодосліджуваною вітчизняними науковцями, перш за все це питання розглядається через загальну призму відносин Європейського Союзу з країнами Західних Балкан. Більша кількість робіт українських дослідників присвячена також процесу становлення відносин у контексті процесу стабілізації та асоціації.

Для Хорватії кроком вперед стало проведення Загребського Саміту 2000 році. Заразом каталізатором у потеплінні відносин з Європейським Співтовариством була і зміна керівництва Хорватії. У жовтні 2001 року Хорватія підписала Угоду про стабілізацію та асоціацію з ЄС, яка у лютому 2005 року набрала чинності. Положення про стратегічну мету європейської інтеграції Хорватії було викладене в Резолюції Хорватського Сабору від 2003 року.

Стосовно цієї стратегічної мети існує спільна політична згода політичних партій і хорватських громадян. Це затверджено Декларацією Сабору в грудні 2002 року, коли всі політичні партії в парламенті підтримали приєднання Республіки Хорватії до Європейського Союзу. На основі виконання Копенгагенських критеріїв Хорватія стала країною-кандидатом на членство в ЄС з червня 2004 року. 03 жовтня 2005 року Європейська Рада прийняла рішення розпочати переговори про вступ Хорватії до Європейського Союзу [107]. Тобто активний євроінтеграційний процес у Хорватії розпочався з 2001 року.

Переговори про вступ Хорватії до ЄС поділені на декілька фаз. Перша фаза – скринінг, почалася відразу після відкриття переговорів і завершилася 18 жовтня 2006 року. Після чого розпочалася друга фаза – обговорення умов, за яких Хорватія приймала та застосовувала правовий доробок ЄС. Під час переговорів робився акцент на умовах, за яких держава-кандидат повинна прийняти, імплементувати та виконати *acquis communautaire*. Основним завданням скринінгу - виявити відмінності в кожній частині переговорів між законодавством Хорватії та правовим доробком ЄС. На основі аналізу спеціалісти роблять висновок про подальшу спроможність Хорватії повністю застосувати правовий доробок ЄС в окремих частинах переговорів, узгодити наявні відмінності в законодавстві та з'ясовують, чи ця держава-кандидат має намір робити запит на перехідний період для повного узгодження та застосування.

Керівництво Хорватії досить швидко відреагувало на нові реалії співробітництва з ЄС і відразу розпочало проводити ефективні зміни та нововведення, перш за все, в організаційному, інституційному та адміністративному плані. Таким чином, процес узгодження законодавства відбувається у співробітництві органів державного управління з підготовки законопроектів і Хорватського Сабору при прийнятті законів. Для того щоб безпосередньо брати участь у процесі узгодження законодавства, Хорватський Сабор у 2002 році створив Комітет європейської інтеграції з моніторингу процесу

узгодження законодавства. Від 01 грудня 2001 року органи державного управління з підготовки законодавчих пропозицій зобов'язані були надати заповнену заяву про узгодження і порівняльний огляд сумісності положень законодавства Хорватії відповідно до положень законодавства ЄС. Також Хорватський Сабор Висновком від 09 жовтня 2002 року зобов'язав владу Республіки Хорватія в процесі узгодження законодавства використовувати лише ті положення, які передбачено у заяві про узгодження та Порівняльному огляді. Процес узгодження законодавства є двостороннім, тривалим та трудомістким, адже вимагає роботи як Хорватії, так і інститутів Євросоюзу. З відкриттям переговорів розпочинається друга фаза - змістова.

Положення переговорів першою представляє Хорватія і в ньому визначає, яким чином вона налаштована прийняти та застосовувати правовий доробок ЄС в окремій його частині. У процесі вироблення переговорних положень Хорватії беруть участь Переговорна група з ведення переговорів про приєднання Хорватії до ЄС, Робоча група з підготовки переговорів про приєднання Хорватії до ЄС, Комітет координації переговорів про приєднання Хорватії до ЄС, Національний Комітет, влада Республіки Хорватія.

Спільні положення ЄС, якими розпочинаються переговори з визначених окремих частин переговорів, виносить Рада одноголосним рішенням на основі проекту переговорних положень, який готує та пропонує Європейська Комісія, беручи до уваги переговорні положення Хорватії. В своїх спільних положеннях Європейська Комісія визначає і вимоги, які держава-кандидат повинна виконати перед тимчасовим закриттям окремої глави переговорів. Вони можуть відноситися до узгодження законодавства та результатів його застосування, відповідної адміністративної та правосудної спроможності чи виконання обов'язків домовленостей про співпрацю.

Коли переговори тимчасово закриваються по всіх главах, Європейська Рада у своїх висновках описує завершення переговорів з Хорватією. Результати

переговорів потім включаються до проекту Договору про приєднання, у розробці якого беруть участь держави-члени ЄС, інститути ЄС і представники Хорватії.

Варто зауважити, що з самого початку європейського вибору Хорватією в країні усі політичні лідери, що приходили до влади, одноголосно сповідували зовнішньо європейський курс та слідували за чітким його виконанням, вона є функціональною демократією зі стабільними інститутами, які гарантують верховенство права, її економіка може конкурувати з ринковими силами всередині Союзу. Єдиним яскравим бар'єром для Хорватії була вимога ЄС про видачу генерала Анте Готовіни.

Існує дві основні цілі реформи державного управління в Хорватії: європеїзація і модернізація. У процесі асоціації з Європейським Союзом, Хорватія повинна пристосуватися до європейського досвіду з державного управління та прийняти управлінські стандарти, які розповсюджуються на увесь європейський управлінський простір.

Одним із аспектів модернізації адміністративно-політичної системи є угода про асоціацію та стабілізацію з ЄС (SAA). Дана Угода була підписана 29 жовтня 2001 року та набула чинності 01 лютого 2005 року. Одним з найсильніших факторів на користь модернізації адміністративно-політичної системи є процес асоціації з Європейським Союзом. Асоціація вимагає створення інституційних резервних копіювань в стані адміністративної системи, що призвело до створення Уряду з питань європейської інтеграції та відповідно Міністерства європейської інтеграції. Активна і гнучка діяльність Міністерства всі свої зусилля покладає на узгодження державного управління в Хорватії з європейськими стандартами [79].

В даний час Міністерство з питань європейської інтеграції виконує ряд заходів, пов'язаних з процесом інтеграції Республіки Хорватії в ЄС, а саме:

- адаптація законодавства Хорватії до законодавства ЄС;
- бере участь у підготовці основних стратегічних документів уряду

Республіки Хорватія, а також у роботі робочої групи експертів та всіх координаційних комітетів уряду;

- аналітична підтримка прийняття стратегічних рішень, пов'язаних з інтеграційним процесом;

- координація здійснення допомоги ЄС та співробітництво програм, шляхом надання технічної та експертної допомоги органів державного управління в галузі проектування, підготовки і здійснення проектів реформ відповідно до пріоритетів, погодженими в заздалегідь між урядом Республіки Хорватії та Європейської Комісією;

- інформування громадськості щодо процесу інтеграційних подій, їх значення та вплив на всіх громадян Хорватії;

- навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, працівників місцевого самоврядування, та інших, що включені в інтеграційний процес країни;

- переклад досягнень Співтовариства на хорватську мову, а також переклад хорватського законодавства та стратегічних документів на офіційні мови ЄС, зокрема, англійську мову [184].

У світлі управління процесом європейської інтеграції, Міністерство європейської інтеграції бере участь у підготовці основних стратегічних документів уряду Республіки Хорватія, а також у роботі робочої групи експертів та всіх координаційних комітетів уряду. Інституційне будівництво має вирішальне значення для успішної інтеграції в Європейський Союз. Завдяки стабілізації та асоціації, Хорватія бере на себе зобов'язання по зміцненню управлінських інститутів, як центральних, так і місцевих. Для цього Хорватії проводила не одну реформу, а модернізувала усю систему управління (державного управління, місцевого самоврядування та державних послуг), вдосконалювала її шляхом прийняття європейських громадських стандартів управління та коригування доктрини нового державного менеджменту і належного управління [186].

Як показав досвід Хорватії, модернізація адміністративно-політичної системи, а саме створення уряду з питань європейської інтеграції та відповідно Міністерства європейської інтеграції, діяльність якого була б покладена на узгодження державного управління в країні з європейськими стандартами та принципами, що мало призвести в майбутньому до якомога найшвидшого набуття повноправного членства в ЄС.

Особливо актуальним може бути використання позитивних здобутків цієї країни у процесі адаптації законодавства до правового доробку ЄС. Проаналізувавши досягнення, проблеми та перспективи Хорватії в цьому процесі, можна вибудувати адекватну та ефективну стратегію адаптації українського законодавства, передбачити проблемні питання у цьому процесі для України.

В умовах глобалізації Хорватія як невелика держава, порівняно з іншими європейськими державами, що трансформуються, оцінювала приєднання до ЄС як оптимальний шлях розвитку і забезпечення процвітання, відповідно реалізацію національних інтересів. Система цінностей ЄС якнайкраще відображала інтереси побудови хорватського суспільства і держави. Аналіз витрат та позитивних змін від вступу до ЄС показує, що Хорватія довгостроково виграє від членства в ЄС, а її економічний, політичний, науково-культурний та загальний розвиток як частини ЄС буде успішнішим, ніж поза ним.

Ізраїль.

Європейський Союз і єврейську державу пов'язує спільна історія, відзначена зростанням співробітництва і взаємної допомоги. Поділяючи спільні цінності - демократію, повагу свобод, верховенство права, - ЄС та Ізраїль виступають за створення міжнародних відкритих економічних систем, заснованих на принципах вільного ринку. Понад п'ять десятиліть торговельного та культурного обміну, політичного співробітництва плюс розвинена система угод надійно скріпили ці відносини [192]. Ізраїль має реально працюючу економіку і добре розвинену систему державного управління та систему надання державних послуг населенню.

Ця основа дає Ізраїлю хороші можливості для подальшого розвитку відносин з ЄС, в тому числі в рамках Європейської політики сусідства [174].

Держава Ізраїль - країна в південно-західній Азії на південно-східному узбережжі Середземного моря. У зв'язку зі своїм географічним положенням і політичним устроєм Ізраїль є найважливішим партнером у проекті Середземноморського Союзу (міжнародна організація, що об'єднує країни Середземномор'я та країни, що входять до Європейського Союзу, яка була заснована у 2008 році [178]) і учасником Барселонського процесу євро-середземноморського співробітництва (мета процесу - сприяти регіональному співробітництву в Середземноморському регіоні, створенню режиму вільної торгівлі, економічним реформам, зростанню інвестицій, подоланню актуальних місцевих проблем - таких як бідність та нелегальна міграція. Учасниками Барселонського процесу спочатку були Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Марокко, Палестинські території, Сирія, Туніс і Туреччина. У 2007 році до них приєдналася Мавританія. Лівія мала статус спостерігача [139]).

Відносини Ізраїлю та ЄС сьогодні будуються на основі Євро-середземноморського угоди про заснування асоціації між державою Ізраїль з одного боку, Європейськими співтовариствами та їх державами-членами, з іншого боку. Вона являє собою значно більше, ніж просто угода про вільну торгівлю, Угода забезпечує продовження діалогу і співпраці в широкому спектрі галузей [60].

Сьогодні Європейський Союз - найбільший торговий партнер Ізраїлю. Близько 40% ізраїльського імпорту припадає на країни ЄС і близько 30% від загального обсягу ізраїльського експорту направляється в цю структуру. Ізраїль знаходиться на 18 місці в списку країн, що імпортують товари з ЄС і на 25 місці серед країн-експортерів в ЄС.

Ізраїль надзвичайно зацікавлений у розширенні економічної співпраці з Європою.

Угода про асоціацію між Ізраїлем та ЄС покликана сприяти політичному

діалогу, поваги до прав людини і демократичним цінностям і ринковим принципам, таких як лібералізація послуг, вільний рух капіталу і конкуренції правил, а також економічне співробітництво. Угода передбачає вільну торгівлю промисловими товарами, а також взаємну лібералізацію торгівлі сільськогосподарською продукцією. Положення Угоди спрямовані на заохочення взаємної допомоги у політичній, економічній, соціальній і культурній сферах між Ізраїлем та іншими, зацікавленими у співпраці європейськими державами [192, с. 15-17].

Угода про асоціацію між Ізраїлем та ЄС була підписана в рамках Європейської політики сусідства. ЄС пропонує країнам-сусідам привілейовані стосунки, побудовані на взаємному прагненні до спільних цінностей (демократія і права людини, правові норми, правильне керування, принципи ринкової економіки та сталий розвиток).

Відносини між Ізраїлем та Європейським Союзом досить інтенсивно розвивалися про що свідчать дані в *таблиці 3.2 (стор. 144-145)*.

Таблиця 3.2

Етапи розвитку економічних взаємовідносин між Європейським Союзом та Ізраїлем

Дата	Подія
1958 р.	Ізраїльський уряд представив Європейській Комісії меморандум про необхідність укладення всебічного угоди між ЄЕС і Ізраїлем
1975 р.	Угода про кооперацію, що передбачала створення зони вільної торгівлі промисловими товарами між ЄЕС і Ізраїлем
1992 р.	Почалися переговори про нову угоду (хоча постійно вони відкладалися в зв'язі з подіями що відбуваються в той час в Ізраїлі)
1994-1995 рр.	Пленарні засідання в Рабаті (червень 1994 р.) і Бонні (січень 1995 р.) відповідальні країни і оголосили про свої нові ініціативи в рамках Копенгагенського Плану.

1994-1995 рр.	На пленарному засіданні в Рабаті сторони визнали за необхідність: - об'єднати спільні можливості і взятися за вирішення загальних проблем координованими зусиллями; - видалити перешкоди до розширення приватного сектора; - сприяти розвитку регіональної торгівлі, полегшити інвестування і розвиток інфраструктури; - підтримати вільний рух людей, товарів, послуг, капіталу та інформації всередині регіону
1994 р.	Комісія Ради Європи почала переговори про новий договір про наукову і технічну кооперацію з Ізраїлем
У грудні 1994 р.	Була прийнята спеціальна декларація по Ізраїлю. Вона була призначена для того, щоб збільшити кількість точок дотику Ізраїлю і ЄС, а також підготувати ґрунт для укладення нової угоди між ЄС та Ізраїлем
У листопаді 1995 р.	ЄС розпочав у Барселоні переговори про Євро-Середземноморському партнерство, спрямовані на розвиток нових мирних відносин в Середземноморському регіоні. Угода про партнерство, на думку офіційних осіб в ЄС, мало знизити напруженість між Ізраїлем і арабськими країнами
20 листопада 1995 р.	Підписано "Асоціативну угоду" з ЄС в Брюсселі. Вона стала основою економічних взаємин двох країн. В рамках цієї угоди в Ізраїлі з'явився шанс покращити свій економічний статус по відношенню до Європи, особливо в області таких важливих для нього нових технологій
У червні 2000 р.	Угода про асоціацію між Ізраїлем та ЄС вступило в силу
У 2004 р.	Укладений Плану дій ЄПС між Ізраїлем та ЄС (це основний інструмент реалізації Європейської політики сусідства на національному рівні, що погоджується Європейським Союзом та національними урядами)

Угода про асоціацію між Ізраїлем та ЄС переслідує цілі економічного характеру, а саме:

- взаємна і рівна лібералізація торгівлі товарами і послугами;
- лібералізація права на заснування підприємств;
- пропорційна лібералізація державних закупівель;
- вільний рух капіталу;

- посилення співпраці в області науки і технології "для сприяння гармонійному розвитку економічних відносин між Європейським Співтовариством та Ізраїлем" тощо.

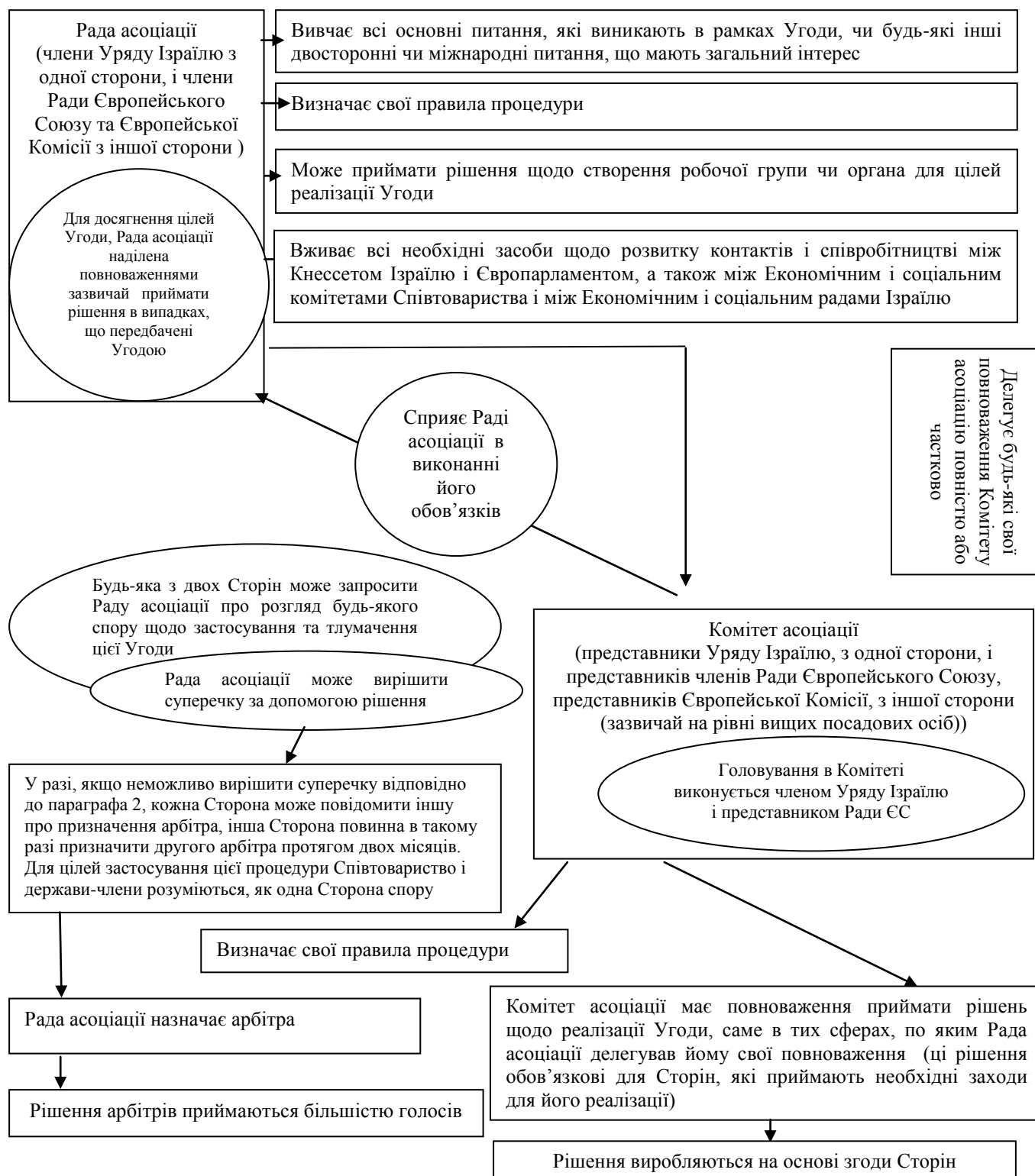

Рис. 3.5. Інституційно-організаційне забезпечення реалізації Євро-середземноморської угоди

Крім економічних положень, Євро-середземноморське угода передбачає політичний діалог сторін, визначає організаційну структуру асоціації. Основні цілі Угоди: розвиток тісних відносин в області політичного діалогу, зміцнення економічної активності, поглиблення регіональної співпраці з метою консолідації мирної взаємодії, досягнення політичної та економічної стабільності, підтримка співпраці в інших сферах, які становлять спільний інтерес.

Угода передбачає створення офіційних структур, таких як Асоціативна Рада, що очолює, з ізраїльського боку, міністр закордонних справ та Асоціативний Комітет, що очолює генеральний директор Міністерства закордонних справ [192] (див. рис. 3.5., стор. 146). Обидва органи проводять щорічні зустрічі для розгляду двосторонніх відносин, на яких обговорюють політичні і економічні питання у сфері торгівлі, освіти і культури, транспорту і зв'язку, а також науково-технічного співробітництва тощо.

Крім того, Ізраїлем в рамках Плану дій політики Європейського сусідства було створено десять підкомітетів: з питань промисловості, торгівлі та послуг, внутрішнього ринку, досліджень, інновацій, інформаційного суспільства, освіти та культури, транспорту, енергетики і навколишнього середовища, політичного діалогу і співпраці, митного співробітництва та оподаткуванню, соціальних і міграційних питань, сільського господарства та рибальства, правових і юридичних та економічних і фінансових питань.

Необхідно відмітити, що Ізраїль бере активну участь в регіональних програмах Євро-середземноморської співпраці і, що важливим є те, що ізраїльські громадські організації беруть участь в проектах, які фінансуються в рамках Європейської ініціативи про демократію і права людини.

Проаналізувавши зарубіжну практику щодо реалізації євроінтеграційної політики, ми дійшли висновку, що в процесі її реалізації прослідковується застосування таких механізмів:

Політичний - заяви лідерів країн про євроінтеграційний вибір, політична

воля, конкретні заходи щодо реалізації євроінтеграційної політики.

Інституційно-організаційний – інституційно-організаційне забезпечення: створення відповідного органу, діяльність якого спрямована на координацію та реалізацію євроінтеграційної політики.

Економічний – виділення державних бюджетних коштів та залучення позабюджетних на фінансування сфери європейської інтеграції.

Правовий – нормативно-правове та законодавче забезпечення реалізації євроінтеграційної політики, прийняття концептуальних нормативно-правових актів в сфері європейської інтеграції.

Інформаційний – інформаційно-аналітичне забезпечення реалізації євроінтеграційної політики в країні, регулярне інформування громадськості щодо євроінтеграційних питань.

Варто зауважити, що на кожному етапі європейської інтеграції країни робили акцент на різних механізмах в залежності від потреб, тієї чи іншої ситуації в державі. Своєчасне застосування механізмів реалізації євроінтеграційної політики сприяє її успішному проведенню. Тому, вважаємо необхідним у наступному підрозділі з урахування зарубіжного та вітчизняного досвіду визначити основні напрямки удосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної політики України.

3.2 Основні напрямки удосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної політики України. Обґрунтування комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики України

Успішна реалізація євроінтеграційної політики потребує застосування відповідних механізмів: політичного, інституційно-організаційного, правового, економічного, інформаційного, про що йшлося раніше. В попередньому розділі ми розглянули, які негативні чинники впливають на функціонування

вищезазначених механізмів і внаслідок чого вони виявилися неефективними під час реалізації євроінтеграційної політики України в сучасних умовах. У цьому контексті постає нагальним вирішення питання – удосконалення даних механізмів.

Удосконалення політичного механізму реалізації євроінтеграційної політики України.

Попри те, що політичний діалог між Україною та Європейським Союзом триває давно, парафування тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і загальне поле двосторонніх відносин містить цілий комплекс проблем, які ставлять під загрозу майбутнє інтеграції України в європейський політичний, економічний та правовий простір. На сьогодні існують підстави, аби характеризувати сучасну стадію відносин Україна — ЄС як стагнацію та регрес, що зумовлено зниженням готовності обох сторін до відкритого та інтенсивного діалогу з метою поглиблення відносин [71, с. 4].

Ми спостерігаємо за тим, що в резолюціях Європарламенту та офіційних заявах представників ЄС неодноразово йдеться мова про обмеження демократії та погіршення ситуації із дотриманням прав і свобод людини в Україні: політичні переслідування, порушення верховенства права, а також факти обмеження свободи слова в Україні.

Для удосконалення політичного механізму реалізації євроінтеграційної політики України необхідно:

- чітке дотримання державної стратегії щодо європейської інтеграції;
- прийняття державних рішень, що стосуються євроінтеграційних питань;
- вирішення конфліктів, які виникають під час реалізації євроінтеграційної політики;
- забезпечення участі громадян під час прийняття політичних рішень з питань євроінтеграційної політики та встановлення громадського контролю за їх виконанням;

- вироблення принципів взаємовідносин між різними політичними силами метою налагодження їх ефективної роботи під час реалізації євроінтеграційної політики;

- забезпечення відкритості, прозорості, підзвітності та відповідальності органів влади, а також прогнозованості результатів їх діяльності, що стосується проведенню євроінтеграційної політики тощо.

Вважаємо, що ефективне функціонування політичного механізму реалізації євроінтеграційної політики залежить від наступних чинників:

- чітка і послідовна позиція Президента України;
- стабільна і ефективна робота парламенту і уряду;
- підтримка даної політики політичною елітою, а головне – населенням України.

Ураховуючи досвід країн Центрально-Східної Європи, слід залучити до інтеграційних процесів всі органи публічної влади, а сама координація при цьому має охоплювати всі без винятку фази політики: програмування, процес прийняття рішень, реалізацію завдань та контроль їх виконання [191, с. 71].

У зв'язку з цим вироблення узгоджених політичних рішень і реалізація послідовного євроінтеграційного курсу України залежить в першу чергу від політичної волі владних інститутів і їх готовності до компромісів.

Удосконалення правового механізму реалізації євроінтеграційної політики України.

Євроінтеграційна політика являється важливим чинником демократичного розвитку української держави, що підтверджено низкою нормативно-правових актів. Правовий механізм налагоджено працює: створена досить вагома нормативно-правова база, спрямована на вирішення ряду євроінтеграційних завдань (про що свідчить матеріали попередніх розділів).

Особлива роль у державному управлінні процесами європейської інтеграції належить саме правовому механізму. Виходячи з цього логічним кроком буде

прийняття передусім:

1. Концепції реалізації євроінтеграційної політики України.

Концепція реалізації євроінтеграційної політики України, яку необхідно розробити і прийняти з метою вдосконалення нормативно-правового забезпечення євроінтеграційної політики повинна мати таку структуру:

- а) Загальні положення.
- б) Сучасний стан реалізації євроінтеграційного курсу.
- в) Управління євроінтеграційним процесом України.
- г) Нормативно-правове забезпечення євроінтеграційної політики

України [77, с. 166-167].

У першому розділі Концепції необхідно надати визначення основних понять зокрема євроінтеграційної політики в Україні (нагадаємо, що загальноприйнятого визначення даного поняття не має). Обґрунтувати та визначити мету, цілі, завдання, основні принципи реалізації євроінтеграційної політики України.

У наступному розділі має йтися про сучасний стан реалізації євроінтеграційної політики України, ключові проблеми та здобутки.

Наступний розділ має розглядати внутрішнє забезпечення та визначати основні вектори євроінтеграційного процесу.

І, в четвертому розділі необхідно описати систему нормативно-правового забезпечення євроінтеграційної політики України, визначити його чітку ієрархію. Саме це дасть змогу уникнути в майбутньому хаотичності та неузгодженості в нормативно-правових документах в євроінтеграційній сфері [77, с. 167].

Угода про асоціацію та забезпечення ефективної координації політики європейської інтеграції, має передбачати підготовку Національної програми виконання УА з метою:

- підготовки України до членства в ЄС;
- посилення кадрового складу підрозділів центральних і місцевих органів виконавчої влади, до компетенції яких належать питання європейської інтеграції;

- забезпечення у державному бюджеті пріоритетного фінансування заходів у сфері європейської інтеграції;

- узгодження економічних реформ із положеннями Порядку денного асоціації Україна–ЄС та в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС;

- проведення публічного обговорення всіх документів у сфері європейської інтеграції та змісту реформ, а також залучення громадянського суспільства до моніторингу стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС [67, 187-188].

2. Національної програми виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Розробка Національної програми виконання Угоди є складним процесом, що вимагає ретельної підготовки. На цій стадії мають виконуватися наступні завдання:

- має бути вирішено питання щодо чіткої структури та механізм забезпечення реалізації Національної програми виконання Угоди;

- визначити чіткі повноваження підрозділів ЦОВВ до компетенції яких входять питання європейської інтеграції;

- підготувати та видати розпорядження КМУ щодо роботи над складанням Національної програми виконання Угоди про асоціацію з детальним описом процедур, додатком методології складання планів інституційної розбудови та іншою інформацією;

- розробити та затвердити методологію інституційної розбудови для імплементації *acquis*;

- забезпечити механізм відображення фінансових витрат з реалізації Національної програми виконання Угоди до бюджетних запитів в рамках середньострокового фінансового планування;

- провести підготовку персоналу координуючого органу відповідального за імплементацію Угоди;

- вивчити міжнародний досвід та проаналізувати можливості запровадження

спеціальної процедури розгляду парламентом (і, можливо, КМУ) законопроектів, що стосуються виконання пріоритетних заходів, пов'язаних з імплементацією Угоди.

- провести глибоке функціональне обстеження як передумову успішного складання планів інституційної розбудови органів влади тощо [98, с. 53-56];

- удосконалити стратегічне та бюджетне забезпечення виконання Національної програми виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

3. Нової Стратегії інтеграції України до ЄС.

Розробка Стратегії передбачає підготовку стислого за обсягом, чітко сформульованого та змістовного документа із викладенням довгострокових пріоритетів у двосторонніх відносинах, а також головні управлінські та фінансові інструменти реалізації цілей та завдань стратегії.

Для підготовки загальної концепції Стратегії, її структури, визначення завдань органам влади, проведення незалежної експертизи та врахування пропозицій, підготовки остаточного тексту документу доцільно створити спеціальну групу фахівців із підпорядкованих Уряду науково-аналітичних установ із залученням експертів недержавних громадських дослідницьких центрів. Впровадження Стратегії потребує створення єдиного національного органу з питань координації європейської інтеграції, відповідального перед Прем'єр-міністром, наділеного відповідними правами та повноваженнями. Положення про його створення доцільно включити до тексту Стратегії [108, с. 55].

Очевидно, що вона повинна включати максимально широке коло питань, від норм проектування до механізму моніторингу. Окрім того, укладення Угоди про асоціацію та підготовка національної стратегії її імплементації порушують ще одне надзвичайно важливе питання – постає необхідність удосконалення механізму забезпечення європейської інтеграції в Україні, що передбачатиме системних рішень на законодавчому рівні для створення дієвої системи, покликаної забезпечити відповідність країни критеріям членства в ЄС [151].

Важливим аспектом має стати те, що Стратегія повинна передбачати зв'язок

з усіма програмними документами у сфері європейської інтеграції. Стратегія повинна базуватися на пріоритетах співробітництва між Україною та ЄС.

Ще однією з головних умов успішної реалізації Стратегії являється максимальний політичний консенсус, суспільна консолідація і згода щодо основних цілей даної стратегії та механізмів втілення її базових засад. Це також являється базовою основою для зміцнення демократичних інститутів та послідовного розвитку громадянського суспільства.

У цих та інших нормативно-правових актах мають бути чітко визначені:

- мета державної політики у сфері європейської інтеграції України та її головні цілі, їх пріоритети, а також принципи здійснення;
- суб'єкти формування і реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції України;
- їх функції, розподіл повноважень та відповідальності між ними, правова регламентація взаємодії в процесі формування і реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції;
- механізми забезпечення реалізації євроінтеграційної політики, зокрема, моделі прийняття державно-управлінських рішень, основні напрями інституційної політики тощо.

Впровадження такого управлінського інструменту, як Національна програма виконання Угоди про асоціацію. Уряди всіх країн, які виконували або наразі виконують подібні угоди з ЄС, організовували свою роботу саме навколо загальнонаціональних стратегічних документів. Це високодеталізовані плани реалізації заходів з виконання зобов'язань у рамках угод про асоціацію, складені за єдиною структурою з розбивкою на коротко-, середньо- та довгострокові пріоритети [11, с. 2].

Удосконалення інституційно-організаційного механізму реалізації євроінтеграційної політики України.

Інституційно-організаційне забезпечення в різних країнах мало багато спільних рис. Зокрема уряди цих країн вирішували такі завдання :

1. Створення та функціонування централізованого механізму, що забезпечував би і політичну, і адміністративну координацію роботи уряду щодо імплементації Угоди. Такий механізм найчастіше мав форму спеціального органу виконавчої влади. Такий орган отримував відповідні повноваження та інституційну спроможність для забезпечення в процесі виконання угоди з ЄС координації та комунікації центральних органів виконавчої влади між собою, з партнерами в Євросоюзі, зацікавленими сторонами в країні та за кордоном, громадськістю загалом. Водночас цей орган зазвичай відповідав за координацію відповідного навчання урядовців та оперативної підтримки щодо використання нових процедур, шаблонів і стандартів.

2. Розбудова інституційної спроможності виконавчої вертикалі в усіх секторах, охоплених зобов'язаннями країни за угодою з ЄС, що включає відповідні центральні, територіальні (регіональні) та місцеві органи виконавчої влади, до розробки секторних частин національної програми та їх виконання [11, с. 2].

Головна роль у процесі горизонтальної координації процесу реалізації євроінтеграційної політики відводиться координуючому органу з питань європейської інтеграції. Враховуючи досвід країн, що ми розглядали в попередньому розділі, не існує єдиної концептуальної моделі реалізації політики європейської інтеграції, тому кожна держава обирала свій курс у даному напрямку, що для країни був більш ефективним.

Наявний міжнародний досвід виконання угод з Європейським Союзом, подібних до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, свідчить на користь створення інституційно-організаційного механізму виконання УА, який:

- надасть процесу адміністрування та виконання УА чіткості та структурованості;
- дозволить мобілізувати під виконання зобов'язань значні донорські ресурси;
- генеруватиме звітність, яка є надійною базою для оцінки прогресу виконання зобов'язань як самою асоційованою країною, так і Європейським Союзом.

Так в Хорватії для ефективного реалізації євроінтеграційної політики було створено Міністерство європейської інтеграції. Головними завданнями якого

стало узгодження державного управління в Хорватії з європейськими стандартами.

А ось інший досвід показує нам, що не маючи на меті вступ в ЄС, але уклавши відповідну угоду щодо співпраці (Євро-середземноморська угода), Ізраїль проводить не менш активну політику інституційно-організаційного забезпечення в сфері євроінтеграційної політики. Так, урядом Ізраїлю було створено Раду асоціації (члени Уряду Ізраїлю з одної сторони, і члени Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії з іншої сторони). Діяльність якої полягає у наступному:

- вивченні всіх основних питань, які виникають в рамках Угоди про асоціацію, чи будь-які інші двосторонні чи міжнародні питання, що мають загальний інтерес;

- приймає рішення щодо створення робочої групи чи органу для реалізації Угоди про асоціацію;

- вживає всі необхідні засоби щодо розвитку контактів і співробітництві між Кнесетом Ізраїлю і Європарламентом, а також між Економічним і соціальним комітетами Співтовариства і між Економічним і соціальним радами Ізраїлю тощо.

Враховуючи все вищесказане, досвід зарубіжних країн щодо інституційно-організаційного забезпечення формування та успішної реалізації євроінтеграційної політики необхідним постає розбудова централізованої моделі координації європейської інтеграції (див. додаток І).

На практичному рівні це стосується створення координаційного органу з питань європейської інтеграції, який завдяки правильній організації виконання євроінтеграційного процесу, здійснюватиме координацію політики європейської інтеграції від підписання та імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС до інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір.

Ми вважаємо, що таким центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом повинно стати *Національне агентство України з питань європейської інтеграції*.

Нижче, на *рис. 3.6.* зображено структура Національного агентства України з питань європейської інтеграції та його зв'язки з іншими ЦОВВ.

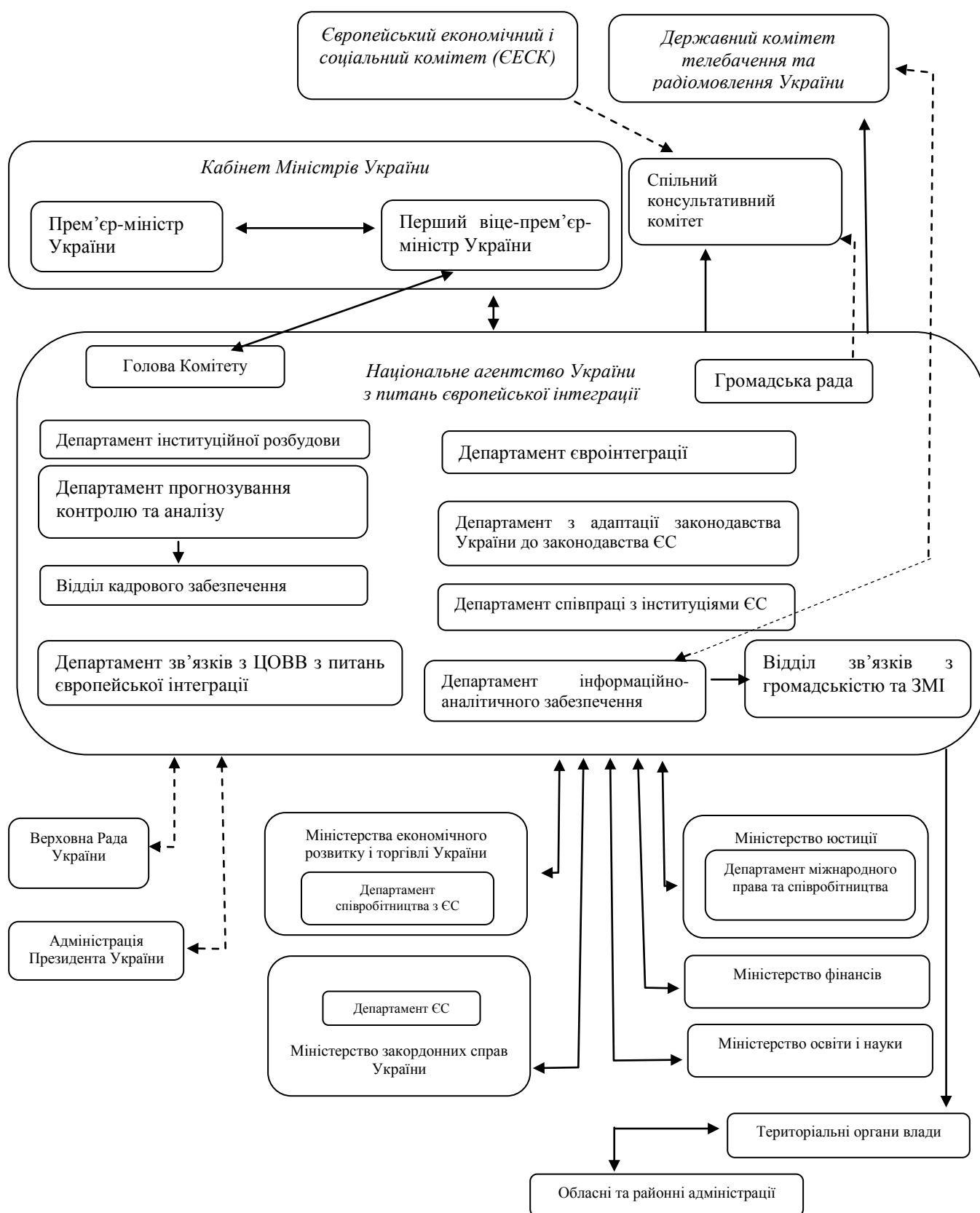

Рис. 3.6. Структура Національного агентства з питань європейської інтеграції та зв'язки з іншими органами державної влади

Національне агентство України з питань європейської інтеграції (далі – Національне агентство) - це центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що покликаний сприяти міністерствам та уряду в цілому в реалізації євроінтеграційної політики шляхом виконання функцій державного управління.

Національне агентство має очолювати голова, який не входить до складу Кабінету Міністрів України. Діяльність Національного агентства повинен спрямовувати і координувати Прем'єр-міністр України та перший віце-прем'єр-міністр.

Так як Національне агентство є єдиноначальним органом, в межах своєї компетенції може видавати загальнообов'язкові нормативно-правові акти.

Постанова про створення центрального координаційного органу повинна визначити чіткі механізми його взаємодії з іншими органами виконавчої влади, а також зобов'язання ЦОВВ щодо взаємодії у сфері європейської інтеграції.

Основними завданнями Національного агентства повинні бути:

- започаткування, організація та координація євроінтеграційних процесів, зокрема у сфері економічних та соціальних питань;
- координація роботи та моніторинг інституцій у процесі імплементації зобов'язань узятих в рамках Угоди про асоціацію;
- підготовка відповідних стратегічних документів та національних програм, що стосуються процесу європейської інтеграції;
- проведенням інформаційно-роз'яснювальної діяльності, шляхом використання місцевих представництв профільних міністерств відповідно до сфери їхньої компетенції – особливо у випадку, коли такі представництва мають відповідальних за напрямок європейської інтеграції в регіонах;
- адаптація національного законодавства з законодавством ЄС, оцінка даного процесу;
- координація та моніторинг процесу нормотворчої роботи згідно з *acquis communautaire*, а також забезпечення перевірки відповідності нормотворчих актів

законодавству Європейського Союзу координація перекладу актів *acquis* ЄС на українську мову;

- спрямування та координація допомоги ЄС, а також регіональних програм і програм транскордонного співробітництва;

- співпраця з ЄС з огляду на виконання індивідуальної програми вимог;

- координація заходів, пов'язаних з отриманням та використанням іноземної допомоги;

- ініціювання заходів, спрямованих на підготовку до процесів інтеграції з огляду на інформаційні потреби, концепції та кадрові ресурси;

- постійна співпраця з інститутами громадянського суспільства з метою забезпечення їх участі в євроінтеграційних процесах України;

- інформування громадськості щодо реалізації євроінтеграційної політики України, а також про проведення реформ та змін у суспільстві, що пов'язані з процесом європейської інтеграції;

- виконання завдань у сфері безпеки та захисту держави у відповідності до повноважень викладених у окремих положеннях;

- організація навчання державних службовців з питань реалізації євроінтеграційної політики;

- здійснення в межах своїх повноважень контроль за ефективним та результативним проведенням політики і сфері європейської інтеграції;

- здійснення разом з іншими центральними органами виконавчої влади, що відповідають за проведення євроінтеграційної політики, підготовку науково обґрунтованих пропозицій з питань реалізації даної державної політики, організація в установленому порядку наукових та експертних досліджень з питань реалізації політики у сфері європейської інтеграції;

- співпраця в установленому порядку з інституціями Європейського Союзу;

- виконання інших задач доручені Прем'єр-міністром або що витікають з окремих нормативно-правових актів.

Дана структура повинна мати демократичну легітимізацію, бути прозорою та відкритою, і, звичайно, ефективною. Має бути досягнуто оптимізації роботи і належного рівня координації між органами виконавчої та законодавчої влади, урядом та суспільством [104, с. 64].

Національне агентство повинно бути наділений усіма необхідними повноваженнями та належним фінансуванням.

Персональну відповідальність за реалізацію євроінтеграційної політики Національне агентство повинно нести його голова, а також Прем'єр-міністр України.

Метою створення Національного агентства має стати оптимізація нинішньої системи державного управління у сфері реалізації євроінтеграційної політики, розв'язання її основних організаційних проблем, серед яких недоліки загальної координації, аналізу та звітності; брак довгострокового планування в цій сфері тощо, що дозволить Україні вийти на більш якісний рівень відносин з Європейським Союзом.

Національне агентство повинно мати досить широкі повноваження у сфері формування, реалізації та координації євроінтеграційної політики України. Національне агентство відповідно до покладених на нього завдань:

- 1) формує євроінтеграційну політику та забезпечує її реалізацію;
- 2) бере участь у розробленні проектів Державної програми економічного і соціального розвитку України;
- 3) в межах компетенції готує пропозицій до щорічних та позачергових послань Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє та зовнішнє становище України;
- 4) розглядає пропозиції центральних і місцевих органів виконавчої влади, наукових установ та громадських організацій щодо визначення пріоритетних

напрямів проведення євроінтеграційної політики, вдосконалення механізмів її реалізації;

5) контролює в межах своїх повноважень додержання в державних органах влади відповідного законодавства з питань євроінтеграційної політики України;

6) проводить аналіз проектів державних цільових програм, інших нормативно-правових актів стосовно реалізації державної євроінтеграційної, готує висновки, рекомендації щодо доцільності їх прийняття;

7) вивчає зарубіжний досвід з питань, що належать до компетенції Комітету та готує пропозиції щодо його запровадження в Україні;

8) ініціює проведення моніторингу виконання відповідних державних цільових програм, їх вплив на ситуацію в країні;

9) сприяє проведенню інформаційно-аналітичної та науково-методичної роботи, спрямованої на роз'яснення населенню важливості здійснення даної політики;

10) надає роз'яснення щодо застосування законодавства з питань європейської інтеграції, які оприлюднюються у ЗМІ тощо.

Як бачимо з *рис. 3.6. (стор. 157)* відповідно до покладених на Національне агентство завдань воно повинно мати наступну структуру:

- *департамент європейської інтеграції* - повноваження щодо організації та координації євроінтеграційних процесів, підготовка та реалізація стратегічних документів та національних програм, координація заходів, що пов'язані з отриманням та використанням іноземної допомоги:

а) *відділ кадрового забезпечення* – забезпечення висококваліфікованим персоналом, здійснення постійного навчання та підвищення кваліфікації співробітників Комітету;

- *департамент інституційної розбудови* – координація роботи інституцій у процесі імплементації положень УА;

- *департамент зв'язків з ЦОВВ з питань європейської інтеграції* – взаємодія з "партнерами" координаційного органу в ЦОВВ, а саме з підрозділами, що опікуються процесами європейської інтеграції України в міністерствах та інших органах влади, підготовка науково обґрунтованих пропозицій з питань реалізації даної державної політики, організація в установленому порядку наукових та експертних досліджень з питань реалізації політики у сфері європейської інтеграції;

- *департамент з адаптації законодавства України до законодавства ЄС* – моніторинг та оцінка даного процесу, а також нормотворчої діяльності з *acquis communautaire*;

- *департамент інформаційно-аналітичного забезпечення* – організація і здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення, реалізація у межах компетенції Національного агентства євроінтеграційної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної інформаційної інфраструктури України, аналіз стану реалізації євроінтеграційної політики та підготовка аналітично-інформаційних матеріалів для прийняття управлінських рішень керівництвом Національного агентства:

а) відділ зв'язків з громадськістю та ЗМІ - систематична співпраця з ІГС, з метою забезпечення їх безпосередньої участі в євроінтеграційних процесах та інформування щодо реалізації євроінтеграційної політики України;

- *департамент прогнозування, контролю та аналізу* – здійснення прогнозу щодо вироблення відповідної політики, контроль за ефективним та результативним проведенням євроінтеграційної політики, а також аналіз здобутків, вияв недоліків під час проведення даної політики та надання рекомендацій щодо покращення здійснення політики в сфері європейської інтеграції;

- *департамент співпраці з інституціями ЄС* – проведення постійного конструктивного діалогу щодо євроінтеграційної політики України, вступу її до Європейського Союзу.

Якщо політика європейської інтеграції і, зокрема, імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС проводиться за посередництвом координаційного органу, то як зв'язок такого органу з центральними органами виконавчої влади, так і характер такого зв'язку мають критичне значення для перебігу усього процесу. Так як в різних органах державної влади (міністерствах, службах, агенціях тощо) засновані підрозділи, що опікуються питаннями європейської інтеграції завдання і обов'язки Національного агентства полягають у наступному:

- внутрішня інституційна координація, практична координація та "з'єднання" роботи з Міністерством закордонних справ та з лінійними міністерствами стосовно зобов'язань узятих згідно з Угодою про асоціацію;

- зовнішня інституційна координація та координація роботи між Міністерством закордонних справ та лінійними міністерствами в процесі адаптації вітчизняного законодавства з *acquis communautaire* та інших питань, що стосуються адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

- внутрішня інституційна координація для складання звітів щодо процесу європейської інтеграції;

- моніторинг та оцінювання політики, що проводиться в рамках головного управління з питань європейської інтеграції;

- рекомендації щодо пріоритетів, розподіл людських ресурсів та планування діяльності для інституційної підтримки процесу європейської інтеграції;

- надання коментарів щодо матеріалів пов'язаних з процесом європейської інтеграції;

- відслідковування та координування діяльності щодо підготовки документів пов'язаних з процесом європейської інтеграції;
- періодичне подання звітів та інформації про статус виконання заходів і діяльності Національної програми виконання УА, Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу та інших стратегічних документів у сфері європейської інтеграції;
- співпраця з відповідними інституціями Європейського Союзу стосовно реалізації стратегічних документів та процесу переговорів з ЄС щодо приєднання тощо.

Так як Верховна Рада України визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики України, а Президент України здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, то звичайно, для успішної реалізації євроінтеграційної політики всі гілки влади повинні співпрацювати в унісон, постійно взаємодіяти.

З метою ефективної реалізації євроінтеграційної політики України Національне агентство, на нашу думку, повинно мати територіальні органи влади в усіх обласних центрах України – Головне управління з питань європейської інтеграції Національного агентства України з питань європейської інтеграції (далі - Головне управління) в відповідній області.

Даний територіальний орган не повинен входити до складу державних адміністрацій, але взаємодіяти з ними та з органами місцевого самоврядування, в усіх питаннях, пов'язаних з реалізацією євроінтеграційної політики України, тобто таке Головне управління являється своєрідним "продовженням" Національного агентства України з питань європейської інтеграції на місцях.

Вважаємо доцільним утворення даного територіального органу шляхом виведення із підпорядкування обласних адміністрацій управлінь, до компетенції яких відносилося вирішення євроінтеграційних питань. Це дасть можливість Національному агентству зосередитись на прийнятті стратегічних рішень, а

територіальним органам – на впровадженні обраної стратегії.

Аналізуючи структуру Національного агентства, вважаємо зробити особливий акцент на такій інституції як *Громадська рада*, яку ми окремо виділили в структурі Національного агентства (див. рис. 3.6., стор. 158), так як одним із засобів досягнення цілей інтеграції України до Європейського Союзу і демократичної трансформації України є посилення ролі інститутів громадянського суспільства (ІГС) в системі відносин Україна – ЄС, зокрема, через участь у реалізації нової Угоди про асоціацію.

За словами Кетрін Ештон⁸: "...громадянське суспільство відіграє головну роль рушійної сили демократизації та гуртування...[63]".

Дійсно, справжній демократичний устрій та забезпечення добробуту неможливі без наявності розвиненого громадянського суспільства. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, переговори щодо укладання якої тривають, має наблизити Україну до Європейського Співтовариства, покращити політичне співробітництво, посилити торгівлю та інвестування, що сприятиме економічному розвитку та добробуту України.

Громадянські суспільства України та Європейського Союзу здатні зробити помітний внесок у реалізацію нової угоди, зокрема, через використання важелів контролю за її виконанням та через ініціювання змін до угоди.

Важливість участі громадянського суспільства в реалізації нової угоди вимагає закріплення положень, присвячених громадянському суспільству. Це суттєво зміцнить потенціал угоди. Поглиблені відносини на рівні громадянського суспільства стануть додатковими засобами посилення співпраці між Україною та Європейським Союзом. З цієї точки зору УА має передбачати створення відповідних платформ і каналів для розвитку діалогу між якомога ширшим колом представників громадянських суспільств сторін. Крім того, Угоди про асоціацію між Україною та ЄС може стати важливим інструментом розвитку

---

⁸ Високий представник ЄС із закордонних справ і безпекової політики

громадянського суспільства, і передусім в Україні. Положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС мають включати зобов'язання договірних сторін перед громадянським суспільством щодо створення сприятливих умов для його розвитку [52].

Щодо важливості створення двосторонньої інституції Україна – ЄС на рівні організацій громадянського суспільства підтримують і автори аналітичної доповіді "Громадянське суспільство в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС" [53].

Безумовно, як зазначають автори, створення такої інституції є можливим і без наявності відповідного положення в УА. Тим не менше, наявність відповідного юридично зобов'язуючого положення матиме важливе значення у кількох аспектах, а саме:

- цим самим обидві сторони заявлять про своє визнання тієї ролі, яку вже відіграє і має відігравати громадянське суспільство у розвиткові відносин між Україною та ЄС;

- наявність міцних правових підстав для створення і роботи такої інституції буде важливою у разі не дуже сприятливого політичного контексту: вона закладе додаткові механізми контролю за демократичними процесами з боку громадянського суспільства у ситуації, коли політичні еліти з тих чи інших причин не спроможні забезпечити такий контроль;

- нова угода створить новий правовий прецедент, який може бути поширений на інші країни, з якими ЄС бажає поглиблювати свої відносини [54, с.14].

Існує багато прикладів інституалізації залучення громадянського суспільства до двосторонніх та багатосторонніх відносин ЄС з третіми країнами без відповідного забезпечення такого залучення у міжнародній договірній практиці. Найцікавішим, з нашої точки зору, є досвід Хорватії та країн Середземномор'я (країн, що охоплені так званім Барселонським процесом) [54, с. 13] (див. табл. 3.3, стор. 167).

Двосторонні органи на рівні громадянського суспільства існують у випадку відносин ЄС з країнами-кандидатами на вступ. Такі органи нині має з ЄС Хорватія. Підставою для їх утворення є Повідомлення Європейської Комісії від 2005 року про діалог на рівні громадянського суспільства між Європейським Союзом та країнами-кандидатами, договори про асоціацію або рішення двосторонніх органів політичного діалогу в рамках угод. Спільний консультативний комітет між ЄС та Хорватією був створений між Європейським економічним і соціальним комітетом (ЄЕСК)⁹ з боку ЄС та Хорватською Економічно-соціальною Радою та Радою для розвитку громадянського суспільства з боку Хорватії.

Таблиця 3.3

Інституалізація залучення громадянського суспільства до двосторонніх та багатосторонніх відносин ЄС з третіми країнами

Назва країни	Двосторонні органи	Назва органу	Примітки
<i>Хорватія</i>	+	Спільний консультативний орган	Спільний консультативний комітет між ЄС та Хорватією був створений між ЄЕСК з боку ЄС та Хорватською економічно-соціальною Радою та Радою для розвитку громадянського суспільства з боку Хорватії
<i>Країни Середземномор'я</i>	+	Євросередземноморська неурядова платформа	Ця платформа була утворена як мережа організацій громадянського суспільства з усіх країн Євросередземноморського партнерства

До спільного консультативного комітету входять шість членів:

- два представники Хорватської асоціації роботодавців;
- два представники профспілкових організацій;

⁹ консультативний представницький орган, створений за Римськими Угодами 1957 р. Складається з представників різних складових частин економічного та соціального характеру організованого громадянського товариства, комітет із фундаментальною місією забезпечення функціонування ради трьох великих установ (Європейського Парламенту, Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії)

- два представники організації громадянського суспільства (Sustaining Community Development / ODRAZ i Union of Associations of People with Dystrophy Croatia /SDDH).

Основні завдання Комітету: заснування додаткових форм діалогу між ЄС та Хорватією; сприяння публічній дискусії щодо наслідків членства Хорватії в ЄС; посилення громадського суспільства через поживлення діалогу між економічними та соціальними групами.

Комітет займався економічними та соціальними питаннями, що стосуються Угоди про стабілізацію та асоціацію та переговорами про вступ.

Як бачимо, у випадку з Хорватією у спільній інституції представлений ширший сегмент громадянського суспільства, що виходить за межі роботодавців та профспілок. Однак і тут відчувається значна залежність від уряду через входження його представників до Ради для розвитку громадянського суспільства [54, с. 13].

Іншим прикладом є діяльність багатосторонньої платформи організацій громадянського суспільства з ЄС та країн Середземномор'я – Євросередземноморська неурядова платформа. Ця платформа була утворена як мережа організацій громадянського суспільства з усіх країн Євросередземноморського партнерства і зареєстрована як асоціація за законодавством Франції з штаб-квартирою у Парижі 2002 року.

Платформа складається з фізичних та юридичних осіб - незалежних від влади неприбуткових організацій, зареєстрованих в країні-члені Євросередземноморського партнерства чи потенційній країні-членові (професійні спілки, формальні та неформальні групи). Усього до Платформи входять 92 члени, з них 88 є представниками громадських організацій. Членство базується на підписанні Хартії Євросередземноморської неурядової платформи, в якій викладені спільні цінності, цілі та робочі принципи.

Євросередземноморська неурядова платформа покликана реформувати Євросередземноморський громадський форум, що був започаткований 1995 року в рамках Барселонського процесу. Форум є місцем діалогу для тематичних,

регіональних та субрегіональних мереж, місцевих та національних платформ, і збирається раз на рік у той же час, що і конференція міністрів закордонних справ країн Євросередземномор'я. Форум збирається за участі великої кількості представників громадянського суспільства з ЄС та країн Середземномор'я і готує конкретні рекомендації і пропозиції для міністерських конференцій Євросередземноморського партнерства. Форум фінансується з бюджету ЄС, виділеного на Головування тієї чи іншої країни-члена ЄС.

Крім того, в рамках Євросередземноморського партнерства проходить щорічний Саміт ЄЕСК. Саміт представлений Європейським економічним і соціальним Комітетом та відповідними органами з країн Середземномор'я. Під час Саміту розглядаються питання міграції, ЗВТ, енергії та водних ресурсів, зовнішнього боргу південних та північних середземноморських країн.

За результатами Саміту готуються позиції та рекомендації для міністерських конференцій Євросередземноморського партнерства. Від 2008 року Саміт фінансується в рамках Європейського Інструменту сусідства і партнерства.

Таким чином, інституалізація співпраці між громадянським суспільством ЄС та третіх країн може здійснюватися у формі спільного консультативного органу, який з боку ЄС представляє ЄЕСК, а з боку третьої країни – його відповідник, що об'єднує роботодавців, профспілки та інші організації громадянського суспільства (ОГС). Такий орган відіграє дорадчу роль до двосторонніх органів політичного діалогу, що функціонують в рамках угод між ЄС та третьою країною. Через те, що, як правило, соціальний діалог і діалог між урядом та громадянським суспільством є досить слабо розвинений в третіх країнах, національні партнери ЄЕСК часто створюються органами, де уряд відіграє значну роль. Хорватія є прикладами такої співпраці [54, с. 15].

Єдиної платформи, яка би репрезентувала українське громадянське суспільство наразі немає. Утім, можливо, її не може бути в принципі, адже громадянське суспільство є достатньо неоднорідним. Тим не менше, на сьогодні сформувалися окремі платформи/об'єднання, які тою чи іншою мірою репрезентують ті чи інші інтереси [54, с. 18].

Щодо можливого формату двосторонньої інституції на рівні громадянського суспільства, то його варто розглядати у двох площинах:

1. Яким має бути місце такого органу в загальній інституційній структурі реалізації угоди?

2. Хто має входити до такої інституції як з боку ЄС, так і з боку України?

На нашу думку, оптимальним є варіант створення двосторонньої інституції, яка буде автономною інституцією в структурі Національного агентства з питань європейської інтеграції (див. рис. 3.6., стор. 157).

Що стосується складу двосторонньої інституції, то найреалістичнішим сценарієм на сьогодні видається створення спільного органу, що з боку ЄС буде представлений ЄЕСК, а з боку України – формування представництва від ОГС на основі Громадською радою при Національному агентстві з питань європейської інтеграції, так як саме громадські ради¹⁰ являються одним із механізмів впливу громадськості на процес проведення державної політики, зокрема євроінтеграційної.

Спільний консультативний комітет покликаний сприяти діалогу та співпраці між різноманітними організаціями громадянського суспільства в ЄС та в Україні (див. рис. 3.7., стор. 171).

Комітет повинен відігравати дорадчу роль до двосторонніх органів політичного діалогу, що функціонуватиме в рамках угоди про асоціацію.

До складу спільного консультативного комітету повинні входити:

- представники організацій громадянського суспільства;
- представники профспілок;
- представники громадської ради при Національному агентстві з питань європейської інтеграції.

Основні цілі спільного консультативного органу:

- поліпшити діалог між організаціями громадянського суспільства з ЄС та України;

---

¹⁰ Громадські ради утворюються за участю представників громадськості, які мають формалізовану внутрішню структуру і за якими державні органи закріплюють певні повноваження та з якими консультуються з приводу прийняття і виконання державних рішень. В Україні громадські ради являються консультативно-дорадчими органами, що були започатковані у 2003 році Указом Президента України.

- залучити ІГС до процесів, пов'язаних з євроінтеграційною політикою України;
- сприяти публічній дискусії щодо наслідків євроінтеграції України;
- займатися економічними та соціальними питаннями, що стосуються угоди про асоціацію;
- проводити моніторинг щодо проведення євроінтеграційної політики, зокрема реалізації угоди про асоціацію.

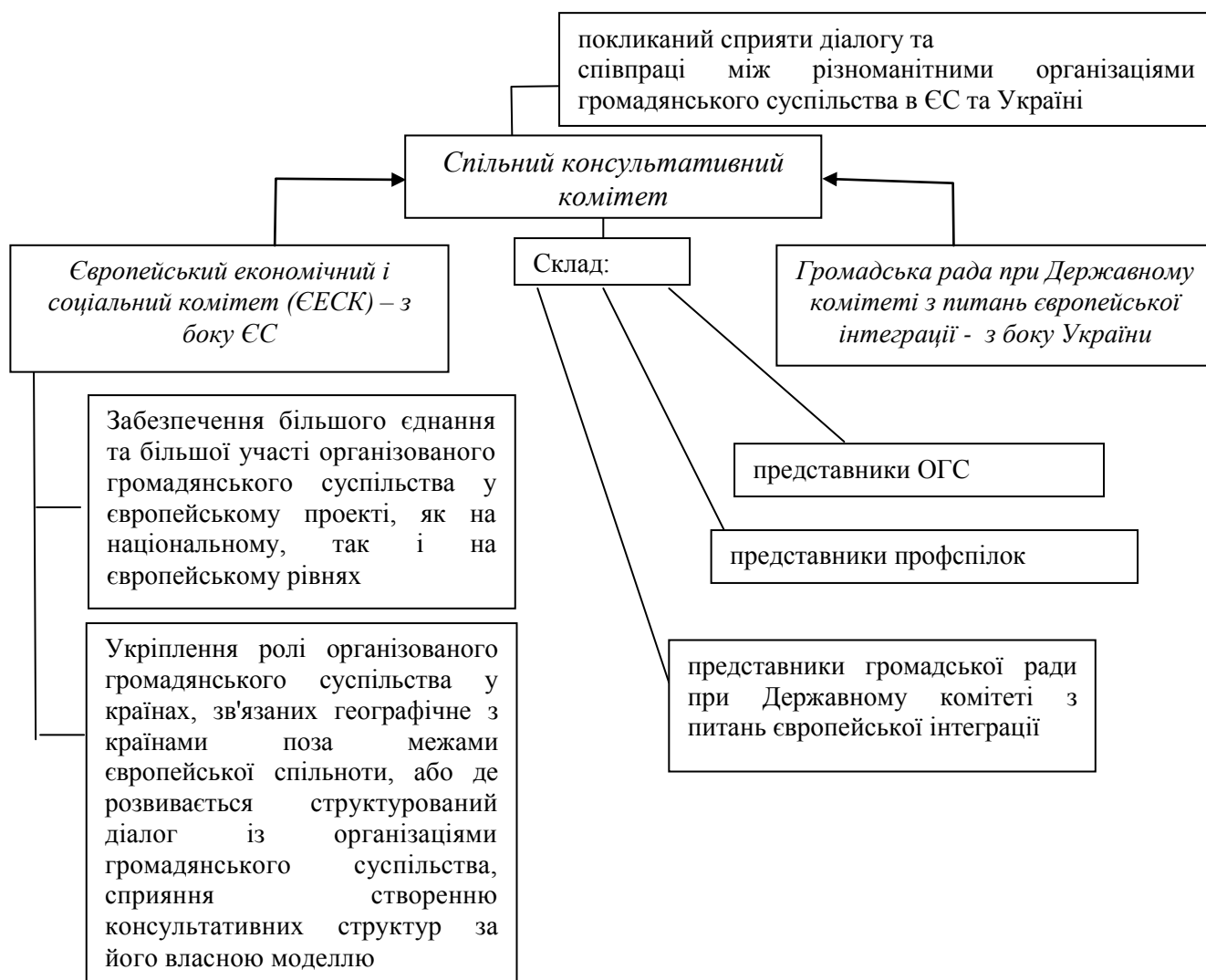

Рис. 3.7. Спільний консультативний комітет

Спільний консультативний комітет повинен зустрічатися двічі на рік і складатися з рівної кількості членів від ЄЕСК та представників ІГС України.

Українське громадянське суспільство повинно максимально використовувати усі можливі канали співпраці з ЄС та впливу на розвиток відносин між Україною та ЄС. Отже, має йтися про налагодження співпраці з

платформами країн-членів ЄС, які входять до пан-європейських мереж, що надасть змогу українським ІГС долучитися до діяльності відповідних мереж.

Зацікавленість держави в урахуванні думки громадськості виражається в консультаціях із громадськістю з широкого кола питань, наданні громадянам усієї інформації й веденні просвітницької роботи, необхідної для того, щоб допомогти їм розібратись у питаннях державної політики та мати змогу надавати компетентні рекомендації, а також щоб дізнаватися про думку різних верств населення. Звичайно, основним показником ефективності консультацій повинно використання державою рекомендацій, отриманих у результаті такого роду обговорень [55, с. 127].

Питання громадської участі в діяльності державних органів визначаються в конституції, адміністративних законах або кодексах, а також у спеціальному законодавстві про громадську участь, наприклад у законах про референдуми, регламент роботи органів державної влади, політику органів місцевого самоврядування.

Основними завданнями громадської ради повинні бути:

- участь у процесі реалізації євроінтеграційної політики;
- врахування думку громадськості у процесі реалізації євроінтеграційної політики;
- проведення консультацій з громадськістю щодо пропагування європейських стандартів співпраці тощо.

В Україні існує велика кількість громадських рад при органах влади, однак їх діяльність є недієвою та носить переважно формальний характер. Причинами такої ситуації являються:

- відсутність механізму взаємодії між органами влади та громадянським суспільством;
- пасивна позиція громадських організацій;
- інертність органів державної влади та/або не бажання владних структур співпрацювати з ІГС.

Громадська рада при Національному агентстві повинна сприяти реалізації кожного громадянина конституційного права на участь в управлінні

євроінтеграційної політикою з метою здійснення відповідних координаційно-наглядових дій, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій, роз'яснювальних заходів з громадськістю щодо питань, які стосуються формування та реалізації даної політики. У цьому контексті важливим виступає урахування громадської думки при реалізації євроінтеграційної політики, так як саме вона забезпечує успішну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Непідтримка громадянами того, чи іншого напрямку політики створює суттєву перешкоду на шляху її реалізації. Для того, щоб громадська думка відповідала дійсності та не стала квазі-думкою, органам влади необхідно налагодити дієві зв'язки з громадськістю, надавати роз'яснення стосовно проблем та перспектив, що виникають під час реалізації політики, а також, обов'язково, при формуванні політики враховувати думку громадян.

На жаль, нині роль громадських рад здебільшого залежить від ставлення того чи іншого міністра до залучення громадськості в процес вироблення державних рішень.

Говорячи про регіональний вимір європейської інтеграції та досвід країн, що виконували УА, можна стверджувати, що підрозділи, які б опікувалися питаннями європейської інтеграції, необхідні у всіх інституціях, що мають справу з адаптацією законодавства та/або з застосуванням адаптованого законодавства. Водночас, якщо в країні діє механізм централізованої розробки політики, необхідність у регіональних підрозділах європейської інтеграції значно знижується. В такому випадку вони можуть або бути повністю відсутні, або ж підпорядковуватися кожен своєму профільному міністерству, яке централізовано займається розробкою відповідної політики.

"Регіональні" потреби Координаційного органу, пов'язані головно з проведенням інформаційно-роз'яснювальної діяльності, можуть задовольнятися шляхом використання місцевих представництв профільних міністерств відповідно до сфери їхньої компетенції – особливо у випадку, коли такі представництва мають відповідальних за напрямок європейської інтеграції в регіонах. В останньому випадку стосунки з Координаційним органом є партнерськими, радше

ніж відносинами підпорядкування [75].

Удосконалення економічного механізму реалізації євроінтеграційної політики України.

На наш погляд, успішною умовою реалізації євроінтеграційної політики в Україні є розробка і застосування ефективного економічного механізму реалізації даної політики. Удосконалення економічного механізму повинно здійснюватися у вимірі наступних складових частин:

- стимулювання науково-технічного прогресу
- оптимізація організації і системи оплати праці;
- залучення інвестицій;
- внесення необхідних змін до законів України та постанов Уряду України;
- підготовки спеціалістів тощо.

У зв'язку з цим важливого значення набуває визначення реальних потреб у коштах, тому при розрахунку їх обсягів у Програмі європейської інтеграції України та Планах заходів з її виконання необхідно на основі аналізу стану фінансового забезпечення органами виконавчої влади заходів з інтеграції враховувати усі види забезпечення: організаційно-методичне, інституційне, кадрове, інформаційне, матеріально-технічне, розвиток відповідних інфраструктур з метою створення умов для поліпшення інтеграційних процесів.

Фінансове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики повинно здійснюватися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством, у тому числі допомоги ЄС та інших донорів.

Досвід країн Центральної та Східної Європи демонструє, що забезпечити економічний ріст країни на якісно нових основах можливо тільки за умови залучення та ефективного використання зовнішніх фінансових ресурсів, у тому числі і міжнародній технічній допомозі. Іноземна допомога може стати тим каталізатором трансформаційних процесів і структурної перебудови, розвитку ринкових відносин, та буде безпосередньо сприяти інтеграційним процесам в українській державі [72, с. 166-167].

Для того, щоб отримати кошти від Європейського Союзу, наприклад

міжнародну технічну допомогу, необхідним завданням постає побудова сучасної, гнучкої та прозорої законодавчої бази, спроможної забезпечити використання залучених грантів у відповідності до поставлених планів.

Для цього необхідно виконати наступні завдання:

- визначити дійсні потреби в коштах;
- забезпечити доступ суспільства до інформації щодо використання наданих коштів;
- створити бази даних, в яких будуть розписані всі витрати та надані бюджетні звіти;
- удосконалити нормативно-правову базу в системі залучення та використання донорських коштів тощо.

Удосконалення інформаційного механізму реалізації євроінтеграційної політики України.

Інформаційний механізм – система взаємопов'язаних методів, засобів, заходів, які забезпечують створення і функціонування технології процесу збирання, передачі, переробки, зберігання та видачі, а також використання інформації [163, с. 122], з метою ефективною реалізації євроінтеграційної політики.

Інформаційно-аналітична діяльність (що забезпечує інформаційний механізм) – це основний напрям роботи фахівця-аналітика чи органу влади у сфері державного управління, політики, економіки, що пов'язаний з виявленням, отриманням, ознайомленням, обробкою, опрацюванням первинних даних та відомостей для перетворення їх на аналітичну інформацію.

Робота, що здійснюється інформаційно-аналітичним підрозділом в інтересах користувача, потребує відповідного зворотного зв'язку, який би демонстрував його реакцію та певні висновки, що генеруються в органі управління [80, с. 92].

Створити окремий департамент інформаційно-аналітичного забезпечення в структурі Національного агентства з питань європейської інтеграції, який би виконував:

А) в контексті аналітики – діагностичну, прогностичну, рекомендаційну та контрольну функції:

- моніторинг та діагностика – вивчення існуючої державної політики та

діагностики динаміки розвитку відносин у системі державного управління та за його межами;

- прогностичні дослідження: прогнозує розвиток комунікативних відносин та інформаційного простору суспільства;

- інформаційне моделювання, що займається підготовкою проектів, інформаційних кампаній та управлінських рекомендацій у сфері державної політики, на основі яких будуть прийматися відповідні закони і реалізовуватися управлінські рішення:

- аналіз виконання управлінських рішень – аналіз виконання нормативно-правових актів та управлінських рішень у сфері державної політики, з подальшою передачею необхідної інформації органам державного контролю.

Б) в контексті інформаційного забезпечення – організація зв'язків з громадськістю, комп'ютерно-технічне забезпечення, інформаційно-довідкові та редакційно-видавничі функції [80, с. 93].

Розбудова широкого громадського консенсусу щодо інтеграції з ЄС обумовлює необхідність здійснення масштабної інформаційно-просвітницької роботи з цих питань проведення широкомасштабної інформаційно-просвітницької роботи.

В Україні накопичено певний досвід її здійснення, зокрема в рамках реалізації Державних програм інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004-2007 та 2008-2011 років. Проте аналіз їх реалізації свідчить про суттєві недоліки в організації цієї роботи. З урахуванням досвіду країн Центрально-Східної Європи, де діяла добре продумана, ефективна стратегія інформаційної політики щодо роз'яснення населенню перспектив вступу до ЄС, доцільно розробити Концепцію інформаційної стратегії європейської інтеграції, поклавши в її основу диференційований, адресний підхід до різних соціальних груп українського населення [127, с. 598].

Особливого значення набуває забезпечення доступу до європейських інформаційних ресурсів (правничих, бібліографічних та інших) як учасників процесу законопроектної та аналітичної роботи у сфері адаптації законодавства України до права ЄС, так і широкого загалу суб'єктів зовнішньоекономічної

діяльності. Це потребує створення Національного центру (банку) комп'ютерної бази україномовних даних щодо ЄС, яка має включати, насамперед, правові акти ЄС у пріоритетних сферах адаптації та оперативно реагувати на відповідні зміни, що відбуваються в праві ЄС.

Важливо також організувати наступне:

- переклад та публікацію українською мовою ключових джерел права Європейського Союзу;
- інформування всіх зацікавлених сторін про процес та результати адаптації національного права до права ЄС;
- передплату на офіційні правові видання Європейського Союзу органам, що залучені до процесу адаптації;
- порівняльно-правові дослідження процесів уніфікації та гармонізації права в державах-членах Європейського Союзу, особливо в державах ЦСЄ - нових членах ЄС;
- дослідження досвіду підготовки до вступу в ЄС держав ЦСЄ та поширення інформації про нього в Україні;
- поліпшення інформаційного наповнення, доповнення аналітикою та забезпечення постійного оновлення урядових україномовних сайтів та рубрик з питань європейської інтеграції;
- створення загальнодержавної інформаційної мережі з питань європейської інтеграції, забезпечення до неї вільного доступу учасників інтеграційного процесу;
- створення спеціалізованої бібліотеки європейського права тощо [127, с. 283].

Завдання інформаційно-аналітичної роботи в структурі управління процесом європейської інтеграції достатньо широкі й мають включати:

- моніторинг процесів інтеграції України до ЄС;
- прогнозування тенденцій розвитку інтеграційних процесів з метою попередження тих чи інших проблем;
- визначення позицій різних суб'єктів та учасників співробітництва України і ЄС, широких верств суспільства щодо перспектив інтеграції України до

ЄС, можливості їх підтримки перспективних державно-управлінських рішень;

- забезпечення безпосереднього процесу прийняття державно-управлінських рішень з питань європейської інтеграції тощо [127, с. 595-596].

Інформаційно-роз'яснювальна кампанія як комплекс заходів, спрямованих на об'єктивне, системне та послідовне інформування громадян про певні проблеми, питання, рішення, які розв'язуються, вирішуються, приймаються або повинні бути прийняті органом виконавчої влади у євроінтеграційній сфері.

Інформаційно-роз'яснювальна кампанія суттєва впливає на громадську думку з метою зміни її у позитивний бік. Для цього необхідно:

- створити загальнонаціональний веб-портал "Україна – ЄС";
- розробити інформаційно-комунікаційну стратегію підвищення рівня поінформованості громадськості про цілі, зміст та механізм реалізації євроінтеграційної політики,
- сприяти обізнаності та розумінню громадянами конкретних планів і дій органів виконавчої влади, причин прийняття ними рішень і того, як вплинуть такі рішення на життя громадян;
- проводити семінари, зустрічі з представниками громадських організацій щодо реалізації євроінтеграційної політики органами державної влади;
- поширювати інформаційні матеріали (буклети, брошури тощо) у загальнодоступних закладах.

Враховуючи те, що на кожному з етапів реалізації євроінтеграційної політики України кожен з вищезазначених механізмів відіграє важливу роль, дедалі більшої актуальності набуває питання функціонування *комплексного механізму*, оскільки саме він дозволить максимально використати потенціал окремо взятих механізмів державного управління та створити ефективно-функціонуючу систему впровадження даної державної політики в різних сферах суспільно-політичного буття завдяки їх постійній взаємодії.

Круглов М. стверджує, що фактори державного управління можуть мати економічну, соціальну, організаційну, правову та політичну природу, а отже і комплексний механізм державного управління повинен являти собою систему

економічних, правових, політичних [152, с. 36] і, звичайно, інституційно-організаційних та інформаційно-аналітичних механізмів.

Мова йдеться про такий механізм, що став би універсальною моделлю, яка б відображала всі елементи і процеси інтеграції України в європейський простір, була б направленою на досягнення пріоритетних цілей в сфері євроінтеграційної політики та, відповідно, базувалася на основних наукових принципах: об'єктивності, цілісності, доцільності, наукового обґрунтуванні, узгодженості, чіткій координованості дій тощо.

А так як процес реалізації державного управління може мати різну природу (економічну, соціальну, правову тощо), то комплексний механізм державного управління повинен представляти собою систему різних взаємопов'язаних концептуальних механізмів реалізації євроінтеграційної політики України (див. рис. 3.8).

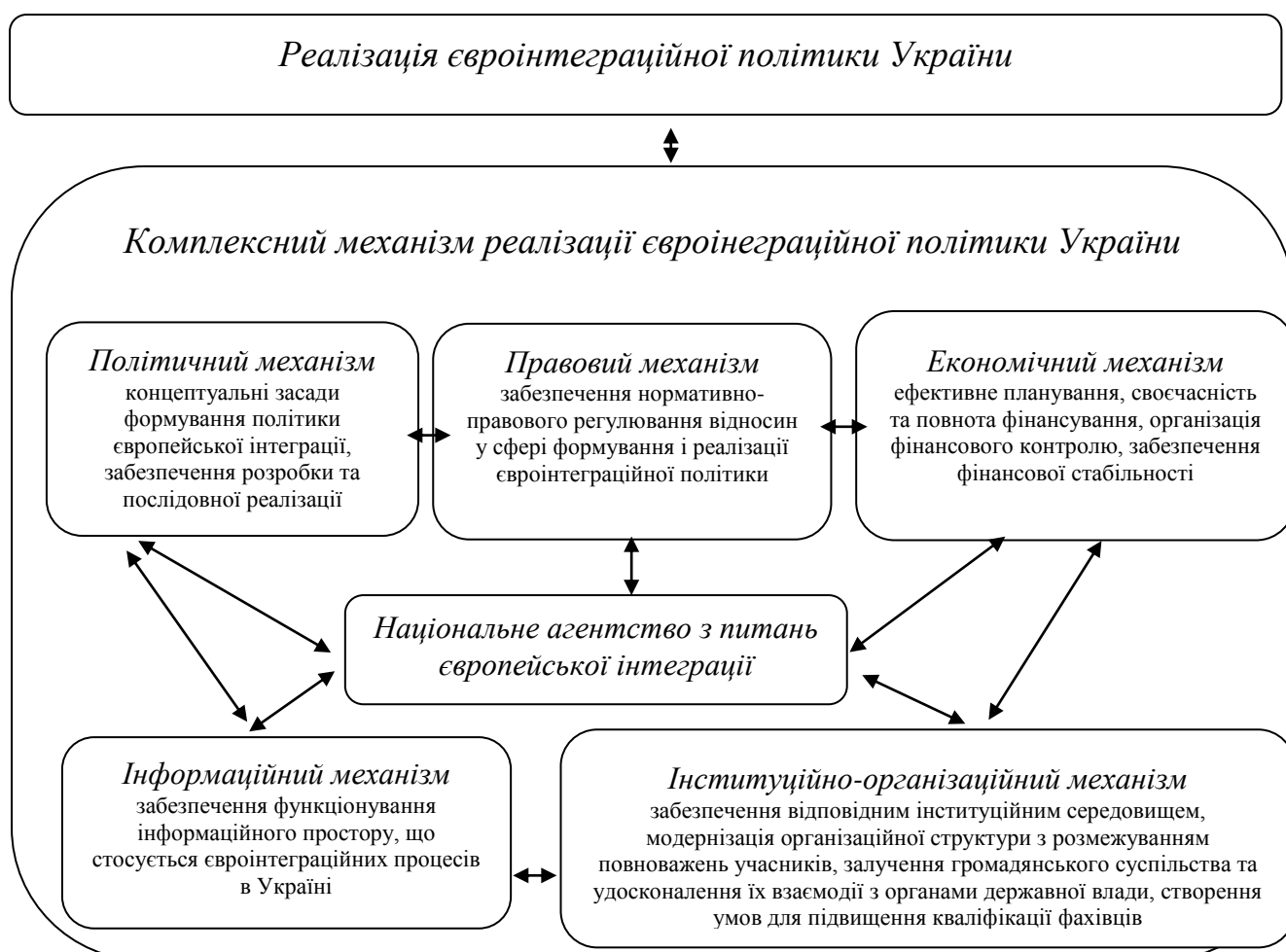

Рис. 3.8. Схема функціонування комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики України

Під час реалізації євроінтеграційної політики кожен механізм повинен виконувати наступні завдання:

Політичний механізм:

- відповідає за формування концептуальних засад євроінтеграційної політики,
- обґрунтовує вибір пріоритетних напрямків подальшого розвитку і реалізації євроінтеграційної політики,
- скоординовує свої дії на зміцнення суспільних зносин у сфері політики європейської інтеграції.

Інституційно-організаційний механізм:

- створює ефективне інституційне середовище, що забезпечує реалізацію євроінтеграційної політики України при мінімізації негативних впливів інституційних конфліктів та інституційних пасток, які виникають при переході однієї системи в іншу;
- координує та узгоджує процес європейської інтеграції з різними суспільними групами;
- несе відповідальність за ефективність та результативність реалізації євроінтеграційної політики;
- сприяє підвищенню ефективності функціонування владних інститутів у сфері реалізації євроінтеграційної політики;
- розробляє та впроваджує нові моделі управління в сфері євроінтеграційної політики;
- відповідає за визначення цілей, завдань, функцій та методів управління євроінтеграційними процесами в Україні;
- координує ефективне функціонування та взаємозв'язок організаційних структур, що відповідають за реалізацію євроінтеграційної політики;
- здійснює контроль за діяльністю державних інституцій в сфері політики європейської інтеграції та фіксує результати їх функціонування.

Економічний механізм:

- забезпечує стале фінансування євроінтеграційної політики;
- забезпечує раціоналізацію структури витрат бюджетів усіх рівнів зі спрямуванням бюджетних коштів на реалізацію заходів пріоритетного євроінтеграційного розвитку;
- розробляє механізм залучення фінансових коштів небюджетних джерел.

Правовий механізм:

- забезпечує дієвою нормативно-правовою базою щодо реалізації євроінтеграційної політики в Україні;
- розробляє і впроваджує державні стандарти в сфері євроінтеграційної політики;
- здійснює відповідні експертизи нормативно-правових актів, що стосуються проведення даної політики;
- адаптація законодавства України до законодавства ЄС тощо.

Інформаційний механізм:

- координує і погоджує дії держави і суспільства;
- запроваджує новітні ІТ-технології щодо моніторингу основних напрямків євроінтеграційної політики;
- забезпечує вільний доступ до інформації щодо євроінтеграційної ситуації в країні, її збір та поширення;
- сприяє внутрішньоурядовій та міжвідомчій інформаційній взаємодії.

Таким чином, для ефективної реалізації євроінтеграційної політики пропонуємо збалансоване поєднання поданих вище механізмів.

Комплексний механізм надасть можливість здійснювати організуючий, регулюючий, координуючий та практичний вплив держави на суспільну життєдіяльність людей для досягнення поставлених цілей, що забезпечить розвиток держави в євроінтеграційному напрямку з додержанням низки визначальних принципів.

Важливість комплексного механізму полягає в тому, що завдяки його

реалізації буде ефективно відбуватися узгодження інтересів влади з інтересами громадських і політичних сил (інституційні положення угод між країнами та ЄС визначають механізм залучення громадянського суспільства до співпраці), що сприятиме максимальній мобілізації соціального та людського ресурсу для формування довгострокової стратегії розвитку України взагалі та в напрямку реалізації євроінтеграційної політики [118].

Отже, *комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України* - це сукупність засобів, методів, принципів, що забезпечують розробку, координацію, реалізацію, моніторинг та оцінку політики країни щодо інтеграції з ЄС, створюють відповідні умови для успішної реалізації євроінтеграційної політики, несуть відповідальність за ефективність та результативність проведення даної політики з метою досягнення поставлених цілей.

Мета комплексного механізму полягає в створенні сприятливого середовища для реалізації євроінтеграційної політики України.

Основними функціями комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики України являються:

- 1) удосконалення нормативно-правового та інституційно організаційного забезпечення реалізації євроінтеграційної політики України;
- 2) вирішення проблематичних запитань ресурсної забезпеченості;
- 3) забезпечення участі громадськості у реалізації євроінтеграційної політики;
- 4) систематичне інформування громадськості щодо реалізації євроінтеграційної політики;
- 5) забезпечення оцінки і контролю органів публічної влади;
- 6) забезпечення дотримання принципів прозорості та відкритості у діяльності органів публічної влади;
- 7) узгодження різноманітних інтересів із урахуванням потреб та пріоритетів розвитку;
- 8) формування системи високоякісного кадрового забезпечення;

9) забезпечення стабільного фінансування для успішної реалізації євроінтеграційної політики.

Комплексний механізм під час виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом забезпечить:

- надання процесу адміністрування та виконання УА чіткості та структурованості;
- мобілізацію під час виконання зобов'язань значних донорських ресурсів;
- генерацію звітності, яка є надійною базою для оцінки прогресу виконання зобов'язань як самою асоційованою країною, так і Євросоюзом.

Впровадження комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики сприятиме підвищенню ефективності її функціонування як важливого чинника гармонізації суспільства.

Практичне застосування комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики стане можливим за умови перебудови інституційно-організаційної структури державного управління, що будуватиметься на засадах політичної волі, дотримуючись загальних управлінських принципів, буде заснована на єдиних правових, фінансово-економічних, інформаційних засадах, що забезпечить її доступність, якість та ефективність і об'єднає всі наявні ресурси спільним управлінням та визначенням механізмів функціонування, місією яких є успішне проведення євроінтеграційної політики України.

Висновки до розділу 3

1. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики – це сукупність засобів, методів, принципів, що забезпечують розробку, координацію, реалізацію, моніторинг та оцінку політики країни щодо інтеграції з ЄС, створюють відповідні умови для успішної реалізації євроінтеграційної політики, несуть відповідальність за ефективність та результативність проведення даної

політики з метою досягнення поставлених цілей

2. Успішність проведення євроінтеграційної політики забезпечується поєднанням політичного, інституційно-організаційного, правового, економічного, інформаційного механізмів, а саме:

- політичний – євроінтеграційний вибір лідерів країн, дотримання даного політичного курсу;

- інституційно-організаційний – наявність дієвих структур, на які покладено функції координації та контролю за реалізацією євроінтеграційної політики: створення відповідного органу, який має проводити експертизу неурядових проектів та змін до адаптованих проектів на відповідність праву ЄС, що суперечать праву ЄС (Словаччина); створення центрального органу з питань європейської інтеграції (міністерство) (Хорватія); створення органу, який виконує координацію та моніторинг підготовки до виконання Угоди про асоціації, та майбутнього вступу до ЄС (Словаччина, Хорватія); створення відповідної ради (Рада асоціації) та інших офіційних структур для реалізації основних положень Угоди про асоціацію (Ізраїль); модернізація всієї системи управління (державного управління, місцевого самоврядування та державних послуг), її вдосконалення шляхом прийняття європейських громадських стандартів управління та корегування доктрини нового державного менеджменту і належного управління (Словаччина, Хорватія);

- економічний – фінансове забезпечення реалізації політики у сфері європейської інтеграції, залучення бюджетних та позабюджетних коштів; визначення потреб у фінансах (Словаччина); проведення ефективних економічних реформ (Ізраїль);

- правовий – законодавче закріплення статусу євроінтеграційної політики на вищому рівні, відповідне нормативно-правове та законодавче забезпечення: прийняття відповідної Національної програми з прийняття *acquis*, координація, розробка і моніторинг програм із гармонізації, перевірки проектів на

відповідність, імплементації програм до права ЄС (Словаччина, Хорватія); схвалення ряду законів, спрямованих на реформування та зміцнення інститутів громадянського суспільства, підготовка відповідної Стратегії щодо реалізації європейської інтеграції (Словаччина); підготовка Концепції децентралізації та модернізації державного управління (Словаччина); процес перекладу на державну мову нормативно-правових документів Співтовариства, а також переклад на офіційні мови ЄС національного законодавства та стратегічних документів, зокрема, на англійську мову (Словаччина, Хорватія);

- інформаційний – всебічне висвітлення євроінтеграційних питань: створення електронної бази даних моніторингу виконання програм з адаптації, на зразок Progress Editor (Словаччина); створення відповідного механізму інформування громадськості щодо процесу інтеграційних подій, їх значення та вплив на всіх громадян (Словаччина, Хорватія).

3. Для ефективної реалізації євроінтеграційної політики необхідним виступає поєднання політичного, правового, інституційно-організаційного, економічного, інформаційного механізмів, що актуалізує необхідність розробки комплексного механізму, задіяння якого, надасть можливість здійснювати організуючий, регулюючий, координуючий та практичний вплив держави на життєдіяльність суспільства для досягнення поставлених цілей, забезпечуючи розвиток держави в євроінтеграційному напрямку з додержанням низки визначальних принципів, цінностей та стандартів.

4. Використання комплексного механізму реалізації євроінтеграційної політики України сприятиме:

- встановленню стратегічних пріоритетів, завдань євроінтеграційної політики;
- налагодженню інституційної узгодженості в розподілі повноважень і відповідальності на державному рівні;
- уникненню дублювання окремих функцій під час реалізації

євроінтеграційної політики;

- забезпеченню гарантованого стабільного фінансування даної галузі;
- підвищенню рівня консолідації зусиль громадян та органів державної влади під час реалізації євроінтеграційної політики, зростання довіри громадськості до політичних дій влади та підтримка громадянами України євроінтеграційного вибору держави тощо.

5. Для того, щоб механізми реалізації євроінтеграційної політики запрацювали в Україні, першочерговим постає вирішення таких завдань:

- вироблення узгоджених політичних рішень і реалізація послідовного євроінтеграційного курсу, що залежить насамперед від політичної волі владних інститутів та їх готовності до компромісів;

- створення Національного агентства з питань європейської інтеграції, метою функціонування якого є оптимізація нинішньої системи державного управління у сфері реалізації євроінтеграційної політики, розв'язання її основних організаційних проблем, серед яких: недоліки загальної координації, аналізу та звітності, брак довгострокового планування в цій сфері тощо, що дозволить Україні вийти на більш якісний рівень відносин з ЄС;

- прийняття відповідних нормативно-правових актів: Концепції реалізації євроінтеграційної політики України, Національної програми виконання Угоди про асоціацію, нової Стратегії інтеграції України до ЄС, що мають стати основою для реалізації євроінтеграційної політики та покликані реалізовувати комплекс євроінтеграційних завдань;

- забезпечення постійного фінансування шляхом залучення коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, незаборонених законодавством, у тому числі допомоги ЄС та інших донорів;

- створення окремого департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення в структурі Національного агентства з питань європейської інтеграції, який виконував би інформаційно-аналітичне забезпечення,

систематично співпрацював би з інститутами громадянського суспільства, з метою забезпечення їх безпосередньої участі в євроінтеграційних процесах та інформуванні населення щодо реалізації євроінтеграційної політики України.

Основні положення і результати третього розділу опубліковані автором у 2 [26, с. 497-504], [32, с. 39-43] наукових фахових виданнях, у 10 [22, с. 280-282], [24, с. 285--286], [25, с. 121-123], [29, с. 7-9], [35, с. 77-81], [36, с. 313-314], [37, 137-138], [40, с. 90-92], [41, с. 153-156] публікаціях у матеріалах науково-практичних конференцій та у 1 [23, с. 27-29] публікації у інших виданнях.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні запропоновано вирішення актуального наукового завдання щодо визначення теоретико-методологічних засад успішного здійснення євроінтеграційної політики шляхом удосконалення механізмів її реалізації. Проведене дослідження теоретичних та практичних проблем надало змогу оцінити ступінь вивчення даної проблеми, сконцентрувати увагу на найбільш дискусійних питаннях, обґрунтувати методологію власного підходу, а також сформулювати низку висновків і рекомендацій, що мають теоретичне й практичне значення:

1. Євроінтеграційна політика України є складним і комплексним завданням у сфері забезпечення функціонування державного управління. На шляху української держави до Об'єднаної Європи зростає не лише роль держави як законотворчого, регулюючого та контролюючого органу, а й роль громадськості, яка отримує можливість брати участь у процесі прийняття рішень, що є необхідною умовою для успішної інтеграції України з ЄС.

Міждисциплінарний характер механізмів реалізації євроінтеграційної політики України потребує здійснення дослідження на двох рівнях: понятійно-категоріальному і розкритті суті механізмів реалізації політики через виявлення передумов, причин і ключових факторів, що впливають на ефективність та результативність їх функціонування.

На підставі узагальнення та систематизації сучасних праць з'ясовано, що переважна більшість досліджень стосуються питання реалізації євроінтеграційної політики України загалом, і мало хто з науковців здійснює теоретичні та практичні напрацювання в площині вдосконалення механізмів реалізації даної політики, що й підтвердило актуальність теми дисертаційного дослідження та визначило методологію його проведення.

2. На основі аналізу теоретико-методологічних засад дослідження уточнено зміст ключових понять дослідження, яке показало, що під європейською інтеграцією розуміється процес під час якого об'єднуються держави заради

співпраці в різних сферах суспільного буття з метою поліпшення життя населення. Так як кожна країна переслідує різні цілі на міжнародній арені, то європейська інтеграція для України може розглядатися як співробітництво та партнерство з ЄС з метою підвищення життєдіяльності суспільства шляхом орієнтації на європейські цивілізаційні цінності, принципи, стандарти. Тобто, євроінтеграційна політика України – це діяльність держави (конкретні заходи) щодо реалізації європейської інтеграції, яка повинна складатися з наступних елементів:

- теоретичні та концептуальні настанови щодо реалізації європейської інтеграції України;
- нормативно-правова база, що має проєвропейський характер;
- інституційно-організаційне забезпечення, що орієнтоване на інтеграцію в європейський політичний, економічний та правовий простір;
- повноцінне фінансове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики;
- підтримка населенням України, вибраного державою європейського курсу тощо.

3. Дослідження нормативно-правового та організаційного забезпечення процесів європейської інтеграції України (розпочинаючи з 1991 р.) показало, що воно створювалося відповідно до потреб того часу, і не передбачало довгострокової перспективи розвитку відносин з ЄС. Внаслідок цього, у нашій державі відсутнє чітко визначене законодавчо проблемно-орієнтоване правове поле, що стосується процесів європейської інтеграції. На законодавчому рівні врегульовані лише питання адаптації законодавства України до законодавства ЄС, а інші, навіть ґрунтовно сформульовані закони, на практиці практично не реалізуються. Проведена значна кількість інституційно-організаційних змін у системі органів, діяльність яких спрямована на забезпечення координації та реалізації євроінтеграційної політики України. Це сприяло тому, що нині існує набір розрізнених євроінтеграційних процесів в окремих органах державної влади, що часто дублюються. Це призводить до малоефективної реалізації євроінтеграційної політики в країні загалом.

4. Євроінтеграційна політика України реалізовується через механізми, що представляють собою конкретні заходи. Вони використовуються органами

державної влади та суспільством для її успішного проведення. Такі механізми різні за формою та ефективністю. Реалізація євроінтеграційних прагнень України можлива лише за умови застосування механізмів, що забезпечать скоординоване керівництво суспільними процесами держави в євроінтеграційному напрямку. Такими механізмами реалізації євроінтеграційної політики є: політичний, правовий, інституційно-організаційний, економічний, інформаційний.

Основними факторами, що негативно впливають на функціонування механізмів реалізації євроінтеграційної політики і гальмують рух України в даному напрямку, є: постійні інституційно-організаційні перебудови управлінських структур у сфері координації та реалізації євроінтеграційної політики України; неналежне фінансування даного напрямку; дещо різноспрямоване нормативно-правове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики; відсутність нормативно встановленого порядку підготовки та прийняття підзаконних нормативних актів; слабка система зв'язків із громадськістю; відсутність ефективної стратегії інформування і комунікації тощо.

5. Визначено основні етапи реалізації євроінтеграційної політики України: I етап – підготовка до підписання та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; II етап – імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; III етап – інтеграція в європейський політичний, економічний, правовий простір.

Успішна реалізація євроінтеграційної політики та вирішення завдань на кожному етапі можливе лише тоді, якщо задіяти політичний, інституційно-організаційний, правовий, економічний, інформаційний механізми, відповідно до критерій їх дієвості: доцільності (мета = час), економічності (витрати = кінцева мета), ефективності (мета = реальний результат).

6. Зарубіжний досвід реалізації євроінтеграційної політики показав, що для успішної реалізації євроінтеграційної політики України потрібно створити нові та/або реформувати управлінські інституції, що існують; які б сповна відповідали критеріям, розробленим ЄС для інтеграції; гарантувати нормативно-правове та фінансове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики, зокрема

під час проведення ключових реформ у країні; мати ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення щодо євроінтеграційних процесів і, як наслідок, отримати підтримку з боку населення щодо проведення даної політики тощо.

7. Проведений аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду дає змогу визначити основні напрями удосконалення механізмів реалізації євроінтеграційної політики України, а саме:

- політичний механізм – вироблення принципів взаємовідносин між різними політичними силами з метою налагодження їх ефективної роботи під час реалізації євроінтеграційної політики; забезпечення відкритості, прозорості, підзвітності та відповідальності органів влади, а також прогнозованості результатів їх діяльності, що стосується проведення євроінтеграційної політики тощо;

- інституційно-організаційний механізм – створення Національного агентства України з питань європейської інтеграції; для оптимізації нинішньої системи державного управління у сфері реалізації євроінтеграційної політики, розв'язання її основних організаційних проблем;

- економічний механізм – визначення реальних потреб у коштах на основі аналізу стану фінансового забезпечення органами державної влади заходів з інтеграції враховувати всі види забезпечення: інституційно-організаційне, кадрове, інформаційне, матеріально-технічне тощо з метою створення умов для поліпшення інтеграційних процесів; у зв'язку з цим, Національним агентством України з питань європейської інтеграції разом з Міністерством фінансів та іншими зацікавленими відомствами доцільно розробити загальну методологію щодо планування таких витрат; на заходи з реалізації євроінтеграційної політики також необхідно активно, цілеспрямовано та контрольовано залучати позабюджетні кошти, зокрема технічної допомоги з боку ЄС у рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства (ENPI);

- правовий механізм – підготовка Національної програми виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС з метою підготовки української держави до повноправного членства в ЄС; формування та реалізація Стратегії інтеграції України до ЄС; створення базового документу в євроінтеграційній сфері –

Концепцію реалізації євроінтеграційної політики України;

- інформаційний механізм – створення в структурі Національного агентства України з питань європейської інтеграції департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення, який виконує наступне: у контексті аналітики – діагностичну, прогностичну, рекомендаційну та контролюючу функції, а в контексті інформаційного забезпечення – організацію зв'язків із громадськістю, комп'ютерно-технічне забезпечення, інформаційно-довідкові, редакційно-видавничі функції тощо. Це сприятиме проведенню широкомасштабної інформаційно-просвітницької та роз'яснювальної роботи для консенсусу між органами влади та громадськістю щодо інтеграції України з ЄС.

8. Під час проведення євроінтеграційної політики функціонування саме комплексного механізму сприятиме створенню умов, необхідних для успішного проведення євроінтеграційної політики України, а саме:

- встановленню чіткої відповідальності між органами державної влади за реалізацію євроінтеграційної політики, стратегічних пріоритетів та завдань у даній сфері;
- налагодженню інституційної узгодженості у розподілі повноважень і відповідальності на державному та територіальному рівнях;
- перешкодженню дублюванню окремих функцій в органах влади під час реалізації євроінтеграційної політики;
- підвищенню рівня довіри та підтримки громадянами проведення євроінтеграційної політики у державі;
- забезпеченню гарантованого стабільного фінансування даної галузі тощо.

9. У контексті досліджуваного наукового завдання важливого значення набувають: наукові розвідки з питань взаємодії між собою всіх гілок влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства під час формування та реалізації євроінтеграційної політики України; удосконалення системи підготовки фахівців, із урахуванням сучасних тенденцій зміни системи державного управління в євроінтеграційній сфері та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптація законодавства України к законодавству Европейского Союза в Соглашениях об ассоциации. Средиземноморский опыт / Р.А. Петров. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ekmair.Ukma.kiev.ua/handle/123456789/784> - Назва з екрану.
2. Азінг Р. Європеїзація та інтеграція: концепти дослідження ЄС. // Європейська інтеграція / уклад.: М. Яхтенфукс, Б.Колер-Кох / Пер. з нім. М. Яковлєва. -К.: ВД "Києво-Могилянська академія", 2007. - 394 с. - (Актуальні світові дискусії).
3. Антонюк. О. Інтеграція // Політологічний словник : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. — К. : МАУП, 2005. — 792 с.
4. Артёмов І.В., Стрельцов В.Ю. Інтеграція європейська : Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.. ; за ред.. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. - К. : НАДУ. - 2010 -. 820 с.
5. Асланян Г. Проблеми удосконалення інституційних механізмів європейської інтеграції України / Г. Асланян, Д.Ковриженко // Часопис ПАРЛАМЕНТ.- 2005.- №5.- С. 19-28.
6. Асоціація з ЄС: як Україна виконує умови для підписання Угоди. [Електронний ресурс] : Громадський моніторинг виконання умов підписання Угоди про асоціацію України з ЄС // Civic monitoring of benchmarks implementation for signing EU-Ukraine Association Agreement. – 2013. - Режим доступу: <http://eu-ua.blogspot.com/> - Назва з екрану.
7. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. Курс лекций — М.: Юрид. Лит., 1997. — 400 с.
8. Бакуменко В.Д., Надолішній П.І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: Навч. посібник. -К.: НАДУ. - 2003. -254 с.
9. Барановський Ф. В. Європейська інтеграція як елемент глобалізаційного

розвитку / Ф. В. Барановський // Актуальні проблеми внутрішньої політики. – 2005. – Вип. 1. – С. 144-149.

10. Безверхнюк Т.М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади : [монографія] / Т.М. Безверхнюк. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 318 с.

11. Борода М. Виконання Угоди про асоціацію з ЄС: від імітації виконання до роботи на результат. [Електронний ресурс] / М. Борода, О. Мірошніченко, О. Татаревський, І. Шевляков // Міжнародний центр перспективних досліджень. – 2010. – С. 7. Режим доступу : http://icps.com.ua/pub/files/57/51/PB_6_April_2010_UKR.pdf - Назва з екрану.

12. Беляєв О. О. Основні принципи формування і реалізації економічної політики. [Електронний ресурс] : / О. О. Беляєв // Економічна політика. - Режим доступу : http://pidruchniki.ws/10561127/ekonomika/osnovni_printsipi_formuvannya_realizatsiyi_ekonomichnoyi_politiki - Назва з екрану.

13. Бронікова С.А. Соціокомунікативний механізм державного управління: теорія і практика моделювання: монографія / С.А. Бронікова. – Одеса: ОРІДУ НАДУ – 2010. – 346 с.

14. Буряк П. Ю., Лівіновська О. В. Трансформація підприємницьких структур в умовах інтеграції. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vldfa/2010_18/Burjak_Livivnovska.pdf - Назва з екрану.

15. Вектори зовнішньої політики. / Міністерство закордонних справ та Європейської інтеграції Хорватії. – 2007. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ua.mfa.hr/?Mh=412&mv=2454> – Назва з екрану.

16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і глов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001 – 1440 с.

17. Виконання Порядку денного асоціації Україна-ЄС: чи є прогрес у секторальних реформах? [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. - Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/Public_events/2012/AA_Economy_Nov2011_May2012_Re

port_IER_ukr.pdf – Назва з екрану.

18. Волес В. Творення політики в Європейському Союзі / В. Волес, Г. Волес; [пер. з англ. Р.Ткачук]. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 871 с.

19. Галаган М. А. Евроинтеграционная политика как объект научного анализа / М. А. Галаган // Вестник государственного и муниципального управления : сбор. науч. трудов. – Орел : Изд-во РАНХиГС, 2013. – № 4. – С. 243-248.

20. Галаган М. А. Теоретические основы механизмов государственного управления / М. А. Галаган // Проблемы и перспективы развития менеджмента и предпринимательства в России : сборник докладов V международной научно-практической конференции (Ростов-на-Дону, 30 ноябр. 2012 г.) / Изд-во ЮРИФ РАНХиГС. – Ростов-на-Дону, 2013. – Ч. 1. – С. 181-185.

21. Галаган М. А. Этапы становления и укрепления взаимоотношений между Украиной и Европейским Союзом / М. А. Галаган // Современные тенденции публичного управления России и Украины : материалы по итогам летней школы для аспирантов (Одесса, 29.06-02.07.2011 г.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса, 2011. – С. 26-29.

22. Галаган М. О. Адаптація законодавства Хорватії до правової системи ЄС: досвід для України / М. О. Галаган // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали 8-ї регіон. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 19 трав. 2011 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпр. регіон. ін-т держ. упр. – Дніпропетровськ, 2011. – С. 280-282.

23. Галаган М. О. Асоційовані з ЄС країни / О. М. Овчар, М. О. Галаган // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2011. Т. 7: Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції. – С. 27-29.

24. Галаган М. О. Виклики сьогодення щодо удосконалення інституційно-правових механізмів державного управління на шляху України до ЄС / М. О. Галаган // Сучасні тенденції розвитку публічного управління: теорія та практика :

матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 02 листоп. 2012 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса, 2012. – С. 285-286.

25. Галаган М. О. Громадянське суспільство як чинник європейської інтеграції України / М. О. Галаган // Європейський проект та Україна : матеріали наук. практ. конф. (21 груд. 2012 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса, 2013. – С. 121-123.

26. Галаган М. О. Досвід Словацької Республіки щодо реалізації європейської інтеграції / М. О. Галаган // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – Вип. 4 (39). – С. 497-504.

27. Галаган М. О. Етапи реалізації євроінтеграційної політики України [Електронний ресурс] / М. О. Галаган // Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матеріали IV-ої Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів з державного управління (14 червня 2013 р.) – Одеса, 2013. – С. 65-69. – Режим доступу до журн. : http://oridu.odessa.ua/news/golovna/ogol/2013/Internet_konf_DU_2013.pdf – Назва з екрану.

28. Галаган М. О. Євроінтеграційна політика в Україні: механізми реалізації / М. О. Галаган // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 3 (55). – С. 45-48.

29. Галаган М. О. Забезпечення поінформованості громадськості України з питань європейської інтеграції / М. О. Галаган // Шляхи реалізації сучасних соціально-економічних реформ в Україні: перспективи та напрямки : збірник матеріалів наук. практ. семінару (03 груд. 2012 р.) – Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса, 2012. – С. 7-9.

30. Галаган М. О. Інституційні перетворення в системі реалізації євроінтеграційної політики України / О. М. Овчар, М. О. Галаган // Європейський проект та Україна : матеріали наук. практ. конф. (21 груд. 2012 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін.-т держ. упр. – Одеса, 2013. – С. 16-18.

31. Галаган М. О. Інституційно-правові механізми реалізації європейської інтеграції України в контексті адміністративної реформи / М. О. Галаган // Актуальні проблеми та перспективи адміністративної реформи: науково-методичні матеріали до науково-практичного семінару (11 жовт. 2011 р.) / Херс. обл. держ. адмін., Херс. обл. цен. перепідгот. та підвищ. кваліф. праців. орг. держ. влади, орг. місц. самоврядує., керівник. держ. підприєм., устан. і організац. – Одеса, ХОЦППК, 2011. – С. 24-31.

32. Галаган М. О. Концептуальні засади інституціонального механізму реалізації євроінтеграційної політики України / М. О. Галаган // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць – Херсон : Вид-во ХНТУ, 2013. – Вип. 1 (8). – С. 39-43.

33. Галаган М. О. Механізми реалізації євроінтеграційної політики України / М. О. Галаган // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали 10-ї регіон. наук.-практ. конф. (16 трав. 2013 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпр. регіон. ін-т держ. упр. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 118-120.

34. Галаган М. О. Реалізація євроінтеграційної політики України / М. О. Галаган // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 2 (54). – С. 44-47.

35. Галаган М. О. Реалізація європейської інтеграції: досвід Словацької Республіки [Електронний ресурс] / М. О. Галаган // Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матеріали III-ої Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів з державного управління (08 червня 2012 р). — Одеса, 2012. – С. 77-81. – Режим доступу до журн. : http://oridu.odessa.ua/news/golovna/ogol/2012/Internet_konf_DU_2012.pdf

36. Галаган М. О. Реформування державного управління в Хорватії (інституційний аспект): досвід для України / М. О. Галаган // Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика : матер. наук. практик. конф. за міжнар. уч. (8 квітня 2011 р.) : у 2 ч. Ч. 1 / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Львів. регіон. ін-т держ. упр. – Львів, 2011. – С.

313-314.

37. Галаган М. О. Реформування органів державної влади в сфері євроінтеграції – запорука успіху адміністративної реформи в Україні / М. О. Галаган // Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика: матеріали підсумкової наук.-практ. конф. за міжнар. участю (28 жовтня 2011 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса, 2011. – Т. II – С. 137-138.

38. Галаган М. О. Становлення взаємовідносин між Україною та Європейським Союзом: шлях до підписання Угоди про асоціацію та її подальшої реалізації / О. М. Овчар, М. О. Галаган // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2011. – Вип. 3 (47). – С. 109-113.

39. Галаган М. О. Теоретичні засади інституційно-правових механізмів державного управління в контексті реалізації європейської інтеграції України / М. О. Галаган // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2011. – Вип. № 4 (48). – С. 7-10.

40. Галаган М. О. Удосконалення інституційно-правових механізмів державного управління європейської інтеграції України [Електронний ресурс] / М. О. Галаган // Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матеріали II Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів з державного управління (03 червня 2011 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса, 2011. – С. 90-92. – Режим доступу до журн. : http://oridu.odessa.ua/news/golovna/ogol/2011/Internet_konf_DU_2011.pdf

41. Галаган М. О. Шлях до ЄС: досвід Республіки Словенії / М. О. Галаган // Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України : матеріали 9-ї регіон. наук.-практ. конф. (17 трав. 2012 р.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 153-156.

42. Гаман М.В. Державне регулювання інноваційного розвитку України :

монографія. -К.: НАДУ, 2005. -386 с.

43. Гладський О. Особливості державного управління України в умовах євроінтеграції/ Гладський О. // Проблеми трансформації системи державного управління в умовах політичної реформи в Україні: матеріали наук.-практ. Конф. За міжнар. участю (м. Київ, 31 трав. 2006 р.)/ за заг. ред. О. Ю. Оболенського, В. М. Князева. - К., 2006. - У 2 т. Т. 1. - С. 33-35.

44. Гнатюк М. Зміст і спрямованість угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. / М. Гнатюк // Міжнародне співробітництво. № 5. // Стратегічні пріоритети, № 1 (18), 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sp/2011_1/117-121.pdf - Назва з екрану.

45. Гнатюк М.М., Малик Я.Й., Прокопенко Л.Л. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України. / Relations Between Ukraine and the EU and European Integration Process. Навч. посіб. / За заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В. Стрельцова.- К.: Міленіум. - 2009. – 782 с.

46. Гнидюк Н.А. Механізми координації політики європейської інтеграції в Україні : дис. кандидата наук з держ. упр. за спец. 25.00.02 – "Механізми державного управління" / Наталія Гнидюк : Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. – Одеса. – 2011. – 217 с.

47. Гнидюк Н. А. Механізм координації політики європейської інтеграції в системі державно управлінських відносин. [Електронний ресурс]: Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardu/2010_2/doc/1/08.pdf - Назва з екрану.

48. Гнидюк Н., Федонюк С. Розширення ЄС та досвід реформ країн Центрально-Східної Європи у контексті приєднання до ЄС / Expansion of ES and experience of reforms of countries of Centrally East Europe is in the context of tacking to ES: Навч.пос. / За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О.Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. – К.: Вид-во "Міленіум", 2009. – 354 с.

49. Грицяк І. Європейська інтеграція в східноєвропейському та південному напрямках // Вісник Національної академії державного управління при

Президентів України. – 2008. - №1. – 5-14 с.

50. Грицяк І.А. Європейський Союз: Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентів України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.. К. : НАДУ, 2011. Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. – 2011. – 764 с.

51. Грицяк І.А. Інтеграція європейська : Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентів України ; наук.-ред. Колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.. К. : НАДУ, 2011. Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. Колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін.. – 2011. – 764 с.

52. Громадянське суспільство в Угоді про асоціацію. // Проект при підтримці Європейського Союзу "Європа в серцях українців". [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://www.esua.info/programs/298--1420.html> - Заголовок з екрану.

53. Громадянське суспільство в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. // Ресурсний центр ГУРТ. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://gurt.org.ua/news/recent/400/> - Назва з екрану.

54. Громадянське суспільство в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. / І. Солоненко, Р. Хорольський, Н. Шаповалова, М. Лациба // Міжнародний фонд "Відродження", 2008. – 21 с. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/files/1230119510977/civil%20society%20in%20EU-Ukraine%20association%20agreement.pdf> - Назва з екрану.

55. Державне управління в Україні: навч. посібн. / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. - К.: Юрінком Інтер, 1998. – 432 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.lawbook.by.ru/admin/averjanov/2-2.shtml>. – Назва з екрану.

56. Державне управління: основи теорії, історія і практика : навчальний посібник / [В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній, М.М. Іжа, Г.І. Арабаджи] / за заг. ред. Надолішнього П.І., Бакуменка В.Д. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.

57. Договір про функціонування Європейського Союзу. [Електронний

ресурс] / А.О. Чевериков // Право Європейського Союзу – 2010. - Режим доступу: <http://eulaw.ru/treaties/tfeu> - Назва з екрану.

58. До кінця року Сербія може стати кандидатом у члени ЄС / Європейський простір. Портал про європейського громадянського суспільства України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/news/247947.html> - Назва з екрану.

59. Друзенко Г. Євроінтеграція як стратегія внутрішніх реформ: нотатки для нового уряду. [Електронний ресурс]. / Г. Друзенко // Юридичний журнал. – 2006. - №8. - Режим доступу: www.justinian.com.ua/article.php?id=2351 - Назва з екрану.

60. Евросредиземноморское соглашение между ЕС и Израилем. // Московская Государственная Юридическая Академия. Кафедра права Европейского Союза, Центр права Европейского Союза. / Комментарий и перевод к.ю.н., доц. Калиниченко П.А/ .[Електронний ресурс] - Режим доступу : http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/eea/ema_israel.htm - Назва з екрану.

61. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Е61 Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. -К.: НАДУ, 2010. - 820 с.

62. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / НАДУ при Президентіві України ; наук.-ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 5202 с.

63. Єврокомісія виділяє 45 млн. Євро на розвиток громадянського суспільства країн-сусідів. Її Європейський простір. Портал проєвропейського громадянського суспільства України, 04 грудня 2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/news/255659.html> - Назва з екрану.

64. Європейська інтеграція та Україна :Навч.-метод. посібник. - К. : Макрос, 2002. - 480 с. - (Україна на шляху до Європи).

65. Європейська інтеграція України: Політики-правові проблеми / За ред.. В.П. Горбатенка: Монографія. – К.: "Видавництво "Юридична думка", 2005. – 332 с.

66. ЄС та Сербія підписали Угоду про стабілізацію та асоціацію. Представительство Европейского Союза в Украине. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://delukr.sdv.com.ua/page47280.html> - Назва з екрану.

67. Жадько О. Перспективи реформування інституційної системи координації політики європейської інтеграції України / Національна академія державного управління при Президентіві України // Затверджений на засіданні Вченої ради Національної академії 31 січня 2008 р., протокол № 130/1-10. - Вісник 4/2008. - С. 202 – 208

68. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики": за станом на 01.07.2010 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР) - 2010 - N 40 - 527 с. [Електронний ресурс] :- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?Nreg=2411-17> – Назва з екрану.

69. Збаращук О.В. Державна регіональна політика: механізми забезпечення комплексного і збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів: дис. кандидата наук з держ. упр. : 25.00.02 / Збаращук Олександр Вікторович // – О., 2009. – 246 с.

70. Згоденко Е. Інституційний механізм співробітництва між Україною та Європейським Союзом. // Київський студентський журнал міжнародного права. К.: 2006, №3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jg.kiev.ua/pages/data/03/06.pdf> - Назва з екрану.

71. Золкіна М. Ставлення населення України до європейської та євроатлантичної інтеграції України. / Інформаційно-аналітичне видання "Громадська думка"// Фонд "Демократичні ініціативи" ім. Ілька Кучеріва. - К., - 2012. – № 2 - 16 с. [Електронний ресурс] :- Режим доступу: http://dif.org.ua/modules/pages/upload /file/bulleten_2.pdf - Назва з екрану

72. Іжа М. М. Навчально-методичне видання до семінару "Програма економічних реформ. Розвиток людського потенціалу. Державна регіональна політика" / М.М. Іжа та ін.; [за заг. ред. М.М. Іжі]. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2010. - 268 с.

73. Інституалізація процесу європейської інтеграції України. //

Міжнародний цент перспективних досліджень. // Шумило О./ [Електронний ресурс]: - Режим доступу: www.icps.com.ua/.../presentation_shumylo_...pdf - Назва з екрану.

74. Інституційне забезпечення європейської інтеграції. // Урядовий портал. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?Art_id=230525707&cat_id=223236991 – Назва з екрану.

75. Інституційні питання виконання Україною Угоди про асоціацію: координація політики європейської інтеграції на державному рівні. Аналітична записка. [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/620/> - Назва з екрану.

76. Калина М. Євроінтеграційна політика як чинник оптимізації державного управління України/ Калина М. // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції: Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (29 трав. 2003 р., м. Київ). -К., 2003.- Т. 1. - С. 443-446

77. Калина М. Нормативно-правове регулювання державної євроінтеграційної політики України: сучасний стан та пропозиції удосконалення / М. Калина // Вісник НАДУ при Президентові України. – 2008. - № 1. С. 163-170.

78. Калина М. Особливості євроінтеграційної політики України / М. Калина // Вісник НАДУ при Президентові України. - 2004. - №2. - С. 125-132

79. Кандель П. "Балканские настроения и перспективы вступления в Европейский Союз" / П. Кандель // Власть. - 2010. - № 11. - С. 50-53

80. Карпенко О. В. Інформаційно-аналітична діяльність як механізм публічного адміністрування/ О. В. Карпенко // Демократичні стандарти врядування й публічного адміністрування: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 4 квіт. 2008 р.: У 2 ч. / [за наук. ред. В. С. Загорського, А. В. Ліпенцева]. - Львів, 2008. - Ч. 2. - С. 91-95.

81. Качка Т. Наслідки майбутньої Угоди про асоціацію і поглиблену зону вільної торгівлі (з прикладами очікуваних змін за секторами економіки та державної політики). Критерійний покер (відповіді на запитання: Позитивні для

України наслідки Угоди про асоціацію і поглиблену зону вільної торгівлі з ЄС, Негативні для України наслідки Угоди про асоціацію і поглиблену зону вільної торгівлі з ЄС) /Т. Качка // Освітній пакет з актуальних питань європейської інтеграції: навч. Зб. / Сіверський інститут регіональних досліджень; Упоряд.: В.М. Бойко, Н.В. Коваленко, Л.А. Чабак. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2010. – 152 с. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://ukrcei.org/uploads/files/default/osv_paket.pdf – Назва з екрану.

82. Кифяк В.І. Сутність інституційного механізму розвитку аграрних підприємств. // Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна. [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.confcontact.com/20111222/3_kifyak.htm - Назва з екрану.

83. Ковальова О. Методологія Європейського Союзу з оцінки демократичності політичних інститутів держав-кандидатів на вступ / Ковальова О. // Людина і політика. -2003. - № 1. - С. 3-9

84. Конончук С. Локомотиви української євроінтеграції. / Світлана Конончук // Порядок денний асоціації (ПДА) між Україною і ЄС: громадський експертний моніторинг. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.usipr.kiev.ua/modules.php - Назва з екрану.

85. Концепція інституційної реформи у сфері виконання майбутньої Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, затвердженою Розпорядження Кабінету Міністрів України "Деякі питання проведення інституційної реформи у сфері виконання майбутньої Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом" від 10 жовтня 2012 р. № 767-р. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/767-2012-p> – Назва з екрану.

86. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. // ; за ред. Л.В.Губерського. - К. : Знання, 2009. – 751 с.

87. Копча В. Конституційний розвиток Словацької Республіки 1989-2004 рр.: історико-правове дослідження. : дис... канд. наук: 12.00.01 – 2009 // Дисертації

та автореферати України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/351930.html> - Назва з екрану.

88. Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. / М.В.Кордон. -К.: ЦУЛ, 2008. -171 с.

89. Корнієвський О. Європейський Союз. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.niisp.org.ua/defa~123.php> - Назва з екрану.

90. Коротич О. Механізм державного управління: проблеми теорії та практичної побудови / Олена Коротич // Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - 2006. - № 3. - С. 79-84

91. Кравчук І. Перспективи створення моніторингу та оцінювання Угоди пор асоціацію між Україною та Європейським Союзом. / Вісник НАДУ –К.: 2/ 2011. - С. 98-106

92. Кравчук І. Удосконалення стратегічного планування європейської інтеграції України / І. Кравчук // Вісник НАДУ при Президентові України. - 2009. - № 4. - С. 5-10

93. Кравчук І. Управління процесом гармонізації національного права з правом Європейського Союзу у державах-кандидатах у члени ЄС // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції: Матеріали наук.-практ. Конф. 29 трав. 2003 р., м. Київ: У 2 т. – К.: Вид-во НАДУ, 2003. – Т. 1. – С. 163-164

94. Кравчук І. Управління процесом гармонізації права Словацької Республіки з правом ЄС/ Кравчук І. // Вісник НАДУ при Президентові України. - 2005. - № 1. - С. 352-359

95. Круглашов А., Озимок І., Астапенко Т., Руссу В. Довідник./ склад. А. Круглашов, І. Озимок, Т. Астапенко, В. Руссу. – Ч.1. Чернівці. – 2010. - 212 с.

96. Лісабонський Договір: аналіз впливу на відносини між ЄС та Україною у міжнародній, безпековій та оборонній політиці/ Упорядники: Коломієць О.В, Золкіна М.Ю., Головнєв Д.В., К. - 2011. - 90 с.

97. Методологічні підходи проведення Громадського моніторингу виконання Порядку денного асоціації між Україною та ЄС. // Звіт № 3 за

результатами Громадського моніторингу виконання пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС (2010 рік) [Електронний ресурс] :- Режим доступу: http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/Report3_monitoring_PDA_2010.pdf - Назва з екрану.

98. Мирошніченко О. Аналіз досвіду організації виконання угод про асоціацію з ЄС країнами Центрально-Східної Європи та Західних Балкан/ проект МЦПД "Підготовка уряду України до імплементації Угоди про асоціацію: аналітична та методологічна підтримка" за підтримки Шведської агенції з міжнародного розвитку / О. Мирошніченко. Квітень - 2010 – 69 с.

99. Муравйов В. Міжнародні угоди Європейського Союзу та *acquis communautaire*. / В. Муравйов // Право України.- 2012. - № 3-4. – С. 87-97.

100. Нагорна І.В. Держане управління в країнах-членах ЄС / "Public Administration in the EU Member States": Навч. посіб. / За загальною ред.: М. Бойцуна, Я. Мудрого, О. Рудіка. – К.: Видавництво "Міленіум", 2009. – 192 с.

101. Наскільки повна чи порожня склянка? [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/internal/naskilki-povna-chi-porozhnya-sklyanka-scho-vzhe-zrobleno-i-scho-sche-musit-vikonati-ukrayina-pered-vilnyuskim-samitom-.html> - Назва з екрану.

102. Нова зовнішня політика: Україна має план / Міжнародний Центр Перспективних Досліджень – 2011. - № 1-2. – 75 с.

103. Нормативно-правові акти інститутів Європейського Союз. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.osvita-plaza.in.ua/publ/pravo_evropejskogo_sojuzu/normativno_pravovi_akti_institutiv_evropejskogo_sojuzu/106-1-0-4805 - Назва з екрану.

104. Організаційні та правові елементи інституційного механізму забезпечення гендерної рівності в Україні. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. – 140 с. [Електронний ресурс] :- Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/en_34968Institutional_mechanism_Gender.pdf - Назва з екрану.

105. Організаційно-правові засади державного управління : навч. посіб. / Іжа М. М., Пахомова Т. І., Різникова Я. О. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2008. – 310 с.

106. Оржель О. Європеїзація систем публічного адміністрування країн Центральної та Східної Європи у контексті підготовки до членства в ЄС / О. Оржель. // Вісник НАДУ при Президентіві України. - 2010. - № 2. - С. 22-30

107. Особливості інтеграції Хорватії до Європейського Союзу: уроки для України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://naub.org.ua/?P=1100> – Назва з екрану.

108. Парахонський Б. Європейський проект та Україна : Аналітична доповідь // За загальною ред. О. В. Литвиненка. – К. : НІСД, 2012. – 64 с.

109. Партнерство між Україною та Європейським Союзом (супровідний лис) / Рада з питань співробітництва [Електронний ресурс] - 2009. – Режим доступу: http://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/eu_uk_chronology/association_agenda_ukr.pdf - Назва з екрану.

110. Передумови і віхи європейської інтеграції. Європейська інтеграція. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://ukrmap.su/uk-wh11/1298.html> – Назва з екрану

111. План дій "Україна - Європейський Союз". Міжнародний документ від 12.02.2005- [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_693 - Назва з екрану.

112. Пономаренко Є. В. Стан та перспективи удосконалення нормативно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів органами виконавчої влади. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://pravoznaves.com.ua/period/article/3715/%AA> – Назва з екрану.

113. Попок А. Сучасні підходи до здійснення реформування державного управління: досвід зарубіжних країн/ А. Попок // Вісник НАДУ при Президентіві України. - 2012. - № 2. - С. 13-20

114. Порядок денний асоціації. // Представництво Європейського Союзу в Україні. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/political_relations/association_agenda/association_agenda_uk.htm - Назва з екрану.

115. Порядок денний асоціації (ПДА) між Україною і ЄС: громадський експертний моніторинг. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.es-ukraina.blogspot.com/> - Назва з екрану.

116. Порядок денний асоціації Україна – ЄС як частина підготовки Угоди про асоціацію. Результати громадського моніторингу у 2010-2011 роках / Укр. Незалеж. Центр політ. дослідж. : за заг. ред. Ю. Тищенко. – К. : Агентство "Україна", 2012. – 108 с. – Книга-"перекрутка".

117. Постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ "Про проголошення незалежності України Верховна Рада України" [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

118. Постанова Верховної Ради Української РСР від 25.12.1990 № 581-ХІІ "Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/581-12> - Назва з екрану.

119. Правові засади відносин України з ЄС / Львівська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.loda.gov.ua/ua/priorities/integration/es/principles> — Назва з екрану.

120. Приходченко Л.Л. Інституційний механізм підвищення ефективності системи органів публічної влади / Актуальні проблеми державного управління : Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. Вип. 2 (38). – Одеса: ОРІДУ НАДУ - 2009. – 216 с.

121. Приходченко Л.Л. Політичний та інституційний механізм державного управління : узгодження інтересів. [Електронний ресурс]:– Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Arpu/2010_2/doc/1/02.pdf – Назва з екрану.

122. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2012. – 256 с.

123. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава Комітет з

економічних реформ при Президентіві України [Електронний ресурс] :- Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf - Назва з екрану.

124. Прокопенко Л. Удосконалення державного механізму європейської інтеграції. // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 5-ї регіон. Наук.-практ. конф. 15 трав. 2008 р., м. Дніпропетровськ; за заг. Ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. – 308 с.

125. Процес європейської інтеграції України має бути інституціоналізовано. // Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. / Вісник центру. – 2002. - № 161. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://www.icps.com.ua/files/articles/30/85/nl_ukr_20020930_0161.pdf - Назва з екрану.

126. Рафальський І. Політика євроінтеграції та її роль в процесі Національного самовизначення. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://visnyk-psp.kpi.ua/ru/2011-4/10.pdf> - Назва з екрану.

127. РГ. І: Україна - ЄС: на шляху до політичної асоціації. // Національний Конвент України щодо ЄС (НК). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.euconvention.org.ua/rg-i-ukraina-es-na-shlyahu-do-politichnoy-asyatsii/> – Назва з екрану.

128. Результати Громадського моніторингу виконання пріоритетів Порядку денного асоціації Україна - ЄС (січень-вересень 2011 року) [Електронний ресурс] :- Режим доступу: http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/Report4_monitoring_PDA%28Jan-Sep2011%29.pdf – Назва з екрану.

129. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.05.2010 № 1073-р "Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2010". [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1073-2010-%D1%80> – Назва з екрану.

130. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.06.2011 № 612-р "Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до

Європейського Союзу на 2011". [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/612-2011-%D1%80> – Назва з екрану.

131. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 05.04.2012 № 184-р "Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2012" [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/184-2012-%D1%80> – Назва з екрану.

132. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.02.2013 № 73-р "Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013". [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/73-2013-%D1%80#n10> – Назва з екрану.

133. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2012 р. № 767-р "Про Концепцію інституційної реформи у сфері виконання майбутньої Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом" [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/767-2012-%D1%80> - Назва з екрану.

134. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 р. № 168-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 року" [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2013-p> - Назва з екрану.

135. Руденко О.М. Інтеграція європейська України : Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.. ; за ред.. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. - К. : НАДУ, - 2010. - 820 с.

136. Сабан М.В. Переваги і недоліки інтеграції України до ЄС. Буковинська державна фінансова академія, Україна [Електронний ресурс] : - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67697.doc.htm – Назва з екрану.

137. Словник термінів і понять з державного управління - К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби - 2005. - Вид. 2-ге, доп. і

виправл. – 254 с.

138. Сорока С.В., Волчецький Р.В. Еволюція взаємовідносин України з Європейським Союзом [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/posibnuku/252/11.pdf> – Назва з екрану.

139. Союз заради Середземномор'я чи Середземномор'я заради Франції? [Електронний ресурс] // "Дзеркало тижня. Україна" - 2008. - № 27 - Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/soyuz_zaradi_seredzemnomorya_chi_seredzemnomorya_zaradi_frantsiyi.html - Назва з екрану.

140. Стратегії інтеграції України до ЄС (указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98). [Електронний ресурс] : - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98> - Назва з екрану.

141. Стрельцов В.Ю. Інституційні вимоги переговорного процесу з Європейським Союзом. [Електронний ресурс] : Теорія і практика державного управління: зб. наук. пр.. – Х. : Вид-во Харрі НАДУ "Магістр", 2010. – Вип. 2 (29). – 496 с. Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpu/2010_2/doc/5/02.pdf - Назва з екрану.

142. Стрельцов В.Ю. Інтеграція : Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Еб1 Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. -К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

143. Стрельцова О. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: передумови, проблеми і перспективи / О. Стрельцова // Право України.- 2012. - № 3-4. – С. 87-97

144. Східне партнерство / Представництво Європейського Союзу в Україні. [Електронний ресурс] : - Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/eastern_partnership/eastern_partnership_uk.htm - Назва з екрану.

145. Тимофеев П. Перспективы расширения ЕС и позиция Франции // Сучасна Європа. Журнал суспільно-політичних досліджень / за ред. Н. Шмелева, В. Мироненко . – М.: Інс-т Європи Російської академії наук. – 2011.- № 4 (48).

146. Топалова Е.Х. Наближення вітчизняної системи врядування до європейських стандартів: регіональний рівень : дис... канд. наук з держ.упр. за спец. 25.00.02 – “Механізми державного управління” / Ельзара Топалова : Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України. – Одеса. – 2008. – 175 с.

147. Топалова Е. Х. Реформування публічної адміністрації в Україні: шлях до європейських стандартів / Е. Х. Топалова // Актуальні проблеми європейської інтеграції: зб. ст. з питань європейської інтеграції та права / за ред. Д. В. Ягунова. - Одеса, 2008. - Вип. 4. - С. 133-144.

148. Трюхан В. Інституційне забезпечення адаптації законодавства України до надбання спільноти в рамках виконання майбутньої Угоди про асоціацію Україна – ЄС / В. Трюхан // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2011. - № 4. – С. 230-240

149. Трюхан В. Інституційне забезпечення виконання угоди про асоціацію Україна – ЄС. К.: Вид-во НАДУ, 2011. – №3. – С. 184-193

150. Трюхан В. Становлення політики інтеграції України до ЄС: від угоди про партнерство і співробітництво до асоціації / Трюхан В. // Вісник державної служби України. – 2005. - № 2. – С. 24-31

151. Трюхан В. Угода про асоціацію: час "X" для європейської інтеграції України / В. Трюхан // [Електронний ресурс] :- Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/esp/2010_1/Vistup_Tryukhan.pdf - Назва з екрану.

152. Удосконалення механізмів державного управління співробітництвом України та ЄС у контексті східного партнерства [Електронний ресурс] / Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. - К. : НАДУ, 2013. - 120 с.

http://www.academy.gov.ua/doc/koment-inter_prezident/wystup_2013_04_25.pdf -

Назва з екрану.

153. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: перспективи підписання та можливості тимчасового застосування. Аналітична записка. // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/911/> - Назва з екрану.

154. Указ Президент України від 24.02.1998 № 148/98 "Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими". [Електронний ресурс] : - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/148/98> - Назва з екрану.

155. Указ Президент України від 28.08.1993 № 358/93 "Про Міжвідомчий комітет України у справах Європейського Союзу" [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/358/93> - Назва з екрану.

156. Указ Президента України від 03.04.1999 № 357/99 "Про Положення про Міністерство закордонних справ України" (зі змінами). [Електронний ресурс] :- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/357/99> - Назва з екрану.

157. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: монографія / за заг. Ред. А. В. Єрмолаєва. – К. : НІСД, 2010. – 528 с.

158. Україна і ЄС парафували угоду про асоціацію. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zik.ua/ua/news/2012/03/30/341808> – Назва з екрану.

159. Федорчак О. Зміст, структура та класифікація механізмів державного управління / "Ефективність державного управління": Збірник наук. праць. – 2008. – Вип. 14/15.

160. Хаварівська Г.С. Інтеграція : Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. Акад. Держ. Упр. При Президентові України ; наук.-ред. Колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.. К. : НАДУ, 2011. Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. Колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін.. – 2011. – 764 с.

161. Хронологія двосторонніх відносин / Представництво Європейського

Союзу в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/chronology/index_uk.htm – Назва з екрану.

162. Цитович В. Інституціональний механізм державних закупівель в Україні: поняття та принципи / В. Цитович В. // Актуальні проблеми державного управління : зб. Наук. Пр.. ОРІДУ / [голов. Ред. М.М. Іжа]. – О., 2009. – Вип. 3 (39). – С. 136-139

163. Чала Н. Д. Система інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління розвитком переваг країни / Н. Д. Чала // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. / [голов. ред. О. Ю. Амосов]. - Х., 2012. - Вип. 1 (36). - С. 122-129.

164. Чепуренко Я. О. Лабораторія "Інформаційно-аналітичне забезпечення управління вищим навчальним закладом" [Електронний ресурс] / Я. О. Чепуренко // Інститут управління та економіки освіти НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Режим доступу : <http://www.iueo.npu.edu.ua/tsentr-naukovykh-doslidzhen/276-laboratoriia-informatsiyno-analitychne-zabezpechennya-upravlinnya-vyshchym-navchalnym-zakladom> - Назва з екрану.

165. Черленяк І., Мансветов Ю. Адаптація системи державного управління Словаччини до умов членства в Європейському Союзі / І. Черленяк, Ю. Мансветов // Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Київ, 31 трав. 2005 р.: У 2 т./ за заг. Ред.. В.І. Лугового. – К., 2005. – Т. 1. – С. 198-199.

166. Яковюк І. Азбука європейської інтеграції [Електронний ресурс] / Яковюк І., Трагнюк Л., Медеяєв В. – Харків : “Апекс+”, – 2006. – 168 с. – Режим доступу : http://www.library.lg.ua/eu/pdf/4materials/abc_of_europe_integration.pdf – Назва з екрану.

167. Ambrose Evans-Pritchard. [Електронний ресурс] : Emerging markets crushed by double squeeze in China and America, The Daily Telegraph, 20 червня 2013 р. - Режим доступу: [http://www. Telegraph.co.uk/finance/china-business/10133488/Emerging-markets-crushed-by-double-squeeze-in-China-and-Ameri](http://www.Telegraph.co.uk/finance/china-business/10133488/Emerging-markets-crushed-by-double-squeeze-in-China-and-Ameri)

ca.html. - Назва з екрану.

168. Association Agreements. European Union law documents are accessible via the EUR-lex website. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://eeas.europa.eu/association/> - Назва з екрану.

169. Association Agreement with the EU. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://teas.eu/ru/node/619> - Назва з екрану.

170. Böhlke E. The Failure of the EU's Ukraine Policy. [Електронний ресурс] : / E. Böhlke, M. Davydchuk // DGAPstandpunkt Prof. Dr. Eberhard Sandschneider (Hrsg.) Otto Wolff-Direktor des Forschungsinstituts der DGAP e. V. – 2013. - № 9. - Режим доступу : <https://dgap.org/en/article/getFullPDF/24624> - Назва з екрану.

171. Council conclusions on Ukraine. [Електронний ресурс] : Council of the European Union. – 2012. Режим доступу : http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf - Назва з екрану.

172. Developpement et cooperation – europeaid. / Commission europeenne [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/country-cooperation/tunisia/tunisia_fr.htm - Назва з екрану.

173. Explainer: What Exactly Is An EU Association Agreement? [Електронний ресурс] : Radio Free Europa. - 2014. - Режим доступу : <http://www.rferl.org/content/eu-association-agreement-explained/25174247.html> - Назва з екрану.

174. Eu/Israel Action Plan [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/israel_enp_ap_final_en.pdf - Назва з екрану.

175. EU-Ukraine Association Agreement – the complete texts. [Електронний ресурс] : European Union External Action. - Режим доступу : http://eeas.europa.eu/ukraine/assoagreement/assoagreement-2013_en.htm - Назва з екрану.

176. Europe. Syntheses la legislation ole L'UE. Programme MEDA [Електронний ресурс] - Режим доступу http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_co

untries/r15006_fr.htm - Назва з екрану.

177. European Neighbourhood Policy (ENP) Overview. [Електронний ресурс] : European Union External Action. - Режим доступу : http://eeas.europa.eu/enp/index_en.htm#3 - Назва з екрану.

178. European Union relations with Israel and the Palestinian Authority –The role of human rights. Composed by the office of Alexandra Thein MEP, April 28, 2011 [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.alexandra-thein.de/fileadmin/user_upload/diverses/EU_relations_with_Israel_and_the_Palestinian_Authority.pdf – Назва з екрану.

179. Europe's most important political party hits the campaign trail: a sneak peak at the EU section of CDU/CSU's election manifesto. [Електронний ресурс] : Open Europe blog. - 2013 - Режим доступу: <http://www.openeuropeblog.blogspot.co.uk/2013/06/europes-most-important-political-party.html> - Назва з екрану.

180. First stage of EU-Ukraine Action Plan on Visa Liberalization could be finished before Vilnius summit – Tombinski. Tag Archives: EU-Ukraine Association Agreement. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.modernukraine.eu/tag/forum-kluyiev-european-integration-course-does-not-stop-2/> - Назва з екрану.

181. Jakubiak M. Prospects of EU-Ukraine economic relations. [Електронний ресурс] : / M. Jakubiak // Central European Initiative (CEI). – 2006. - Режим доступу : <http://www.case-research.eu/en/node/52400> - Назва з екрану.

182. Herman V. The Association Agreement between the EU and Ukraine must be signed. Appeal of the Ukrainian National Platform of the Eastern Partnership Civil Society Forum. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/the-association-agreement-between-the-eu-and-ukraine-must-be-signed-appeal-of-the-ukrainian-national-platform-of-the-eastern-partnership-civil-society-forum/la ng/en> – Назва з екрану.

183. Information on the EU-Ukraine Association Agreement. [Електронний ресурс] : European Union External Action. - Режим доступу : http://eeas.europa.eu/top_stories/2012/140912_ukraine_en.htm - Назва з екрану.

184. Ivan Koprčić "Priority areas in reforming Governance and Public

Administration in Croatia / Ivan Koprić, Ph.D., University of Zagreb, Croatia. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan017009.pdf> – Назва з екрану.

185. Kuzmin D. Analysis Of The Eu – Ukraine Relations In The Context Of The Association Agreement And Related Documents And The Eu 2014-2020 Financial Perspective. [Електронний ресурс] : / D. Kuzmin, I. Maksymenko // Center for International Studies, Department of International Relations, Odesa National University Odesa, Ukraine. – 2012. - Режим доступу : <http://www.project-bridge.eu/datoteke/Actions2012/BRIDGE-ANALYSIS%20OF%20THE%20EU-UKRAINE%20RELATIONS.pdf> - Назва з екрану.

186. Marijana Barun "Governance and Public Administration in the context of Croatian accession to the European Union" / Marijana Barun Faculty of Economics, University of Zagreb, Croatia. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ijf.hr/eng/EU2/Badjun.pdf> - Назва з екрану.

187. Public Administration reform and European Integration in Croatia / Forum organized by: the Government of the Republic of Croatia, The World Bank, The Delegation of the European Commission, DFID and SIGMA/OECD , Zagreb. – 2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/INTCROATIA/Resources/PARBookletEnglish.pdf> – Назва з екрану.

188. Posolskiy V. Constitutional mode of European Union: Tutorial. – Kyiv. - "Takson". - 2005.- 280 p.

189. Partnership And Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, and Ukraine. [Електронний ресурс] : Official Journal of the European Communities : Режим доступу : <http://ec.europa.eu/world/agreements/downloadFile.do?fullText=yes&treatyTransId=659> - - Назва з екрану.

190. Testing European legislation for subsidiarity and proportionality. [Електронний ресурс] : Dutch list of points for action, 21 червня 2013 р. - Режим доступу: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vergaderstukken/2013/06/21/inventarisatie-eu-regelgeving-op-subsidiariteit-en-proportionaliteit-nederlandse-lijst-van-actiepunten.html> – Назва з екрану.

191. The Association Agreement: A pearl of great value at risk of loss. [Электронный ресурс] : Civic Expert Council within Ukrainian part of the EU-Ukraine cooperation Committee. – 2012. - http://www.kas.de/wf/doc/kas_30051-1522-1-30.pdf?130517114724 – Назва з екрану.

192. 46./2.2The EU-Israel association agreement. // Europe and the Mediterranean: towards a closer partnership An overview of the Barcelona Process in 2002. European Communities, 2003. - P. - 15-17. [Электронный ресурс] - Режим доступа : http://eeas.europa.eu/euromed/publications/closer_en.pdf – Назва з екрану.

193. The Rompuy's Report "Towards A Genuine Economic and Monetary Union" on December 5, 2012 and the European Union Summit's Results on December 12-13, 2012. – P. 28-30

ДОДАТКИ

Додаток А.1.

ДОВІДКА
про участь у науково-дослідних роботах

Видана Галаган Марині Олександрівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у виконанні науково-дослідної роботи за комплексним науковим проектом

"Державне управління та місцеве самоврядування"
(назва проекту)

ОРИДУ НАДУ при Президентові України, а саме: згідно наказу №3-н від 13 січня 2010 року. "Про виконавців НДР 2010 року" у виконанні науково-дослідної роботи "Розвиток транскордонного співробітництва в умовах
Вказується рівень участі здобувача (виконавець, відповідальний виконавець

Європейської політики сусідства", а саме як виконавець, розділу 2.1, номер керівник, співвиконавець тощо, номер наказу про затвердження виконавців) у виконанні науково-дослідної державної реєстрації 0109U002690

роботи (назва науково-дослідної роботи, номер державної реєстрації)

Керівник науково-дослідної роботи

(підпис)

Овчар О.М.
(ініціали, прізвище)

Начальник відділу координації наукових досліджень та інформаційно-аналітичної роботи

(підпис)

Смельянова О.М.
(ініціали, прізвище)

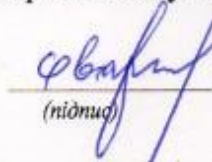
Додаток А.2.

ДОВІДКА
про участь у науково-дослідних роботах

Видана Галаган Марині Олександрівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у виконанні госпдоговірної науково-дослідної роботи між ОРІДУ НАДУ при Президентові України та Херсонським обласним ЦППК за темою “Дослідження актуальних науково-практичних аспектів адміністративної реформи: проблеми та шляхи їх розв'язання”, номер державної реєстрації 0111U004682, а саме як виконавець, підрозділу 2.3, згідно договору про виконання науково-дослідних робіт №25/03-11 від 25 березня 2011 року, та договору про ТТК №1 від 25 березня 2011 року.

Керівник науково-дослідної роботи

(підпис)

Овчаренко Ю.О.
(ініціали, прізвище)

Начальник відділу координації наукових досліджень та інформаційно-аналітичної роботи

(підпис)

Ємельянова О.М.
(ініціали, прізвище)

Додаток А.3.

ДОВІДКА
про участь у науково-дослідних роботах

Видана Галаган Марині Олександрівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у виконанні науково-дослідної роботи за комплексним науковим проектом

“Державне управління та місцеве самоврядування”
(назва проекту)

ОРИДУ Національної академії державного управління при Президентові України, а саме: як виконавець згідно наказу №3-н від 03 лютого 2012 року

Вказується рівень участі здобувача (виконавець, відповідальний виконавець, керівник, співвиконавець тощо, номер наказу про затвердження виконавців) у виконанні науково-дослідної роботи “Про бюджетні НДР 2012 року” у виконанні науково-дослідної роботи керівник, співвиконавець тощо, номер наказу про затвердження виконавців) у виконанні науково-дослідної “Стратегічне планування зовнішньоекономічної інтеграції регіону як складова сталого розвитку”, як виконавець розділів 4.1, 4.2 та висновків номер державної реєстрації 0111U000252 роботи (назва науково-дослідної роботи, номер державної реєстрації)

Керівник науково-дослідної роботи

(підпис)

Кривцова В.М.
(ініціали, прізвище)

Начальник відділу координації наукових досліджень та інформаційно-аналітичної роботи

(підпис)

Ємельянова О.М.
(ініціали, прізвище)

Додаток Б.1.

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дисертаційного дослідження щодо інституційно-правових механізмів
реалізації європейської інтеграції України

Галаган Марини Олександрівни, аспіранта кафедри європейської інтеграції
Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

В рамках договору №25/03-11 від 25 березня 2011 року про виконання науково-дослідної роботи «Дослідження актуальних науково-практичних аспектів адміністративної реформи: проблеми та шляхи їх розв'язання» (державний реєстраційний номер 0111U004682) результати дисертаційного дослідження аспіранта Галаган М.О. були використані при розробці науково-методичного забезпечення в Херсонському обласному центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій. Зокрема проаналізовано європейський досвід асоційованих з ЄС країн з питань інституційного забезпечення процесу європейської інтеграції, обгрунтовано необхідність законодавчих змін та перегляд повноважень ЦОВВ щодо реалізації політики європейської інтеграції України та доцільність створення окремого органу державної влади в системі ЦОВВ, що здійснюватиме координацію реалізації політики європейської інтеграції України.

Директор Херсонського обласного центру перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників органів державної
влади, органів місцевого самоврядування, керівників
державних підприємств, установ і організацій

С.Г. Білорусов

Додаток Б.2.

 УКРАЇНА АВТОНОМНАЯ РЕСПУБЛИКА КРЫМ		
МИНИСТЕРСТВО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ТОРГОВЛИ		
95005, г. Симферополь, проспект Кирова, 13	тел.: 54-43-61, 25-45-27 факс: 54-43-28 e-mail: me@ark.gov.ua www.minek-crimea.gov.ua	
от <u>№ 05. 2013</u> № <u>05/540</u> на № _____ от _____		
Довідка про впровадження		
<p>Видана аспіранту Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України Галаган Марині Олександрівні про те, що результати її дисертаційного дослідження «Інституційно-правові механізми реалізації європейської інтеграції України» використані при розробці Стратегії економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим на 2011-2020 роки, затвердженої Постановою Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 20 квітня 2011 року № 329-6/11 та щорічних Програм економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим.</p> <p>Зокрема, були використані матеріали третього розділу, під час розробки Програми, а саме: на підставі аналізу взаємовідносин інститутів громадянського суспільства з органами державної влади враховано доцільність та важливість залучення громадянського суспільства до вироблення державної політики, зокрема у сфері зовнішніх відносин.</p>		
Перший заступник міністра		Н. Прохоренкова

Додаток В

Тлумачення категорій "економічна інтеграція", "політична інтеграція" та "правова інтеграція"

Автор (и)	Економічна інтеграція - це	Політична інтеграція - це	Правова інтеграція - це
М. Кордон	наближення та взаємопереплетення економік декількох країн з однорідними соціально-економічними системами, націлені на створення єдиного господарського організму	сукупність політичних процесів, спрямованих на консолідацію, злиття суспільних, політичних, військових, економічних структур або етносів у рамках однієї держави або кількох держав з метою протидії деструктивним внутрішнім і зовнішнім чинникам	
В. Копійка, Т. Шинкаренко	процес, націлений на формування спільного ринку і проведення спільної політики у визначеному секторі економіки (секторальна або галузева інтеграція) чи в усій економічній сфері краї-учасниць. В останньому випадку мається на увазі загальна економічна інтеграція, що супроводжується уніфікацією валютної, податкової, соціальної й антикризової політики	процес поширення на країни-учасниці влади спільних наднаціональних інституцій, покликаних здійснювати спільні компетенції у сферах, делегованих ним у спільних інтересах країнами-учасницями	

П. Буряк, О.Гупало	об'єднання двох і більше країн для створення широкого економічного простору. Країни укладають відповідні інтеграційні угоди, сподіваючись на економічний вигаш	процес детермінації модернізації правового поля країни-учасниці, демократизація її політичної й інституціональної систем	
В. Горбатенко			процес об'єднання та взаємного пристосування національних правових систем Європи в межах міждержавних правових систем з метою досягнення та збереження стабільності й розвитку європейського регіону та його суб'єктів
М. Гнатовський			спільна діяльність держав, міжнародних організацій, спрямована на зближення національних правових систем на основі міжнародно-правових норм, їх інтернаціоналізацію
Великий тлумачний словник сучасної української мови	процес зближення та об'єднання економік країн, регіонів		

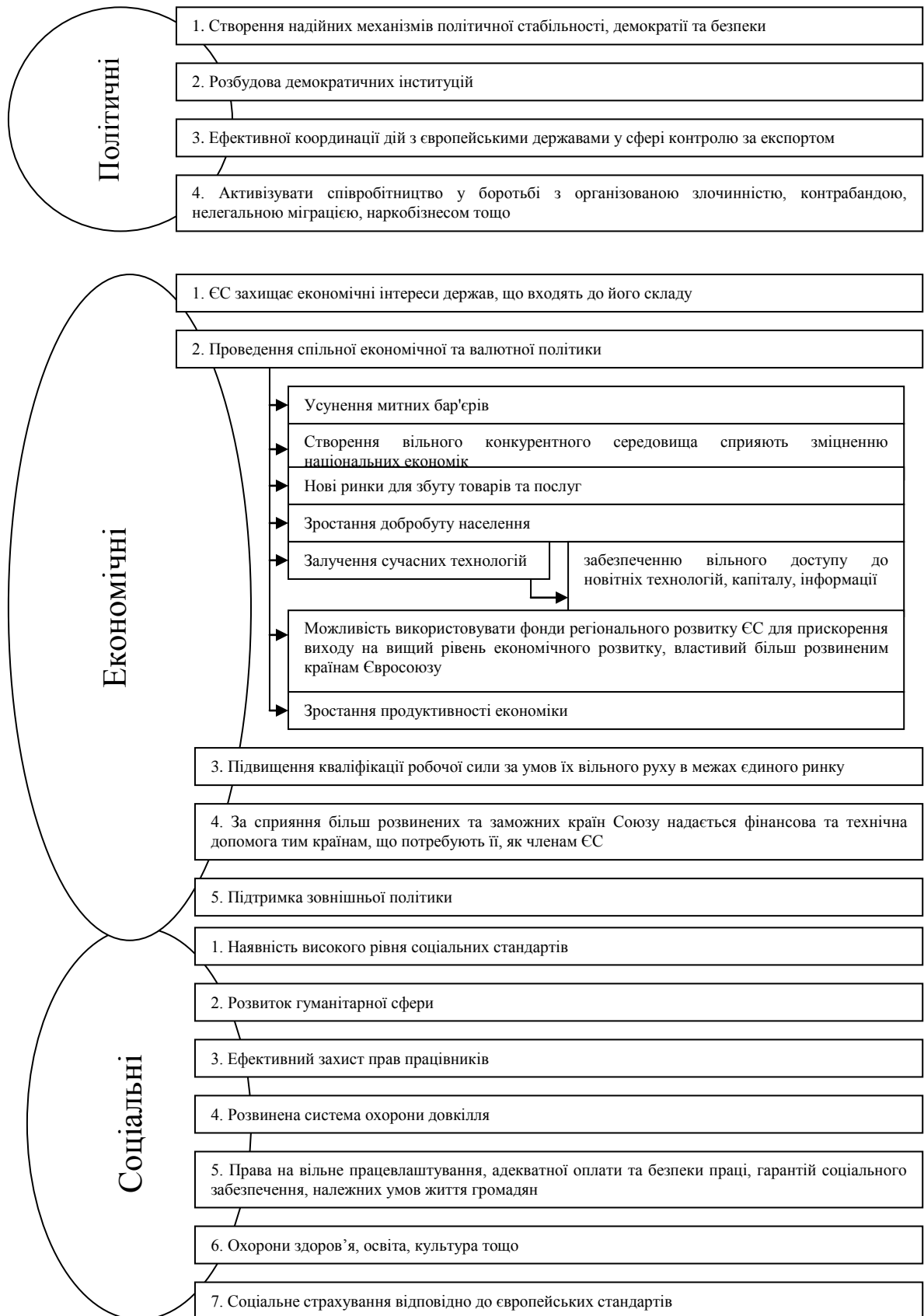
Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник		сукупність політичних процесів, спрямованих на консолідацію, злиття суспільних, політичних, військових, економічних структур або етносів у рамках однієї держави або кількох держав з метою протидії деструктивним внутрішнім і зовнішнім чинникам	
Луць Л.			процес об'єднання та взаємного пристосування національних правових систем Європи у межах міждержавно-правових систем з метою досягнення та збереження стабільності і розвитку європейського регіону та його суб'єктів
Коваленко Є.О.		сукупність політичних процесів, спрямованих на консолідацію, об'єднання суспільства, політичних структур або етносів у рамках однієї держави чи кількох	

		держав для протидії внутрішнім і зовнішнім деструктивним чинникам	
Розпутенко І.В. (Словник з державного управління)	процес, що супроводжується розвитком тісних економічних зв'язків на базі міжнародного поділу праці та факторів виробництва, який спостерігається між країнами з близьким рівнем економічного розвитку та охоплює всі без винятку сфери міжнародного виробництва й обміну, приводить до формування єдиних господарчих комплексів та встановлення тісних зв'язків між його учасниками. Це вищий ступінь міжнародного розподілу праці; процес розвитку глибоких і сталих взаємозв'язків груп країн, що ґрунтується на проведенні узгодженої міждержавної економіки і політики		

Хаварівська Г.С. (Енциклопедія державного управління)	об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, створення міжнародних господарських комплексів у межах держави; форма інтернаціоналізації господарської діяльності, зближення та поглиблення національних економік	процес зближення двох і більше політичних структур, які направлені в бік їх взаємної співпраці; у більш вузькому розумінні – це формування окремого цілого комплексу політичних систем на міжнародному рівні	різновид інтеграційних процесів, що ґрунтується на засадах об'єднання певних частин у єдине ціле. Такими частинами у межах відповідного правового простору є національні правові системи, а єдиним цілим – регіональні чи універсальні міждержавні правові системи
--	---	---	--

Додаток Д

Переваги інтеграції України до ЄС

Додаток Е

Хронологія розвитку відносин Україна-ЄС

Дата	Документ, подія	Примітки
1991 р.	Розпочато двосторонні відносини між Україною та ЄС	Міністр закордонних справ Нідерландів Анри (Ханс) ван ден Брук, як головуючої в ЄС, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України. Поштовхом для цього було спільне розуміння того, що процвітання, стабільність і безпека як України, так і ЄС можуть бути значно посилені тісним співробітництвом
2 грудня 1991 р.	Декларація Європейських Співтовариств щодо України	Було відзначено демократичний характер Всеукраїнського референдуму та пролунав заклик до України підтримувати з ЄС відкритий і конструктивний діалог, спрямований на забезпечення виконання всіх колишніх зобов'язань СРСР
січень 1992 р.	Вступ до ОБСЄ (НБСЄ до 1995 р.)	Організацію з безпеки і співробітництва у Європі, було започатковано як політичний консультативний орган, до якого ввійшли країни Європи, Центральної Азії та Північної Америки. В січні 1995 року вона набула статусу міжнародної організації. Внаслідок розпочатого у 1972 році процесу НБСЄ, у 1975 р. було ухвалено Гельсінкський Заключний акт. Цей документ охоплює широке коло стандартів міжнародної поведінки та зобов'язань, що регулюють відносини між державами-учасницями, заходів зміцнення довіри між ними, особливо в політично-військовій сфері, поваги до прав людини і основних свобод, а також співпраці в економічній, культурній, технічній та науковій галузях.
червень 1992 р.	Договір СТАРТ-1 і Лісабонський протокол	Україна погодилась ліквідувати у найкоротший термін свої стратегічні озброєння далекої дії. Це сприяло поживленню відносин з ЄС.
2 липня 1993 р.	"Основні напрями зовнішньої політики України", схвалено Постановою Верховної Ради України	Це була вперше сформульована позиція України щодо ЄС на законодавчому рівні. На момент розроблення документа в Україні серйозно не розглядалася можливість інтеграції до ЄС, і цей факт знайшов відображення у положенні документа, що "членство в Європейських Спільнотах" є не пріоритетною, а "перспективною метою української зовнішньої політики". Натомість звертає на себе увагу те, що в "Основних напрямках зовнішньої політики України" "географічно близькі держави разом з деякими

		прикордонними державами" визначалися "своєрідним мостом між Україною і заходом Європи".
березень 1994 р.	Започаткування зустрічей "Україна – "Трійка ЄС"	Євросоюзівська "трійка" - це делегація у складі представників поточного і наступного президентства, Ради ЄС і Єврокомісії. Тобто тих, хто виробляє й ухвалює в Євросоюзі рішення. Засідання у форматі Трійка ЄС - Україна завжди є однією з головних політичних подій двосторонніх відносин, таким собі звірянням годинників.
1994 р.	Угода про партнерство і співробітництво	набула чинності у 1998 році.
11 червня 1998 р.	Указ Президента України про Стратегію інтеграції України до ЄС	було визначено пріоритети діяльності органів виконавчої влади на період до 2007 року. Ця Стратегія визначила основні напрями співробітництва України з Європейським Союзом.
10 грудня 1999 р.	Спільної стратегії ЄС щодо України (ССУ)	Спрямована на зміцнення відносин "стратегічного партнерства" між Україною та ЄС.
14 вересня 2000 р.	Указом Президента України схвалено Програму інтеграції України до Європейського Союзу	У Програмі охоплено практично всі сфери суспільного життя держави з метою досягнення критеріїв, визначених Європейською Радою в червні 1993 р. у Копенгагені. Механізм реалізації Програми визначено у Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, який передбачає щорічне розроблення і виконання Плану дій по реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до ЄС. Крім того, організовано систематичний моніторинг виконання Плану дій.
2003 р.	Ухвалено Європейською Комісією Повідомлення "Ширша Європа – сусідство: нові рамки відносин з нашими південними і	У 2004 Єврокомісія доповнила і конкретизувала цей документ, ухваливши Повідомлення "Стратегія Європейської політики сусідства". Відповідно до положень цих документів ЄПС є багатосторонньою ініціативою ЄС щодо середземноморських та східних країн-сусідів. ЄПС стосується широкого спектру відносин (у тому числі охоплює питання зовнішньої політики і політики безпеки, торгівлі, розвитку, навколишнього середовища тощо), але провідним напрямом цієї ініціативи виступають економічні

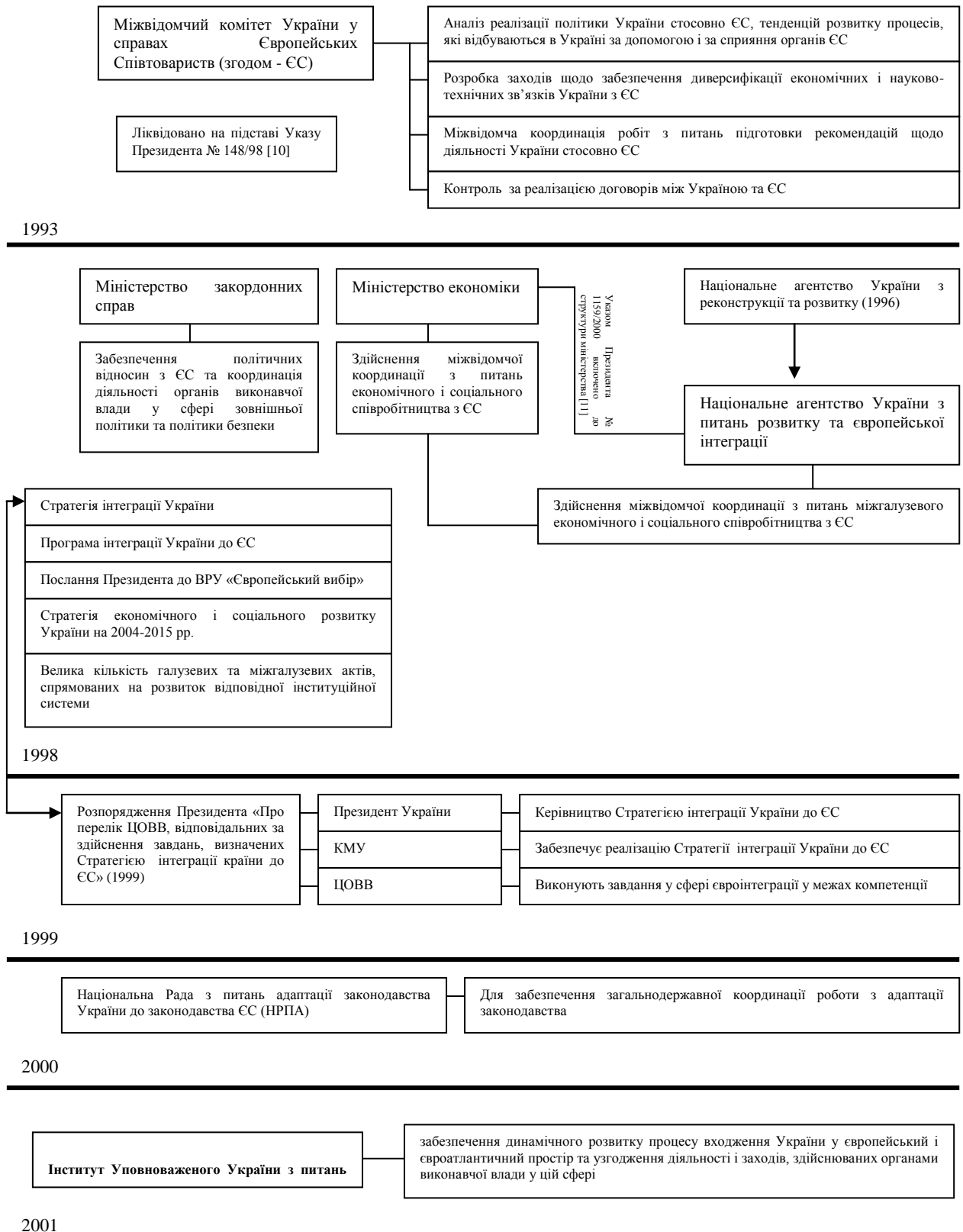
	східними сусідами" (Європейська політика сусідства (ЄПС))	відносини. Згідно з вихідною концепцією ЄПС її основна мета полягає у створенні передумов для інтенсифікації відносин ЄС із сусідніми країнами для забезпечення простору стабільності та безпеки вздовж усього кордону цього міждержавного об'єднання.
21 лютого 2005 р.	План дій "Україна – ЄС"	Політико-правовий документ, розроблений на основі УПС.
30 грудня 2005 р.	Україна отримала від ЄС статус країни з ринковою економікою	Україну вилучено з переліку країн із перехідною економікою в рамках антидемпінгового законодавства ЄС.
05 лютого 2008 р.	Генеральна Рада Світової організації торгівлі схвалила вступ України у СОТ	Кінцевою ж датою стало 10 квітня 2008 року, коли Верховна Рада на засіданні прийняла Закон України "Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ". 16 травня Україна стала 152-им офіційним членом СОТ.
07 травня 2009 р.	Започатковано ініціативу Східне партнерство	Політика Східного партнерства покликана доповнювати і розвивати відносини, які склалися між ЄС, їх державами-членами та східноєвропейськими країнами (Україна, Молдова, Білорусь, Вірменія, Грузія і Азербайджан) в межах ЄПС.
16 червня 2009 р.	Порядок денний асоціації ЄС-Україна (ПДА)	Політико-правовий інструмент, що виступає новим практичним інструментом співробітництва України і ЄС, який буде діяти аж до моменту набрання чинності Угоди пр. асоціацію.
19 травня 2010 р.	"План першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2010 р."	Мета: залучення макрофінансової допомоги ЄС, покращення доступу товарів на ринок ЄС, покращення інвестиційного клімату, активізація безвізового діалогу між Україною та ЄС, остаточне приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, забезпечення модернізації ГТС України тощо.
29 червня 2011 р.	Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження	Мета: підготувати до укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

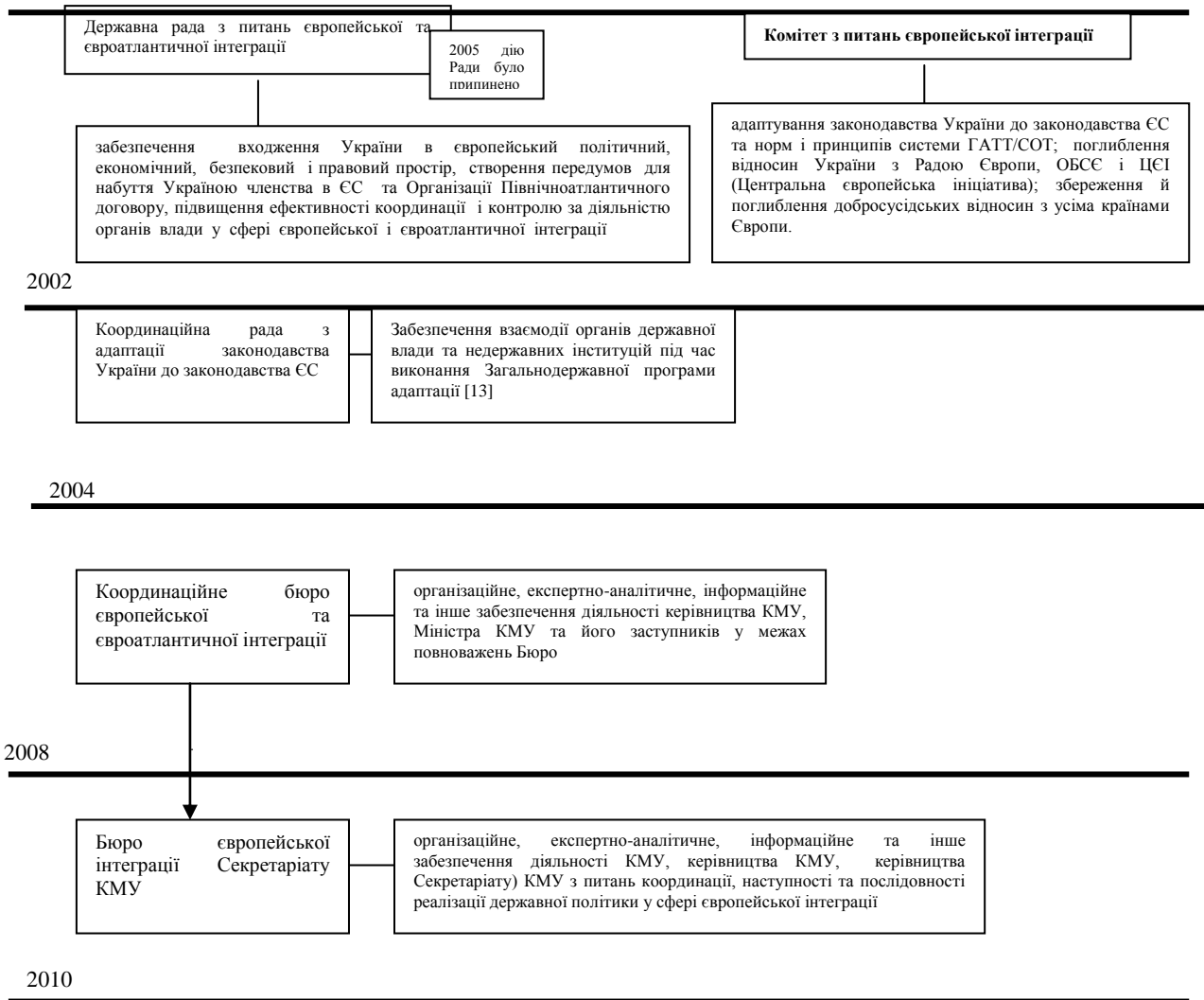
	<p>плану першочергових заходів щодо інтеграції України до ЄС на 2011 р."</p>	
<p>05 квітня 2012 р.</p>	<p>Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до ЄС на 2012 р."</p>	<p>Мета: забезпечити виконання причетними міністерствами та відомствами першочергових завдань у сфері європейської інтеграції, визначених положеннями Порядку денного асоціації Україна-ЄС.</p>
<p>13 лютого 2013</p>	<p>Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до ЄС на 2013 р."</p>	<p>Мета: активізувати роботу з інституціями та державами-членами ЄС стосовно підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; продовжити проведення консультацій з ЄС щодо тимчасового застосування положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; завершити роботу з підготовки до підписання тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.</p>

Додаток Ж

Інституціональні перетворення в системі координації євроінтеграційної політики України протягом 1993-2010 рр.

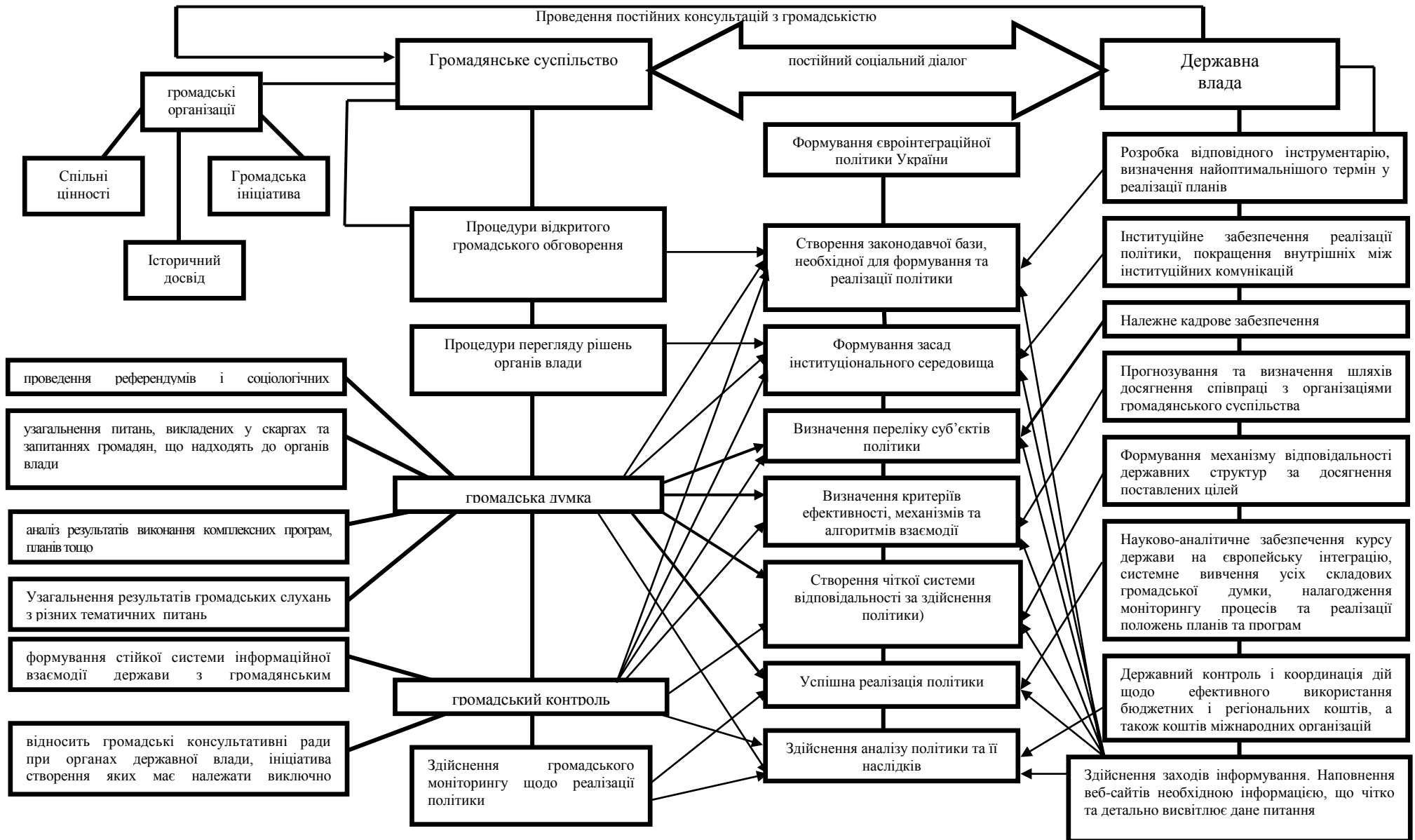

продовження додатку Ж

Додаток 3

Взаємозв'язок громадянського суспільства з державною владою

Додаток И
Координація євроінтеграційної політики

Координаційні функції/ інституції	Країни			
	<i>Словацька Республіка</i>	<i>Хорватія</i>	<i>Ізраїль</i>	<i>Україна</i>
Координаційний орган	Міністерська Рада європейської інтеграції	Міністерство з питань європейської інтеграції	Міністерство закордонних справ	Міністерство закордонних справ, Управління питань європейської інтеграції
Адаптація законодавства	Інститут наближення права Офісу Уряду та Департамент законодавства і наближення права Канцелярії Національної Ради	Комітет європейської інтеграції з моніторингу процесу узгодження законодавства	Міністерство закордонних справ	Міністерство юстиції, Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства ЄС
Інформування громадськості	Департамент інституційної розбудови та підготовки громадян до ЄС, Міністерство закордонних справ	Міністерство з питань європейської інтеграції	Міністерство закордонних справ	Комітет телебачення та радіомовлення
Розподіл ресурсів державного бюджету	Міністерство фінансів	Міністерство фінансів	Міністерство фінансів	Міністерство фінансів
Проведення переговорів (з укладання УА, УСА, про вступ до ЄС)	Міністерство закордонних справ, Департамент європейської інтеграції	Міністерство з питань європейської інтеграції, Переговорна група з ведення переговорів про приєднання Хорватії до ЄС, Комітет координації переговорів про приєднання Хорватії до ЄС	Рада асоціації та Комітет асоціації	Міністерство закордонних справ
Визначення пріоритетів підвищення кваліфікації державних службовців у сфері євроінтеграції	Інститут наближення законодавства Секретаріату Уряду, Міністерство юстиції (навчання суддів)	Міністерство з питань європейської інтеграції	Міністерство закордонних справ	Міністерство науки та освіти
Організація виконання Угоди про асоціацію	Департамент європейської інтеграції	Уряд з питань європейської інтеграції, Міністерство з питань європейської інтеграції	Рада з питань асоціації між Ізраїлем та ЄС, Комітет з питань асоціації між Ізраїлем та ЄС	Міністерство закордонних справ

Додаток К

Рівні інтеграції до Європейського Союзу

Статус країни	Країна	Дата підписання Угоди про асоціацію	Дата подання заявки про вступ / член ЄС	Примітки
Члени ЄС	Словацька Республіка	06.10.1993 р	27.06.1995 р.	Укладання «Європейських угод», пристосування до внутрішнього ринку ЄС на основі білої книги про інтеграцію країн асоціації Центральної та Східної Європи; запровадження механізму «посиленої» стратегії по відношенню до країн ЦСЄ, метою якої було поєднання різноманітних форм підтримки, яка надавалася ЄС в єдині правові та організаційні рамки в межах інструменту «Партнерство заради членства»
Країна-кандидат	Хорватія	29.10.2001 р.	21.02.2003 р.	Поступове укладання Угод про стабілізацію та асоціацію, що передбачають в рамках інструменту Європейське партнерство поступове наближення (із можливістю повноправного членства за умов виконання відповідних критеріїв) до ЄС
учасник ініціативи «Східне партнерство»	Україна	на етапі підписання	?	Співпраця в рамках Східного партнерства, що передбачає можливість політичної асоціації та економічної інтеграції (включно з укладанням угоди про створення зони вільної торгівлі)